

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Ana Bilim Dalı

198 NOLU EDİRNE ŞERİYE SİCİLİNE GÖRE EDİRNE'DE
SOSYAL VE EKONOMİK HAYAT

Yüksek Lisans Tezi

Anıl BELDE

Sivas
Eylül 2019

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Ana Bilim Dalı

198 NOLU EDİRNE ŞERİYE SİCİLİNE GÖRE EDİRNE'DE
SOSYAL VE EKONOMİK HAYAT

Yüksek Lisans Tezi

Anıl BELDE

Tez Danışmanı:
Doç. Dr. Zafer KARADEMİR

Sivas
Eylül 2019

KABUL VE ONAY

Üniversite: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Enstitü: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı: Tarih Ana Bilim Dalı

Tezin Başlığı: 198 Nolu Edirne Şeriye Siciline Göre Edirne'de Sosyal ve Ekonomik Hayat

Savunma Tarihi: 31.07.2019

Danışmanı: Doç. Dr. Zafer Karademir

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Doç. Dr. Zafer Karademir

Üye : Doç. Dr. Ahmet Yüksel

Üye: : Prof. Dr. Alpaslan Demir

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Anıl BELDE tarafından hazırlanan "198 Nolu Edirne Şeriye Siciline Göre Edirne'de Sosyal ve Ekonomik Hayat" başlıklı tez, kabul edilmiştir.

./.../.....

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL

Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

Anıl BELDE

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti Sosyal Tarihi'nin en önemli sermayesi ve kaynağını oluşturan Şer'iyye Sicilleri, hukukî, askerî, sosyal, demografik, etnografik, iktisadî gibi birçok konu bakımından bulunmaz bir nimettir. Tüm bunların yanında halk bilimi ve şehir tarihi açısından da oldukça önemlidir. Tarihçiler tarafından kullanılan en önemli ana kaynaklar arasında yer alır.

Şer'iyye sicilleri, Osmanlı'da şer'i ve örfî hukukun ne kadar uygulandığı, uygulama alanlarının boyutu gibi konuları en iyi anlayabileceğimiz belgelerdir. Çünkü bizzat hukukun uygulamaya, faaliyete geçtiğini gösteren, hüküm içeren kayıtlardır.

Bu tezimizde Edirne Şer'iyye Sicilleri'nden 198 numaralı ve H. 1191-1192, M. 1777-78 tarihli Edirne şer'iyye siciline göre Edirne'de sosyal ve ekonomik hayatı, "Yüksek Lisans Tezi" olarak hazırlamaya çalıştık. Gerek Edirne Tarihi gerek Osmanlı Tarihi açısından ileride yapılacak çalışmalara bir nebze katkısı olmasını temenni ediyoruz.

Tez, her ne kadar kendi tarafımdan hazırlanmış gibi gözükse de hem lisans hem de lisansüstü eğitimim sırasında verdiği "Osmanlıca" eğitiminden dolayı HASAN YÜKSEL hocama medyun-ı şükranım. Ayrıca, tez danışmanım ZAFER KARADEMİR hocama, Osmanlıca öğrenmemiz konusunda verdiği desteklerden, danışmanlığım dönemindeki anlayışlı, güleryüzlü tavrından dolayı çok teşekkür ediyorum.

ANIL BELDE
SİVAS 2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	iii
TABLolar LİSTESİ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
KADILIK VE ŞER'İYYE SİCİLLERİ.....	3
1. OSMANLI DEVLETİ'NDE KADILIK MÜESSESESİ.....	3
1.1.Kadılık Makamının Teşekkülü.....	4
1.1.1. Osmanlı'ya İntikali	4
1.1.2. Osmanlı Dönemi'nde Kadılık	5
1.2.Osmanlı'da Kadı Tayinleri, Görev Süreleri ve Görevleri	7
1.3. “Kadı” Olmanın Şartları	10
1.4. Şer'iyye Mahkemeleri ve Şer'iyye Sicilleri	11
1.4.1. Şer'iyye Mahkemesi ve Adliye Görevlileri	11
1.4.2. Şer'iyye Sicilleri	13
2. EDİRNE'DE OSMANLI HÂKİMİYETİ	17
2.1. Edirne Şer'iyye Sicilleri	18
2.2. Edirne Şer'iyye Sicilleri Tablosu	20
2.3. 198 No'lu Edirne Şer'iyye Sicili'ne Genel Bir Bakış	25
İKİNCİ BÖLÜM	27
198 NUMARALI EDİRNE ŞER'İYYE SİCİLİNİN ÖZETİ.....	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	76
198 NO'LU EDİRNE ŞER'İYYE SİCİLİ'NİN GENEL TASNİFİ.....	76
1. İDARÎ VE COĞRAFÎ YER-BÖLGE İSİMLERİ.....	76
1.1. Edirne Merkez Kazaları, Mahalleleri ve Köyleri	77
1.2.Edirne'nin Nahiyeleri ve Bunlara Bağlı Köyleri.....	84
1.3. Sicilde Adı Geçen Diğer Yerleşim Yerleri.....	86
1.4. Diğer Bölge(Yer) İsimleri	87
2. SİCİLDE ADI GEÇEN VAKIFLAR	89
3. EV EŞYALARI VE KİŞİSEL EŞYALAR.....	90

4. SİCİLDE KİŞİ ADLARINDA SAKLI OLAN BİLGİLER.....	91
5. SİCİLDE YER ALAN BELGELERİN KONULARINA GÖRE TASNİFİ ..	96
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	100
198 NOLU EDİRNE ŞERİYE SİCİLİNE GÖRE EDİRNE'DE SOSYAL VE EKONOMİK HAYAT	100
1. EKONOMİK HAYAT	101
1.1. Ticari Faaliyetler	101
1.1.1. Ev Alım-Satımı	102
1.1.2. Çiftlik-Ahır Alım Satımı.....	122
1.1.3. Değirmen Alım Satımı.....	123
1.1.4. Bağ-Arsa Alım Satımı.....	124
1.1.5. Dükkân Alım Satımı	126
1.1.6. Eşya Alım Satımı	129
1.2. Hizmet Ücreti	132
1.3. Alacak Davaları	135
2. SOSYAL HAYAT	138
2.1. İslâm (Müslüman) Olma	139
2.2. Evlilik-Boşanma-Nafaka Davaları	140
2.2.1. Evlilik.....	140
2.2.2. Boşanma.....	142
2.2.3. Nafaka	147
2.3. Adlî Vakalar	149
2.3.1. Fuzûli Zabt	149
2.3.2. Katl-Dem ü Diyet.....	151
2.3.3. Darp-Cerh	154
2.3.4. Cinsel Saldırı.....	155
2.3.5. Gasp	155
2.4. Veraset.....	157
2.5. Yapılan Tayinler.....	159
SONUÇ.....	163
KAYNAKÇA	165
EKLER.....	168
ÖZ GEÇMİŞ.....	173

KISALTMALAR

a.g.e.	:Adı geçen eser.
a.g.m.	:Adı geçen makale
bkz.	:Bakınız
gös. yer.	:Gösterilen yer
C.	:Cilt
S.	:Sayı
s.	:Sayfa
yay.	:Yayın
H. / M.	:Hicri / Miladi
vb.	:Ve bunun gibi
TDV	:Türkiye Diyanet Vakfı
TTK	:Türk Tarih Kurumu
TİB	:Türkiye İş Bankası
YKY	:Yapı Kredi Yayınları
EŞS-198, 1-2	:Edirne Şer'iyeye Sicili Sayfa No: 1, Belge No: 2
k.	:Kuruş
mah.	:Mahalle

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Ahmet Akgündüz'ün, "Şer'iyeye Sicilleri Mahiyeti, Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler, c. I " Adlı Eserine Göre Edirne Şer'iyeye Sicilleri Tablosu.....	20
Tablo 2: 198 Numaralı Edirne Şer'iyeye Sicili'nde Bulunan Ev Satışları.....	105
Tablo 3: Eşyalarla Birlikte Yapılan Ev Satışlarında Evin Fiyatının Belirtilmiş Olanları.....	118
Tablo 4: Eşyalarla Birlikte Satılan, Fiyatı Belirtilmeyen Ev Satışları	119
Tablo 5: Vasiler Tarafından Satılan Evler.....	121
Tablo 6: Sicildeki Çiftlik Satışları.....	122
Tablo 7: Ahır Satışları.....	123
Tablo 8: Değirmen Satışları	123
Tablo 9: Bağ Satışları.....	124
Tablo 10: Vasiler Tarafından Yapılan Bağ Satışları	125
Tablo 11: Arsa Satışları.....	125
Tablo 12: Dükkân Satışları.....	127
Tablo 13: Han veya Han Bölümü Satışları.....	129
Tablo 14: Eşya Satışları	130
Tablo 15: İslâm (Müslüman) Olanların Listesi ve Yeni İsimleri	139
Tablo 16: Muhalaa Yoluyla Boşanmalar ve Mihr-i Müecceller	143
Tablo 17: Nafaka Talepleri ve Hükümler	148

ÖZET

Bu tez, 198 numaralı Edirne Şer'iyye Sicili'ne göre Edirne'deki sosyo-ekonomik hayata dair bilgiler ihtiva etmektedir. Sicil, Hicri 1191-92, Miladî 1777-1778 yıllarını kapsamaktadır. Sicilin orijinali, BOA'da bulunmaktadır.

Tezimiz, önsöz, giriş ve bunların dışında dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kadılığın teşekkülü, Osmanlı'daki statüsü, görevleri, tayinleri gibi genel olarak sicillerin kayda geçmesinden ve muhafazasından sorumlu olan "kadılar" ve "kadılık sistemi" hakkında bilgiler verdik. İkinci bölümde belgelerin özetleri verilmiştir. Üçüncü bölümde ise sicilde geçen yer, bölge, mahalle, köy, vakıf, eşya, unvan gibi tarama metoduyla elde edilebilecek bilgileri bir araya topladık. Son olarak dördüncü bölüm, belgelerden örnekler ve tablolar vererek, Edirne'nin ekonomik ve sosyal hayatına dair bilgiler verdiğimiz kısımdır. Burada Edirne'nin sosyal ve ekonomik hayatına dair birçok konu ele alınmış olup, tablolar ve sicilden örnekler verilmiştir.

Sicilde toplam 82 sayfa ve 460 adet belge bulunmaktadır. Konu bakımından boşanma, evlenme, miras davaları, hakkın gasp edilmesi, vakıflarla ilgili problemler, Müslüman olan insanlar, tamir-onarım işlemleri, gayrimenkul satışları, şahıs terekeleri gibi birçok konuda bilgi bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Edirne, Şer'iyye Sicilleri, Kadı, Kaza

ABSTRACT

This thesis contains information about socio-economic life in Edirne and according to 198 registry number in the sheriyya Edirne. The registry involved Exilic “1191-1192” and Christian Era “1777-1778”. The original of the register is in BOA.

Our thesis consists of preface, introduction and four chapters. In the first part, we gave information about the “müslim judges” and “Muslim judge system”, which are responsible for the registration and maintenance of the registries such as the formation of the kadism, its status in the Ottoman Empire, its duties and appointments. In the second part, summaries of the documents are given. In the third part, we gathered the information that can be obtained by scanning such as place, region, neighborhood, village, foundation, goods, title mentioned in the registry. Finally, the fourth part, is the evaluation part where we give information about the economic and social life of Edirne by giving examples and tables from the documents. Here, many issues related to the social and economic life of Edirne have been discussed, tables and examples from the registry are given.

There are total 82 pages and 460 documents in the register. That it includes subjects such as divorce, marriage, inheritance lawsuits, extortion, problems with foundations, people who are Muslim, repair and repair operations, real estate sales, receivables, there is information on many issues.

Key Words: Edirne, Religious Registers, Muslim Judge, Town

GİRİŞ

İnsanların bir arada, şehir, köy, kasaba gibi yerleşim yerlerinde yaşayabilmeleri için haklarının korunması, birbirlerinin haklarına girmemeleri, maddi-manevi mallarının güvence altına alınması gibi şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Kısaca bir toplumdan söz edebilmemiz için kurallar bütününe ihtiyaç duyulur. Orada yaşayan herkes bu kurallara uymak zorundadır. Uymayanlara cezai işlemler uygulanır. Böylelikle her insan kendi haklarının sınırı dâhilinde hareket ederek başkasının hakkına tecavüzde bulunmaz. İşte bunun için de adalet mekanizmasının oluşması gerekir.

Adaletin diğer bir ifade ediliş şekli ise Hak'tır. Hak, Allah'ın isimlerinden biri olmakla birlikte hukuk terimi açısından ise "adalet", "emek karşılığı ücret", "adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç" anlamlarına gelmektedir.

Adalet olmayan bir ülkede, yatırım olmaz, devlete güven olmaz, huzur olmaz. Bu yüzden adalet, bir ülke için vazgeçilmez bir unsurdur. Adalet temelleri üzerine kurulan bir devlet, kolay kolay sarsılmaz.

Osmanlı'da adalet denilince akla hemen Fatih Sultan Mehmet'in şu sözü gelir: *"Akıl öldürürsen, ahlak da ölür. Akıl ve ahlak öldüğünde millet bölünür. Kadıyı satın aldığın gün adalet ölür. Adaleti öldürdüğün gün devlet de ölür."* Osmanlı'da adalet konusuna, tıpkı önceki Türk Devletleri'nde olduğu gibi gereken önemi vermiş ve ülkede adaletin kusursuz şekilde yerine getirilmesi için gerekli sistemi kurmuştur. "Kadılık" üzerine kurulan bu sistemde padişah, bizzat adaleti yerine getiren kişi, kadılar ise onun bu konudaki temsilcileri olmuştur. Ayrıca Osmanlı Devleti, hüküm sürdüğü dönem boyunca, mazlumların yanında olmuş, adalet dağıtıcı olarak bu mazlumların haklarına kavuşabilmeleri için çaba göstermiştir.

İşte bu adalet mekanizmasının, yerine getirilmesinden sorumlu olan kişiler, devlet memuru statüsündeki kadılardır. Onların şer'iyye sicillerinin tutulmasından ve muhafazasından bizzat sorumlu olmaları dolayısıyla, tezimize onları ve tuttukları bu sicilleri tanıtarak başlamayı uygun gördük. Bu durum bize, en azından bu defterlerin

nasıl tutulduğu, hangi konularda olabileceği, neden tutulduğu gibi aklımızı meşgul edebilecek soruların tatminini sağlayabilecektir. Tezimizin birinci bölümünü bu konuya ayırdık.

Tüm bunlardan başka biraz da Edirne'nin tarihi hakkında bilgiler vermekte yarar buluyorum. Edirne, tarih boyunca bir medeniyete ev sahipliği yapmış bir kenttir. Çok geriye gitmeden Roma'da Hadrianopolis olarak geçen şehir 1361 yılında Türkler tarafından fethedilerek, adı Sultan I. Murat Hüdavendigâr tarafından Edirne olarak değiştirilmiştir.¹ 1365 yılında başkent yapılan şehir, bu vasfını 1453'te İstanbul'un alınmasına kadar sürdürmüştür.

Tezimizin konusu gereğince 198 numaralı sicilin tarihi yani 1777-78 yılları, I. Abdülhamit dönemine rastlamaktadır. I. Abdülhamit tahta geçtiğinde çok uzun süredir devam eden Osmanlı-Rus Savaşı'nı bitirdi. Bunun sonucunda imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması, 18. yy. Osmanlısı'nınmaruz kaldığı en ağır antlaşmaolmuştur. Birçok toprak kaybının yanında, Karadeniz'in "Türk Gölü" olma vasfı kaybedilmiş, Rusya'ya kapitülasyonlar ve yüklü bir savaş tazminatı verilmiştir. Kısaca Osmanlı'nın siyasi durumunu zora sokan, çöküşü hızlandıran bir antlaşma olmuştur. Ayrıca bu dönemde Anadolu'da, savaşlardan kaçarak gelen levendlerin, eşkıyalık ve zorbalıkları da karışıklıklara neden olmuştur. Edirne şehrinin bu olaylardan ne kadar etkilendiğini anlatabilmemiz ancak bu konu hakkında ayrı ve detaylı bir çalışma yaparak mümkün olabilir. Zira dönemin Osmanlı Devleti'ndeki karışıklıklar bunlarla da sınırlı değildir. Avusturyalıların yanı sıra doğuda da bir takım sorunlar da baş göstermişti. Tüm bu sorunların Edirne şehrine zararları, halkı ne denli etkilediği, sebep olduğu iktisadi sorunlar, sosyal sorunlar vb. konular ayrı bir çalışmanın konusudur. Ancak tezimizin bu konuda yapılabilecek çalışmalara yararlı olacağını öngörüyoruz.

İşte bu ortamda yaşayan insanların, aralarındaki sorunları, gayrimenkul satışlarını, evlenip boşanmalarını, hayvan satışı, kethüda tayini, aher mahale nakil, zapt, gasp, katl vb. birçok konuyla alakalı belgeyi içinde barındıran 198 numaralı Edirne Şer'iyye sicilini, elimizden geldiğince transkrip etmeye çalıştık. Tarih bilimimize faydası olması dileğiyle...

---

¹ Elmas Erdoğan, Nazan Kuter, "Edirne Kenti Kültür Varlıklarının Kent Estetiği Açısından Değerlendirilmesi", *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, Tekirdağ 2010,C. VII., S. 3, s. 139.

BİRİNCİ BÖLÜM

KADILIK VE ŞER'İYYE SİCİLLERİ

1. OSMANLI DEVLETİ'NDE KADILIK MÜESSESESİ

Osmanlı Devleti'ndeki şer'i mahkemelerde şer'i ve hukuki bütün meseleler Hanefi mezhebi üzere hal ve fasl edilir. Bu şer'i mahkemelerden başka da mahkeme yoktu. Aynı zamanda şehir ve kasabaların belediye işleri bugünkü noterler gibi vekâletnameler, alım ve satım muamelelerinin tanzimi de bunlara aitti. Hükümetin mahalli herhangi bir iş hakkında göndermiş olduğu fermanların infaz ve tatbiki de bu kadılar vasıtasıyla olurdu.²

İşte bu mahkemelerde yargı görevini ifa eden ve çok geniş yetkilere sahip olan kişilere, “kadı” denilmekteydi. Kelime anlamı; “yapan, yerine getiren”³ olarak geçmektedir. Kadılar merkezi hükümet tarafından “kaza” adı verilen yerleşim yerlerine, belirli bir süre için mülki idare amiri, yerel yönetici ve emniyet müdürlüğü görevlerini yerine getirmek için atanmışlardır. Diğer bir deyişle; bir kazada şer'i ve idari yargıdan tek başına sorumlu olan kişiler, kadılardır. Günümüzde yargı organları tarafından yapılan hukuki ve yerindelik denetimlerinin, bu kişilerce yapılıyor olması, “kadılık” makamının önemini daha da arttırmaktadır.

Kadı kelimesiyle yakından ilişkisi bulunan “kaza” kelimesinin de lügatta; “davaları görme işi, hüküm, hüküm verme, kadının hükmü, kadılık vazifesi, bir kadının idaresi altında bulunan yer” gibi anlamları bulunuyorsa da terimsel anlamı; Kur'an ve sünnete göre belirlenen şer'i hükümleri uygulamak demektir. “Osmanlı kazâ sisteminin merkezinde, önceki İslâm devletlerindeki nisbetle daha geniş yetkilerle donatılmış bulunan kadı yer alır.”⁴

“Kadı” kelimesiyle yakından ilişkili olan bir başka kelime de “hakim” kelimesidir. Günümüzdeki mahkemeleri yöneten ve karara bağlayan kişilere verilen

² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilâtı*, TTK yay., Ankara 1988, s. 83.

³ Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi yay., Ankara 2013, s. 550.

⁴ Fethi Gedikli, “Kazâ”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı yay., C. XXV, Ankara 2002, s.117-118.

bu kelime, “her şeye hükmeden”⁵ “her şeyi bilen, bilge, yargıç”⁶ gibi anlamlara da sahiptir. “Kadı” kelimesiyle olan ilişkisi ise Osmanlı Arşiv Belgeleri’ne dayanmaktadır. Zira bu belgelerde “kadı” kelimesi yerine farklı kelimeler de kullanılmıştır: “hâkim, hâkimü’l-vakt, hakimü’ş-şer”⁷.

1.1.Kadılık Makamının Teşekkülü

1.1.1. Osmanlı’ya İntikali

İnsanların kendi arasında, tarihin ilk çağlarından itibaren, problemler yaşadığı muhakkaktır. İşte bu problemlerin halledilebilmesi için bir üçüncü kişiye ihtiyaç duyulmuştur. Kimin haklı kimin haksız olduğunun bir hakem tarafından belirlenmesi yolu gittikçe gelişerek süregelmiştir. Nitekim Osmanlı’daki kadılık da bu gelişimin bir neticesi olarak ortaya çıkmış ve gelişimini sürdürmüştür.

“İslâmiyette kaza işlerini ilk deruhde eden zat binnefis (şahsen) Hazret-i Peygamber olmuştur.”⁸ Daha sonraları İslâm Devleti’nin sınırlarının gittikçe genişlemesiyle, kazaların idare edilebilmesi, buralarda huzurun, adaletin sağlanabilmesi için yeni görevlilere ihtiyaç duyulmuştur. Nitekim devletin bu ihtiyacı, “kadılık” makamının ortaya çıkmasını sağlamıştır.

“Bu yolda ilk defa memur tayin eden zat Hazreti Ömer olmuştur.”⁹Zaman içinde sayıları artacak olan bu tip memurlar, devletin uzak diyarlarındaki topraklarda, ganimet taksimi, cezai işlemler ve kanunların uygulanması hususlarında halife adına nezaret etmeye başlamışlardır. Emeviler zamanında bazı kadılara kazaî görevlerin yanında dini ve emniyet işlerinin yürütülmesi gibi ek görevler de tevdi edilmiştir.¹⁰

Kadı tayinleri önceleri halifeler daha sonra valiler daha sonra da merkezdeki Kadı’l-Kudat tarafından yapılmıştır. Adı geçen bu yüksek rütbeli memura hakim’ul-hükkam da deniliyordu.¹¹ “Bu namla ilk telkip olunan zat Ebu Yusuf¹² olmuştur.

⁵ Develioğlu, *a.g.e.*, s. 360.

⁶ TDK Sözlüğü, <http://sozluk.gov.tr/>.

⁷ Gedikli, *a.g.m.*, s. 118.

⁸ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. II, İstanbul 1993, s. 119.

⁹ gös. yer.

¹⁰ İlber Ortaylı, “Osmanlı Kadısı Tarihi Temeli ve Yargı Görevi”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. XXX, S. 1/4, Ankara 1997, s. 118.

¹¹ gös. yer.

Ondan sonra gelenler ise bütün memleket kadılarını tayin etmeye başlamışlardır.”¹³Yani artık devletin başındaki hükümdar kadı’l-kudatı, kadı’l-kudat ise kazalardaki kadıları tayin etmeye başlamıştır.

Gerek İslam geleneğinde gerekse Türk geleneğinde; “adalet, mülkün temelidir” anlayışı hüküm sürmüştür. Burada dikkati çeken husus kadıların, Selçuklu başkentinde Büyük Divan, taşrada da eyalet divanları ile hiçbir ilişkisinin bulunmadığı, böylece yargının bağımsız hareket etmesinin teminine çalışıldığıdır.¹⁴Keza Büyük Selçuklu Devleti Tarihi’nde büyük önemi bulunan Nizamü’l-Mülk’ün “Siyasetname” adlı eserini incelemek, bu konuda bize büyük fayda sağlayacaktır. Eserde kadılarda aranan şartlar, tayin ve azledilmeleri, alacakları maaşlar vb. bir çok konuda bilgi bulunmaktadır. Selçuklu döneminde dikkat çeken başka bir husus da adaletin tek dağıtıcısının kadılar olmadığıdır. “Zira Türk Devletleri’nde, bizzat hükümdarlar, kendilerini adalet dağıtıcı olarak görmüşlerdir. Kâdı-yı Leşker (Kadı-Asker) ise, ordu mensuplarının davalarıyla ilgilenmişlerdir.”¹⁵

1.1.2. Osmanlı Dönemi’nde Kadılık

*Kadılık, İslâm hukuku tarihinin merkezinde yer alan bir memuriyettir. Osmanlı Devleti’nde ise kadı, genişleyen görevleriyle son Osmanlı çağına kadar en önemli mülki amir ve yargıçtır.*¹⁶

9. yüzyıl sonlarına doğru İslâm ulemasının, “içtihad kapısı”nın kapandığını, şeriatın son şeklini aldığını düşünmeleri sonucu artık İslâm Devletlerinde tek bir kanun tanınıyordu; “şeriat”. Şeriat kanunlarına hükümdarlar bile müdahale edemez, yorum getiremezdi. Hükümdar, ancak onun koruyucusu, uygulanmasını sağlayacak kişi olabilirdi. Nitekim bunun sonucunda Osmanlı Devleti, Şeriatı aşan bir hukuk düzeni geliştirmiştir. Buna imkân veren prensip ise, örf, yani özel anlamda hükümdarın sırf kendi iradesine dayanarak, şeriatın kapsamına girmeyen alanlarda

---

¹² İslâm tarihinde ilk defa Hârûnürreşid zamanında Ebu Yusuf’un kadı’l-kudat tayiniyle yargı sisteminde hiyerarşik bir yapı ortaya çıkmıştır. (Şükrü Özen, “KÂDILKUDÂT” TDV İslâm Ansiklopedisi, TDV yay., C. XXIV, Ankara 2001, s. 78.)

¹³ Pakalın, *a.g.e.*, s. 119.

¹⁴ Nesimi Yazıcı, *İlk Türk-İslâm Devletleri Tarihi*, TDV yay., Ankara 2011, s. 305.

¹⁵ *a.g.e.*, s. 306.

¹⁶ İlber Ortaylı, *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti’nde Kadı*, Kronik Yay., İstanbul 2016, s. 19.

kanûn koyma yetkisini, geliştirmişlerdir.¹⁷ Bu durum Osmanlı Padişahlarının mutlak bir güce ulaşmasını ve otoritelerini pekiştirmelerini sağlamış, yargı yetkisini kadılar aracılığıyla kullanma imkânına ulaşmıştır. “Nitekim şeriatın yanında kanûn ve örf, yani sırf hükümdarın iradesinden doğan ayrı bir hukuk düzeni, Osmanlılardan önce Türk İslâm Devletlerinde tamamıyla yerleşmişti.”¹⁸

Tarihi kayıtlara dayanarak, Osmanlı’daki ilk kadılık tayininin Osman Bey döneminde yapıldığı düşünölmektedir.¹⁹ Yani kadılık, daha ilk Osmanlı padişahı tarafından uygulanan, temeli İslâm hukukuna dayalı bir sistem olarak temelleri atılmıştır. Devletin ilk zamanlarında tanınmış İslâm dünyasından isimlerin getirildiği bu göreve, daha sonraları medreselerde yetiştirilen görevliler atanacaktır. *Yüksek medreselerden çıkan danişmentlerden idare hayatına girmek isteyenler bir seçim işlemiyle imparatorluk içinde, adları fermanla tespit olunmuş büyük vilayet merkezlerindeki kadıların yanına, en az beşer kişi olmak üzere “danişmend-stajyer” olarak atanıyorlardı. Bu “molla” kadıların yanında 3-5 yıl kalan hizmet gören danişmendler, İstanbul’a gelerek, bir sene kadar da “mülazemet” süresi dolduruyorlar, ancak ondan sonra bir yerin kadılığına bağımsız olarak yollanıyorlardı.*²⁰ Kadıların görevlerini ihya edecekleri yerler ise genellikle camiler olmuştur. “Hatta kaza işinin İslâm an’anesine tevfikân camilerde görülmesi için Bursa’daki Yeşil ve Yıldırım Camiilerini dâva görölebilecek bir şekilde yaptırmışlardı.”²¹

Kadılık memuriyetinin maaşı az olduğu için, talep az olsada daha sonra talep sayısı çoğalmıştır. Talebin artması rüşvet alma, adam kayırma gibi sorunları ortaya çıkaracaktır. Kanuni’ye sadrazamlık etmiş olan Lütfi Paşa’nın şu ifadesi dikkate değerdir: “Evvel zamanda kadılığa yarar Danişmendli müderrislerden talep ederlerdi. Bir kadılık nice zaman mahlûl dururdu ve kimse kadılığa razı olmazdı. Zira kadılık cehennemden bir hasır yeridir derlerdi, kadılıktan kaçarlardı. Bu aceptir ki şimdiki

¹⁷ Halil İnalçık, *Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar I*, TİB Kültür yay., İstanbul 2014, s. 227.

¹⁸ *a.g.e.*, s. 228.

¹⁹ Kâtip Çelebi’nin, Takvim-üt Tevarih adlı eserinde 689/1290-91 senesi vak’aları arasında Osman Bey tarafından daha 688/1289-90 senesinde kadı nasbedildiğini haber veriyor: “İptida-i Devlet-i Ali-i Osman bu tarihten itibar olunmak mücerret Al-i Şelçuk inkırazına binsendir ve illa altı yüz seksen sekiz Karahisar’da kadı nasbolunup hutbe okunmuştur.” (Pakalın, *a.g.e.*, s. 120)

²⁰ Mustafa Akdağ, *Türkiye’nin İktisadî ve İçtimai Tarihi*, YKY, İstanbul 2014, s. 435.

²¹ Pakalın, *a.g.e.*, s. 120.

zamanda kadılık için rüşvetler verirler ve şefiler tutunurlar, dilek ettürürler. Beyler ve kazasker kapısında hor ve zelil olup mülezimet etmezlerdi.”²²

Osmanlı idari taksiminde başta ülke eyaletlere, eyaletler livalara, livalar kazalara, kazalar nâhiyelere, nâhiyeler ise kazalara ayrılmaktadır. Bunlardan nâhiye ve köyler dışındakiler birer yargı merkezi olmuşlar ve hepsinin başına medreselerde yetiştirilen, birer kadı görevlendirilmiştir. Osmanlı adli teşkilatının temel taşı olan kadılar, buldukları yerin hem hâkimi, hem belediye başkanı, hem emniyet amiri, bazen hem mülki amiri ve hem de halkın her konu da müracaat edebileceği sosyal güvenlik makamıydı.²³ Osmanlı yargı sisteminde padişah tüm ülkeye yetişemeyeceği için kadılar atamaktaydı. Binaenaleyh Kadılar ise yetemedikleri yerlerde “naib”, yani kendi yerine bir vekil atayabiliyordu. Diğer bir önemli husus da “subaşı” adındaki görevlilerdir. “Divan Hükümeti tarafından kadıların emrine büyükşehirlerde asayiş amiri olarak verilen subaşılar, kaza hükümet idaresinin ikinci önemli kişisiydiler.”²⁴

Özetle anlatabildiğimiz kadarıyla Osmanlı’da kadılık bu esaslar üzerine kurulmuş ve gelişimini sürdürmüştür. Ayrıca Osmanlı hukuk sistemini daha iyi anlayabilmemiz için Fatih Sultan Mehmed’in ve Kanuni’nin “Kanunname”lerine bakmak bize yardımcı olacaktır.

1.2.Osmanlı’da Kadı Tayinleri, Görev Süreleri ve Görevleri

Kadı tayinleri, bizzat hükümdar tarafından, padişah beratıyla gerçekleşiyordu. “Kadılığı da içine alan ilmiye mensuplarının tayin, azl ve nakil işlemlerini ise Anadolu ve Rumeli Kadıaskerlikleri Dairesi yapardı. Bu dairelerdeki “ruzname” adlı defterlere kayıtlı olması gereken kadılar, şayet bu defterlerde kayıtlı değiller ise, ellerindeki beratın hükmü yoktu.”²⁵

Kadılar medreselerde eğitimlerini aldıktan sonra danışmend olarak taşralara 3-5 yıllık staja gönderilmişlerdir. Stajlarından sonra İstanbul’a dönen kadılar, bir sene de mülazemet sürelerini doldurarak, taşralara kadı olarak gönderilme aşamasına gelebiliyorlardı.

²²gös. yer.

²³Said Öztürk, *Askeri Kasamına Ait XVII. Asır İstanbul Tereke Defterleri (Sosyo-Ekonomik Tahlil)*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1995, s. 47.

²⁴Akdağ, *a.g.e.*, s. 429.

²⁵Ortaylı, *a.g.m.*, s. 121.

Kadınların görev süreleri oldukça kısa tutulmuştur. Bunun en büyük sebebi şüphesiz mahalli halk ile yakınlaşmalarını önleyip, bu durumun görevlerinde bir fesada neden olmamasını amaçlamışlardır. Ancak bu eylem ters tepmiş ve kadınlar, görev sürelerini uzatmak için gayrimeşru yollara başvurdukları görülmüştür.

“Mevleviyet payesine haiz büyük kadınlar genellikle bir sene, kaza kadınları ise 20 ay süreyle tayin edilirdi.”²⁶ Fakat bu durum kesin bir hükme dayanmamakla birlikte değişkenlik gösteren bir husustur. İslam hukukuna göre kadınlar arasında statü farkı da yoktur. Aralarındaki farklılık, kıdem, maaş, rütbe, görev bölgesi vb. unsurlardan meydana gelmektedir.

Kadınların başlıca görevleri ise; şer’i hukuka göre, davalara bakmak, insanlar arasındaki problemleri çözmek, evlilik-boşanma davalarına bakmak, insanların mal ve can güvenliğini sağlamak, vasi, vekil tayin-azl işlerine bakmak, veraset davalarına bakmak, gayrimenkul satışlarını kayıt altına almak, vakıfların muhasebelerini kontrol etmek (amme hizmeti veren kurumların takibi) gibi konularda çözümü sağlamaktır. Ayrıca tüm bu davaların kayıtlarını, “Şer’iyye Sicili” adlı mahkeme defterlerine kaydetmek de esas görevlerinden biridir. Kadınların esas vazifeleri Kanunname-i Osmani de şu suretle gösterilmektedir: “Kadı; hâkim olup icra-yı ahkâm-ı şerai-i Nebeviyyede Sallallahü Aleyhi vesellem alâ şariha ürve-i vüska ve evamir ve nevahiye, mütemessik olup istima-i deavi ve fasl-ı husumette şer’i kavimden inhiraf göstermiye ve derahim ve denanir-i evkaf tescilinden mâ’adâ eimme-i Hanefiyyeden muhtelif’ün-fiha olan mesail-i kema yenbagi tetebbu idüb asahh-ı akvali bulup anınla amel eyliye ve kütüb ve sukûk ve sicillât ve tezvîc-i sigar ve segair ve kısmet-i mevaris-i reaya ve zapt-ı emval-i eytam ve mal-ı gaip ve azl ü nasb-ı vasî ve naibe ve akd-i enkiha, tenfiz-i vesaya ve sair kaza-i şer’iyyede bittemam velkemat mutasarrıf ve mübaşir olup ol yerin mecmu-ı ahalişi Mevlana-yı mezburu kendülere kadı ve hükmünü nafiz ve câri bilip kazaya-yı şer’iyyelerinde rücu-u mezbure eyleyip emrinden tecavüz eylemiyeler.”²⁷

Kadınların görevleri bunlardan ibaret olmamıştır. Bizzat günümüz belediyeciliğinin sorumlu olduğu hizmetler de kadınların görev alanına girmektedir. Dolayısıyla da kadı aynı zamanda merkezden gelen emirlerin uygulayıcısı

²⁶ Ortaylı, *a.g.m.*, s. 122.

²⁷ Pakalın, *a.g.e.*, s. 121.

konumunda olan bir memur konumundaydı.²⁸ Çarşı ve pazarlarda satılan ürünlerin fiyatlarının kontrol edilmesi, alt yapı denetimi, imar kontrolü gibi görevler de kadılığın görev alanına girmektetdi. Şehir güvenliğini sağlayan subaşı da kadının emri altındaydı ve kendisi bir kadılık bölgesinde, kadının sonraki ikinci önemli kişiydi. Görev bölgesindeki esnaf, lonca teşilatlarının denetimi, sosyal dayanışma ve yardımlaşmayı esas alarak kurulan vakıf müesseselerinin denetimi de bizzat kadının görevlerindendi. Vefat etme gibi nedenlerle boş kalan din adamlığı, kethüdalık gibi görevlilerin atanması için de kadının atanacak kişiyi üst makamlara bildirmesi ve teklif etmesi gerekiyordu.²⁹ Yani tüm bu sorumlulukları dışında merkezle doğrudan yazışma hakkı da bulunuyordu. *Yani bir şeriat görevlisi olarak İslâm cemaatinin temsilcisi konumundaydı. Ahalinin istekleri doğrultusunda bazen onların protestoları adına, merkezî hükümete arzda bulunur, yazıyla talepte de bulunurdu. Bu da onu örfî memurlardan ayıran bir statüdür ve bunun için de bir fıkıh adamı olarak siyaset cezasından masundur.*³⁰

Ayrıca kadıların, ilmiye sınıfına dahil edilmeleri sonucu bu grubun ayrıcalıklarına da sahip olmuşlardır. Bu durumun en önemli noktası ise kul zümresinden olmadıkları için siyaset cezasından muaf tutulmuş olmalarıdır. “İlmiye sınıfının kanı akıtılamaz” prensibi, Osmanlı tarihinde pek nadir görülen sert bir kuraldı.³¹

“Kadı görevlerini tek başına yerine getiremeyeceğinden dolayı kadıya görevleri dâhilinde, kadı vekili olan nâib, mahalle imamı, subaşı, asesbaşı ve asesler, kale dizdarları, müftüler ve mahkeme kâtipleri yardımcı olmaktadır.”³²

Kısaca özetleyecek olursak kadılar, görev yaptıkları bölgede, hem mülki idare amiri, hem belediye başkanı hem de yargıç olarak görev yapmaktaydılar.

²⁸bkz. Edirne Şer’iyye Sicili No 198, sayfa no 62, belge no 353.

²⁹bkz. EŞS-198, 45-265; 54-316; 60-344.

³⁰ Ortaylı, a.g.e., s. 64.

³¹ Ortaylı, a.g.e., s. 63.

³² Şeniz Anbarlı Bozatay, Konur Alp Demir, “Osmanlı Adli ve İdari Sisteminde Kadılık: Kurumsal Bir Değerlendirme”, *Mehmet Akif Ersoy Üni. Sosyal Bilimler Dergisi*, C. VI, S. 10, s. 83.

1.3. “Kadı” Olmanın Şartları

Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında kadıların, İslâm âleminin tanınmış kişilerinden olduğunu gözlemliyoruz. Keza eğitim sisteminin ve devlet mekanizmasının henüz tam olarak kurulamadığı bu yıllarda, böyle bir tayin sisteminin hayata geçmesini garip karşılamamak gerekir.

Devletin, giderek sınırlarını genişletmesi, devlet organlarının iyice belirginleşmesi ve medreselerin de açılmasıyla birlikte artık kadılar, medreselerde yetiştirilmeye başlanmıştır. Medrese eğitiminden müderris veya kadı olunabiliyordu. Kadı olmak isteyenler kazaskerler tarafından tutulan “ruznamçe” adlı defterlere kayıt ediliyor, sonra da “nevbet” denen görev sırası bekleme işlemine dâhil oluyorlardı. Daha sonra herhangi bir kadının yanında, 3-5 yıl arası stajerlik, ardından da bir sene mülazet süresini dolduran bu adaylar artık kazalara atanma aşamasına gelmişlerdir. Bu aşamaya gelenler önce küçük taşra kazalarına gönderiliyor, böylece iyi bir şekilde tecrübe kazanmaları sağlanıyordu. Fakat adaletin uygulayıcısı konumunda olan bu insanların atanması için bazı vasıflara sahip olmaları gerekiyordu. Bunlar:³³

- Şer’i hukuk bilgisine sahip olma,
- Müslüman olmak,
- Erkek olmak,
- Reşit olmak,
- Sağır, dilsiz veya kör olmamak,
- İman sahibi ve adil olmak,
- Tarafsız olmak,
- Fesada karışmamış olmak,
- Hukuki ehliyete sahip olmak,
- Akıl sağlığının yerinde olması,
- Temyiz kudretine sahip olması gibi şartları sayabiliriz.

---

³³Ortaylı, *a.g.e.*, s. 21.

Yukarıdaki vasıflarını kaybeden bir kadının, görevinden azledilmesi veya istifa etmesi gerekmektedir.

Kadılık mekanizmasını denetleyen herhangi bir sistem kurulmamış olsa da kadıların denetlenmediği veya başlarına buyruk hareket ettiklerini vb. düşüncelere kapılmak yanlış olur. Zira devamlı bir sistem kurulmamış olsa da *yaptıkları suiistimaller, kanunsuzca verdikleri hükümler ahalinin şikâyetine sebep olur veya devlet yönetiminin dikkatini çekerse, teftiş yoluna gidilirdi. Bu gibi hallerde merkezî hükümet beylerbeyi veya sancakbeyi rütbesinde birini gönderir ki, buna müfettiş paşa denirdi. Bir kadının çok kere padişah fermanıyla bir başka kadının icraatını denetlediği görülmektedir.*³⁴

1.4. Şer’iyye Mahkemeleri ve Şer’iyye Sicilleri

1.4.1. Şer’iyye Mahkemesi ve Adliye Görevlileri

Osmanlı hukuk sisteminde mahkeme, Türk-İslâm geleneğinden daha ileri seviyede bir yapıya sahiptir. Kadının başkanlığında toplanan bu mahkemeler, belgelerde: “meclis-i şer’î şerif”, “meclis-i şer’î”, “meclis-i şer’î şerif-i enver”, “meclis-i nebevi” gibi ifadelerle geçmektedir.

Duruşmaların yapılacağı yer hakkında kesin ve bağlayıcı bir şer’î hüküm mevcut olmayıp konu geleneğe ve devletin teşkilâtlanma aşamalarına göre belli bir gelişim seyri izlemiştir. İlk devirlerden itibaren kadılar camilerde, camilere bitişik yerlerde veya evlerde davalara bakmışlardır.³⁵ Bununla birlikte mahkemeler için özel bir binanın tahsis edilip edilmediği net olarak bilinmemektedir. *Osman Nuri Ergin, Yeniçeri Ocağı’nın kaldırılması üzerine bunların mekânı olan Ağakapısı’nın şeyhülislâmlığa devredilmesinden sonra 1836’da Anadolu v Rumeli kazaskerlikleriyle İstanbul kadılığının buraya nakledildiğini, böylece resmî bir binaya kavuşulmuş olduğunu söylemekteyse de bu uygulamanın gerek İstanbul’da gerekse diğer şehirlerde daha önce başladığını düşünmek gerekir. Zira bir kısım mahkemelerde sayısı yüzleri bulan sicil defterlerinin kadıların özel konaklarında muhafaza edildiğini ve herhangi bir kurumsal yapı olmadan yeni gelen kadiya*

³⁴ Ortaylı, a.g.e., s. 61.

³⁵ Fahrettin Atar, “Mahkeme”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDVY, C. XXVII, Ankara 2003, s. 340.

*devredilerek günümüze kadar umumiyetle zayi olmadan geldiğini düşünmek çok mâkul olmasa gerektir.*³⁶

Osmanlı Şer'iyeye Mahkemeleri tek başkanlı olmasına rağmen, kadının mahkeme esnasında kendisine yardım etmesi için görevlendirilenler de bulunuyordu:

a) Naib: Vekil anlamına gelen bu kelime, kadılar için de kullanılmıştır. Çünkü onlar, padişahın vekilleridir. Ancak kadıların kendi görev bölgelerinde tayin ettikleri kişiler için de bu kelime kullanılmıştır. Naib sayısı, kadının tayin edildiği kazanın nüfusuna ve büyüklüğüne göre değişiklik göstermiştir. Naibler vazifelerinin mahiyetlerine göre kaza naibleri, kadı naibleri, mevali naibleri, bâb naibleri, ayak naibleri, ayak naibleri olarak başlıca altı kısımdır.³⁷

b) Başkâtip ve Kâtipler: Bu kişiler güvenilir ve dürüst olmasının yanında güzel yazı yazabilen ve biligili kimselerden seçiliyordu. Başkâtip, kâtiplerin tuttuğu defterlerin hatasız ve eksiksiz olmasını sağlıyorlardı. Kadı veya naiplerinin görev sürelerinin dolması, istifa etmeleri veya vefatları sonucu gibi meydana gelen çeşitli sebeplerden dolayı kadılık makamının boş kalması sonucu, mahkeme başkâtibi geçici süreliğine mahkemeye vekâlet etmekte ve kadının bütün yetkilerini kullanmaktaydı.³⁸Kâtipler ise güzel yazı yazan kimseler olup, kadı sicili (şer'iyeye sicillerini) usulüne uygun şekilde tutuyor, merkezden gelen resmi yazıları ve mahkeme kararlarını kayda geçiyordu.

c) Mukayyid: Kelime anlamı “kaydeden, kayıt memuru”³⁹ olan bu görevdeki kimseler başkâtip ve kâtiplerin yardımcısı konumundaydılar. Yazıları okunaklı ve düzgün olmakla birlikte sicillerin yazılmasını sağlıyorlardı.

d) Kethüda: Halk arasında “kâhya” olarak da bilinen bu görevi ifa eden kimseler, büyük devlet adamlarıyla zenginlerin işlerini görürlerdi.⁴⁰Mali işler ile ilgileniyorlardı.

³⁶ Mehmet Akif Aydın, “Mahkeme”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXVII, Ankara 2003, s. 343.

³⁷ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 117.

³⁸ Bozatay, *a.g.m.*, s. 85.

³⁹ Develioğlu, *a.g.e.*, s. 793.

⁴⁰ Pakalın, *a.g.e.*, s. 251.

e) Muhzırlar: Adeta günümüz polislerinin görevini ifa etmektedirler. “Mahkemelerde davacı, davalı ve şahitlere ikâmetgâhlarında tebligatta bulunmak, gerektiğinde onları mahkemeye celbetmek üzere muhzır bulundurulur.”⁴¹

f) Şuhudu'l-hal: Günümüz jüri heyetine benzemektedir. Şuhudu'l-müslimin olarak da geçer. Sayıları değişken olarak mahkemelerde hazır bulunmaları kadıya büyük kolaylık ve fayda sağlıyordu. Çünkü kadı, bazı hallerde, memleketin örf ve geleneklerini iyi bilen insanlar olan bu “müşahitler”e karardan önce akıl danıştığı gibi, tarafların haklarının adalete uygun bir tarzda gözetildiğini ispatlama bakımından, kendisinin tam tarafsız olduğunu da bu hazır olanların önünde göstermekteydi.⁴² *Osmanlı mahkemesinde verilen hükümlere şahit olarak imza atmak veya bazı konularda bilirkişilik yapmak her zaman değişik kişilerce yapılıyordu. İşte bunlara toptan şuhudu'l-hal denmiştir. Ayrıca bu makam sürekli resmî bir görev sayılmazdı.*⁴³

Tüm bu görevlilerden başka kadıya yardımcı olan mahalle imamı, subaşı, asesbaşı, asesler, kale dizdarları da bulunuyordu. Son olarak kadılar, şer'i hukuk gereğince müftülere danışarak da yardım alabiliyordu.

1.4.2. Şer'iyye Sicilleri

Kadılar veya naibleri tarafından tutulan bu defterlere; “kadı sicili, kadı divanı, mahkeme kayıtları, sicillât-ı şer'iyye, sicil-i mahfuz, sicil” de denilmektedir. Sicil, kelime anlamı itibarıyla; “resmî vesikaların kaydedildiği kütük, memurların durumu için tutulan dosya”⁴⁴ demektir. Bu belgelerde Osmanlı toplumunun zengin-fakir, halk-devlet adamları, köle, kadın gibi bütün demografik kesimine ait bilgiler bulunmaktadır. Yani Osmanlı sosyal hayatının, hukuk tarihinin en önemli bilgilerini içermektedir. Mahkemelerde görülen davalar ve alınan kararlar, mukayyidler tarafından bu defterlere kayıt edilmiştir.

Bu defter tutma geleneğinde, defterleri muhafaza etme anlayışı da hukuki ihtiyaç üzerine doğmuştur. Zira kadı, i'lâm ve hüccetlerin bir nüshasını hak

⁴¹ Atar, *a.g.m.*, s. 340.

⁴² Akdağ, *a.g.e.*, s. 439.

⁴³ Ortaylı, *a.g.e.*, s. 82.

⁴⁴ Develioğlu, *a.g.e.*, s. 1110.

sahiplerine vereceğinden evrak üzerinde sahtekârlık yapılması ihtimalini önlemek için ilgili resmi yazıları kendi koruması altında olan defterlere kaydetmek suretiyle ihtiyaç halinde onlara müracaat edebilmeyi sağlamaktaydı.⁴⁵ Ayrıca tayini çıkan bir kadı, elindeki sicilleri, kendinden sonraki kadıya sağlam bir şekilde aktarmak zorundaydı. Bu uygulamalar sayesinde siciller, günümüze kadar varlıklarını sürdürebilmişlerdir.

Günümüze ulaşabilen, en eski tarihili şer'iyeye sicilleri 1455 tarihli Bursa Defterleri'dir. Daha öncesine ait defterler olup olmadığı ise şüpheli olmakla birlikte günümüze ulaşamadığı da muhtemel bir durumdur. Zira İslâm hukukunda dahi bu türk kitapların varlığı tartışıldığı gerçeğini düşünürsek bu tezin doğruluk payı oldukça yüksektir. "Kitabü'l-kadî ile'l-kadî" uygulaması ile kayıtların kadıdan kadıya geçtiğini söyleyen Hallâk, Kudüs'te Memlükler dönemine ve Erdebil'de XII ve XIII. yüzyıllara ait bazı kayıtların varlığını, Northrup-Ebü'l-Hac, Gronke ve Rabie'nin çalışmalarından delil göstererek Osmanlı öncesinde de bu defterlerin bulunduğunu ifade etmektedir.⁴⁶ O halde defterlerin muhafazası sağlanamadığı için yok oldukları aşikârdır. Zira Mudanya'nın (Bursa) 1645 tarihli kayıtlarını da içeren mevcut ilk sicilinde görülen, "Kilitli tahta sandık ile yirmi altı mecelle sicil el-Hac Halil Bey ibn Mehmed'e emanet vaz' olundu. Unutulmaya!" ibaresi zaman içerisinde sicillerin ne şekilde yok olduğuna bir örnek sayılır.⁴⁷

Şer'iyeye Sicillerindeki belge çeşitlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Merkezden gelen ferman, berat ve mektup gibi belgelerin suretleri,
- Kadıların, birçok konu hakkında merkeze gönderdikleri ilamlar ile şehir yönetiminde kişiler-kurumlar arasında doğan anlaşmazlıkların çözümlenmesi için verdikleri hüccetler,
- Şehrin demografî, dini, ırki yapısını anlatan belgeler,
- İnsanların maruz kaldığı doğal afet, salgın hastalık gibi olaylar,
- Şehirlerin mahalle isimleri ve listeleri ile imar faaliyetleri,

⁴⁵ Özen Tok, "130 Numaralı Kayseri Şer'iyeye Sicili Transkripsiyon ve Değerlendirme", *Yüksek Lisans Tezi*, Kayseri 1996, s. 3.

⁴⁶ Yunus Uğur, "Şer'iyeye Sicilleri", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXXIX, İstanbul 2010, s. 9.

⁴⁷ gös. yer.

- Sosyal kurumların bakım ve onarım işleri ile kullanılan malzemelerin çeşitleri, fiyatları vb.
- Evlenme-boşanma, kız kaçırma kayıtları,
- Gayrimenkul alım-satımları, (Bu tıpkı günümüz noterlerinin yürüttüğü göreve karşılık gelen bir durumdur.)
- Cinayet, hırsızlık, kalpazanlık, adam yaralama vb. suçlar ile ilgili kayıtlar,
- Mahalli yöneticilerin, şehirlerin problemlerini çözmek için yayınladıkları buyruhdular ile bunların icraatlarını gösteren hüccet kayıtları,
- Esnaf grupları ile ürettikleri mallar,
- Çarşı ve pazarlarda satılan ürünler ile bunların fiyatları,
- Miras davaları,
- Altın ve para meseleleri,
- Toplanan vergiler,
- Bölgedeki eşkıyalık faaliyetleri,
- Yerleşik-göçebe veya müslim-gayrimüslim halklar arasındaki anlaşmazlıklar,
- Madenler, darphaneler, tuzla işletmeleri ile ilgili belgeler,
- Savaş zamanında orduya yardımda bulunanlar ile yaptıkları yardımlar,
- Kişilerin tereke kayıtları,
- Vakıfları, mukataaları ve tımarları takip etmek ve olası yolsuzluklar hakkında karar vermek, gerektiğinde de Divan-ı Hümayûn'a arz etmek,

Tüm bunlardan başka defterlerde fetva suretleri de bulunuyordu. Zira kadı içinden çıkamadığı bir mesele de şeyhülislâma danışarak fetva alır ve kararını da ona göre verirdi. İşte bu fetvaların da defterlere kayıt edildiği gözlemlenmektedir.

Genel olarak bu tür belgeleri içeren bu defterlerin sayfaları, dar ve uzun olarak aşağı yukarı 10-300 sayfa aralığıyla yazılmıştır. Osmanlı Türkçesi ile yazılanlarının yanında Arapça ile yazılanlar da bulunmaktadır. Kronolojik sıralamaya

her zaman dikkat edilmemiştir. Dava kayıtlarının önce müsvedde halinde yazılması ve daha sonra sicil defterine geçirilmesi, İstanbul'dan gelen belgelerin i'lâm ve hüccet kayıtları arasına girmesi, bazı defterlerin-sayfaların muhafaza edildiği yerlerden çıkarılırken yeniden ciltlenmesi sırasında oluşan karışıklıklar gibi hususlar kayıtlar arasındaki kronolojik düzensizliğin başlıca sebeplerini teşkil etmektedir.⁴⁸ Her bir defter bir senelik olduğu kabul ediliyorsa da bu duruma uymayanlarda bulunmaktadır. Sicil kayıtların kullanılan hat çeşitleri ise: "ta'lik, rik'a ve divani"dir.

Şer'iyye sicillerinin muhtevasına ve muhafazasına dair ilk adım II. Abdülhamit döneminde atılmıştır. Adı "Sicillât-ı Şer'iyye Mahzeni" olarak geçen ve 1310/1892 yılında Sultan II. Abdülhamit Han'ın emriyle yaptırılan arşiv binasıyla, kadı konaklarındaki veya çeşitli medrese ve cami depolarındaki şer'iyye sicil defterlerinin dağınıklığından ve yok olmaktan kurtarılması amaçlanmıştır.⁴⁹ Fakat bu arşiv binası yalnız İstanbul sicillerinin ihtiyacını karşılayabilmiştir. Arşivdeki dolapların bizzat Sultan Abdülhamit Han tarafından yaptırıldığı da bilinmektedir.⁵⁰

Anadolu Sicilleri ise İstanbul'dakiler kadar şanslı olmamışlardır. Onlar hakkında ilk çalışma ise ancak 1941 yılında olmuştur. Maarif Vekâleti'nin 3 Kasım 1941 tarih ve 2182 sayılı kararı ile her şehrin sicili, buldukları illerin müze ve kütüphanelerine devredilmiştir. 1991 yılında ise Kültür Bakanlığı'nın kararı ile İstanbul Müftülüğü Şer'iyye Sicilleri Arşivi'nde bulunanlar hariç, tüm Şer'iyye Sicilleri Ankara Milli Kütüphane'de toplanmıştır.⁵¹

Günümüzde ise bu sicillerin tamamı İstanbul Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde toplanarak araştırmacıların hizmetine sunulduğu gibi sicillerin dijital görüntülerine de www.devletarsivleri.gov.tr adresinden veya e-devlet üzerinden ulabilmekteyiz. Ana kaynak olarak nitelendirilen bu belgeler, dünyadaki tüm ülke araştırmacılarına da sunulmaktadır. Zira bu sicillerin birinci elden kaynak oldukları ve envanterlerindeki zengin konu çeşitliliği de göz önüne alınırsa, araştırmacılar için muazzam bir malzeme bütünüdür.

⁴⁸ gös. yer.

⁴⁹ Ayhan Işık, "Şer'iyye Sicilleri Arşivi", *Din ve Hayat Dergisi*, TDVY, Ankara 2018, S. 34, s. 55.

⁵⁰ ".. mehâkim-i mezbure sicillât-ı atıkası celb olunarak cânib-i eşref-i cenâb-ı Padişâhîden ihsân ve irsâl buyurulan muntazam dolaplar derununa ale't-tertüb vaz' ile fermûde-i hikmet-beyân-ı hazret-i zillullâhiye tevfikân muhafazalarına îtina ve ihtimâm kılınmakta bulunduğu ..." (Işık, *a.g.m.*, gös. yer.)

⁵¹ Işık, *a.g.m.*, s. 59-60.

2. EDİRNE'DE OSMANLI HÂKİMİYETİ

Uzun yıllar Roma ve Bizans İmparatorlukları'nın hâkimiyetinde kalan Edirne'nin, bu dönemlerdeki ismi, Roma İmparatoru Hadrianus'a atfen, Hadrianopolis'tir. "Bizans kaynaklarına göre Hadrianus kenti bir surla çevirerek "castrum": ordugâh haline getirmiştir."⁵²

Edirne'nin bir Türk şehri haline gelmesi ise Osmanlı Dönemi'nde olmuştur. I. Murad Hüdavendigâr, 1361 senesinde burayı alarak, Osmanlı'nın payitahtı yapmıştır. Bu saatten sonra Rumeli'ndeki fetih hareketlerinin merkezi burası olmuştur. İlk fethiyle birlikte Edirne ismini alan şehre, Türkmen aşiretler iskân edilip, şehrin Türkleşmesi hızlandırılmıştır. Buna bağlı olarak da şehir kısa zamanda ma'mur hâle getirilmiştir.

Pinon (1999)'a göre bir Osmanlı kenti olan Edirne'nin çekirdeği surlarla çevrili bir Bizans kenti yanında kurulmuştur. Kent, surlarının kapılarından çıkan sokaklardan başlayarak gelişim göstermiştir. Osmanlı kentlerinin çekirdeği bir ulu cami, bedesten, çarşı ve anıtsal yapılar topluluğu çevresinde oluşmuştur. Edirne kentinde de bu tür bir yerleşim gelişimi olmuştur; kent Selimiye Külliyesi, Eski Camii, Üç Şerefeli Camii ve Rüstempaşa Kervansarayı merkezde olacak şekilde gelişim göstermiştir.⁵³Zira sicilde geçen "Derûn Hisar" ifadesi, bu surların gerçekliğini ve mevcudiyetini kanıtlar niteliktedir.

İstanbul'un fethiyle birlikte arka plânda kalan Edirne, padişahlar için ayrı bir öneme haizdir. Zira padişahlar aylarca süren avlanma faaliyetleri için Edirne ve çevresini seçmişlerdir. Nitekim II. Mehmed fethin ardından Balkanlar'daki faaliyetleri için burayı hareket üssü olarak kullanmış, ayrıca 1475 ilkbaharında oğulları Bayezid ve Mustafa'nın bir ay süren sünnet düğünlerini Ada Çayırı (Ada İçi) denilen Saray-ı Cedîd bahçe ve koruluklarında yaptırmış, Ragusa, Mora, Sırp ve Rum despotlukları temsilcilerini burada kabul etmişti.⁵⁴

XVI. yy. da şehrin gelişmesine yönelik faaliyetler büyük hız kazanarak, muhteşem tarihi abidelerin yapılmasıyla sonuçlandı. XVII. yy. ise Edirne için ayrı bir

---

⁵² Erdoğan, a.g.m., s. 139.

⁵³ gös. yer.

⁵⁴ M. Tayyib Gökbilgin, "Edirne", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, TDVY, C. X, İstanbul, 1994, s. 426.

öneme sahiptir. Zira bu yüzyılın padişahları, şehre gelerek, burada kalmaya başladılar. Bunda en önemli etken şehrin avcılık faaliyetlerine uygun olmasıydı. I. Ahmed, II. Osman ve IV. Murad bu av eğlencelerine düşkün bazı padişahlardır.

XVIII. yy.'da Edirne'de çok önemli ve ağır hasara yol açan olaylar gerçekleşti. "1745'teki yangında altmış kadar mahalle baştanbaşa harap olurken, 1751'de pek çok binanın yıkılmasıyla sonuçlanan zelzele vukû buldu."⁵⁵

XIX. yy. ise Osmanlı Edirne'sinin en kara yılı olarak nitelendirilebilecek olaylarla geçmiştir. Edirne, Osmanlı döneminde ilk kez Ruslar tarafından, 1828-1829 yıllarında istilâ edildi. Şehir, sulh yoluyla kurtarılmış olsa da düşman kuvvetleri artık çok yakındaydı ve bu durum şehir halkını olumsuz etkiliyordu. Ayrıca bu savaş sırasında Edirne'den göç başlamış, Müslümanların boşalttığı yerleri civar köylerin hristiyan halkı doldurmuş, böylece şehirde hristiyanların sayısı oldukça artmıştı.⁵⁶

XIX. yy. bitmeden şehir, ikinci kez Rus işgaline maruz kaldı. 20 Ocak 1878'de Edirne'ye giren Ruslar 13 Mart 1879'a kadar burada kaldılar; bu sırada pek çok mahalle harap oldu, hastalık ve sefalet yüzünden binlerce kişi hayatını kaybetti.

XIX. yy. olaylarının şokunu atlatamayan şehir, XX. yy.'da da işgallere maruz kaldı. *Osmanlı coğrafyası içerisinde Balkanlar'da bir iç şehir konumundayken yavaş yavaş serhad şehri olmaya doğru giden Edirne, 26 Mart 1913'te Bulgar, Temmuz 1920'de ise Yunan işgaline maruz kaldı. 25 Kasım 1922'de işgalden kurtarılan Edirne, Cumhuriyet ile beraber günümüzde de sıkça kullanıldığı gibi "serhad şehri" olmuştur.*⁵⁷

2.1. Edirne Şer'iyye Sicilleri

Önceleri, Topkapı Sarayı'nda bulunan Edirne Şer'iyye Sicilleri önce Ankara Milli Kütüphane'ye, daha sonra da BOA'ya alınarak, ilim dünyasına sunulmuştur. Böylelikle araştırmacılar için, az zamanda maksimum belgeye ulaşma imkânı doğmuştur.

---

⁵⁵ a.g.m., s. 427.

⁵⁶ gös. yer.

⁵⁷ Edirne Kitaplığı Danışma Kurulu, *Sâlnâmelere Göre İdarî, Sosyal ve Ekonomik Yapısıyla EDİRNE SANCAĞI*, çev. Ratip Kazancıgil, Edirne Valiliği Kültür Yayınları, Edirne, 2013, s. 24.

Bugün araştırmacılar tarafından oldukça fazla kullanılan bu sicillerin, iki farklı kullanım yöntemi bulunmaktadır. İlk olarak tetkik ve makale teliflerinde, ikinci olarak da muayyen bir sicilin transkripsiyon, özet ve değerlendirmesinde kullanılır. Bizim tezimiz işte bu ikinci sınıf kullanım metoduna örnek teşkil etmektedir. Bu yöntemle transkrip edilen belgeler, araştırmacı eğitimin ilk aşaması niteliğinde olmakla birlikte, ikinci aşamaya hazırlık niteliğindedir. Yani öğrencilerin doktora, yüksek lisans gibi dönemlere hazırlanması amacı gütmektedir.

Osmanlı Şer’iyye Sicilleri’nin, dağınıklıktan kurtarılarak, tek bir çatı altında toplama faaliyetleri II. Abdülhamit döneminde, 1892 yılında yapılan Sicillât-ı Şer’iyye Mahzeni ile başlamıştır. Fakat bu İstanbul ile sınırlı kaldığı için, Anadolu’daki siciller ile ilgili bu tür bir çalışma ancak 3 Kasım 1941 tarihinde yapılabilmıştir. Buna göre siciller, buldukları illerin müzelerine toplanarak bir araya getirildi. Ardından 1982 yılından sonra bu sicillerin Ankara’da Milli Kütüphane’de toplanması kararlaştırıldı. Ancak İstanbul İl Müftülüğü, kendi bünyesindeki on bine yakın sicili vermemiştir. Günümüzde ise tüm Şer’iyye Sicilleri, Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde toplanmıştır. Türkiye’nin en zengin Osmanlı Arşivi konumundaki bu kurum, İstanbul-Kâğıthane’de, Sadabad’da araştırmacılara hizmet verip sicillerle ilgili çalışmalar da yürütmektedir.

Şer’iyye Sicilleri’nin, tek bir çatı altına toplanması araştırmacılara büyük kolaylık sağlamaktadır. Böylelikle siciller dağınıklıktan ve yok olmaktan kurtarılmış, ilim adamlarına da zaman ve maddi konulardan büyük kolaylıklar sağlanmıştır. İkinci olarak da sicillerin özetleri çıkarılarak, orijinal hâleriyle birlikte sanal ortama aktarılmış olması da araştırmacılara zamandan ve maddiyattan ikinci bir tasarruf-kazanç şansı tanımıştır. Halâ devam eden bu çalışmalarda sicillerin “pdf” veya “fotoğraf” uzantılı dosya şekillerine, www.devletarsivleri.gov.tr internet sitesi üzerinden, isteyen tüm araştırmacılar ve vatandaşlar ulaşabilmektedir.

İsteyenler ise bizzat Kâğıthane’ye giderek de araşmasını yapabilir. Ama günümüzün “teknoloji çağı” olduğunu göz önüne alırsak, sicillere internet üzerinden ulaşabilmek gayet yararlı bir çalışmadır. Zira araştırmacılar için (özellikle de taşradakiler) site üzerinden bir “ön hazırlık” yapmak söz konusu olabilmektedir. Buna ek olarak sicillerin tam transkribe edilerek, transkrip hallerinin de sanal ortama

aktarılması araştırmaların krklenmesinde yararlı bir adım da olabilir. Tüm bunlara ek olarak, Osmanlı sınırları içinde fakat günümüz Türkiye'si sınırları dışında kalan devletlerdeki sicillerin en azından birer örneklerinin de bu sisteme dâhil edilmesi, ülkemizin yararına olacaktır.

Edirne'ye ait 684 adet şer'iyye Sicili bulunmaktadır. Bu sicilleri de ayrı bir başlık altında sunmayı uygun gördük.

2.2. Edirne şer'iyye Sicilleri Tablosu⁵⁸

Tablo 1: Ahmet Akgündüz'n, "şer'iye Sicilleri Mahiyeti, Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler, c. I" Adlı Eserine Göre Edirne şer'iyye Sicilleri Tablosu

No	Tarih (H.)	No	Tarih (H.)	No	Tarih (H.)
1	945-952	230/A	1205	462	1305-1307
2	952-957	231	1203-1204	463	1306-1307
3	960-962	232	1203-1205	464	1306-1309
4	960-962	233	1205	465	1307-1308
5	950-963	234	1205-1206	466	1307-1308
6	967-968	235	1205-1206	467	1307-1308
7	971	236	1206-1207	468	1308-1309
8	972-973	237	1206-1207	469	1308-1309
9	975-976	238	1207-1208	470	1309-1311
10	974-979	239	1206-1208	471	1308-1309
11	979-980	240	1207-1208	472	1309-1311
12	979-980	241	1207-1208	473	1308-1309
13	985	242	1208-1209	474	1309-1311
14	985-986	243	1208-1209	475	1302-1311
15	986-988	244	1209-1210	476	1306-1310
16/A	989	245	1209-1210	477	1308-1311
16/B	989-990	246	1209-1210	478	1307-1309
17	989-994	247	1208-1211	479	1309-1311
18	1006-1007	248	1210-1211	480	1309-1311
19	1006	249	1210-1211	481	1309-1311
20	1011-1013	250	1210-1211	482	1311-1314
21	1015-1017	251	1209-1211, 1219, 1228, 1226, 1218, 1208, 1217, 1219-1221- 1222, 1226, 1214-1215, 1227, 1233, 1231, 1213, 1224, 1206	483	1311-1313

⁵⁸Ahmet Akgündüz, *şer'iye Sicilleri Mahiyeti, Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler, C. I*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 1988, s. 185-188.

			1199-1201, 1213, 1204 1202-1212		
22	1024	252	1201-1202- 1203-1204- 1205-1206 1207-1208- 1209-1210- 1211	484	1311-1313
23	1013-1015	253	1211-1212	485	1311-1313
24	1026-1028	254	1211-1212	486	1313
25	1031-1035	255	1211-1212	487	1311-1313
26	1044-1046	256	1212-1213	488	1311-1313
27	1046-1048	257	1212-1213	489	1311-1314
28	1048-1050	258	1212-1213	490	1311-1314
29	1050-1052	259	1213-1214	491	1311-1314
30	1053-1054	260	1213-1214	492	1312-1314
31	1054-1058	261	1213-1214	493	1312-1314
32	1057-1058	262	1214-1215	494	1314-1316
33	1058-1059	263	1214-1215	495	1314-1316
34	1005-1007	264	1214-1215	496	1314-1316
35	1061	265	1212-1216	497	1314-1316
36	1060-1061	266	1213-1214	498	1314-1315
37	1062-1064	267	1215-1216	499	1314-1316
38	1064-1065	268	1215-1216	500	1311-1315
39	1065-1068	269	1215-1216	501	1315-1316
40	1066-1068	270	1216-1217	502	1314-1316
41	1078-1079	271	1216-1218	503	1314-1317
42	1068-1070	272	1218	504	1314-1316
43	1070-1071	273	1216-1218	505	1314-1316
44	1073	274	1216-1218	506	1314-1315
45	1071-1073	275	1218-1219	507	1301-1317
46	1077-1078	276	1217-1219	508	1316-1317
47	1077-1078	277	1218-1219	509	1316-1317
48	1075-1077	278	1219-1220	510	1316-1317
49	1079-1080	279	1219-1221	511	1316-1317
50	1079-1080	280	1219-1220	512	1316-1317
51	1082-1083	281	1220-1221	513	1316-1318
52	1083-1085	282	1220-1221	514	1316-1318
53	1086	283	1220-1221	515	1315-1318
54	1085-1086	284	1211	516	1316-1318
55	1085-1086	285	1221-1222	517	1316-1318
56	1083-1089	286	1221-1222	518	1317-1318
57	1056-1090	287	1221-1222	519	1316-1318
58	1090-1092	288	1222-1224	520	1318-1319
59	1091-1092	289	1222-1224	521	1318-1319
60	1092-1095	290	1222-1224	522	1318-1320
61	1094-1095	291	1224-1226	523	1318-1320
62	1095	292	1226-1228	524	1318-1319
63	1095-1096	293	1224-1227	525	1315-1320
63/A	1095	294	1224-1227	526	1318-1320

64	1096-1097	295	1225, 1228, 1227-1229- 1232-1233- 1234-1235- 1236	527	1317-1320
65	1096-1098	296	1218-1228	528	1317-1320
66	1097-1098	297	1227-1228	529	1320-1321
67	1097-1099	298	1227-1228	530/A	1316-1317
68	1099-1100	299	1228-1229	530/B	1320-1322
69	1098-1100	300	1228-1229	531	1320-1322
70	1100-1101	301	1228-1230	532	1320-1322
71	1100-1102	302	1228-1230	533	1320-1322
72	1101-1102	303	1229-1230	534	1320-1322
73	1102-1104	304	1229-1230	535	1320-1322
73/A	1103-1104	305	1230-1231	536	1320-1322
74	1104-1105	306	1230-1231	537	1320-1322
75	1106	307	1230-1231	538	1322-1323
76	1104-1107	308	1230-1231	539	1322-1326
77	1105-1106	309	1230-1232	540	1322-1324
78	1106-1108	310	1230-1231	541	1322-1324
79	1107-1108	311	1231-1232	542	1322-1324
80	1109	312	1231-1232	543	1322-1324
81	1108-1109	313	1231-1232	544	1322-1324
82	1109-1110	314	1232-1233	545	1322-1325
83	1109-1110	315	1231-1233	546	1322-1327
84	1110	316	1232-1233	547	1323-1325
85	1110-1111	317	1241-1216, 1213, 1217 1215, 1218, 1232-1233 1221-1223- 1234	548	1323-1325
86	1111-1112	318	1233-1234	549	1323-1326
87	1113	319	1233-1234	550	1322-1325
88	1113	320	1234-1235	551	1325
89	1114-1115	321	1234-1235	552	1321-1325
90	1115	322	1235-1236	553	1322-1326
91	1114-1116	323	1235-1236	554	1324-1326
92	1115-1116	324	1235-1236	555	1323-1326
93	1116-1117	325	1235-1236	556	1323-1326
94	1118-1120	326	1236-1237	557	1319-1326
95	1120-1121	327	1236-1237	558	1325-1326
96	1121-1123	328	1236-1237	559	1325-1326
97	1125-1126	329	1236-1238	560	1317-1327
98	1124-1127	330	1237-1238	561	1325-1327
99	1126-1127	331	1237-1238	562	1325-1328
100	1128	332	1238-1239	563	1325-1327
101	1116-1122	333	1237-1239	564	1319-1327
102	1127-1128	334	1224, 1233, 1227, 1236 1229, 1228	565	1326-1328

103	1129	335	1238-1240	566	1326-1328
104	1128-1129	336	1238-1240	567	1326-1328
105	1129-1130	337	1239-1240	568	1326-1328
106	1130	338	1239-1240	569	1325-1329
107	1131-1132	339	1240-1241	570	1328
108	1132-1133	340	1240-1242	571	1319-1329
109	1134-1135	341	1241-1242	572	1325-1329
110	1132-1134	342	1241-1242	573	1328-1329
111	1132-1135	343	1242-1243	574	1328-1329
112	1128-1139	344	1242-1243	575	1326-1329
113	1135-1139	345	1243	576	1328-1329
114	1138-1139	346	1242-1243	577	1328-1329
115	1139-1141	347	1243-1244	578	1316-1317 1318- 1329 1332-1333 1334
116	1139-1142	348	1242-1244	579	1326-1329
117	1142-1143	349	1243-1244	580	1326-1329
118	1141-1142	350	1243-1244	581	1328-1329
119	1142-1143	351	1243-1244	582	1326-1329
120	1143-1145	352	1244-1247	583	1328-1330
121	1145-1147	353	1246-1248	584	1328-1330
122	1147	354	1248-1250	585	1328-1330
123	1146-1147	355	1245-1251	586	1329-1330
124	1146-1150	356	1247-1251	587	1329-1330
125	1148-1149	357	1248-1250	588	1330
126	1151-1152	357/A	1250-1251	589	1329-1331
127	1152	358	1251-1253	590	1328-1331
128	1150-1153	359	1251-1253	591	1330-1332
129	1153-1154	360	1252-1253	592	1330-1331
130	1154-1156	361	1252-1255	593	1330-1332
131	1156-1157	362	1252-1255	594	1329-1332
132	1156-1157	363	1254-1255	595	1330-1333
133	1157-1158	364	1255	596	1330-1333
134	1158-1159	365	1255-1256	597	1332-1333
135	1157-1159	366	1255-1256	598	1332-1333
136	1159-1160	367	1255-1256	599	1329-1334
137	1159-1160	368	1256-1257	600	1308-1334
138	1119-1120 - 1121-1126 - 1131, 1135- 1136-1137- 1140, 1147- 1148-1149- 1150-1152- 1153-1154- 1155-1156- 1159-1160- 1161	369	1256-1257	601	1327-1328 1331- 1332 1333-1334
139	1154-1159- 1161	370	1256-1257	602	1332-1335
140	1158-1162	371	1257-1258	603	1333-1335

141	1160-1162	372	1257-1259	604	1321-1339
142	1161-1163	373	1259-1260	605	1333-1336
143	1160-1163	374	1257-1260	606	1334-1336
144	1162-1163	375	1259-1260	607	1335-1336
145	1163-1164	376	1260-1261	608	1332-1340
146	1159-1166	377	1260-1261	609	1328-1339
147	1164-1166	378	1260-1261	610	1309-1310 1311,1340
148	1164-1166	379	1261-1262	611	1330-1340
149	1165-1166	380	1260-1262	612	1336-1339
150	1166-1168	381	1261-1262	613	1305-1306 1307, 1335 1340
151	1167-1168	382	1255-1263	614	1311, 1318 1319- 1340 1341
152	1166-1169	383	1262-1263	615	1318-1319 1340- 1341
153	1165-1169	384	1262-1263	616	1342-1343
154	1167-1169	385	1262-1263	617	1200-1243
155	1168-1169	386	1263-1265	618	953
156	1166-1170	387	1263-1265	619	956
157	1169-1173	388	1263-1265	620	961-962
158	1170-1171	389	1265-1266	621	964
159	1170-1171	390	1265-1266	622	970
160	1171-1172	391	1265-1266	623	974-976
161	1171-1173	392	1266-1267	624	978
162	1171-1173	393	1266-1267	625	979-980
163	1173-1174	394	1266-1268	626	981
164	1175	395	1267-1268	627	985-986
165	1173-1175	396	1265-1269	628	987, 993-994
166	1173-1175	397	1268-1270	629	1001
167	1174-1175	398	1270-1271	630	1005
168	1173-1175	399	1270-1271	631	1008
169	1174-1176	400	1271-1272	632	1013
170	1175-1176	401	1272-1273	633	1016
171	1175-1176	402	1272-1273	634	1019
172	1175-1176	403	1272-1273	635	1020
173	1176-1177	404	1273-1274	636	1026
174	1177	405	1273-1274	637	1029
175	1177-1178	406	1274-1275	638	1029-1031
176	1179-1180	407	1274-1275	639	1032-1034
177	1180-1181	408	1269-1279	640	1041-1042
178	1180-1181	409	1275-1277	641	1050
179	1181-1183	410	1275-1277	642	1052
180	1181-1183	411	1277-1278	643	1052
181	1181-1183	412	1277-1278	644	1065
182	1183-1184	413	1278-1279	645	1074-1076
183	1183-1184	414	1278-1279	646	1078, 1081-1082
184	1184-1185	415	1263-1280	647	1084-1088
185	1185-1187	416	1279-1280	648	1084, 1110-1111
186	1185-1186	417	1281-1282	649	1087-1088
187	1186-1187	418	1281-1282	650	1088

188	1187-1188	419	1282-1283	651	1089
189	1188	420	1282-1283	652	1090
190	1188-1189	421	1283-1285	653	1092-1094
191	1189-1190	422	1283-1285	654	1095
192	1190-1191	423	1285-1288	655	1100-1101
193	1190-1191	424	1287-1288	656	1102-1103
194	1190-1191	425	1287-1289	657	1103-1104
195	1190-1191	426	1286-1290	658	1111
196	1191-1192	427	1290	659	1122-1123
197	1191-1192	428	1290	660	1125
198	1191-1192	429	1280-1291	661	1130-1131
199	1192-1193	430	1290-1292	662	1132-1134
200	1192-1193	431	1291-1292	663	1152-1159
201	1192-1193	432	1291-1292	664	1162-1164
202	1193-1194	433	1292	665	1166-1170
203	1193-1194	434	1293-1294	666	1173
204	1194-1195	435	1293-1294	667	1178-1179
205	1194-1195	436	1296	668	1180-1181 1183
206	1194-1195	437	1296-1297	669	1186-1187
207	1193-1195	438	1297	670	1186-1191
208	1184-1185	439	1296-1299	671	1189-1190
209	1195-1196	440	1297-1299	672	1189-1190
210	1195-1196	441	1299	673	1197
211	1196-1197	442	1298-1300	674	1199-1202
212	1196-1197	443	1300-1301	675	1202-1203
213	1196-1198	444	1293-1301	676	1203-1205
214	1197-1198	445	1301	677	1205-1206
215	1199	446	1301-1303	678	1205-1206
216	1198-1199	447	1301-1303	679	1209
217	1198-1199	448	1302-1304	680	1210-1211
218	1199-1200	449	1303-1304	681	1215
219	1199-1201	450	1303-1305	682	1234-1236
220	1199-1200	451	1303-1305	683	1240-1241
221	1200-1201	452	1271-1272	684	1271-1272
222	1200-1201	453	1304-1305		
223	1200-1202	454	1303-1306		
224	1202-1203	455	1303-1306		
225	1201-1202	456	1297-1307		
226	1201-1202	457	1302-1307		
227	1202-1203	458	1303-1307		
228	1202-1203	459	1303-1307		
229	1203	460	1303-1307		
230	1203-1205	461	1303-1307		

2.3. 198 No'lu Edirne Şer'iyeye Sicili'ne Genel Bir Bakış

BOA'dan temin ettiğimiz ve Hicri 1191-1192, Miladî 1777-1778 yıllarını kapsayan, 198 numaralı Edirne Şer'iyeye Sicili, 88 fotokopi sayfasından ibaret olup, ilk ve son sayfasındasicilin, ilini, demirbaş numarasını, mikrofilm numarasını, poz

sayısını ve çekildiği yılı gösteren bilgiler bulunmaktadır. 62, 63, 79, 82 numaralı sayfalardan da ikişer adet bulunmaktadır. Dolayısıyla poz sayısı 88 olarak görülen sicilın sayfa sayısı 82'ye inmektedir.

Sayfa numaralandırmaları, fotokopi sayfalarının sol üst köşelerindeki sayılar esas alınarak yapılmıştır. Bir sayfada iki adet varak bulunmaktadır. Fakat bu duruma istisna olan sayfalarda mevcuttur. Örneğin 1, 81 ve 82 numaralı sayfalar birer varaktır. Sicildeki toplam varak sayısı ise 161'dir.

Tez genelinde, her sayfada ortalama 5-6 adet belge bulunmaktadır. Belgelerin okunmasında herhangi bir kusur (boşluk, karalama, deforme vb.) olmamakla birlikte, yazısı da oldukça okunaklıdır. Genel olarak ta'lik stili kullanılmışsa da yer yer divani ve divanî kırmalarına da yer verilmiştir. Trankrip sırasında karşılaştığımız en büyük zorluk ise tüm araştırmacıların ortak sorunsalı olan, gayrimüslim isimlerini çevirme olmuştur. Bundan başka mekân isimlerini okumak da bizi bir hayli zorlamıştır.

Okuma esnasında şüpheye düşülen kelimeler için sık sık lügatlardan ve yayınlanmış şer'iyeye sicilleri transkriplerinden de faydalanılmıştır. Ayrıca çevirisinde emin olamadığımız kelimelerin sonuna (?), hiçbir fikrimiz olmayanların yerine ise “_” konulmuştur.

Sicilin ilk belgesi H. 8 Şevval 1191 (M. 9 Kasım 1777) tarihli, son belgesi ise 18 Cemaziyelevvel 1192 (M. 14 Haziran 1778) tarihlidir. Ayrıca son üç belge de tarih yazımında problem vardır. Şöyle ki; 458 numaralı belgede tarih bölümü tamamen, 459 ve 460 numaralı belgeler de ise ay kısımları noksandır. Tarihin net olarak belirtildiği son belge 457 numaralı belgedir ve bu yüzden son belge olarak kabul edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

198 NUMARALI EDİRNE ŞER'İYYE SİCİLİNİN ÖZETİ

Sayfa No: 1 / Belge No: 1: Çöke Nâhiyesi'nden Papazlar Karyesi'nde yaşayan Dodura ve oğlu Mitro Müslüman olup, kendisi Emine, oğlu Ali ismini almıştır.

Sayfa No: 1 / Belge No: 2: Çöke Nâhiyesi'nden Akpınar Karyesi'nde yaşayan Jabeka ve kız kardeşi Müslüman olup, kendisi Fatma, kardeşi Zeliha ismini almıştır.

Sayfa No: 1 / Belge No: 3: Ada Nâhiyesi'nden Oğul Paşa karyesi'nde yaşayan Kiko Müslüman olup, Hasan ismini almıştır.

Sayfa No: 1 / Belge No: 4: Balat halkından Aslan Yahudi Müslüman olup, Ahmed ismini almıştır.

Sayfa No: 1 / Belge No: 5: Yahya Beg Mahallesi'nde yaşayan yedi yaşında gayrimüslim bir çocuk Müslüman olup, Ahmed ismini almıştır.

Sayfa No: 1 / Belge No: 6: Evliya Kasım Paşa Mahallesindeki bir at değirmenin sahibi Dimitri'nin kayıp olması nedeniyle değirmendeki eşyası devlet korumasına alınıp, detaylı bir tahrir yapıldıktan sonra değirmene Esseyid Elhac Ahmed, kayyım olarak atanmıştır.

Sayfa No: 1 / Belge No: 7: Bostancıbaşı Elhac Ahmed Ağa, Cerban Ayanı Ahmed Ağa'nın malını fuzuli zapt edip, Ayşe Hatun hakkına taksim ettirmiş ve bir o kadar da kendi zimmetinde kalmıştır.

Sayfa No: 2 / Belge No: 8: Okunamadı. (Arapça)

Sayfa No: 2 / Belge No: 9: Edirne İlmiye sınıfından olan, daha önce İzmir Kadılığı yapmış, Ahmed Efendizade Mevlana Mehmed Emin'in Edirne Kazası'na mutasarrıf olarak tayin edilmiştir.

Sayfa No: 2 / Belge No: 10: Mevlana Esseyid Mehmed Efendi, Edirne'ye kadı olarak tayin edilmiştir.

Sayfa No: 2 / Belge No: 11: İstanbul-Yeni Odalar da sakin, Dergah Yeniçerilerinden olan Ahmed Beşe, Edirne-Ahi Hasan Mahallesindeki toprağını Esseyid Ömer Efendi'ye kırk guruşa satmıştır.

*Sayfa No: 2 / Belge No: 12:*Edirne-Havace (Hoca) Ömer Mahallesi'nde yaşayan İsmail Beşe, Laskaraki adlı zimmiye, yine aynı mahalledeki toprağını elli guruşa satmıştır.

*Sayfa No: 2 / Belge No: 13:*Edirne-Cedid Kasım Paşa Mahallesi halkından Hafize Hatun eşi Ahmed Beşe'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

Sayfa No: 2 / Belge No: 14: Edirne-Katipçi Mahallesi'nden Emine Hatun kocası Mehmed Beşe'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 3 / Belge No: 15:*Edirne-Muradiye Mahallesi'nden Rükiye Hatun kocası Mustafa'dan boşanmak istemiş fakat iddaası şer'an güvenilir ve inandırıcı bulunmadığı için davadan men edilmiştir.

*Sayfa No: 3 / Belge No: 16:*Edirne-Sultan Bayezid Veli Mahallesi'nde Ayşe Hatun, İbrahim Çelebi'ye, 80 kuruşa gayrimenkulünü satmıştır.

*Sayfa No: 3 / Belge No: 17:*Edirne-Zen Firûz Mahallesi'nden Zeynep Hatun kocası Esseyid Halil Çelebi'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 3 / Belge No: 18:*Edirne-Havace (Hoca) İvaz Mahallesi'nden Zeynep Hatun kocası Ahmed Beşe'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

Sayfa No: 3 / Belge No: 19: Edirne-Daye Hatun Mahallesi'nden Rükiye Hatun kocası Hüseyin Beşe'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 3 / Belge No: 20:*Edirne-Baba Timurtaş Mahallesi'nden Esseyid Veli Beşe, Üsküdar-Uzgaş karyesindeki toprağını Elhac Hasan Ağa'ya iki yüz elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 3 / Belge No: 21:*Edirne-Süle Çelebi Mahallesi'nden Ayşe Hasan Hatun, kocası Mustafa Beşe'den muhalaa yoluyla ayrılmış fakat pişman olduğunu belirtmiştir. Nitekim devam eden davada Ayşe Hatun'un iddaaları güvenilir ve inandırıcı bulunamadığı sebebiyle davadan men edilmiştir.

*Sayfa No: 4 / Belge No: 22:*Edirne-Alaca Mescid Mahallesi'nden Saliha Hatun, kocası Halil Beşe'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 4 / Belge No: 23:*Edirne-Bülbül Hatun Mahallesi'nden Mitro ve Benayot adlı zimmiler, gayrimenkullerini, Hursa zimmiye doksan kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 4 / Belge No: 24: Edirne-Çokalca Mahallesi'nden Ali, gayrimenkulünü otuz beş kuruşa Anaştaş'a satmıştır.

Sayfa No: 4 / Belge No: 25: Edirne-Fındık Osman Mahallesi'nden Hanife Hatun'un, Evliya Kasım Paşa Mahallesi'ndeki gayrimenkulünün mülkiyeti hakkında dava.

*Sayfa No: 4 / Belge No: 26:*Edirne-Mü'min Havace (Hoca) Mahallesi'nden İbrahim Beşe, gayrimenkulünü, karısı Hatice Hatun'a elli guruşa satmıştır.

Sayfa No: 4 / Belge No: 27: Edirne-Katip-i Cev Mahallesi'nden Mehmed, Nalband Ahmed Ağa'ya yaptığı hizmetlerin ücretini, tamamen tahsil edemediği için görülen dava.

*Sayfa No: 5 / Belge No: 28:*Edirne-Sitti Hatun Mahallesi'nden Zöhüre Hatun, gayrimenkulündeki hissesini Yorgaki'ye elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 5 / Belge No: 29:*Edirne-Mercimek Mahallesi'nden Hatice Hatun ve babasının başvurusuyla, kendisini boşayan Mehmed Emin'e nafaka davası açılmıştır.

*Sayfa No: 5 / Belge No: 30:*Edirne-Akmescid Mahallesi'nden Östiyano, kocası Ostivyan'dan muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 5 / Belge No: 31:*Edirne-Köhne Kadı Mahallesi'ndeki gayrimenkulün hissedarları, gayrimenkullerini beş yüz guruşa Alakiş adlı zimmiye satmıştır.

*Sayfa No: 5 / Belge No: 32:*Edirne-Çöke nâhiyesine bağlı Taşlık Mütesellimi Karyesi'nden Ayşe Hatun, kendisini boşayan eşine, nafaka davası açmış kendisine nafaka bağlanmıştır.

*Sayfa No: 5 / Belge No: 33:*Edirne-Süle Çelebi Mahallesi'nden Ayşe Hatun, söz konusu mahalledeki gayrimenkulünü, Ahmed Beşe'ye altmış guruşa satmıştır.

Sayfa No: 6 / Belge No: 34: Anadolu Vilayeti'nden, Çemişgezek Kazası'na bağlı Baş Vartinik Karyesi ahalisinden ve Rumeli Vilayeti'ne bağlı Ahyolu Kazası'nın Ahlatlı Karyesi mültezimi iken öldürülen Mehmed'in, vasilerinin, katil zanlısına açtıkları davada dört yüz kuruş karşılığında sulh yapmışlardır.

*Sayfa No: 6 / Belge No: 35:*Edirne-Elhac Sarraf Mahallesi yaşayan Cend isimli kadın, aynı mahalledeki gayrimenkulünü yirmi kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 6 / Belge No: 36: Edirne-İmaret-i Mezid Beg Mahallesi'nde yaşayan Fatma Hatun, himayesindeki bir miktar eşyayı, validesi Ayşe Hatun'a kırk guruşa satmıştır.

*Sayfa No: 6 / Belge No: 37:*Edirne-Arif Ağa Mahallesi'nden Fatma Hanım ve Oğlu, söz konusu mahalledeki gayrimenkullerini, eşyalarıyla birlikte bin yüz kuruşa Mustafa Ağa ve Ayşe Hatun'a satmışlardır.

*Sayfa No: 6 / Belge No: 38:*Filibe Kazası, Avretalanı Karyesi halkından Çoban Piyo, kısırağını, tüfekte öldüren, Edirne-Çöke-Rumbegli Karyesi'nden, Mehmed Beşe'ye dava açarak, kısırağının bedelinin tahsil edilmesini istemiş lakin ödeyecek durumu olmadığı anlaşılınca aynı karye halkından Mehmed ibn-i Abbas'dan parasının tahsil edilmesini istemiştir. Lakin davası mesmuâ olmadığı için düşürülmüştür.

*Sayfa No: 7 / Belge No: 39:*Edirne-Derun Hisar'daki Veled-i Velüddin Mahallesi'nden, hayatını kaybeden Aslan adlı zımminin vasiyeti bölüşülmüş ve söz konusu mahalledeki gayrimenkulü satılmıştır.

*Sayfa No: 7 / Belge No: 40:*Edirne-Noktacızade Mahallesi'nden Fatma Hatun, söz konusu mahalledeki gayrimenkulünü İbrahim Beşe'ye otuz bir kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 7 / Belge No: 41:*Edirne-Şarapdar Hamza Beg Mahallesi'nden Ateullah Hatun, söz konusu mahalledeki gayrimenkulünü, Emine Hatun'a otuz beş guruşa satmıştır.

*Sayfa No: 7 / Belge No: 42:*Edirne-Şeyhi Çelebi Mahallesinden Ahmed Beşe, adı geçen mahalledeki gayrimenkulünü kırk kuruşa, Sultan Bayezid'da bulunan iki dönüm, bir kıt'a, Sabuncu Karyesi tarafındaki bir dönüm, bir kıt'a bağını (toplam 3 dönüm, iki kıt'a) bağını Havva Hatun'a yirmi kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 7 / Belge No: 43: Edirne cebehanesinde, cebeci başı vekili olan Esseyid Mehmed Ağa, alacaklarını tahsil için, Vidin Kalesi'nde Yeniçeri Ağası vekili olan ve o sırada Edirne-Acem Oğlu Hanı'nda bulunan Abbas Ağa'ya dava açmıştır.

Sayfa No: 7 / Belge No: 44: Edirne-Sultan Bayezid Mahallesi'nden Mehmed Emin ve Musa ibn-i Feyzullah, söz konusu mahalledeki gayrimenkullerini Mehmed Ağa'ya beş yüz kuruşa satmışlardır.

*Sayfa No: 8 / Belge No: 45:*Edirne-Manastır Nâhiyesi'ne bağlı Serem Karyesi halkından Kosta, Şahlı Karyesi-Tunca Nehri üzerindeki iki göz karaca değirmenindeki 1/5 hisse sahibi olarak hissesini, diğer dört hissenin sahibi olan, Kavaklı Karyesi halkından Acı Krali'ye otuz üç kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 8 / Belge No: 46: Edirne-Timur Boğa Mahallesi ahalisinin şikayeti üzerine, Hereşbe ve Balu adındaki kadınların, verdikleri rahatsızlıktan dolayı başka bir mahalleye nakil edilmeleri kararlaştırılmıştır.

*Sayfa No: 8 / Belge No: 47:*Edirne-Çakır Ağa Mahallesi'nden Fatma Hatun, kocasından dört ay önce muhalaa yoluyla boşanmasına rağmen, mihr-i müeccelini ve nafakasını alamadığı için dava açmıştır.

*Sayfa No: 8 / Belge No: 48:*Edirne-Metrobolid Mahallesi'nde yaşarken vefat eden Tohari'nin veraseti ve karısı İlentice ile oğlu Aleksanderi'nin, bu bağlamda kendilerine kalan gayrimenkulü satmışlardır.

Sayfa No: 8 / Belge No: 49: Edirne-Vizeli Çelebi Mahallesi'nden Fatma Hatun'un nafakasını tahsil ettiğine dair beyanı.

*Sayfa No: 8 / Belge No: 50:*Edirne-Darphane Mahallesi'nden Manul zımminin, kendisine borcu olan Uncu Manul zımmiye dava açmıştır.

*Sayfa No: 9 / Belge No: 51:*Edirne-Karaca Ahmed Mahallesi halkından Minço, söz konusu mahalledeki gayrimenkulünü iki yüz kuruşa Minço ve Piyo zımmilere satmıştır.

*Sayfa No: 9 / Belge No: 52:*Edirne-Üç Şerefeli Mahallesi halkının başvurusuyla, mevcut kethüdarları görevden alınıp yerine Ali bin Osman'ın getirilmiştir.

*Sayfa No: 9 / Belge No: 53:*Edirne-Senem Karyesi'nden Boyo zımminin verasetini paylaşanoğulları, Şahlı Karyesi-Tunca Nehri üzerindeki karaca değirmeninin ellerinden alındığını öne sürerek Acı Krali zımmiye dava açmışlardır. Fakat Krali zımmi, değirmeni altı sene önce aldığını ispatlamıştır.

Sayfa No: 9 / Belge No: 54: Edirne-Derun Hisar'da Ahri Petri Mahallesi'nde yaşayan Yanu, Kara Bulut Mahallesi'nde bulunan gayrimenkulünü, Bihar zımmiye yüz elli kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 10 / Belge No: 55: Edirne-Şeyhi Çelebi Mahallesi'nden Abdülcelil ve Mehmed, kara sagir ineği ticaretinden kazandıklarını paylaşmışlardır.

*Sayfa No: 10 / Belge No: 56:*Edirne-Sofî Bayezid Mahallesi'nden Mustafa Beşe, söz konusu mahallede bulunan gayrimenkullünü, Zeynep Hatun'a kırk guruşa satmıştır.

Sayfa No: 10 / Belge No: 57: Edirne'de Talya Cemaati'nden Harun isimli Yahudi, kendisine İstanbul'dan para getiren bir aracıya, parasını kaybettiği için dava açmış fakat dava düşmüştür.

*Sayfa No: 10 / Belge No: 58:*Edirne-Sitti Hatun Mahallesi'ndeki bir gayrimenkulün hissedarları, hisselerini Gavrail adlı zımmiye satmışlardır.

*Sayfa No: 10 / Belge No: 59:*Edirne-Hasan Paşa Mahallesi ahalisinin şikâyetleriyle, İbrahim bin Abdullah ve karısı Zeynep'in, başka bir mahalleye nakline karar verilmiştir.

*Sayfa No: 10 / Belge No: 60:*Edirne-Gazi Mihal Beg Mahallesi'nden Fatma Hatun, çeşitli sayıda ev, mücevher vb. eşyasını Zeynep Hatun'a, yirmi kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 11 / Belge No: 61:*Edirne-Germe Kapu yakınında Ufak Duvarcılar debbağhanesinde bulunan palamut değirmenin hissedarlarından olan Mehmed Said, hissesini Osman Beşe'ye, altmış guruşa satmıştır.

*Sayfa No: 11 / Belge No: 62:*Edirne-Havace (Hoca) Ömer Mahallesi'nden Suftice adlı kadın, Edirne-Burnu Penbeli Karyesi'nde bulunan on dönümlük bağını, Hüseyin Beşe'ye yirmi sekiz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 11 / Belge No: 63:*Edirne-Cami-i İbrahim Paşa Mahallesi'nden Fatma Hatun, gayrimenkulünü ve eşyalarını kırk guruşa Ali Çelebi'ye satmıştır.

*Sayfa No: 11 / Belge No: 64:*Edirne-Kırca Elhac Halil Mahallesi'nden Agopve karısı Hurubima, söz konusu mahalledeki gayrimenkulünü, Mateyos Ermeni'ye bin kuruşa satmışlardır.

*Sayfa No: 11 / Belge No: 65:*Edirne-Üsküdar Nâhiyesi, Mar'aş Karyesi'nden Hazinedar Mehmed Ağa'nın bahçesinde kiracı olarak bulunan Dimitri, Cesu ve diğer Dimitri'nin tekalifleri için bölge halkı yardım etmiştir.

*Sayfa No: 11 / Belge No: 66:*Edirne-İsa Fakih Mahallesi'nden Cante adlı zımmi hatun, Zafde isimli kadın için çalıştığı sekiz senelik ücretini tahsil etmiştir.

Sayfa No: 12 / Belge No: 67: Edirne-Neştogan Mahallesi sakinlerinden Zeynep Hatun, söz konusu mahalledeki gayrimenkulünü ve eşyalarını, gümrük katibi olan kocası Elhac Hasan Efendi'ye iki yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 12 / Belge No: 68:*Edirne-Hasan Paşa Mahallesi'nden Elhac Abdullah ve karısı Ayşe Hatun, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Mehmed Ağa'ya, dört yüz kuruşa satmışlardır.

*Sayfa No: 12 / Belge No: 69:*Edirne-Çöke Nâhiyesi'ne bağlı Çeşme Yeni Karyesi'nden Halil, Çokalca Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü, Veli Beşe'ye, yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 12 / Belge No: 70:*Edirne-Balaban Ağa Mahallesi'nden Şerife Hatun, aynı mahalledeki gayrimenkulünü elli altı kuruşa, Esseyid Feyzullah Beşe'ye satmıştır.

*Sayfa No: 12 / Belge No: 71:*İstanbul-Mehmed Ağa Mahallesi'nden İbrahim Ağa, Çöke Nâhiyesi'nde bulunan bir kora korucu tayin edilmiştir. Fakat o, korun Süleyman Ağa tarafından fuzuli olarak zaptedildiği ileri sürmüştür. Süleyman Ağa ise bölgenin çok eskiden beri üç yüz mukataa ile kendinde olduğunu öne sürünce bölgeye keşif yapılması kararlaştırılmıştır. Fakat davacının bölgeye gitme konusunda geri adım atması sonucu dava düşmüştür.

*Sayfa No: 12 / Belge No: 72:*Edirne-Balaban Ağa Mahallesi'nden Hatice Hatun, Sevindik Mahallesi'ndeki toprağını,on altı guruşa, Esseyid Ali Beşe'ye satmıştır.

*Sayfa No: 13 / Belge No: 73:*Edirne-Yıldırım Bayezid Mahallesi sakinlerinden Rukiye Hatun, kocasından muhalaa yoluyla boşanmıştır.

Sayfa No: 13 / Belge No: 74: Edirne-Havace (Hoca) Sipah Mahallesi'nde, duvar yapımı sırasında sınır ihlali yapıldığına dair davadır.

*Sayfa No: 13 / Belge No: 75:*Edirne-Cedid Kasım Paşa Mahallesi'nden Mustafa Beşe, Havace (Hoca) Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü, yirmi kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 13 / Belge No: 76:*Edirne-Şah Melek Paşa Mahallesi'nden Elhac Mehmed, satın aldığı siyahi cariyeyi, belinde illet-i kadime olduğu gerekçesiyle, geri vermek istemiş lakin daha sonra vazgeçmiştir.

*Sayfa No: 13 / Belge No: 77:*Edirne-Elhac Hoşkadim Mahallesi'nden Mehmed Ağa, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, karısı Zeynep Hatun'a seksen beş kuruşa satmıştır. Paranın yirmi beş kuruşu mihr-i müeccel olarak sayılmıştır.

Sayfa No: 13 / Belge No: 78: Edirne-Elhac Hoşkadim Mahallesi'nden Mehmet Ağa, aynı mahalledeki gayrimenkulünü Ebubekir'e altmış kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 13 / Belge No: 79:*Edirne-Çirmen Kazası'na bağlı Kosbeg Karyesi'nden Esseyid Mehmed, toprağını ve mallarını gasp eden karye halkından, zararının tazmini için dava açmıştır. Fakat karye halkının yemin etmeleriyle dava düşmüştür.

*Sayfa No: 14 / Belge No: 80:*Edirne-Kuruçeşme'de yaşayan Ağya Ermeni, mallarını Salestina Ermeni'ye otuz guruşa satmıştır.

*Sayfa No: 14 / Belge No: 81:*Edirne-Arabacı Elhac Hamza Mahallesi'nden Hanife Hatun, kocası Hüseyin Beşe'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 14 / Belge No: 82:*Edirne-Ahri Petri Mahallesi'nden yaşayan Kasap Yani, Karabulut Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü, Dimitri'ye yüz elli kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 14 / Belge No: 83: Edirne-Hamid Beg Mahallesi'nden Benaki ve kız kardeşleri, aynı mahallede bulunan yağhanelerinin üst katını ve yeni atılacak katların mülkiyetini Mahmud Ağa'ya elli beş kuruşa satıp, paylaşmışlardır.

Sayfa No: 14 / Belge No: 84: Edirne-Sitti Hatun Mahalesi'nden Areyora adlı kadın, eşinden muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 14 / Belge No: 85:*Edirne-Bülbül Hatun Mahallesi'nden Tuhvebi, aynı mahalledeki gayrimenkulünü kocası Dumari'ye yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 15 / Belge No: 86:*Edirne-Derun Hisar'da Elhac Bedreddin Mahallesi'nde yaşayan Avram Yahudi, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Merdehay Yahudi'ye beş yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 15 / Belge No: 87:*Edirne-Evliya Kasım Paşa Mahallesi'nden Süleyman Çelebi, aynı mahalledeki gayrimenkulünü Hatice Hatun'a, karısı Hatice Hatun'a yirmi beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 15 / Belge No: 88:*Ali adındaki siyahi köle, müzayede de sekiz bin altı yüz kırk akçeye, eşyaları ise dört yüz akçeye satılmıştır.

*Sayfa No: 15 / Belge No: 89:*Edirne-Fazlullah Paşa Mahallesi'nde halkından olup vefat eden Fesci Yusuf Ağa'nın veraset davası.

*Sayfa No: 15 / Belge No: 90:*Edirne-Elhac Sarraf Mahallesi'nden Rûkiye Hatun, kendisini boşayan eşine, dört yaşındaki kızını da bahane ederek nafaka davası açmıştır.

*Sayfa No: 16 / Belge No: 91:*Edirne-Evliya Kasım Paşa Mahallesi'nden Ümmü Gülsüm, aynı mahalledeki gayrimenkulünü otuz beş kuruşa Ali Beşe'ye satmıştır.

*Sayfa No: 16 / Belge No: 92:*Edirne-Mahmur Paşa Kazası'ndan Hızırca Karyesi halkından, Ayşe Hatun Sule Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü ve bir miktar eşyayı elli guruşa, Hasan Beşe'ye satmıştır.

*Sayfa No: 16 / Belge No: 93:*Edirne-Havace (Hoca) İvaz Mahallesi'nden Ahmed Ağa, aynı mahalledeki gayrimenkulünü Ümmü Gülsüm'e, yetmiş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 16 / Belge No: 94:*Ali isimindeki siyahi köle, Musa Beşe'ye, müzayede bedeli olansekiz bin altı yüz kırk akçeye satılmıştır.

*Sayfa No: 16 / Belge No: 95:*Edirne-Evliya Kasım Paşa Mahallesi'nden Kamberlizade İbrahim Beşe, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, kırk altı kuruşa, karısı Emine Hatun'a satmıştır.

*Sayfa No: 16 / Belge No: 96:*Edirne-Yancıkçı Şahin Mahallesi'nden Havva Hatun, Şeyhi Çelebi Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü, Suyolcu Hasan Beşe'ye, kırk beş guruşa satmıştır.

Sayfa No: 16 / Belge No: 97: Edirne-Şah Melek Paşa Mahallesi'nden Cend isimli kadının, kendisini boşayan kocasından, mihr-i müeccelini ve nafakasını aldığı onaylamıştır.

*Sayfa No: 17 / Belge No: 98:*Edirne-Muradiye Mahallesi'nden Şerife Ayşe Hatun, Hafız Ahmed Mahallesi'ndeki gayrimenkulün, annesine ait olduğunu fakat elinden alındığını bildirmiştir. Fakat ispatı olmadığından davası düşmüştür.

*Sayfa No: 17 / Belge No: 99:*Edirne'de yaşayan Alemdar Hasan Beşe, emrinde çalıştığı ve hizmetlerinin karşılığını alamadığı Ahmed Ağa ile sulh yollu anlaşmaya varmıştır.

*Sayfa No: 17 / Belge No: 100:*Edirne-Şah Melek Paşa Mahallesi halkından bir grubun şikâyetiyle mahalle sakinlerinden olan Cend isimli kadın başka bir mahalleye nakledilmiştir.

*Sayfa No: 17 / Belge No: 101:*Edirne-Çokalca Mahallesi'nden Mehmed Beşe, Cami-i İbrahim Paşa Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü, Nikollina isimli kadına yirmi kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 17 / Belge No: 102:*Edirne-Şarabdar Hamza Beg Mahallesi'nden Esseyid Hasan, Elhac Mercimek Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü, Süleyman Beşe'ye otuz yedi kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 17 / Belge No: 103:*Edirne-Balaban Ağa Mahallesi'nden Derviş Yakub Ağa, Kabuzcu Ali Beg Mahallesi'ndeki gayrimenkullerini, Mehmed Ağa'ya dört yüz seksen beş kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 17 / Belge No: 104: Edirne-Havace (Hoca) Ömer Mahallesi'nden Mardeyroz, durdukları evi ve evdeki tüm eşyaların mülkiyetini karısı Marim'e vermiştir.

*Sayfa No: 17 / Belge No: 105:*Edirne-Cermen Kazası'na bağlı Gölcük Karyesi ahalisinden bir grup, vergilerden paylarına düşeni ödemeyen Benaki ve Yorgaki zimmilere dava açmışlardır. Sulh yolu ile elli kuruş üzerine anlaşma sağlanmıştır.

*Sayfa No: 18 / Belge No: 106:*Edirne'de yave olmak üzere ahz olunan bir res kırsağın, satılması için tahrir olunan deftere dair hüccet suretidir.

*Sayfa No: 18 / Belge No: 107:*Edirne-Ahri Petri Mahallesi'nden Ezmerade isimli kadın, Elhac Hoşkadim Mahallesi'ndeki gayrümenkullerini, otuz kuruşa, Salastina isimli kadına satmıştır.

*Sayfa No: 18 / Belge No: 108:*Edirne-İbn-i Arab Mahallesi'nden Fatma Hatun, kocasını boşamıştır.

*Sayfa No: 18 / Belge NO: 109:*Edirne-Ma'ruf Havace (Hoca)'de öldürülen Estavraki'nin, annesi ve babası tarafından, diyet istemiyle dava açılmıştır.

*Sayfa No: 18 / Belge No: 110:*Rumeli Vilayeti-Premedi Kazası'na bağlı bir karyede yaşıyor iken dokuz sene evvel Edirne'ye gelip, yerleşen Nikola'nın, tekalif, avarız, celebkeşan gibi borçlarının tahsilini ihtiva eden belgedir.

*Sayfa No: 18 / Belge No: 111:*Edirne-Havace (Hoca) İvaz Mahallesi'nden Ahmed Beşe, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Fatma Hatun'a altmış guruşa satmıştır.

*Sayfa No: 19 / Belge No: 112:*Edirne-Çöke Nâhiyesi'ne bağlı Süleyman Danişmend Karyesi'nden Afife Hatun ve babası, kendisini boşayan eşinden, nafaka ve mihr-i müeccelini teslim aldığını gösteren belgedir.

*Sayfa No: 19 / Belge No: 113:*Edirne-Sitti Hatun Mahallesi'nden Ayşe Hatun, söz konusu mahalledeki gayrimenkulünü, Mehmed Beşe'ye doksan sekiz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 19 / Belge No: 114:*Edirne-Rakkas Ali Beg Mahallesi'nden Derviş Mehmed, Elhac Halil Mahallesi'ndeki gayrimenkullerini, İbrahim Ağa'ya yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 19 / Belge No: 115:*Edirne-Ali Kuş Mahallesi'nden Pavte isimli kadın, ölen kocasına borcu olan Yorgo zimmiye, borçların tahsili için dava açmıştır.

*Sayfa No: 19 / Belge No: 116:*Edirne'de bulunan Ramazan Efendi Zaviyesi Vakfi'na ait olduğu öne sürülen, Yelli Bergos mahallinde bulunan bir dükkânın mülkiyeti meselesi.

*Sayfa No: 20 / Belge No: 117:*Edirne-Mirmiran Mahallesi'nde Ali Paşa-i Cedid vakfına ait kapamacı dükkânının vesayeti ile ilgili çıkan problemler sonucu sulh yoluyla anlaşma sağlanmıştır.

*Sayfa No: 20 / Belge No: 118:*Edirne-Bülbül Hatun Mahallesi'nden Hüseyin Beşe, aynı mahalledeki gayrimenkulünü Mehmed Ağa'ya altmış kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 20 / Belge No: 119: Edirne-Karaca Ahmed Mahallesi'nde Ezmerade isimli kadın, Çöke Nâhiyesi'nin, Taşçı Arnabud Karyesi'nde bulunan arsasını Etnaz zimmiye dört kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 20 / Belge No: 120:*Edirne-Çöke Nâhiyesi-Süleyman Danişmend Karyesi'nden Afife Hatun, kendisini boşayan eşinden mihr-i müeccelini alabilmek için şikayetçi olmuş ve iddaasını ispat ederek davayı kazanmıştır.

*Sayfa No: 20 / Belge No: 121:*Edirne-Sarıca Paşa Mahallesi'nden Ümmü Gülsüm, kocası İbrahim Beşe'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 20 / Belge No: 122:*Edirne-Evliya Kasım Paşa Mahallesi'nden Süleyman Çelebi, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, elli kuruşa, İbrahim Beşe ve karısı Ümmü Gülsüm'e satmıştır.

*Sayfa No: 21 / Belge No: 123:*Edirne-Sultan Bayezid Mahallesi'nden Rukiye Hatun, söz konusu mahalledeki gayrimenkulünü, Esseyid Hafız Yusuf Efendi'ye üç yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 21 / Belge No: 124:*Edirne-Hızır Ağa Mahallesi'nden Fatma Hatun ve eşinin başvurusuyla, Cami-i Atik dolaylarında, sahip oldukları dükkandaki kiracıları olan Ahmed Beşe'nin, dükkandan çıkarılmasına karar verilmiştir.

*Sayfa No: 21 / Belge No: 125:*Edirne-Abdurrahman Mahallesi'nden Uzun Mehmed, Mehmed Emin Ağa'ya olan yüz kırk sekiz kuruşluk borcu nedeniyle, söz konusu mahalledeki gayrimenkulünü rehin olarak vermiştir.

*Sayfa No: 21 / Belge No: 126:*Edirne-Yancıkçı Şahin Mahallesi'nden Fatma Hatun, Osman Ağa'ya çalıştığı iki senenin ücretinin tahsil edilmesi için başvurmuş, daha sonra her iki tarafda yirmi kuruş üzerine sulh yollu anlaşmışlardır.

*Sayfa No: 21 / Belge No: 127:*Edirne-Sarıca Paşa Mahallesi'nden İbrahim Beşe, aynı mahalledeki birkaç gayrimenkulünü, eşi ve kızına elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 21 / Belge No: 128:*Edirne-Cisr Mustafa Paşa Kasabası'na bağlı Arabacı Karyesi halkından Ali Beşe ve Ak Mescid Mahallesi'nden Mustafa Beşe, Na'ib Çelebi Mahallesi'ndeki, ortak gayrimenkullerini, Zohari zımmiye iki yüz on üç kuruşa satmışlardır.

Sayfa No: 22 / Belge No: 129: Edirne-Elhac Sarraf Mahallesi'nden Apostol, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, elli beş kuruşa Minol zımmiye satmıştır.

*Sayfa No: 22 / Belge No: 130:*Edirne-Elhac Sarraf Mahallesi'nden Sofia ve Maria, aynı mahalledeki gayrimenkullerini, Apostol zımmiye, yirmi beş kuruşa satmışlardır.

*Sayfa No: 22 / Belge No: 131:*Edirne-Karaca Ahmed Mahallesi'nde yeni evlenecek bir çiftin, birbirlerine nişan ve mukavele için verdikleri malları, evlenmekten vazgeçmeleri sebebiyle tekrar birbirlerine geri vermişlerdir.

*Sayfa No: 22 / Belge No: 132:*Edirne-Ada Nâhiyesi İskender Karyesi'nden Haseki Ali Ağa ve Arabacıbaşı Mehmed Ağa, Ahur Karyesi halkından olan İsmail Beşe'nin, Edirne'ye gelerek, Arpalık dolaylarında vefat ettiğini ve bu ölüm olayında şüpheli bir durum olup olmadığının araştırılmasını istemişlerdir. Mevlana Esseyid İbrahim Efendi de bu göreve tayin edilmiş ve herhangi bir sorunla karşılaşmamıştır.

*Sayfa No: 22 / Belge No: 133:*Edirne-Karaca Ahmed Mahallesi'nden Mihal, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Foteni zımmiye yüz elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 22 / Belge No: 134:*Edirne-Zen-i Firûz Mahallesi'nden, vefat eden Elhac Mehmed'in veraseti davasıdır.

*Sayfa No: 23 / Belge No: 135:*Edirne-Zen-i Firûz Mahallesi'nden Ümmühan, Vizeli Çelebi Mahallesi'ndeki çörekçi fırını, Nidalko zimmiye yüz on beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 23 / Belge No: 136:*Edirne-Mahmud Ağa Mahallesi'nden Elhac Ahmed Ağa, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, dört yüz on kuruşa Emine Hatun'a satmıştır.

*Sayfa No: 23 / Belge No: 137:*Edirne-Cisr-i Mustafa Paşa Nâhiyesi'ne bağlı Timurhanlı Karyesi'nden bir grup, karye ahalisine rahatsızlık ve zarar veren Kuman zımmiden şikayetçi olarak, başka bir mahale naklettirmişlerdir.

*Sayfa No: 23 / Belge No: 138:*Edirne-Gazi Havace (Hoca) Mahallesi'nden Esseyid Mehmed Nuri Beşe, aynı mahalledeki gayrimenkulünü iki yüz kuruşa, Elhac Ömer Ağa'ya satmıştır.

*Sayfa No: 23 / Belge No: 139:*Ümmühan Hatun'un, eski kocasının verdiği nafaka ve kisvenin, arttırılması için dava açmış ve sonuç olarak arttırılmasını sağlamıştır.

*Sayfa No: 24 / Belge No: 140:*Edirne-Sofi Bayezid Mahallesi'nden Zeynep Hatun, söz konusu mahalledeki gayrimenkulünü, Ayşe Hatun'a otuz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 24 / Belge No: 141:*Edirne-Yeneçeri Meydanı Mahallesi'nden Mehmed Beşe, aynı mahalledeki, Zeynep Hatun'a ait olan gayrimenkulün, aslında kendisine annesinden kaldığını, bu yüzden kendisini geri verilmesini istemiştir. Fakat iddaasını kanıtlayamadağı için dava düşmüştür.

*Sayfa No: 24 / Belge No: 142:*Edirne-Karaca Bevvab Mahallesi'nden Hatice Hatun, annesi vefat edince, kalan borçlarının kendisine verilmesi için Esseyid Mehmed Ağa'ya dava açmıştır. Fakat borçların tamamının tahsil edildiğı kanıtlanınca dava düşmüştür.

*Sayfa No: 24 / Belge No: 143:*Edirne-Cedid Kasım Paşa Mahallesi'nden Mehmed Beşe, ekonomik durumu iyi olmadığı için kızını, Mustafa Beşe menziline hizmet etmesi için vermiştir.

Sayfa No: 24 / Belge No: 144: Edirne-Na'ib Çelebi Mahallesi'nden Todori zimmi, aynı mahalledeki gayrimenkulünü ve tasarrufundaki vakıf arsasını, yetmiş beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 24 / Belge No: 145:*Edirne-Kayık dolaylarında yaşayan Arnabud Hüseyin, kendisini bıçak ile darp eden Mehmed Kıptî'den davacı olmuş fakat otuz beş kuruş üzerine sulh yapılmıştır.

*Sayfa No: 25 / Belge No: 146:*Rumeli Vilayeti, _ Bergosu Kasabası'nda yaşayan Halime Hatun, muhalaa yoluyla boşandığı eşinden mihr-i müeccel parasını alamadığı için dava açmıştır.

*Sayfa No: 25 / Belge No: 147:*Önceki belgenin devamı niteliğindedir. Fakat bu kez Halime Hatun, oğlundan dolayı nafaka alabilmek için, boşandığı kocasına dava açmıştır.

*Sayfa No: 25 / Belge No: 148:*Edirne-Ma'ruf Havace (Hoca) Mahallesi'nden İbrahim Beşe, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Esseyid Hüseyin Beşe'ye, seksen iki kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 25 / Belge No: 149:*Edirne-Kilisa Camii Şerifi Mahallesi'nden Adam Ermeni, aynı mahalledeki dört dönüm bağını, Yantov Yahudi'ye elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 25 / Belge No: 150:*Edirne-Ada Nâhiyesi'ne tabi Timurtaş Karyesi'nden bir grup, korucu ve bekçi tayin etmişlerdir.

*Sayfa No: 25 / Belge No: 151:*Edirne-Karaca Ahmed Mahallesi'nde, öldürülen Suyolcu Kara Mehmed Beşe'nin vesayeti ve dem ü diyet davasıdır.

*Sayfa No: 26 / Belge No: 152:*Edirne-Havace (Hoca) İvaz Mahallesi'nden Hatice Hatun, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Esseyid Mehmed Beşe'ye elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 26 / Belge No: 153:*Edirne-Derun Hisar'da Hristos Mahallesi'nde yaşayan Kabakçı Benaki, aynı mahalledeki gayrimenkullerini, bin üç yüz elli kuruşa, Nikola ve İlentece çiftine satmıştır.

*Sayfa No: 26 / Belge No: 154:*Edirne-Üsküdar Nâhiyesi'nden Soğıcak Karyesi halkından bir grup, şikayet etmeleri sonucu Niko zımmiyi, başka bir bölgeye naklettirmişlerdir.

*Sayfa No: 26 / Belge No: 155:*Edirne-Zen-i Firûz Mahallesi'nden Ahmed Beşe, söz konusu mahalledeki gayrimenkulünü, kendisi ölünce görüp gözetmek şartıyla Mehmed Beşe'ye otuz kuruşa satmıştır. Fakat Mehmed Beşe'nin, fesadına maruz kaldığını belirterek toprağını geri istemiş ve almıştır.

*Sayfa No: 26 / Belge No: 156:*Edirne-Havace (Hoca) İvaz Mahallesi'nden _ Hatun, Arnabod Karyesi toprağında bulunan üç dönüm bağını, Mustafa Beşe'ye beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 26 / Belge No: 157:*Edirne-Üsküdar Nâhiyesi'nden Saray Akpınarı Karyesi halkından, Elhac Süleyman, söz konusu karyede olan çiftliğini, İsmail Çelebi'ye iki yüz altmış sekiz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 26 / Belge No: 158:*Edirne-Medrese-i Ali Beg Mahallesi halkından olup, vefat eden Hasan'ın veraseti ile ilgili davadır.

*Sayfa No: 27 / Belge No: 159:*Edirne-Ali Kuşî Mahallesi'nden Varsami, aynı mahalledeki gayrimenkulün, 2/3 sehim hissesine sahip olmakla birlikte, bu hissesini, 1/3 sehim hisselerin sahibi de olan, kız kardeşine otuz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 27 / Belge No: 160:*Edirne-Ali Kuşî Mahallesi'nden Lumne adlı kadın, aynı mahalledeki gayrimenkulde olan hisselerini, Limbemi adlı kadına otuz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 27 / Belge No: 161:*Edirne-Arif Ağa Mahallesi'nden Şerife Hatun, kocası Esseyid İsmail Beşe'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 27 / Belge No: 162:*Edirne-Şahabeddin Mahallesi'nden Hatice Hatun, kocası Hasan Beşe'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 27 / Belge No: 163:*Edirne-Çakir Ağa Mahallesi'nden Saliha Hatun, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, kocası Elhac Osman'a altmış kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 27 / Belge No: 164:*Edirne-Bülbül Hatun Mahallesi'nde yaşıyor iken vefat eden Yekuv'un veraseti ve vasilerin, gayrimenkullerdeki hisselerinin satımını gösteren belge.

*Sayfa No: 28 / Belge No: 165:*Edirne-Ali Kuşı Mahallesi'nde vefat eden, Dido zimminin veraseti ve vasilerin gayrimenkullerdeki hisselerinin satımını gösteren belge.

Sayfa No: 28 / Belge No: 166: Edirne-Emir Şah Mahallesi'nden Esseyid Hüseyin Beşe, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, otuz kuruşa Rkiye Hatun'a satmıştır.

*Sayfa No: 28 / Belge No: 167:*Edirne-Ali Kuşı Mahallesi'nden Sinbile adlı kadın, kendisine cinsel saldırıda bulunan Ebustul zimmiden davacı olmuştur. Bunun zerine mahalle ahalisi meclise çađırılmıŐ fakat hakkında olumsuz görüŐler belirtilmiştir.

*Sayfa No: 28 / Belge No: 168:*Edirne-Elhac Sarraf Mahallesi'nden Yorgav zimmi, söz konusu mahalledeki gayrimenkulünü, karısı Kratise'ye yirmi kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 28 / Belge No: 169:*Edirne-Emir Şah Mahallesi'nden Mehmed Beşe, Şu anda kayıp olan Alime Hatundan, aynı mahallede gayrimenkul aldđđını ve seksen kuruş bedelinin yarısını dedđđini belirtmiştir. Bundan dolayı da söz konusu gayrimenkulden kendisine düşen payın verilmesini istemiştir.

*Sayfa No: 28 / Belge No: 170:*Edirne-Sultan Bayezid Mahallesi'nden Osman Beşe, Hoşkadim Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü, İbrahim Beşe'ye kırk beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 28 / Belge No: 171:*Esseyid Fezullah, yaŐadđđı mahalledeki, tahminen  evlik arsasını, Hafız Ahmed Efendi'ye, kırk kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 28 / Belge No: 172:*Edirne-Elhac Doğan Mahallesi'nde yaşıyor iken vefat eden Ahmed Beşe, veraseti ve vasilerin hisselerini satıŐını gösteren belge.

*Sayfa No: 29 / Belge No: 173:*Edirne-Akmescid Mahallesi'nden Rusev'in, boŐandđđı kocasından alacađđı olan mihr-i müecceli, aldđđına dair beyanı.

*Sayfa No: 29 / Belge No: 174:*Edirne-Derun Hisar'da, Hristos Mahallesi'nden Trandafil zimmi, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, İpin Ermeni'ye beş yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 29 / Belge No: 175:*Edirne-Ali Kuşî Mahallesi'nden Ezmerade, söz konusu mahalledeki gayrimenkulünü, Elena'ya otuz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 29 / Belge No: 176:*Edirne-Zen-i Firûz Mahallesi'nden Ahmed bin Nalband Ali Beşe, Abdullah Hamamı civarında sağ ayak topuğundan, piştov kurşunu ile vurulmuştur. Anne ve babasının şikayetiyle dava görüşülmüş ve on kuruş üzerine sulh yapılmıştır.

*Sayfa No: 29 / Belge No: 177:*Edirne-Çokalca Mahallesi'nden Abdullah Beşe, ol mahalde bulunan gayrimenkulünü, Mehmed Beşe'ye elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 30 / Belge No: 178:*Edirne-Ali Kuşî Mahallesi'nden Şeremev isimli kız, sekiz sene hizmet ettiği fakat ücretini vermeyen Duhar zimmiye dava açmıştır. Sonuç olarak otuz kuruş üzerine sulh yapılmıştır.

Sayfa No: 30 / Belge No: 179: Edirne-Kadı Burhaneddin Mahallesi'nden Ümmü Gülsüm, ol mahaldeki gayrimenkullerini ve bir kara sagir tosununu Kahveci Derviş Mehmed'e otuz kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 30 / Belge No: 180: Edirne-Debbağ Elhac Halil Mahallesi Mescid-i Şerif evkafından olan gayrimenkullerde hissesi olan Enteşe isimli kadının vefatı sonucu, söz konusu hisselerin başkasına verilmesi için vakfın müezzini ve mütevellisi olan Esseyid Ali tarafından başvuru yapılmıştır. Fakat Apostol zimmi, söz konusu hisselerin Eflâk'da bulunan validesinin tasarrufunda olduğunu belirtmiş, sonuç olarak Esseyid Ali'nin olaya müdahale etmesine izin verilmemiştir.

*Sayfa No: 30 / Belge No: 181:*Edirne-Mahmud Ağa Mahallesi'nden Yorgani Elhac Hüseyin Ağa, iki adet cariyesini, karısına üç yüz altmış kuruşa satmıştır. Ayrıca beraber oturdukları evdeki eşyaları da karısına hibe etmiştir. Sonuç olarak toplamda karısından beş yüz kuruş ödeme aldığını belirtmiştir.

*Sayfa No: 30 / Belge No: 182:*Derun-ı Hücet'ten Dimitraki ve kardeşi, babalarının ölmesiyle, iki sene evvel sattıkları gayrimenkulün ödemelerindeki sorun nedeniyle (gabn-i fahiş) dava açmışlar, fakat daha sonra on kuruşa sulh yapmışlardır.

*Sayfa No: 30 / Belge No: 183:*Edirne-Havace (Hoca) Ömer Mahallesi'nden Petre, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Kostantin zimmiye otuz beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 31 / Belge No: 184:*Edirne-İmaret-i Mezid Beg Mahallesi'nden Benaki zimmi, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Benaki zimmiye otuz beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 31 / Belge No: 185:*Edirne-Manastır Nâhiyesi'ne bağlı Sinablı Karyesi'nden Petko zimmi, Cısr-i Sani dolaylarında kendisini bıçaklayan Manol zimmiye dava açmış, fakat on kuruş üzerin sulh yapmışlardır.

*Sayfa No: 31 / Belge No: 186:*Edirne-Kiremitçi Elhac Halil Mahallesi'nden Fatma Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü, yüz yirmi kuruşa, Bostani Süleyman Ağa'ya satmıştır.

*Sayfa No: 31 / Belge No: 187:*Edirne-Şehabeddin Paşa Mahallesi'nden Hatice Hatun, Sevindik Fakih Mahallesi'ndeki gayrimenkullerini parça parça olarak, on altı kuruşa, elli beş kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 31 / Belge No: 188: Edirne-Yıldırım Bayezid Han Mahallesi'nden Emin Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü Fatma Hatun'a on kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 31 / Belge No: 189:*Edirne-Şahabeddin Kurb Kavaklı Mahallesi'nden Fatma Hatun, ol mahaldeki gayrimenkuldeki hissesini ve eşyalarını, Osman Ağa, yüz otuz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 32 / Belge No: 190:*Edirne-Havace (Hoca) Sipah Mahallesi'nden Erotin, çoğu ev için olan eşyalarını, karısı Kelakadin Ermeni'ye yirmi kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 32 / Belge No: 191: Edirne-Elhac Hamza Mahallesi'nden Osman, Ada Nâhiyesi'ne bağlı Toğice Arz Karyesi'nde iken, kedisini piştov kurşunu ile vurup yaralayan karye ahalisinden davacı olmuş, elli kuruş üzerine sulh yapılmıştır.

*Sayfa No: 32 / Belge No: 192:*Edirne-Rakkas Ali Beg Mahallesi'nden Afife Hatun, kocasından muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 32 / Belge No: 193:*Edirne-Akmescid Mahallesi'nden Todori zimmi, ol mahaldeki gayrimenkulünü, İvenyev adlı kadına iki yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 32 / Belge No: 194:*Edirne-Derun Hisar'da Aragon Cemaatinden olan Yakov Yahudi, İstanbul'a götürmesi için, Markur Ermeni'ye verdiği paranın hala onda olduğunu, İstanbul'a götürülmediğini, bu yüzden söz konusu iki yüz kuruşun ondan alınıp, tekrar kendisine verilmesini istemiştir. Dava da bu yönde sonuçlanmıştır.

*Sayfa No: 32 / Belge No: 195:*Edirne-Kasab Abdülaziz Mahallesi'nden Şerife Hafize, Kürd Havace (Hoca) Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü Mehmed Beşe'ye iki yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 32 / Belge No: 196:*Edirne-Üsküdar Nâhiyesi'ne tabi Havarız Karyesi'nden Esseyid Mehmed, on iki sene hizmetinin karşılığı olan üç yüz yirmi kuruş ve babasının terekesinden kendisine düşen seksen kuruş ücreti, Elhac Mehmed'den almıştır.

*Sayfa No: 33 / Belge No: 197:*Edirne-Sultan Bayezid Mahallesi'nden Mustafa Beşe, on beş senelik hizmetinin ücretini tahsil etmiştir.

*Sayfa No: 33 / Belge No: 198:*Edirne-Derun Hisar'da Papa Kacnoz Mahallesi'nden Barteni zimmi, ol mahaldeki gayrimenkulünü Ostivyo zimmiye doksan üç kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 33 / Belge No: 199:*Edirne-Gazi Mahallesi'nden Esseyid Mehmed Beşe'nin, karısı Fatma Hatun'a, nafakasını verip vermediğine dair görülen dava.

*Sayfa No: 33 / Belge No: 200:*Edirne-Bülbül Hatun Mahallesi'nden Bakkal Kostantin, Mevlana Veliüddin Mahallesi'nde vâki gayirmenkulünü, beş yüz kuruşa Hristo ve Kuyicev zimmilere satmıştır.

*Sayfa No: 33 / Belge No: 201:*Hadım Timurtaş Mahallesi'nde vefat eden Halepli Esseyid Mehmed'in veraseti ve vasilerin, gayrimenkullerden kendilerine düşen hisselerinin satımını gösteren belge.

*Sayfa No: 33 / Belge No: 202:*Edirne-Çirmek Kazası'na bağlı Kulaklı Karyesi'nde vefat eden Mehmed Beşe'nin veraseti ve vasilerin gayrimenkullerini sattığını gösteren belge.

Sayfa No: 34 / Belge No: 203: Edirne-Maruf Havace (Hoca) Mahallesi'nden Zeyneb Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü Esseyid Ahmed Beşe'ye kırk kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 34 / Belge No: 204:*Edirne-Derun Hisar'da Aya Abostol Mahallesi'nden Kostantin zimmi, ol mahaldeki gayrimenkullerini Acı Zafir zimmiye bin kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 34 / Belge No: 205:*Edirne-Manastır Nâhiyesi'ne bağlı Sinablı Karyesi'nden Dimo, kardeşine verdiği yetmiş res koyunun, kardeşinin kayıp olması sebebiyle, karyenin zabıtı olan Mustafa Ağa tarafından haksız yere alındığını ve kendisine geri verilmesini istemiştir.

34 / 206

*Sayfa No: 34 / Belge No: 207:*Edirne-Umur Beg Mahallesi'nden Ostivyan, ol mahaldeki gayrimenkulünü Ratefu zimmi ve zevcesi Tanu'ya kırk yedi kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 35 / Belge No: 208:*Edirne-Çokalca Mahallesi'nden Zeliha Hatun, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Hürmüz zimmiye iki yüz elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 35 / Belge No: 209:*Edirne-Timurtaş Mahallesi'nden bıkı-i baliğ Fatma Hatun'un, kocası ile boşandığını teyit için başvurmuştur. Kocasının ailesi ise nafaka parasını ödememek için boşanmayı inkar etmişlerdir.

*Sayfa No: 35 / Belge No: 210:*Edirne-Çadırcılar Sükû'nda, _ toprağından Elhac Mehmed Efendi'nin kiracısı olan Şıryan zimminin, kayıp olması nedeniyle dükkandaki eşyalarının sayılıp, korunması ve mezburun vefat, kaybı durumunda bedelleri ile satılması için kayyım atanmıştır.

*Sayfa No: 35 / Belge No: 211:*Edirne-Köhne Kadı Mahallesi'nden Kelkadin Ermeni, ol mahaldeki gayrimenkulünü, oğullarına beş yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 35 / Belge No: 212:*Edirne-Şahabeddin Mahallesi'nden Abdullah Beşe, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Esseyid Ali Efendi'ye yüz kırk kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 36 / Belge No: 213:*Edirne-Sofi İlyas Mahallesi'nden İbrahim Beşe, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Ali Beşe'ye altmış kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 36 / Belge No: 214:*Edirne-Muradiye Mahallesi'nden Ahmed, babası Esseyid Mehmed Çavuş'tan sekiz senelik hizmet bedeli tahsil etmiştir.

*Sayfa No: 36 / Belge No: 215:*Edirne-Muradiye Mahallesi'nden Esseyid Mehmed Çavuş, sekiz yaşındaki üvey oğlu için nafaka istemiyle dava açmıştır.

*Sayfa No: 36 / Belge No: 216:*Edirne-Arabacı Elhac Hamza Mahallesi'nde vefat eden Mikail Ermeni'nin veraseti ve vasilerin kendilerine düşen paylarının satımını gösteren belge.

*Sayfa No: 36 / Belge No: 217:*Edirne-Elhac Bedreddin Mahallesi'nde vefat eden, tüccar taifesinden olan Oannes'in veraseti ve vasilerin, Nikolaki ve oğlu Yorgaki'ye, on üç bin kuruş istemiyle açtıkları davadır. Sulh yoluyla yedi yüz kuruşa üzerine anlaşma sağlanmıştır.

*Sayfa No: 36 / Belge No: 218:*Edirne-Elhac Doğan Mahallesi'nden Kırkor, Çokalca Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü, otuz kuruşa, Valev ve karısı Yalk'a satmıştır.

Sayfa No: 37 / Belge No: 219: Edirne- _ Mahallesi'nden Aleksî, Değirmenci Aleksanderi'ye, haftada ikişer kuruş olmak üzere, on sene hizmet etmiş ve alacaklarını da tahsil etmiştir.

*Sayfa No: 37 / Belge No: 220:*Edirne-Derun Hisar'da, Kuru Çeşme Mahallesi'nden Nikola, ol mahaldeki gayrimenkullerini, Dimitraki zimmiye, beş yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 37 / Belge No: 221:*Edirne-Yeniçeri Meydanı Mahallesi'nden Fatma Hatun, kocası Esseyid Ali Beşe'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 37 / Belge No: 222:*Edirne-Yeniçeri Meydanı Mahallesi'nden Osman Beşe ve karısı Ayşe Hatun, ol mahaldeki gayrimenkullerini, Mehmed Beşe'ye, yüz altmış kuruşa satmışlardır.

*Sayfa No: 37 / Belge No: 223:*Edirne-Çörek Karyesi'nde vefat eden Anaştas zimminin verasetinin taksim edilmesi ve beş sene hizmet ettiği Ali Ağa'dan, bu ücret tahsil edilmiştir.

*Sayfa No: 37 / Belge No: 224:*Edirne-Baba Timurtaş Mahallesi'nden Mehmed, Mehmed Beşe'ye beş sene hizmet etmiş ve alacaklarını tahsil için dava açmak üzereyken yirmi beş kuruş üzerine sulh yapmışlardır.

*Sayfa No: 37 / Belge No: 225:*Edirne-Hayali Çelebi Mahallesi'nden Zafir zimmi, ol mahaldeki gayrimenkulünü, zevcesi Kandi'ye üç yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 38 / Belge No: 226:*Edirne-Zen Firûz Mahallesi'nden Esseyid Halil Beşe, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Ayşe ve Havva Hatunlara, iki yüz altmış kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 38 / Belge No: 227:*Edirne-Gazi Havace (Hoca) Mahallesi'nden Fatma bint-i Ebubekir, ol mahaldeki gayrimenkulünü altmış beş kuruşa, eşyalarını ise altmış yedi kuruşa, Fatma bint-i Ali'ye satmıştır.

*Sayfa No: 38 / Belge No: 228:*Edirne-Naib Çelebi Mahallesi'nden Despo isimli kadın, ol mahaldeki gayrimenkulün yarısına, ölen kocası Todori de diğer yarısına sahiptir. Despo, kendi hissesini damadı Behar zimmiye, kırk kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 38 / Belge No: 229: Edirne-Kebe Yayı Mahallesi'nden Kostantin, kendisine borcu olan fakat vefat eden Yorgaki'nin borçlarının, oğlundan tahsil edilmesini istemiştir. Sonuç olarak dava düşmüştür.

*Sayfa No: 38 / Belge No: 230:*Edirne-Veled-i Veliüddin Mahallesi'nden Ahmed, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Zeliha Hatun'a, seksen kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 38 / Belge No: 231:*Edirne-Berkuk Ağa Mahallesi'nden İbrahim Beşe, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, yetmiş yedi buçuk kuruşa, Esseyid Mustafa Beşe'ye satmıştır.

*Sayfa No: 39 / Belge No: 232:*Edirne-Kebe Yayı Mahallesi'nden Berber Ahmed Beşe, dükkan sahibi tarafından, dükkandan çıkarılmıştır.

*Sayfa No: 39 / Belge No: 233:*Edirne-Fındık Fakih Mahallesi'nden Esseyid Mehmed Efendi, Havace (Hoca) İvaz Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü, Ahmed Beşe'ye yük iki kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 39 / Belge No: 234:*Edirne-Mü'min Havace (Hoca) Mahallesi'nde vefat eden Ali bin İsmail'in vesayeti ve varislerin kendi hisselerini sattığını gösteren belge.

*Sayfa No: 39 / Belge No: 235:*Edirne-Mü'min Havace (Hoca) Mahallesi'nde Ayşe Hatun, kocası Ali bin İsmail'in ölümü dolayısıyla, oğulunun ihtiyaçlarını karşılayabilmek için nafaka istemiyle başvurmuştur.

*Sayfa No: 39 / Belge No: 236:*Edirne-Elhac Doğan Mahallesi'nden Oannes Ermeni, Kayseri'den İstanbul'a getirdiği Turfanda bint-i Hacr nam Ermeni, yolculuk ücreti olarak yüz kuruş alması nedeniyle suçlanmıştır.

*Sayfa No: 40 / Belge No: 237:*Edirne-Molla Fahreddin Mahallesi'nden Zeyneb Hatun, çoğu ev eşyası olan, eşyalarını Hatice Hatun'a otuz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 40 / Belge No: 238:*Edirne-Firuz Ağa Mahallesi'ndeki bir gayrimenkul satılarak, alınan ücret, hissedarlar arasında pay edilmiştir.

*Sayfa No: 40 / Belge No: 239:*Edirne-Elhac Kulaguz Mahallesi'nden Rabia Hatun ve kocası, Çöke Nâhiyesi-Çömlek Karyesi'ndeki tarlalarını altı sene keyfine göre kullanan Esseyid Halil Beşe'yi dava edecek iken, yirmi beş kuruş üzerine sulh yapmışlardır.

*Sayfa No: 40 / Belge No: 240:*Edirne'de yave olmak üzere ahz olunan bir res camış düğesinin, satılması için tahrir olunan deftere dair hüccet suretidir

*Sayfa No: 40 / Belge No: 241:*Edirne-Mü'min Havace (Hoca) Mahallesi'nden Ahmed Beşe, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Halil Beşe'ye seksen kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 40 / Belge No: 242:*Edirne- Mirahor Ayas Beg Mahallesi'nden Meryem Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü ve eşyalarını, kızı Emine Hatuna elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 41 / Belge No: 243:*Edirne-Aya Nikola Mahallesi'nden Yemandi zimmi, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Dimitri zimmiye beş yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 41 / Belge No: 244:*Edirne-Naib Çelebi Mahallesi'nden Neslihan Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü, kızı Fatma Hatun'a yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 41 / Belge No: 245:*Edirne-Yeniçeri Meydanı Mahallesi'nden Zeliha Hatun ve kocası, ol mahaldeki gayrimenkullerini, Molla Bekir'e kırk beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 41 / Belge No: 246:*Edirne-Sarıca Paşa Mahallesi'nde misafiren bulunan Esseyid Mehmed, Çöke Nâhiyesi-Boyalık Karyesi'nde vefat eden amcası Mehmed'in, babasıyla ana-baba bir kardeş olduğunu, bu yüzden verasetinin kendisine verilmesini istemiştir. Söz konusu vesayetini sahibi olan Mahmud Ağa ise ölen kişinin kendisinde amcası olduğunu ve söz konusu vesayetini de, babasının, amcasından satın aldığını savunmuştur. Esseyid Mehmed'den davasını kanıtlaması istenmiş sonuç olarak da kanıtlayamadığı için davası düşmüştür.

*Sayfa No: 41 / Belge No: 247:*Edirne-Bülbül Hatun Mahallesi'nden Buğratana bint-i Karcev, kocası Limber zimmiden muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 41 / Belge No: 248:*Edirne- _ Mahallesi'nden Mehmed Beşe, Yıldırım Bayezid Mahallesi'ndeki bağçesini, Esseyid Süleyman Ağa'ya, altı kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 42 / Belge No: 249:*Edirne-Hadim Balaban Mahallesi'nden Arpacı Esseyid Ali Beşe, ol mahaldeki gayrimenkul hissesini, Mehmed Beşe'ye yüz yirmi beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 42 / Belge No: 250:*Edirne-Medrese-i Ali Beg Mahallesi'nden Zeliha Hatun, Esseyid Elhac Ahmed Ağa'ya çalıştığı beş senenin ücretini tahsil etmiştir.

*Sayfa No: 42 / Belge No: 251:*Edirne-Yıldırım Bayezid Mahallesi'nden Benayot zimmi, Manuk Ermeni'ye iki sene boyacı olarak hizmet etmiş ve hizmetini karşılığını alamadığı için dava açmıştır.

*Sayfa No: 42 / Belge No: 252:*Edirne-Baba Timurtaş Mahallesi'nden Çorbacı İbrahim Ağa, ol mahaldeki gayrimenkulünü, yüz yirmi kuruşa, zevcesi Rûkiye Hatun'a satmıştır.

*Sayfa No: 42 / Belge No: 253:*Edirne-Havace (Hoca) Ömer Mahallesi'nden Rükiye Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Ezmerağde'ye iki yüz on kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 42 / Belge No: 254:*Edirne-Turgud Bezirgan Mahallesi'nden İbrahim Ağa, Yancıkçı Şahin Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü, Esseyid Molla Mustafa'ya, yüz elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 43 / Belge No: 255:*Edirne-Evliya Kasım Paşa Mahallesi'nden Ali Beşe, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Esseyid Hasan Beşe'ye otuz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 43 / Belge No: 256:*Edirne-Derun Hisar'da Hristos Mahallesi'nde vefat eden Haim Yahudi'nin veraseti taksim edilmiştir. Ayrıca Azadlı Karyesi'ndeki toprağının da vasilerin nafaka ücretlerinin ödenebilmesi için satılması kararlaştırılmıştır.

*Sayfa No: 43 / Belge No: 257:*Edirne-Sultan Selim Han Gazi Cami Şerifi Vakfından, Taş Odalar'da sakin olan Bostani Mehmed Emin Ağa'nın, Cisir-i Mustafa Kazasına tâbî Bayındır mukataasının bir senelik ücretinin Hasan Beşe'den tahsil edildiğine dair beyanıdır.

*Sayfa No: 43 / Belge No: 258:*Edirne-Çöke Nâhiyesi'ne bağlı Korıcı Karyesi'nden İsmail Beşe, ol karyedeki gayrimenkullerini, Yahya Beşe'ye dört yüz doksan kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 44 / Belge No: 259:*Edirne-Derun Hisar'da Hristos Mahallesi'nde vefat eden Hayim Yahudi'nin, veraseti davasıdır. Ayrıca Azadlı Karyesi-Şehir Yolu mevkindeki toprağında, nafaka ihtiyacı dolayısıyla satılması kararlaştırılmıştır.

*Sayfa No: 44 / Belge No: 260:*Rumeli-Tatar Pazarı Kasabası'ndan Hüseyin, Edirne-Mirahor Ayas Beg Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü, Elhac Mustafa'ya kırk kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 44 / Belge No: 261:*İstanbul-Odabaşı Çarşısı'nda, Seydi Ömer Mahallesi'nden Selime Hatun, kendisini boşayan ve Edirne'de bulunan Mehmed Emin'e, oğulları Ahmed'in de ihtiyaçlarını ileri sürerek, nafaka davası açmıştır.

*Sayfa No: 44 / Belge No: 262:*İstanbul-Odabaşı Çarşısı'nda, Seydi Ömer Mahallesi'nden Selime Hatun, boşandığı tarihten itibaren biriken nafaka parasını tahsil ettiğine dair beyanıdır.

*Sayfa No: 45 / Belge No: 263:*Edirne-Yeniçeri Meydanı Mahallesi'nde vefat eden Hafize Hatun'un veraseti ve vasilerin, ol mahaldeki gayrimenkulde olan hisselerini satımını gösteren belge.

*Sayfa No: 45 / Belge No: 264:*Edirne-Bülbül Hatun Mahallesi'nden Hristo zimmi, Üç Şerefeli Camii toprağında bulunan tavukçu dükkanını ve içindeki eşyaları, otuz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 45 / Belge No: 265:*Edirne, hamamcı esnafından bir grup, önceki kethüdalı Molla Numan'ın öldüğünü, kethüdalık makamının boş kaldığını, esnaf arasından bir kişinin bu makama tayin edilmesini istemişler ve Elhac İbrahim Ağa bu makama tayin edilmiştir.

*Sayfa No: 45 / Belge No: 266:*Edirne-İmaret-i Mezid Beg Mahallesi'nden Benaki zimmi, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Todori zimmiye, yüz otuz dokuz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 45 / Belge No: 267:*Edirne-Baba Timurtaş Mahallesi'nden Fatma Hatun, muhalaa yoluyla, eşi Abdulkadir'den boşanmıştır.

Sayfa No: 45 / Belge No: 268: Edirne-Ali Kûşi Mahallesi'nden Dimor, Bihar ve Dimitraki, ol mahaldeki gayrimenkullerini, Andevan zimmiye, altı kuruşa satmışlardır.

*Sayfa No: 45 / Belge No: 269:*Edirne-Daye Hatun Mahallesi'nden Rûkiye Hatun ve babasının başvurusuyla, Rûkiye Hatun'u boşayan eşi Hüseyin Beşe'ye, bir buçuk yaşındaki kızları Fatma'nın da ihtiyaçlarını da göze alarak, nafaka davası açmışlardır.

*Sayfa No: 46 / Belge No: 270:*Edirne-Sevindik Fakih Mahallesi'nde, Esseyid Ali Beşe ve kız kardeşi Rûkiye, ol mahaldeki, 1/3'ü Rûkiye'nin, 2/3'ü Esseyid Ali Beşe'nin olan gayrimenkulü Havva Hatun'a, yüz elli kuruşa satmışlardır.

*Sayfa No: 46 / Belge No: 271:*Edirne-Veled-i Veliüddin Mahallesi'nde vefat eden İsmail'in kızları için, Bostani Abdullah Beg, kalacak evlerinin harap olmasından dolayı ol mahalde başka bir evi yüz seksen beş kuruşa satın alıp, onlara vermiştir.

*Sayfa No: 46 / Belge No: 272:*Edirne-Hasan Paşa Mahallesi'nden İslam Beşe, Ada Nâhiyesi-Çörek Karyesi'ndeki harap bir araziye satın almıştır. Arazinin tasarrufu İbrahim Sipahi'nin ölümüyle, oğlu Ali'ye geçmiştir. Ali de bu arsayı İslam Beşe'ye satmıştır. Fakat vasilerden Rûkiye Hatun tarlayı zaptederek ziraat yapmaktadır. İslam Beşe'de bu yüzden tarlanın tasarrufunu satın aldığını ispat ederek, davayı sonuçlandırmıştır.

*Sayfa No: 46 / Belge No: 273:*Edirne-Zincirlikapı Mahallesi'nden Aşçı Kosta zimmi, ol mahaldeki gayrimenkulünü ve eşyalarını karısı Aleksanderi'ye yüz otuz kuruşa satmıştır. Yüz otuz kuruşuda, borcu olan iki yüz kuruştan düşülmüştür.

*Sayfa No: 47 / Belge No: 274:*Edirne-Çöke Nâhiyesi Büyük Evgili Karyesi'nden Saliha Hatun, kızının velayetini de alarak, kocası Mehmed Beşe'den, muhalaa yoluyla boşanmıştır.

Sayfa No: 47 / Belge No: 275: Edirne-Altûni Mahallesi'nden Hatice Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Ali Ağa'ya üç yüz elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 47 / Belge No: 276:*Edirne-Saçlı Ali Mahallesi'nde vefat eden Mehmed Beşe'nin vesayeti ve vasilerinin, katil zanlısına açtıkları dem ü diyet davasıdır.

*Sayfa No: 47 / Belge No: 277:*Edirne-Cedid Kasım Paşa Mahallesi'nde vefat eden Hatice Hatun'un veraseti ve kocası Esseyid Mustafa Beşe'nin diğer vasilerin hisselerini gasp etmesi sonucu açılan davada, altmış kuruş üzerine sulh yapılmıştır.

*Sayfa No: 47 / Belge No: 278:*Edirne-İsmail Ağa Mahallesi'nden Ayşe Hatun, Daye Hatun Mahallesi'nde, Ayıcılar Hanı'ndaki yirmi iki bab kıptiler odalarını, üç yüz kuruşa, Hüseyin Efendi'ye satmıştır.

*Sayfa No: 48 / Belge No: 279:*Edirne-Şehabeddin Paşa Mahallesi'nden Esseyid Ali Beşe, Sevindik Fakih Mahallesi'ndeki arsasını, seksen kuruşa, Hasan Beşe'ye satmıştır.

Sayfa No: 48 / Belge No: 280: Edirne-Sarıca Paşa Mahallesi'nde vefat eden İsmail bin Abdulhak'ın veraseti ve varisler arasındaki hisse paylaşımı konusunda çıkan sorunlarınlar giderilmiştir.

*Sayfa No: 48 / Belge No: 281:*Edirne-Burnu Penbeli'de, bölge ahalisi, bağlarını korumak için adam tutmuşlardır.

Sayfa No: 48 / Belge No: 282: Edirne-Ali Kûşi Mahallesi'nden Esteradi, Cedid Kasım Paşa Mahallesi'ndeki bakkal dükkanını, Niyadi zimmiye, yüz kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 48 / Belge No: 283: Edirne-Hazinedar Sinan Beg Mahallesi'nde vefat eden Dellak Salih Beşe'nin veraseti davasıdır. Ayrıca babası ve annesi tarafından katil zanlısı olarak iddaa ettikleri, Hüseyin Beşe'den davacı olmuşlar ve kısas istemişlerdir. Fakat şahitleri olmadığı için davaları kabul görmemiştir.

*Sayfa No: 49 / Belge No: 284:*Edirne-Emir Şah Mahallesi'nden Hatice Hatun, kocası Ahmed Beşe'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 49 / Belge No: 285:*Edirne-Karaca Ahmed Mahallesi'nden, Zafire bint-i Penço, iki yaşında kızınıda öne sürerek, boşandığı kocası Yemandi zimmiye nafaka davası açmıştır.

Sayfa No: 49 / Belge No: 286: Edirne-Zen-i Firûz Mahallesi'nden bir grup, Esseyid Mehmed Efendi'yi şikayet ederek, başka bir mahalleye naklettirmişlerdir.

*Sayfa No: 49 / Belge No: 287:*Edirne-Ada Nâhiyesi, Bosna Karyesi'nden Todori, ol karyede vâki gayrimenkulünü, Elhac Halil Ağa'ya, yetmiş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 49 / Belge No: 288:*Edirne-Müderriş Ali Beg Mahallesi'nden Rabia Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Ayşe Hatun'a, otuz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 49 / Belge No: 289:*Edirne-Papa Kacnoz Mahallesi'nden Sandalcı Anastaş, altı yüz kuruş borçlu olduğu Yorgaki zimmiye, borçlarına karşılık

gayrimenkullerini vermiştir. Fakat Yorgaki'nin ölümüyle bu gayrimenkullerden beş dönümlük bir dut bağçesinin geri verilmesi için dava açacak iken vasilerle on kuruş üzerine anlaşma sağlamıştır.

*Sayfa No: 50 / Belge No: 290:*Edirne-Korucu Dogan Mahallesi'nde vefat eden Hatice Hatun'un veraseti ve varislerin ol mahaldeki bir gayrimenkulün, Ayşe Hatun tarafından gasp edildiğini, bu yüzden ondan alınıp kendilerine verilmesini talep etmişlerdir. Sonuç olarak on beş kuruş üzerine sulh yapılmıştır.

*Sayfa No: 50 / Belge No: 291:*Edirne-Zen-i Firûz Mahallesi'nden Hasan Efendi, ol mahaldeki gayrimenkulde olan hissesinden dört sehimini Esseyid Molla Mustafa'ya, bir sehimini de Ayşe Hatun'a, yüz kırk beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 50 / Belge No: 292:*Rumeli Vilayeti'nde, Hırsova Kasabası'ndan olan ve Edirne-Mahmud Paşa Kazası'na tabi Naib Karyesi'nde misafir olarak bulunan Memiş Beşe'nin, Meryem bint-i Abdullah adlı cariyesini gasp eden Ahmed Beşe'den, cariyesini ve noksan olan bekâretinin ücretini almıştır.

Sayfa No: 50 / Belge No: 293: Edirne-Noktacızade Mahallesi'nden Ali Beşe, ol mahalde bulunan gayrimenkulünü, Meryem Hatun'a, kırk kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 50 / Belge No: 294:*Anadolu Vilayeti-Manisa Kasabası'ndan Deş Mahalle halkından Osman Beşe, Edirne'de yaşayan karındaşının mülkiyetinde hakkı olduğunu iddaa ederek, Hayali Çelebi Mahallesi'ndeki bir gayrimenkülü, Mahmud Beşe'ye elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 51 / Belge No: 295:*Edirne-Kasab Abdülaziz Mahallesi'nden Fatma Hatun, kocası Ali Ağa'dan muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 51 / Belge No: 296:*Edirne-Derun Hisar'da, Kuru Çeşme Mahallesi'nde vefat eden Mihal'in, oğlu Yorgi zimmi, babasının hissesi olduğu gayrimenkülü talep etmiştir. Sonuç olarak gayrimenkülü, tasarrufunda bulunduran Kalienkuş zimmi ile yüz on kuruş üzerine sulh yapmıştır.

*Sayfa No: 51 / Belge No: 297:*Edirne-Miskin Sefer Şah Mahallesi'nden Hasan bin Mustafa, ol mahaldeki arsasını Mehmed Beşe'ye on beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 51 / Belge No: 298:*Edirne-Elhac Mahallesi'nden Esseyid Ali, ol mahalde bulunan gayrimenkulünü, Abdullah Beşe'ye, otuz iki kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 51 / Belge No: 299: Edirne-Turgud Bazergan Mahallesi'nden Ali Ağa, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Ayşe Hatun'a iki yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 51 / Belge No: 300:*Edirne-Emir Şah Mahallesi'nden Mehmed Ağa, Sultan Bayezid Mahallesi'ndeki muhtab dükkanını, Bostani Mustafa Bey'e, yetmiş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 52 / Belge No: 301:*Edirne-Kürd Havace (Hoca) Mahallesi'nde vefat eden Abdullatif Beşe'nin veraseti davasıdır. Ayrıca oğlu İbrahim, amcasında olan iki bin iki yüz kuruşu da teslim aldığını bildirmiştir.

*Sayfa No: 52 / Belge No: 302:*Edirne-Kürd Havace (Hoca) Mahallesi'nden Ahmed Ağa, kardeşi ile ortak olduğu gayrimenkuldeki hissesini, İbrahim Beşe'ye, doksan kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 52 / Belge No: 303:*Edirne-Baba Timurtaş Mahallesi'nden Ümmü Gülsüm, kocası Esseyid İbrahim Beşe'den, muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 52 / Belge No: 304:*Edirne-Şah Melik Mahallesi'nden Ayşe Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü ve eşyalarını, Elhac Ali Efendi'ye, iki yüz elli kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 52 / Belge No: 305: Edirne-Hazinedar Sinan Beg Mahallesi'nden Hatice Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Havva Hatun'a, otuz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 53 / Belge No: 306:*Hasrabolu Kasabası'ndan olan, Edirne-Evliya Kasım Paşa Mahallesi'nde misafiren bulunan Mehmed Emin Efendi, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Molla Ali'ye, yetmiş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 53 / Belge No: 307:*Edirne'de misafiren bulunan Emine Hatun, Çöke Nâhiyesi'ne tabi Tatarlar Kayesi'nde vefat eden babasının gayrimenkullerinin, bazı kişilerce zaptedildiğini bildirmiştir. Söz konusu kişilerin, gayrimenkullerin terk edilip, başıboş kaldığını bildirmesi ve Emine Hatun'un da şahidinin olmaması nedeniyle dava düşmüştür.

*Sayfa No: 53 / Belge No: 308:*Edirne-Neştoğan Mahallesi'nden Esseyid Mustafa, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Ali Ağa'ya, üç yüz yetmiş beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 53 / Belge No: 309:*Edirne-Daye Hatun Mahallesi'nden Ali Beşe, aynı mahalledeki zirai arsasını, Ahmed Beşe'ye, dokuz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 53 / Belge No: 310:*Edirne-Zincirli Kuyu Mahallesi'nden Estavri zimmi, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Etnaş zimmiye, yüz elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 53 / Belge No: 311:*Edirne-Emirşah Mahallesi'nden Ümmü Gülsüm, Edirne-Mücellidler civarında, Sarraf Mustafa Vakfı'na üç kuruş mukataası olan mücellid dükkanını, Mehmed Ağa'ya, yedi yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 54 / Belge No: 312:*Edirne-Fazlullah Paşa Mahallesi'nden Mücellid Mehmed Ağa, ol mahalde, Mücellid civarında, senede İbrahim Beg Vakfı'na otuz iki para mukataası olan mücellid dükkanını, Esseyid Molla Osman'a, üç yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 54 / Belge No: 313:*Rumeli Vilayeti'nden olan, Edirne'de misafiren bulunan Ali Ağa, Edirne-Çöke Nâhiyesi'ne bağlı Derbend-i Sagir Karyesi'nde dere üzerinde mevcut Durak Havace (Hoca) Değirmeni denilen, senede yüz yirmi akçe mukataası olan karaca değirmenini ve bitişiğindeki dut bağçesini, Molla İbrahim'e altı yüz kırk beş kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 54 / Belge No: 314: Edirne-Şeyhi Çelebi Mahallesi'nde vefat eden Ahmed Beşe'nin veraseti davasıdır. Ayrıca annesi ve babası, oğullarını öldüren Yağcı Mustafa Beşe'den kisas ettirilmesini istemiştir. Sonuç olarak iki yüz elli kuruş üzerine sulh yapılmıştır.

*Sayfa No: 54 / Belge No: 315:*Edirne'de yave olmak üzere ahz olunan bir res kara sagir öküzünün, satılması için tahrir olunan deftere dair hüccet suretidir.

*Sayfa No: 54 / Belge No: 316:*Edirne-Nevahi-i Yanbolu Kazasına tâbî Karagöz Karyesi'nde vefat eden Kethüda Yeri Elhac Halil Ağa'nın veraseti davasıdır. Vasilerin, birbirlerinin hakkını gasp ettiği görüşülmüş ve beş yüz kuruş üzerine sulh yapılmıştır.

*Sayfa No: 54 / Belge No: 317:*Edirne-Müderriş Ali Beg Mahallesi'nden Derviş Hüseyin, Meriç Nehri'nin çekilmesiyle ortaya çıkan arsanın tasarrufunu, dönemin karye mültemizimi olan Süleyman Ağa'dan, on beş kuruşa satın almıştır. Fakat, şehir dışında olduğu bir zamanda, Mehmed adlı biri tarafından bu arsanın gasp

edildiğini ve kendisine iadesini istemiştir. Sonuç olarak Mehmed'in, söz konusu arsayı gasp ettiğine ve Derviş Hüseyin'e geri iade edilmesine karar verilmiştir.

*Sayfa No: 55 / Belge No: 318:*Edirne-Kuru Çeşme Mahallesi'nden, Elhac İlmüddin Vakfı'na ait bir gayrimenkul, Licurya nasraniye tarafından, Müşkine'ye devredilmiştir. Melamu ise söz konusu gayrimenkulün yarısının kendi tasarrufunda olduğunu iddaa ederek, kendisine teslimin istemiştir. Şahitlere de başvurularak, gayrimenkulün Müşkine'nin olduğu onaylanmış, Melamu davadan men edilmiştir.

*Sayfa No: 55 / Belge No: 319:*Edirne'de, yave olmak üzere ahz olunan bir res kara sagir öküzünün satılması için tahrir olunan deftere dair hüccet suretidir.

*Sayfa No: 55 / Belge No: 320:*Edirne'de yave olmak üzere ahz olunan bir res kara sagir ineğinin, satılması için tahrir olunan deftere dair hüccet suretidir.

*Sayfa No: 55 / Belge No: 321:*Edirne-Sefer Şah Mahallesi'nde vefat eden, Zeyneb'in, vasileri olan iki küçük kızına, İbrahim Paşa-yı Atik Vakfı'na ait, ayda otuz akçe icare-i müeccelesi olan, Molla Fahreddin Mahallesi'ndeki camcı dükkanıkalmıştır. Fakat bakıma, paraya ihtiyaç duyması nedeniyle, vasilerde küçük yaşta olunca, söz konusu gayrimenkulün satılabilmesi için onlara bakan, Mustafa Beşe'ye, izin verilmiştir.

*Sayfa No: 56 / Belge No: 322:*Edirne-Derun Hisar'da İsa Fakih Mahallesi'nden ve söz konusu bahçenin hisserlardonan olan Esseyid Mehmed Salim Efendi, Cisir-i Sani-Ada Mukataasında olan bahçedeki hissesini, Mehmed Es'ad Ağa'ya, üç yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 56 / Belge No: 323:*Edirne-Emir Şah Mahallesi'nde vefat eden Musa Beşe'nin varislerinin, aralarındaki mülk paylaşımıdır. Varislerinden karısı Ayşe Hatun, kensine düşen ol mahaldeki gayrimenkulün, üvey oğlu tarafından gasp edildiğini öne sürmüş ve şahitleriyle de kanıtlamıştır. Sonuç olarak üvey oğlu İsmail'in, Ayşe Hatun'un mülkü olan gayrimenkulün tasarrufundan vazgeçerilmesine karar verilmiştir.

*Sayfa No: 56 / Belge No: 324:*Edirne-Arabacı Ahmed Mahallesi'nden Nalbur Elhac Hasan, ol mahaldeki gayrimenkulünü torunu Esseyid Mehmed Said Ağa'ya, yüz elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 56 / Belge No: 325:*Hayrat ashabından olan merhum Feyzullah Paşa'nın, ihtiyaç sahipleri için kullanılmasını şart koştuğu, Edirne-Mahmud Ağa Mahallesi'ndeki gayrimenkulünün tasarrufunun, Esseyid Mehmed Çelebi'den Şerife Fatma Hatun'a devredilmesi.

*Sayfa No: 56 / Belge No: 326:*Edirne-Hristos Mahallesi'nden Dimitraki, aynı mahalledeki, Anastase adlı kadından gayrimenkulünü satın almıştır. Fakat Anastase, söz konusu gayrimenkulü, Dimitraki'ye teslim etmekten kaçınmıştır. Bunun üzerine görülen bu davada, Anastase'nin, gayrimenkulü Dimitraki teslim etmesine karar verilmiştir.

Sayfa No: 57 / Belge No: 327: Edirne-Sıkça Murad Mahallesi'nden Hatice Hatun, envanterindeki eşyalarını, Molla Mustafa'ya, üç yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 57 / Belge No: 328:*Edirne-Elhac Doğan Mahallesi'nden Esseyid Mehmed Emin Ağa, ol mahaldeki gayrimenkulünün, iki sehimini Oskabli'ye, bir sehimini Ayazır Ermeni'ye, bir sehimini de Karina'ya, dört yüz kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 57 / Belge No: 329: Edirne-Mehmed Ağa Mahallesi'nden Hatice Hatun, Karaca Bevvab Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü, Ahmed Efendi'ye, yüz yetmiş beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 57 / Belge No: 330:*Edirne'de, yave olmak üzere ahz olunan bir res bargirin, satılması için tahrir olunan, deftere dair hüccet suretidir.

*Sayfa No: 57 / Belge No: 331:*Edirne-Abdurrahman Mahallesi'nden Süleyman Beşe, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Süleyman Efendi'ye, iki yüz on kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 58 / Belge No: 332:*Edirne-Yahşi Fakih Mahallesi'ndeki çörekçi fırınının yarısıAttar Elhac Halil Mahallesi halkından Esseyid Molla Abdullah'ın, diğer yarısı daMehmed Beg'in mülküdür. Esseyid Molla Abdullah, kendi hissesini, Hüseyin Ağa ve Zahari zimmiye, yüz kırk kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 58 / Belge No: 333: Edirne-Elhac Hoşkadim Mahallesi'nden Kiryant bint-i Kostantin, ol mahaldeki gayrimenkulünü, kızı ve damadına, altmış kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 58 / Belge No: 334:*Edirne-Elhac Sarraf Mahallesi'nden Bihar zimmi, ol mahaldeki gayrimenkulünü, İlene ve Hristo zimmiye seksen kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 58 / Belge No: 335:*Edirne-Elhac Sarraf Mahallesi'nden Tebri zimmi, aynı mahallede bulunan yarısı kendisine diğer yarısı da karısına ait olan gayrimenkuldeki hissesini, karısı Ezmerağde'ye, yirmi kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 58 / Belge No: 336:*Edirne-Mevlana Veliüddin Mahallesi'nden Mihal zimmi, ol mahalde bulunan gayrimenkulün, 2/3 hissesine sahiptir. Söz konusu hissesini, Geyru zimmiye yüz elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 59 / Belge No: 337:*Edirne-Kasab Abdulaziz Mahallesi'nden Fatma bint-i Elhac Mustafa ve kocası, Elhac İslam Mahallesi'ndeki gayrimenkullerini, Limber zimmiye, yüz elli kuruşa satmışlardır.

*Sayfa No: 59 / Belge No: 338:*Edirne-Çöke Nâhiyesi'ne tabi Hasan Ağa Karyesi'nde bulunan tarla, Dertli Oğlu Ali'nin tasarrufunda bulunmaktadır. Ali'nin ölümüyle tarlanın vesayeti, evladı olmadığı için, kız kardeşi Fatma Hatun'a geçmiştir. Fakat tarla Molla Mustafa tarafından, ekilip biçilmiş yani gasp edilmiştir. Bunun üzerine Fatma Hatun dönemin karye naibi olan Kavaçızade Veliüddin Efendi'nin huzurunda tasarruf hakkını tekrar kazanmıştır. Fakat Molla Mustafa'nın ölümüyle vasilerinden Hatice Hatun, tarlayı tekrar gasp etmiştir. Bunun üzerine dava tekrar başlamıştır. Hatice Hatun, savunmasında tarlanın, Molla Mustafa'nın oğlu Mehmed'e geçtiğini belirtmiştir. Fatma Hatun, gerek şahitleri gerekse elindeki hüccet-i şer'iyyle ile tarlanın, tasarrufunda olduğunu tekrar ispatlamıştır. Sonuç olarak tarlanın tasarrufunun Fatma Hatun'da olduğuna karar verilmiştir.

*Sayfa No: 59 / Belge No: 339:*Edirne-Katibçi Mahallesi'nden Ametullah Hanım, boşandığı eşi Mehmed Salim Ağa'dan, nafaka ve mihr-i müeccel parasını tahsil etmiştir.

*Sayfa No: 59 / Belge No: 340:*Edirne-Muradiye Mahallesi'nden Hafız Elhac Mehmed Efendi, Kara Bulut Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü, Mehmed Beşe'ye seksen kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 59 / Belge No: 341:*Edirne’de, Haffafan esnafından bir grup, düzeni bozan Esseyid Molla Mehmed’den şikâyetçi olarak dükkanından çıkarılmasını istemişlerdir. Sonuç olarak da Molla Mehmed’in başka bir mahalleye nakledilmesine karar verilmiştir.

*Sayfa No: 60 / Belge No: 342:*Edirne-Manastır Nâhiyesi’ne bağlı bir mezraa da ziraat yapan köy ahâlilerine bildiri olarak yazılmıştır. Söz konusu mezranın tımar olmak üzere mutasarrıfı ve mültezimi Mehmed Said tarafından Mehmed Ağa’ya iltizam olunduğu ve söz konusu mezraada ziraat yapanların onu zabıt bilmesi belirtilmiştir.

*Sayfa No: 60 / Belge No: 343:*Edirne’de bahçivan taifesinden Velco zimmi, Cısr-i Mihal civarındaki Kabamacı Bahçesi denilen bahçedeki gedik denilen aletini, Pişkav, Yoan ve Leğuraki zimmilere, yirmi beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 60 / Belge No: 344:*Edirne’de Doğramacı esnafı, kethüdalarının vefat ettiğini, kendilerine yeni kethüda olarak, söz konusu esnaftan olan, Elhac Mustafa’nın tayin edilmesini istemişlerdir. Elhac Mustafa’nın, kethüdalığı kabul edilmiştir.

Sayfa No: 60 / Belge No: 345: Edirne-Sitti Hatun Mahallesi’nden Yanu, Çarıkcı esnafından olan babasının vefatıyla, üç senedir şakird olarak hizmet ettiği görevinden, esnaf-ı mezbur tarafından ihraç ettirilmiştir. Bunun üzerine babasının esnaf-ı mezburun kârhanelerinde gediği olduğunu iddaa etmiş ayrıca üç senelik şakirdlik hizmetinin ücretini de, söz konusu esnaf taifesinden alınmasını istemiştir. Nitekim söz konusu esnafında bu borcu kabul etmesiyle, altmış kuruşun kendisine verilmesi kararlaştırılmıştır.

*Sayfa No: 60 / Belge No: 346:*Edirne-Debbağ Elhac Halil Mahallesi’nden Esseyid Abdullah’ın kendisiyle evlenmeyi ilk başta kabul eden, daha sonra ise çekinen Emirli Karyesi’nden Ayşe isimli kıza açtığı davadır. Esseyid Abdullah’ın davası men edilmiştir.

*Sayfa No: 60 / Belge No: 347:*Edirne-Molla Fahreddin Mahallesi’nden Ahmed, ol mahaldeki, sene Şah Melik Paşa Vakfı’na elli altı para mukataası olan gayrimenkulünü Ahmed bin Hüseyin’e otuz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 60 / Belge No: 348:*Edirne-Mü'min Havace (Hoca) Mahallesi'nde vefat eden Esseyid Süleyman'ın tasarrufunda olan, İbrahim Paşa-yı Atık Vakfı'na ait, Gazi Havace (Hoca) Mahallesi'ndeki gayrimenkulü, mezbur Süleyman'ın vasileri, paraya ihtiyaçları oldukları için satmak istemişlerdir. Bunun üzerine gayrimenkulün satılması için izin verilmiştir.

*Sayfa No: 61 / Belge No: 349:*Edirne-Sultan Bayezid Mahallesi'nden Emine Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü elli kuruşa, eşyalarını da yirmi kuruşa, Mustafa Beşe'ye satmıştır.

*Sayfa No: 61 / Belge No: 350:*Edirne-Hızır Ağa Mahallesi'nden Ahmed Ağa, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Ali Ağa'ya bin iki yüz elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 61 / Belge No: 351:*Edirne-Emir Şah Mahallesi'nden Hafize Hatun, bir mikdar eşyasını ve bir Arap cariyesini, Fatma Hatun'a yüz elli kuruşa satmıştır. Yüz elli kuruş da önceden olan borcuna karşılık sayılmıştır.

*Sayfa No: 61 / Belge No: 352:*Edirne-Üsküdar Nâhiyesi'nde, Esbab Paşa Karyesi'nden Hüseyin Ağa, Yahşi Fakih Mahallesi'ndeki çörekçi fırınının, 1/4'ünün sahibi olarak, kendi hissesini, Zahari zimmiye yetmiş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 61 / Belge No: 353:*Edirne-Sultan Bayezid Camii dolaylarındaki Emir Mescidi Mahallesi'nde, Serrac Ahmed Ağa, ol mahalde bulunan harap bir arsanın, kötü amaçlarla kullanıldığını ve arsanın duvarlarının tamiri için kendisine izin verilmesini istemiştir. Bunun üzerine Ahmed Ağa'ya izin verilmiştir.

*Sayfa No: 62 / Belge No: 354:*Edirne-Kıncı Firûz Mahallesi'nden Ali Beg, ol mahaldeki gayrimenkulünü ve eşyalarını karısı Hatice Hatun'a altmış kuruşa satmıştır. Altmış kuruş da önceki borçlarına karşılık sayılmıştır.

*Sayfa No: 62 / Belge No: 355:*Edirne-Medrese-i Ali Beg Mahallesi'nden Saliha Hatun, kendisini boşayan eşinden, üç ve dört yaşlarındaki kızlarını da sebep göstererek, nafaka istemiyle başvurmuştur. Bunun üzerine kocasının, Saliha Hatun'a nafaka ödemesi kararlaştırılmıştır.

*Sayfa No: 62 / Belge No: 356:*Edirne-Çokalca Mahallesi'nden Gülbü nam Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü Elhac Ebubekir Çelebi'ye yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 62 / Belge No: 357:*Edirne-Havace (Hoca) İvaz Mahallesi'nden Hüseyin Beşe, ol mahaldeki gayrimenkulünü karısı Fatma Hatun'a yirmi kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 62 / Belge No: 358:*Edirne-Muradiye Mahallesi'nden Esseyid Mustafa, ol mahaldeki gayrimenkulünü, karısı Ayşe Hatun'a altmış kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 63 / Belge No: 359:*Edirne-Medrese-i Ali Beg Mahallesi'ndeki Mescid-i Şerifi'nde imamlara gelir olmak üzere Esseyid Elhac Abdullah'a, bir vakıf gayrimenkülü kiralanmıştır. Mezburun ölümüyle oğlu Esseyid Mustafa Ağa, on sene bu gayrimenkulde yaşamış ve bunun ücreti tahsil edilmiştir.

Sayfa No: 63 / Belge No: 360: Edirne-Elhac Hallac Mahallesi'nden Mehmed Sadık Beşe, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Esseyid Halil Beşe'ye, altmış kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 63 / Belge No: 361:*Edirne-Papa Kacnoz Mahallesi'nden Angeli zimmi, Ada Nâhiyesi-Bosna Karyesi'ndeki bakkal dükkanının yarısının kendine ait olduğunu, söz konusu dükkanın senede otuz altışar kuruştan, on beş sene boyunca, Apostol ve Raley zimmilere kiraya verdiğini iddaa etmiştir. Dolayısıyla da kendi hissesine isabet eden iki yüz yetmiş kuruşu kiracılardan tahsil edilmesini talep etmiştir. Fakat ispatı olmadığı için iddaası kabul görmemiştir.

Sayfa No: 63 / Belge No: 362: Edirne-Zincirlikuyu Mahallesi'nde vefat eden Ezmerağde'nin veraseti ve vasilerinden annesi Dafiye, kendi payına düşen bin beş akçeyi, Ezmerağde'nin boşandığı kocası Hristo zimmiye, hibe etmiştir.

*Sayfa No: 63 / Belge No: 363:*Edirne-Yeniçeri Meydanı Mahallesi'nden Ayşe Hatun, kocası Mehmed Sadık Beşe'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 63 / Belge No: 364:*Edirne-Zen İbrahim Paşa Mahallesi'nden Hatice Hatun, kocası Ali Çelebi'den, boşanmıştır.

Sayfa No: 63 / Belge No: 365: Edirne-Daye Hatun Mahallesi'nden bir grup, huzuru bozan Bostani Ali Ağa'yı, başka bir mahalleye naklettirmişlerdir.

*Sayfa No: 64 / Belge No: 366:*Edirne-Katibçi Mahallesi'nden Rûkiye Hatun, oğlunun da küçük olması sebebiyle, boşandığı kocası, Mehmed Emin Beşe'ye nafaka davası açmıştır. Nitekim kendisine nafaka verilmesi kararlaştırılmıştır.

*Sayfa No: 64 / Belge No: 367:*Edirne-Evliya Kasım Paşa Mahallesi'nde vefat eden, Ümmühan Hatun'un veraseti davasıdır. Ayrıca vasilerin, hisselerini sattığını da içermektedir.

*Sayfa No: 64 / Belge No: 368:*Edirne-Saçlı Dede Mahallesi'nden Ayşe Hatun, kocası İbrahim Beşe'den muhalaa yoluyla ayrılmıştır.

*Sayfa No: 64 / Belge No: 369:*Edirne-İbn-i Arap Mahallesi'nden Esseyid Mehmed Beşe ve kız kardeşi Şerife Ayşe Hatun, ol mahalde bulunan ahırlarını, Mehmed Efendi'ye, kırk sekiz kuruşa satmışlar ve parayı kendi aralarında paylaşmışlardır.

*Sayfa No: 64 / Belge No: 370:*Edirne-Kürd Havace (Hoca) Mahallesi'nden Kolancı Ahmed Beşe, kendisine borcu olan Kahveci İsmail Beşe'den, bin yirmi beş kuruş borcun tahsil edilmesini istemiştir. İsmail Beşe'nin borcunu kabul etmesiyle dava sonuçlanmıştır.

*Sayfa No: 65 / Belge No: 371:*Edirne-Şeyh Şehabeddin Mahallesi'nden Zeyneb Hatun, kocası Esseyid Mehmed Beşe'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

Sayfa No: 65 / Belge No: 372: Edirne-Katibçi Mahallesi'nden Rûkiye Hatun, kocası Mehmed Emin Beşe'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 65 / Belge No: 373:*Edirne-Kuşı Mahallesi'nden Devmine bint-i Niko, ol mahaldeki gayrimenkulün 2/3 hissesini, otuz kuruşa, ne zaman isterse geri almak şartıyla, otuz kuruşa satmıştır. Hisselerini satın alan Limberine'nin fesadına binaen gayrimenkulün 2/3 hissesinin kendisine teslimini istemiştir. Nitekim söz konusu hissesinin kendisine teslimine karar verilmiştir.

*Sayfa No: 65 / Belge No: 374:*Edirne-Akmescid Mahallesi'nden İmam Mustafa Efendi ve oğlu, Yıldırım Bayezid Vakfı'na otuz altı akçe mukataası olan gayrimenkullerini, Hristo zimmiye, otuz kuruşa satmışlardır.

*Sayfa No: 65 / Belge No: 375:*Edirne, Hızır Ağa Mahallesi'nde vefat eden Fatma Hatun'un veraseti davasıdır. Ayrıca varislerden kızı Zeyneb Hatun, ol mahalde bulunan gayrimenkuldeki hissesini, Hatice Hatun'a, seksen kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 66 / Belge No: 376:*Edirne-Hızır Ağa Mahallesi'nde vefat eden Fatma Hatun'un veraseti davasıdır. Ayrıca kızı Zeyneb Hatun, rahmetlinin terekesinden kendisine düşen kırk üç kuruşun, babası tarafından gasp edildiğini bildirmiş ve bu yüzden söz konusu para kendisine teslim edilmiştir.

*Sayfa No: 66 / Belge No: 377:*Edirne-Selçuk Hatun Mahallesi'nde yedi sene önce vefat eden Bostani Esseyid Hasan'ın veraseti davasıdır. Ayrıca vasileri olan kızları, babalarını öldüren katil zanlısından dem ü diyet parası alınmasını talep etmişlerdir.

*Sayfa No: 66 / Belge No: 378:*Edirne-Zen Firûz Mahallesi'nden Molla Ahmed, ol mahaldeki gayrimenkulünü ve eşyalarını, Molla Mustafa'ya altmış kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 66 / Belge No: 379: Edirne-Süle Çelebi Mahallesi'nde vefat eden Hüseyin Beşe'nin veraseti davasıdır. Ayrıca vasileri, rahmetlinin İ'maret Mezid Beg Mahallesi'ndeki, İ'maret Mezid Beg Vakfı'na altmış para mukataası olan, berber dükkanını, Ahmed Beşe'ye, yüz kuruşa satmışlar ve araların pay etmişlerdir.

*Sayfa No: 66 / Belge No: 380:*Edirne-Hadım Timurtaş Mahallesi'nden Musa Beşe ve karısı Hatice Hatun, Kurtçu Doğan Mahallesi'ndeki gayrimenkullerini, Mehmed Beşe'ye, yüz seksen kuruşa satmışlardır.

*Sayfa No: 67 / Belge No: 381:*Edirne-Çokalca Mahallesi'nden Osman Beşe, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Molla Ahmed'e, altmış kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 67 / Belge No: 382:*Edirne-Hasan Paşa Mahallesi'den, Hazinedar Mehmed Ağa, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Elhac Hüseyin Ağa'ya dört yüz elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 67 / Belge No: 383:*Edirne-Hadım Balaban Mahallesi'nden Hatice Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Esseyid Mehmed Beşe'ye elli iki kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 67 / Belge No: 384:*Edirne-Ali Kuşu Mahallesi'nden Dümesne binti Niko, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Mehmed Çelebi'ye, yüz beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 67 / Belge No: 385:*Edirne-Derun Hisar'da Firûz Ağa Mahallesi'nde vefat eden İshak veled-i Hacadur'un veraseti davasıdır. Vasilerden Asvader Ermeni, terekelerdeki bazı malları, kardeşi Menok Ermeni'den saklamıştır. Mernok Ermeni'nin başvurusu ile bu mallar üzerine dava açılmış, söz konusu iki kardeş sulh yoluyla, otuz iki kuruş üzerine anlaşmıştır.

*Sayfa No: 68 / Belge No: 386:*Edirne-Sultan Bayezid Mahallesi'nden Hatice Hatun ve oğulları, ol mahalde bulunan gayrimenkullerini, Molla Hasan'a yüz yirmi kuruşa satmışlardır.

*Sayfa No: 68 / Belge No: 387:*Edirne-Ada Nâhiyesi'ne bağlı Timurtaş Karyesi'nden Yorgi zimmi, aynı karyede bulunan gayrimenkulünü, Derviş Ahmed Lebiba'ya seksen kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 68 / Belge No: 388:*Edirne-Elhac Kulaguz Mahallesi'nde vefat eden Mehmed bin Osman'ın veraseti davasıdır. Ayrıca vasilerden Hatice Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulün harap durumda olması ve kendisininde ekonomik gücünün olmaması dolayısıyla, gayrimenkuldeki bir sehim hissesini satmayı murat etmiştir. Bunun üzerine gayrimenkul, bütün hisseleriyle, Bostani İbrahim Beg'e yüz elli kuruşa satılmıştır.

*Sayfa No: 68 / Belge No: 389:*Edirne-Veliüddin Mahallesi'nden Şerife Rabia Hatun, boşandığı kocasından seksen kuruş nafakasını ve mihr-i müeccelini talep etmiştir. Bunun üzerine, kocası Mehmed Efendi söz konusu paranın yirmi beş kuruş olduğunu iddaa etmiştir. Sonuç olarak otuz yedi buçuk kuruş ile bir miktar eşya üzerine sulh yoluyla anlaşma sağlanmıştır.

*Sayfa No: 69 / Belge No: 390:*Edirne-Cedid Kasım Paşa Mahallesi'nden Ümmü Gülsüm, kocası Esseyid Ahmed Beşe'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 69 / Belge No: 391:*Edirne-Veliüddin Mahallesi'nden Şerife Rabia, kendisini boşayan kocası Tabib Mehmed Efendi'den, küçük kızlarının da ihtiyaçlarını dile getirerek, nafaka istemiyle dava açmıştır. Sonuç olarak kendisine nafaka verilmesine karar verilmiştir.

*Sayfa No: 69 / Belge No: 392:*Edirne-Yeniçeri Meydanı Mahallesi'nden Emine Hatun, bir miktar eşyasını, validesi Ümmühan Hatun'a, elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 69 / Belge No: 393:*Edirne-Karaca Ahmed Mahallesi'nden Nefise Hatun, ol mahaldeki bir gayrimenkulü, Ayşe Hatun'dan, yirmi beş kuruşa satın almıştır. Fakat Ayşe Hatun'un kocası Feyzullah Çelebi, gayrimenkulü gayriresmi olarak zapt ederek, Nefise Hatun'u tasarruftan men etmiştir. Bundan dolayı da söz konusu gayrimenkulün kendisine teslim edilmesini talep etmektedir. Feyzullah Çelebi ise söz konusu gayrimenkulün, Ayşe Hatun tarafından kendisine otuz kuruşa tekrar satıldığını iddaa etmiştir. Sonuç olarak şahitlerinde ifadeleriyle söz konusu gayrimenkulün, Nefise Hatun tarafından Ayşe Hatun'a satıldığı, sonrasında Ayşe Hatun tarafından da Feyzullah Çelebi'ye satıldığı anlaşılmış ve dava sonuçlanmıştır.

*Sayfa No: 69 / Belge No: 394:*Edirne-Elhac Mercimek Mahallesi'nden Fatma Hatun, kocası Mehmed Beşe'den muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 70 / Belge No: 395:*Edirne-Kazzaz Salih Mahallesi'nden Rukiye Hatun, kızının boşandığı kocası Esseyid Elhac Ahmed'den, torununun da ihtiyaçlarını ileri sürerek, nafaka talep etmiş ve kendisinin bu isteği kabul edilmiştir.

*Sayfa No: 70 / Belge No: 396:*Edirne'de yave olmak üzere ahz olunan bir res doru kırsrağının, satılması için tahrir olunan deftere dair hüccet suretidir.

*Sayfa No: 70 / Belge No: 397:*Edirne-Hazinedar Sinan Beg Mahallesi'nden İbrahim Beşe, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Ayşe Hatun'a yirmi sekiz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 70 / Belge No: 398:*Edirne-Camii İbrahim Paşa Mahallesi'nden Hamza Beşe, Cedid Kasım Paşa Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü, Molla Ali'ye yüz seksen beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 70 / Belge No: 399:*Edirne-Attar Elhac Halil Mahallesi'nden Esseyid Abdullah Efendi, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Esseyid Mehmed Emin Ağa'ya altmış kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 70 / Belge No: 400:*Edirne-Yancıkçı Şahin Mahallesi'nde vefat eden Mustafa Beşe'nin veraseti davasıdır. Vasileri, katil zanlısına dava açmışlar ve iki yüz kuruş üzerine anlaşmışlardır.

*Sayfa No: 71 / Belge No: 401:*Edirne-Medine-i Dimetoka Kazası'na tabi Karlı Karyesi'nde vefat eden Margrit zimminin veraseti davasıdır. Vasiler on sene önce vefat eden Margrit'in, bir res kara sagir ineği ve öküzü, kırk keyl sarı hınta, yirmi keyl şair, beş keçi, bir arabasının, karye ahalisi tarafından gayriresmi olarak zapt edildiğini iddaa etmişlerdir. Fakat daha sonra on kuruş üzerine sulh yapılmıştır.

*Sayfa No: 71 / Belge No: 402:*Edirne-Elhac Hoşkadim Mahallesi'nden Subi bint-i Biha, kocası Anastaş'dan muhalaa yoluyla boşanmıştır.

*Sayfa No: 71 / Belge No: 403:*Edirne-Muradiye Mahallesi'nden Saliha Hatun, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Ayşe Hatun'a seksen kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 71 / Belge No: 404:*Edirne-Derun Hisar'da Elhac Doğan Mahallesi'nden David, Abacılar Sükûnda, Kula Kapısı kurbunda bulunan, sene Şeyh Cemaleddin Vaffi'na altmış para mukataası olan, dükkan binasının yarısını, kardeşi Avram Yahudi'ye, elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 71 / Belge No: 405:*Edirne-Abdurrahman Mahallesi'nde vefat eden Mehmed Beşe'nin, vasilerinden kızı Zenyeb Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulde ve Elhac İslam Mahallesi'ndeki Çörekçi fırınında olan 7/8 hissesini, validesi Ümmetullah Hatun'a iki yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 71 / Belge No: 406:*Edirne-Attar Elhac Halil Mahallesi'nden Esseyid Abdullah Efendi, Ayşe Hatun ile evlenmek istediğini ve mihr-i müeccel olarak da verdiği eşyaları, gayrimenkulleri belirtmiştir.

*Sayfa No: 72 / Belge No: 407:*Edirne-Ada Nâhiyesi'nden Çörek Karyesi'nde vefat eden Furtiş veled-i Vasl zimminin veraseti davasıdır. Vasilerinden kızı Limbiya, aynı karyede bulunan gayrimenkullerinin, Yano zimmi tarafından haksız yere gasp edildiğini ve kendilerine tekrar iade edilmesini talep etmiştir. Fakat şahidlerinde ifadeleriyle, söz konusu gayrimenkulün Yano zimmi tarafından satın alındığı anlaşılmış ve dava düşmüştür.

*Sayfa No: 72 / Belge No: 408:*Edirne-Karaca Ahmed Mahallesi'nden Ahmed Çelebi, ol mahaldeki gayrimenkulünü, karısı Ayşe Hatun'a, yetmiş yedi kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 72 / Belge No: 409:*Edirne-Sevindik Fakih Mahallesi'nden Hasan Beşe, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Mehmed Beşe'ye otuz beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 72 / Belge No: 410:*Edirne-Kiremitçi Elhac Halil Mahallesinden Emine Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü ve bir miktar eşyasını kocası Hasan Beşe'ye altmış kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 73 / Belge No: 411:*Edirne-Camii İbrahim Paşa Mahallesi'nde vefat eden Hatice Hatun'un veraseti davasıdır. Vasileri, merhumun kocası Süleyman Ağa'nın, merhumun terekesinden hariç üç bin kuruş değerindeki eşyasını gizli tutarak, haksız şekilde kendi mülkiyetine aldığını iddaa etmişlerdir. Nitekim davalılar, yüz kuruş üzerine sulh yoluyla anlaşmışlardır.

*Sayfa No: 73 / Belge No: 412:*Edirne-Elhac Doğan Mahallesi'nden Gevher bint-i Simaon, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Hazer zimmiye, yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 73 / Belge No: 413:*Edirne'de, değirmenci esnafından bir grup kethüdarları Esseyid Ahmed'in, kendilerini idare edemediğini, bu yüzden azlini, yerine de Esseyid Elhac Mehmed'in tayin edilmesini istemişlerdir. Nitekim grubun bu isteği kabul edilmiş ve Elhac Mehmed kethüdarları olarak atanmıştır.

*Sayfa No: 73 / Belge No: 414:*Edirne-Manastır Nâhiyesi'ne bağlı Kavaklı Karyesi'nden Benayot zimmi, aynı karyede bulunan üç dönümlük bağını, İstefo zimmiye otuz kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 73 / Belge No: 415: Edirne-Sultan Bayezid Mahallesi'nden Bacacı Ahmed Beşe, ol mahalde Kafs Kapusu dolaylarındaki bacacı dükkânında bulunan gedik denilen malzemelerin, 1/3'ünün sahibi olan Bacli ve Pico zimmilerin, hisselerini İstanbul'dan, Bacacı Bekir Beşe'ye, yüz kuruşa sattıklarını belirtmiştir. Fakat yüz kuruşa kendisine satılmasını dilemiştir. Sonuç olarak dava düşmüştür.

Sayfa No: 73 / Belge No: 416: Edirne-Muradiye Mahallesi'nden Havva Hatun, Sabuncu Karyesi-Su Yolu yakınlarındaki bağının, Esseyid Hafız Mehmed tarafından zapt edildiğini iddaa etmiş ve kendisine geri verilmesini istemiştir. Fakat şahidlerin de ifadeleri sonucu, Esseyid Hafız Mehmed'in, söz konusu bağı, satın aldığı ispatlanmıştır. Havva Hatun ise davadan men edilmiştir.

*Sayfa No: 74 / Belge No: 417:*Edirne-Berkuk Ağa Mahallesi'nden Hafize Hatun, bir miktar eşyasını, validesi Hatice Hatun'a altmış kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 74 / Belge No: 418:*Hafız Hasan Efendi'nin kâtip olarak tayin edilesi.

*Sayfa No: 74 / Belge No: 419:*Edirne-Zincirlikuyu Mahallesi'nden Mehmed Beşe, bargir hissesinden yüz yedi kuruşun, Ahmed Beşe tarafından gasp edildiğini ve kendisine teslimini belirtmiştir.

*Sayfa No: 74 / Belge No: 420:*Edirne-Elhac Hoşkadim Mahallesi'nden Hasan Beşe, Emir Şah Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü, Ali Beşe'ye, yirmi beş kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 74 / Belge No: 421:*Edirne-Kiremitçi Elhac Halil Mahallesi'nden Mustafa, ol mahaldeki gayrimenkulünü Bostani Mustafa Ağa'ya, elli sekiz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 74 / Belge No: 422:*Edirne-Muradiye Mahallesi'nde vefat eden Süleyman Ağa'nın veraseti, vasileri tarafından paylaşılmıştır.

*Sayfa No: 75 / Belge No: 423:*Edirne-Karaca Ahmed Mahallesi'nden Todori zimmi, Kilisa Camii Mahallesi'ndeki, Hazinedar Sinan Beg Vakfi'na kırk akçe mukataası olan gayrimenkulünün, Yasef Yahudi tarafından zapt edildiğini, kendisini iade edilmesini istemiştir. Fakat şahitlerinde ifadeleriyle Todori'nin, söz konusu gayrimenkulü, 5 sene önce Cevi Yahudi'ye, Cevi'nin de Yasef Yahudi'ye sattığı anlaşılmıştır. Böylece Todori'nin açtığı davası düşmüştür.

*Sayfa No: 75 / Belge No: 424:*Edirne-İbn-i Arap Mahallesi'nden Ahmed Beşe, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, yüz kuruşa, karısı Fatma Hatun'a satmıştır.

*Sayfa No: 75 / Belge No: 425:*Edirne-Üsküdar Nâhiyesi'ne bağlı Mar'aş Karyesi'nden Malusa bint-i Dimitraki, kocası Anastaş'dan boşanmıştır.

*Sayfa No: 75 / Belge No: 426:*Edirne-Gazi Havace (Hoca) Mahallesi'nden Salvina bint-i Hrisafi, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Nikolaki zimmiye iki yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 75 / Belge No: 427:*Edirne-Elhac Hallac Mahallesi'nden Ali Beşe, senede aynı mahalledeki Mescid-i Şerifi'ne yirmi dört mukataası olan, gayrimenkulünü, karısı Ayşe Hatun'a altmış kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 76 / Belge No: 428:*Edirne-Şarabdar Hamza Beg Mahallesi'nden Mehmed Beşe, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Halil Beşe'ye altmış kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 76 / Belge No: 429:*Edirne-Ma'rif Havace (Hoca) Mahallesi'nden Elena, Kandi ve Bihar zimmiler, aynı mahalledeki gayrimenkullerini, Bakkal Benayot zimmiye yüz altmış beş kuruşa satmışlardır.

*Sayfa No: 76 / Belge No: 430:*Edirne-Bülbül Hatun Mahallesi'nden Bakkal Yorgaki, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Hristo zimmiye, seksen kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 76 / Belge No: 431:*Edirne-Şah Melik Mahallesi'nden Fatma Hatun'un, Esseyid Hüseyin Beşe ve Hafize Hatun'a yüz on bir buçuk kuruş borcu vardır. Borcunu, malı mülkü olmadığı için ödeyememektedir. Bu yüzden hapisten çıkarılması istenmiştir. Şahitlerin de bu yönde ifade vermeleriyle salıverilmesi kararlaştırılmıştır.

*Sayfa No: 76 / Belge No: 432:*Edirne-Nasırlı Mahallesi'nde bağcı esnafından bir grup, bağlarını insandan ve hayvandan korumak için bekçi tutmuşlardır.

*Sayfa No: 76 / Belge No: 433:*Edirne-Sinan Beg Mahallesi'nden Emine Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Rukiye Hatun'a seksen kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 77 / Belge No: 434:*Edirne-Elhac Sarraf Mahallesi'nden Dumine bint-i Dimo, aynı mahaldeki gayrimenkulünü, Ezmerağde'ye, elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 77 / Belge No: 435:*Edirne-Ma'ruf Havace (Hoca) Mahallesi'nden Mahmud Beşe, aynı mahaldeki gayrimenkulünü, karısı Ümmühan'ye elli kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 77 / Belge No: 436: Edirne-Hasan Paşa Mahallesi'nden Esseyid Elhac Ali Efendi, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Elhac Mehmed'e iki yüz seksen kuruşa satmıştır. Elhac Mehmed de söz konusu gayrimenkülü, kızı Ayşe'ye hibe etmiştir.

*Sayfa No: 77 / Belge No: 437:*Edirne-Şarapdar Hamza Beg Mahallesi'nden Hafız Mehmed Efendi, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Ahmed Beşe'ye yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 77 / Belge No: 438:*Edirne-Katib-i Cevv Mahallesi'nde vefat eden Habibe Hanım ve İmam Elhac Mustafa Efendi'nin veraseti davasıdır. Vasiler aralarındaki paylaşım sorununu kendi aralarında anlaşarak halletmişlerdir.

*Sayfa No: 78 / Belge No: 439:*Edirne-Derun Hisar'da Kemer Sulu Mahallesi'nden Afife Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü ve bir miktar eşyasını Şerife Hatice ve Şerife Ümmü Gülsüm hatunlara, yüz yirmi kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 78 / Belge No: 440:*Edirne-Havace (Hoca) İvaz Mahallesi'nden Ahmed Ağa, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Ayşe Hatun'a yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 78 / Belge No: 441:*Edirne-Katib-i Cevv Mahallesi'nden Ahmed Ağa, ol mahaldeki gayrimenkulde olan hissesini oğlu Bostani Abdullah Ağa'ya, yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 78 / Belge No: 442:*Edirne-Timur Boğa Mahallesi'nden Zafiri, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Todura bint-i Yoan'a, altmış üç kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 78 / Belge No: 443:*Edirne-Cokalca Mahallesi'nden Vahir Ermeni, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Vartani Ermeni'ye, seksen kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 78 / Belge No: 444:*Edirne-Karaca Ahmed Mahallesi'nden Mehmed Beşe, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Mustafa'ya, seksen kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 79 / Belge No: 445: Edirne-Mehmed Ağa Mahallesi'nden Rükiye Hatun, aynı mahalledeki gayrimenkulünü ve bir miktar eşyasını, Mustafa Ağa'ya, iki yüz elli kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 79 / Belge No: 446:*Edirne-Süle Çelebi Mahallesi'nden Hafize Hatun ve eşi Mustafa Beşe, aynı mahallede bulunan, Hafize Hatun'un gayrimenkulünü Esseyid Ebubekir'e elli kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 79 / Belge No: 447: Edirne-Elhac Hoşkadim Mahallesi'nden Mehmed Efendi, aynı mahalledeki gayrimenkulünü, Erotin Ermeni'ye, iki yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 79 / Belge No: 448:*Edirne-Hasan Paşa Mahallesi'nden Esseyid Elhac Ahmed Efendi, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Yusuf Çelebi'ye, yüz on kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 79 / Belge No: 449:*Edirne-İsa Fakih Mahallesi'nden Kassandıra zimmi, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Yenaki zimmiye, yüz kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 80 / Belge No: 450:*Edirne-Yancıkçı Şahin Mahallesi'nden Esseyid İsmail, Medrese-i Ali Beg Mahallesi'ndeki gayrimenkulünü, Elhac Mustafa'ya iki yüz beş kuruşa satmıştır.

Sayfa No: 80 / Belge No: 451: Edirne-Süle Çelebi Mahallesi'nden Ayşe Hatun, ol mahaldeki gayrimenkulünü, Emine Hatun'a, kırk iki kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 80 / Belge No: 452:*Edirne-Sevindik Fakih Mahallesi'nden Şerife Emine Hatun, bir miktar eşyasını, kocası Mustafa Ağa'ya, yüz yirmi kuruşa satmıştır. Ayrıca kocası Mustafa Ağa'nın, elli kuruş mihr-i müeccel borcunu, karşılıksız olarak ödendi saymıştır. Yani hibe etmiştir.

*Sayfa No: 80 / Belge No: 453:*Edirne-Fındık Osman Mahallesi'nden Esseyid Mollla Mustafa ve eşi Ayşe Hatun, ol mahalledeki gayrimenkullerini, Hatice Hatun'a, yüz on kuruşa satmıştır.

*Sayfa No: 80 / Belge No: 454:*Edirne-Kazzaz Salih Mahallesi'nden Hatice Hatun, Esseyid Yahya Ağa'yı, vasisi olarak tayin etmiştir. Ancak bıraktığı mirasının, kendisi öldükten sonra arkasından Kur'an'ı Kerim okunması, fakirlere yardım gibi hayır işlerine harcanmasını şart olarak koymuştur.

*Sayfa No: 81 / Belge No: 455:*Mehmed isimli, siyahi bir kölenin satılması.

*Sayfa No: 82 / Belge No: 456:*Tekere kaydı (?)

*Sayfa No: 82 / Belge No: 457:*Edirne-Ada Nâhiyesi'ndeki Doluca Arz Karyesi'nden, Mehterbaşı Emin tarafından, bir kefereye, nafaka verilmiştir.

*Sayfa No: 82 / Belge No: 458:*Edirne-Üsküdar Nâhiyesi'ne bağlı Kurtcalar Karyesi'nden Aslav veled-i Velco, Müslüman olup, Ahmed ismini almıştır.

*Sayfa No: 82 / Belge No: 459:*Kurtcalar Karyesi'nden Yanko veled-i Yoan, Müslüman olup, Mehmed ismini almıştır.

*Sayfa No: 82 / Belge No: 460:*Havace (Hoca) Ömer Mahallesi'nden Magirdic veled-i Petrus, Müslüman olup, Mehmed ismini almıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

198 NO'LU EDİRNE ŞER'İYYE SİCİLİ'NİN GENEL TASNİFİ

1. İDARÎ VE COĞRAFÎ YER-BÖLGE İSİMLERİ

Tez konumuz olan 198 Numaralı Edirne Şer'iyye Sicili, H. 1197-1198, M. 1777-1778 yıllarını yani neredeyse bir yılı kapsamaktadır. Dolayısıyla tez değerlendirmemizde bu bir yıl ölçüt alınacaktır ve bu yüzden "18. yy.'da Edirne'nin idari yapısının böyle olduğu" gibi genel bir yorum yapmaktan imtina ediyoruz.

Sicilde geçen "mahruse-i Edirne", "medine-i Edirne" gibi ifadeler şehrin, statüsü hakkında ipuçları verse de kesin bir kanıya varmak mümkün değildir. Zira kendisine bağlı olan kazaların, nâhiyelerin, karyelerin ve mahallelerin sayısındaki bolluk büyük bir şehir olduğu kanaatini uyandırmaktadır. Buna rağmen 2/9 numaralı belgede "Edirne Kazası" tabirinin bulunması, şehrin statüsünü belirleme konusunda karışıklığa ve bilinmezliğe neden olmaktadır. "Her ne olursa olsun Edirne adı, incelenen dönem içerisinde kazaları ile beraber sadece bir sancak adı ile sınırlı olmayıp, bir şehri, köy ve nâhiyeleri ile birlikte bir kazayı ve aynı zamanda sancakları ile beraber büyük bir vilâyeti ifade etmektedir."⁵⁹ Değerlendirme malzememiz oldukça sınırlı olması nedeniyle, değerlendirme yaparken ince eleyip sık dokumak ve detaylı bir tarama yapmak gerekmektedir.

Belgelere dayanarak idarî değerlendirme yapma konusunda karşılaştığımız bir zorluk da birimlerin vasıflandırılması konusu olmuştur. Zira nâhiye, kasaba ve kaza ifadelerinin birbirlerinin yerine kullanıldığı belgelere rastlıyoruz. Örneğin 23/137 numaralı belgede "Cisr-i Mustafa Paşa Nâhiyesi" ifadesi bulunurken 43/256 numaralı belgede aynı yer "kaza" olarak, 21/128 numaralı belgede ise "kasaba" olarak geçmektedir. Bunlardan başka isim benzerlikleri ve yer isimlerinin eksik yazıldığı ihtimali de bizi şüpheye düşüren diğer hususlardır. Örnek verecek olursak da birkaç belgede "Hazinedar Sinan Beg Mahallesi" ifadesi bulunuyorken, "Sinan Beg Mahallesi" ifadesi de bulunması kafa bulandırmaktadır. Aynı yer olması

---

⁵⁹*Sâlnâmelere Göre İdarî, Sosyal ve Ekonomik Yapısıyla EDİRNE SANCAĞI*, s. 19.

muhtemel olsa da bilimsellik açısından biz bu ihtimal üzerine gitmeyip, bunları ayrı mahalleler olarak ele almak durumundayız.

Sicillerde coğrafi bölgelerin, gayrimenkullerin vb. mükemmel bir tasvir ve betimleme yapılarak kaydedilmesi, sicillerin “tapu” mahiyeti ve resmi bir nitelik kazanmalarını sağlamıştır. Ayrıca araştırmacıların “hayal gücü yoluyla zihinde canlandırma” yetisine katkısı olmuştur. Bu betimleme ve tasvirler yapılırken; fevkâni, tahtani, bâb, arzen, tûlen, kurbunda, civarında, canibinde, ittisalinde, mahdûd, ba’zan, taraf-ı erbaası, etraf-ı erbaası, bir taraftan, haricen, dâhilen, derûnunda vb. kelime grupları kullanılmıştır.

1.1. Edirne Merkez Kazaları, Mahalleleri ve Köyleri

Mahalleler:

- 1-Cami-i İbrahim Paşa Mahallesi
- 2-Kırca El-Hac Halil Mahallesi
- 3-İsa Fakih Mahallesi
- 4-Neştogan Mahallesi
- 5-Balaban Ağa Mahallesi
- 6-Mehmed Ağa Mahallesi
- 7-Sevindik Fakih Mahallesi
- 8-Yıldırım Bayezid Mahallesi
- 9-Havace (Hoca) Sipah Mahallesi
- 10-Cedid Kasım Paşa Mahallesi
- 11-Ma’ruf Havace (Hoca) Mahallesi
- 12-Şah Melek Paşa Mahallesi
- 13-El-Hac Hoşkadim Mahallesi
- 14-Arabacı El-Hac Hamza Mahallesi
- 15-Karabulut Mahallesi

- 16-Hamid Beg Mahallesi
- 17-Fazlullah Paşa Mahallesi
- 18-Süle Çelebi Mahallesi
- 19-Havace (Hoca) İvaz Mahallesi
- 20-Yancıkcı Şahin Mahallesi
- 21-Hafız Ahmed Mahallesi
- 22-Kabuzcu Ali Beg Mahallesi
- 23-İbn-i Arab Mahallesi
- 24-Rakkas Ali Beg Mahallesi
- 25-El-Hac Halil Mahallesi
- 26-Ali Kuşî Mahallesi
- 27Yelli Bergos Mahallesi
- 28-Mirmiran Mahallesi
- 29-Sarıca Paşa Mahallesi
- 30-Hızır Ağa Mahallesi
- 31-Abdurrahman Mahallesi
- 32-Zen-i Sarıca Paşa Mahallesi
- 33-Na'ib Çelebi Mahallesi
- 34-Vizeli Çelebi Mahallesi
- 35-Mahmud Ağa Mahallesi
- 36-Gazi Havace (Hoca) Mahallesi
- 37-Sofi Bayezid Mahallesi
- 38-Yeniçeri Meydanı Mahallesi
- 39-Karaca Bevvab Mahallesi
- 40-Kilisa Camii Şerifi Mahallesi

41-Medrese-i Ali Beg Mahallesi

42-Şahabeddin Mahallesi

43-Çakır Ağa Mahallesi

44-Emir Şah Mahallesi

45-El-Hac Doğan Mahallesi

46-Kadı Bedreddin Mahallesi

47-Debbağ El-Hac Halil Mahallesi

48-İmaret-i Mezid Beg Mahallesi

49-Kiremitçi El-Hac Halil Mahallesi

50-Şahabeddin Paşa Mahallesi

51-Şahabeddin Kurb Kavaklı Mahallesi

52-Kasab Abdülaziz Mahallesi

53-Kürd Havace (Hoca) Mahallesi

54-Gazi Mahallesi

55-Mevlâna Veliüddin Mahallesi

56-Hadım Timurtaş Mahallesi

57-Firûz Ağa Mahallesi

58-Umur Beg Mahallesi

59-Baba Timurtaş Mahallesi

60-Köhne Kadı Mahallesi

61-Sofi İlyas Mahallesi

62-El-Hac Bedreddin Mahallesi

63-Hayalî Çelebi Mahallesi

64-Kebe Yayı Mahallesi

65-Veled-i Veliüddin Mahallesi

- 66-Berkuk Ağa Mahallesi
- 67-Fındık Fakih Mahallesi
- 68-Mü'min Havace (Hoca) Mahallesi
- 69-Molla Fahreddin Mahallesi
- 70-El-Hac Kulaguz Mahallesi
- 71-Mirahor Ayas Beg Mahallesi
- 72-Aya Nikola Mahallesi
- 73-Sarıca Paşa Mahallesi
- 74-Zincirlikapu Mahallesi
- 75-Altûni Mahallesi
- 76-Saçlı Ali Mahallesi
- 77-İsmail Ağa Mahallesi
- 78-Hazinedar Sinan Beg Mahallesi
- 79-Müderris Ali Beg Mahallesi
- 80-Fatma Hatun Mahallesi
- 81-Korucu Doğan Mahallesi
- 82-Noktacızade Mahallesi
- 83-Miskin Sefer Şah Mahallesi
- 84-El-Hac Mahallesi
- 85-Zincirlikuyu Mahallesi
- 86-Molla Fahreddin Mahallesi
- 87-Arabacı Ahmed Mahallesi
- 88-Sıkca Murad Mahallesi
- 89-Attar El-Hac Halil Mahallesi
- 90-Yahşi Fakih Mahallesi

- 91-Mevlâna Veliüddin Mahallesi
- 92-El-Hac İslâm Mahallesi
- 93-Katibci Mahallesi
- 94-Emir Mescidi Mahallesi
- 95-Kıncı Firûz Mahallesi
- 96-El-Hac Hallac Mahallesi
- 97-Zen-i İbrahim Paşa Mahallesi
- 98-Saçlı Dede Mahallesi
- 99-Selçuk Hatun Mahallesi
- 100-Kurtçu Doğan Mahallesi
- 101-Kazzaz Salih Mahallesi
- 102-Şarabdar Hamza Beg Mahallesi
- 103-Nasırlı Mahallesi
- 104-Sinan Beg Mahallesi
- 105-Kâtib-i Cevv Mahallesi
- 106-Timur Boğa Mahallesi
- 107-Kösec Balaban Mahallesi
- 108-Turgud Bezirgân Mahallesi
- 109-Yahya Beg Mahallesi
- 110-Evliya Kasım Paşa Mahallesi
- 111-Ahi Hasan Mahallesi
- 112-Havace (Hoca) Ömer Mahallesi
- 113-Muradiye Mahallesi
- 114-Sultan Bayezid Veli Mahallesi
- 115-Zen-i Firûz Mahallesi

116-Havace (Hoca) ‘İvaz Mahallesi

117-Daye Hatun Mahallesi

118-Alaca Mescid Mahallesi

119-Bülbül Hatun Mahallesi

120-Çokalca Mahallesi

121-Fındık Osman Mahallesi

122-Katib-i Cevv Mahallesi

123-Sitti Hatun Mahallesi

124-El-Hac Mercimek Mahallesi

125-Akmescid Mahallesi

126-Köhne Kadı Mahallesi

127-El-Hac Sarraf Mahallesi

128-Arif Ağa Mahallesi

129-Şeyh-i Çelebi Mahallesi

130-Sultan Bayezid Mahallesi

131-Metrobolid Mahallesi

132-Darphane Mahallesi

133-Karaca Ahmed Mahallesi

134-Hasan Paşa Mahallesi

135-Gazi Mihal Beg Mahallesi

136-Edirne-Kuruçeşme⁶⁰

137-Derun Hisar⁶¹

a-Papa Kacnoz Mahallesi

---

⁶⁰ Statüsü hakkında bilgi olmasa da “mahalle” olarak geçtiği muhtemeldir. (bkz. Sadık Emre Karakuş, “270 No’lu Edirne Şer’iyye Sicili”, *Yüksek Lisans Tezi*, Elazığ, 2011, s. 482.)

⁶¹ Derûn Hisar, muhtemelen kale içinde kalan kısma verilen isimdir. Statüsü belli olmasa da kendisine bağlı birçok mahalle ismi geçtiğini görüyoruz.

- b-Aya Abostol Mahallesi
- c-İsa Fakih Mahallesi
- d-Firûz Ağa Mahallesi
- e-Kemer Sulu Mahallesi
- f-Veled-i Veliüddin Mahallesi
- g-Ahri Petri Mahallesi
- h-El-Hac Bedreddin Mahallesi
- i-Hristos Mahallesi

Köyler:

- 1-Sabuncu Karyesi
- 2-Burnu Penbeli Karyesi
- 3-Azadlı Karyesi
- 4-Daye Hatun Karyesi
- 5-Çörek Karyesi

Kazalar:

- 1-Çirmen Kazası
  - a-Gölcük Karyesi
  - b-Kozbeg Karyesi
  - c-Kulaklı Karyesi
- 2-Mahmud Paşa Kazası
  - a-Na'ib Karyesi
  - b-Hızırca Karyesi
- 1-Cisr-i Mustafa Kazası
- 2-Yanbolu Kazası
  - a-Karagöz Karyesi
- 1-Dimetoka Kazası
  - a-Saray Karyesi
  - b-Karlı Karyesi

Kasaba:

Cisr-i Mustafa Paşa Kasabası

Arabacı Karyesi

1.2.Edirne'nin Nahiyeleri ve Bunlara Bağlı Köyleri

Ada Nâhiyesi ve Köyleri:

1-Oğul Paşa Karyesi

2-İskender Karyesi

3-Timurtaş Karyesi

4-Çörek Karyesi

5-Toğıce Arz Karyesi

6-Bosna Karyesi

7-Doluca Arz Karyesi

8-Ahur Karyesi

9-Emirli Karyesi

Üsküdar Nâhiyesi ve Köyleri:

1-Uzgaş Karyesi

2-Mar'aş Karyesi

3-Soğıcak Karyesi

4-Saray Akpınarı Karyesi

5-Havarız Karyesi

6-Esbab Paşa Karyesi

7-Kurtcalar Karyesi

Manastır Nâhiyesi ve Köyleri:

1-Serem Karyesi

2-Kavaklı Karyesi

3-Şahlı Karyesi

4-Sinablı Karyesi

Çöke Nâhiyesi ve Köyleri:

1-Papazlar Karyesi

2-Akpınar Karyesi

3-Taşlık Müsellimi Karyesi

4-Rumbegli Karyesi

5-Çeşme Yeni Karyesi

6-Sarı Danişmend Karyesi

7-Süleyman Danişmend Karyesi

8-Taşçı Arnabud Karyesi

9-Çömlek Karyesi

10-Boyalık Karyesi

11-Korıcı Karyesi

12-Büyük Evgili Karyesi

13-Tatarlar Karyesi

14-Derbend-i Sagir Karyesi

15-Hasan Ağa Karyesi

Cisr-i Mustafa Paşa Nâhiyesi:

Timurhanlı Karyesi

1.3. Sicilde Adı Geçen Diğer Yerleşim Yerleri

1-Mahmiye-i İstanbul

a-Yeni Odalar

b-Seydi Ömer Mahallesi

2-Asıtane-i Aliyye

a-Altı Mermer Mahallesi

b-Samatya

c-Balat

3-Vilayet-i Rumili

a-Tatar Pazarı Kasabası

b-Hırsova Kasabası

c-Debre Kasabası

d-Ahyolu Kazası; Ahlatlı Karyesi

e-Premedi Kazası

4-Medine-i Ahyol

5-Medine-i Kayseriye

6-Vilayet-i Anadolu

a-Manisa Kasabası; Deş Mahallesi

b-Çemizgezek Kazası; Baş Vartinik Karyesi

7-Filiba Kazası; Avretalanı Karyesi

8-Bergos Kasabası

9-Uzunca Abad Kasabası

1.4. Diğer Bölge(Yer) İsimleri

Nâhiye, mahalle, kasaba, karye, vilayet gibi sınırları belli ve belirli bir alanı ifade eden idari birimlerin başka, “... kurbunda”, “... yakınında”, “...canibinde” vb. kelimelerle geçen bölge isimleri de mevcuttur. Bu şekilde yapılan tariflerde bölgedeki tekke, dağ, nehir, orman gibi coğrafi bölgelerin yanı sıra camii, han, hamam, çarşı, pazar gibi imaretler hakkında bilgi bulabilmek de mümkündür.

Coğrafi Bölgeler:

- 1-Ser Tekfur Dağı
- 2-Saksağan Deresi
- 3-Çitak Yolu
- 4-Levendlü Mezra'ası
- 5-Tunca Nehri
- 6-Meriç Nehri
- 7-Arda Nehri
- 8-Ayvalı Göl (Zenn-i Sarıca Paşa Mah.)
- 9-Veli Ormanı
- 10-Dört Kaya (Kayık sükûnda)
- 11-Su Yolu
- 12-Şehir Yolu (Azadlı Karyesi)
- 13-Cisr-i Sani kurbunda Hasan Ağa Adası

Camiiler:

- 1-Üç Şerefeli Camii
- 2-Camii İbrahim Paşa
- 3-Camii Atik
- 4-Kilisa Camii
- 5-Gazi Camii
- 6-Sultan Bayezid Camii
- 7-El-Hac Sinan Beg Camii
- 8-Dar'ül Hadis Camii

9-Sultan Camii

10-Sultan Selim Han Gazi Camii

11-Küçük Camii

Tekke ve Türbeler:

1-Esseyid Cemâleddin Türbesi

2-Gülşenî Tekkesi

3-Muhiddin Baba Tekkesi

4-Mehmed Efendi Tekkesi

Pazarlar ve Hanlar:

1-Hatib Pazarı (Karaca Ahmed kurbunda)

2-Kirkov Hanı (Kapan Dakik kurbunda)

3-Süleymaniye Küçük Pazarı

4-Tatar Pazarı (Vilayet-i Rumili)

5-Acemoğlu Hanı

6-Ayıcılar Hanı (Daye Hatun Mahallesi)

7-Beglizade Ali Ağa Hanı

8-Mehmed Ağa Hanı

9-Uzun Mehmed Hanı

10-Bit Pazarı

Köprüler:

1-Cisr-i Cedid

2-Cisr-i Mustafa Paşa

3-Cisr-i Mihal

4-Cisr-i Sani

Ayrıca sicilde birkaç kale ismi de geçmektedir:

1-Vidin Kal'ası

2-Zümrüd Kal'ası

Tüm bu yer isimlerinin dışında, isimlerin önüne arkasına gelen, “kurbûnda”, “sükûnda” gibi kelimeler sayesinde anlayabildiğimiz yer isimleri de mevcuttur: Çadırcılar, Mücellid, Muyaflar, Kayık, Abacılar sükûnda Kula Kapusu, Germe Kapu

kurbunda Ufak Duvarcılar Debbağhanesi, Güvenciler Debbağhanesi, Vezir Bağçesi, Etmekçi, Odabaşı Çarşısı kurbunda (İstanbul), Kafs Kapusu, Uzun Kaldırım, Taş Odalar, Arpaluk Derûnunda, Abdullah Hamamı, Sultan Selim Hamamı...

2. SİCİLDE ADI GEÇEN VAKIFLAR

- 1-Merhum Ramazan Efendi Zaviyesi Vakfi
- 2-Ali Paşa-i Cedid Vakfi
- 3-Maslak Vakfi
- 4-İbrahim Bey Vakfi
- 5-Merhum El-Hac İlmüddin Vakfi
- 6-Şeyh Cemaleddin Vakfi
- 7-Hazinedar Sinan Beg Vakfi
- 8-Sultan Selim Han Gazi Camii Vakfi
- 9-Sarraf Mustafa Vakfi
- 10-İbrahim Paşa-i Atik Vakfi
- 11-Şah Melik Paşa Vakfi
- 12-Yıldırım Bayezid Vakfi
- 13-İmaret-i Mezid Beg Vakfi
- 14-Yıldırım Han Vakfi
- 15-Gazi Sinan Paşa Vakfi
- 16-Pasban Vakfi
- 17-Müteveffa-i Murad Paşa Vakfi
- 18-Debbağ El-Hac Halil Mahallesi Mescid-i Şerif Vakfi

3. EV EŞYALARI VE KİŞİSEL EŞYALAR

Sicilde adı geçen ev eşyaları: Alaca kilim, mantarî ocak yaşmağı, fağfur fincan, hoşab tası, tas, ibrik, abdest ibriği, asma çalar saat, Selânik kaliçesi, sandal yorgan, sofrâ peşkiri, basma bez mak'ad, kadife yasdık kılıfı, yorgan, kadife yasdık, basma bez yüz yasdığı, vasat sahan, sade sahan, sepet sanduk, yan kaliçesi, sim buhurdan ma'a gülâbdan, çukaya kaplı sincab kürk, dokuma makrama, köhne çerçe, orta tenceresi ma'a kapak, bûriya-yı Mısırî, müsta'mel şırteli şal cebe, küçen kürkü, ocak perdesi, hamam takımı, vakıyye-i evanî, libade, dülbend cebe, çerçe, basma yasdık, Mısır hasırı, kakum, nafe kürk, kuzu lengeri ma'a kapak, yağlık, keyl kutusu, kahve ibriği, maşraba, tahta sanduk, firaş, iskemle, maşa, gürz, ayna, ceviz naleyn, hamam rahtı, dökme ocak yaşmağı, meydan sinisi, sofrâ ma'i peşkir, kayfe tebsisi, beledi yasdık, beledi döşek, beledi yorgan ma'a çarşaf, orta kiçesi, İzlâdî mak'ad, minder, kapaklı sahan, kapaksız sahan, tencere ma'a kapak, basma yorgan, Selânik-kârî kiçesi, orta kiçesi, lenger, libade, samur kürk, sarık örtüsü, sahan, sini, tencere, tabe-i dest, güğüm, leğen ma'a ibrik, sagir kazgan, sagir yorgan, çarşaf, halı, seccade, ziraî keten bezi, kundak yorganı, suhde, bakraç, havan, köhne yasdık, köhne basma mak'ad, kilim, bakır mangal, pekmez tabesi, sim ön kuşak, kebe, orta kaliçesi, memlû minder, mantarî kapu perdesi, memlû beledi yasdık, boyalı ihram, sedefli mir'at, altun zihgir, şeritli cebe, boğa kürk, kenarlı sagir sini, sevr deva kürk, cedid kazgan, müsta'mel kazgan, karavan sahan, hayme, elek, kıl elek, cedid elek, kalbur, dakik çuval, terazi, kutu, huni, kum saati, semer, ocak minderi, beyaz seccade, çiçekli kürk kabı, işlemeli yağlı dülbend, işlemeli yağsız dülbend, boğça...

Kişisel eşyalar ise: İplik alacası şalvar, gömlek, telli şal cebe, şeritli cebe, altun küpe, kuşak, kolan, Halep çiçeklisi entari, telli cebe, çuka ferace, sim kuşak, çiçekli entari, şal cebe, çuka karaca, incüllü kuşak, altun gerdanlık, altun yüzük, üç kademeli zümrüd altun küpe, hırka, altun bilezik, altun zümrüd küpe, altun kuşak, Yemenî taşlı altun yüzük, kadife entari, kakuk kürk, cüzdan, kavuk, destar, üç kademeli zümrüd küpe, habbe küpe, şallı ferace, şallı entari...

Sicilde eşya saymaya başlanmadan önce “silk-i mülkümde münselik emvalimden..” veya “emvalimden” gibi bir ifade belirtilerek, sonrasında eşyalar,

adetleri, yeniliği, eskiliği gibi durumlarıyla birlikte verilmiştir. İstisna olarak tereke kaydı bulunan belgelerde eşyalar, belgenin en alt kısmında sayılmıştır.

4. SİCİLDE KİŞİ ADLARINDA SAKLI OLAN BİLGİLER

Başlığımızdan da anlaşılacağı üzere, kişi adlarında birçok bilgi bulmak söz konusudur. Soyadı eksikliğinden ve aynı isimde birçok insan bulunması sebebiyle insanlar, şahıslarına özgü farklılıkları sayesinde birbirinden ayırt edilmiştir. Söz konusu ayırımın yapılmasında esas tutulan bazen memleketi, bazen mesleği, bazen fiziki bir farklılığı, bazen ifâ ettiği devlet memuriyeti vb. olmuştur. Bu sayede, kulağa basit gelen, fakat son derece önemli bilgiler, şahıs adlarının önüne, arkasına getirilmiştir. Biz de 198 No'lu Edirne Şer'iyye Sicili'ndeki bu bilgileri, ayrıntılı bir tarama yoluyla bir araya getirdik:

- Tuğlacı	- Korucu	- Cezmeci
- Kirişci	- Fahrü'l-	- Ermeniler
- Usturacı	müderresin-i	- Kethüdası
- Halife	kiram	- Kişeci
- Celeb	- Hakkak	- Arpacı
- Mültezim	- Kuyumcular	- Bacacı
- Hancı	Kethüdası	- Etmekciler
- Arnabud	- Çavuş	Kethüdası
- Ma'cûnî	- Çubukcu	- Nişastacı
- Çalık	- Döşekci	- Börekci
- Çiftci	- Sandalcı	- Mühürdar
- Müderresin-i	- Camcı	- Dellak
kiram	- Hotinli	- Peştemalci
- Şerbetci	- Kalyoncu	- Bosnevi
- Saatci	- Hasköylü	- Aşçı
- Yemenci	- Sirem	- Filibeli
- Çirmen A'yanı	Arabacıbaşısı	- Kurşuncu
- Kamberli	- Tekye-nişin	- Erzurumî
- Dökmeci	- Başçavuş	- Mi'mar
- Nakibü'l-eşraf	- Bıyıklı	- Laz

- Çöpcü	- Hafız	- Sarraf
- Kapan Kâtibi	- Molla	- Kazzaz
- Ser-etibba	- İmam	- Eskici
- Keresteci	- Kametî	- Hendekci
- Pir	- Tahtacı	- İstanbullu
- Lüleci	- Kasab	- Çirmenli
- Tuğracı	- Müezzin	- Muhtab
- Ketenci	- Müezzinbaşı	- Dügmeci
- Kalpakçı	- Haffaf	- Hoca
- Timurcu	- Arabacı	- Bozmacı
- Kiracıbaşı	- Kethüda	- Kadayıfçı
- Muhtablar	- Serrac	- Tabancacı
- Kethüdası	- Kahveci	- Bağban
- Muhasebe	- Muhzır	- Rencber
- Kâtibi	- Şeyh	- Berber
- Gülşenî	- Çukadar	- Kazgancı
- İplikçi	- Bostanî	- Kâtib
- Sakka	- Yazıcı	- Bakkal
- Kara	- Kömürcü	- Terlikçi
- Kanber	- Bekçi	- Helvacı
- Mücellidler	- Fırıncı	- Coban
- Kethüdası	- Demirci	- Alemdar
- Suhte	- Hallac	- Bugdaycı
- Yağcı	- Mihfer	- Gözlükçü
- Fahrü'l-işbah	- Nalband	- Kiremitçi
- Esseyid	- Dülger	- Dürreî
- El-Hac	- Kürkcü	- Kara
- Cerban A'yanı	- Kuyumcu	- Kalaycı
- Bostancıbaşı	- Derzî	- Yeniceri Agası
- Ağa	- Babuccu	- Kaimmakam
- Kadı	- Dellal	- Kaimmakam
- Mevlâna	- Dûhani	- Mütevellisi

- Kır şallı	- Solak	- Dürrî
- Basdırmacı	- Kasabcı	- Mehterbaşı
- Kolancı	- Kethüdası	- Muhassır
- Kitabcı	- Kettancı	- Karabıcak
- Mahzar	- Etmekci	- Kerküklü
- Uncu	- Bağcevan	- Kör
- Kollukcu	- Karakaş	- Kavakcı
- Deli	- Takyeci	- Basiyan
- Dolabcı	- Boyacı	- Balıkcı
- Derviş	- Bostalcı	- Kazancı
- Ser-muhzıran	- Fesci	- Kabakcı
- Salcı	- Attar	- Taşlık Hatibi
- Uzun	- Küçük	- Keleş
- Mısırlı	- Beşe	- Nalbur
- Katırcı	- Fahrü'l-kuzzat	- Destereci
- Eş-şeyh	- Kürd	- Kutucu
- Koltukcu	- Suyolcu	- Kıbtî
- Acem	- Terazicibaşı	- Pehlivan
- Seyyid	- Tarakcı	- Serdengeçti
- Oturakcı	- Fahrü'l-akran	- Ağası
- Baba	- Yeni	- Karaca
- Hazinesdar	- Kapu Kethüdası	- Barutcu
- Debbağ	- Bamyacı	- Odabaşı
- Gümrük Kâtibi	- Kabuzcu	- Fahrü'l-
- Bıcaıkcı	- Tobcubaşı	- ûlema'î'l-kiram
- Canbaz	- Kiracı	- Sandıkcı
- Mumcu	- Delibaşı	- Mehteran
- Dikici	- Yigitbaşı	- Ser-mehteran
- Derziler	- Serracılar	- Degirmenci
- Kethüdası	- Kethüdası	- Bacdar
- Astarıcı	- Tacir	- Kâtibbaşı
- Bazarcı	- Yumak	- Kurabiyeci

- Kulakcı	- Keresteciler	- Basban
- Kurd	- Kethüdası	- Kayyım
- Bölükbaşı	- Ketenci	- Kayyımbaş
- Beledici	- Karakollukcu	- Yenici
- Perdecibaşı	- Fahrü'l-a'yan	- Hasib
- Küllabî	- Dimetokalı	- Nöbetci
- Perdecî	- Çıkrıkçı	- Rahtevân
- Çilingir	- Kastamonî	- Umdetü'l-
- Gedik	- Salcı	meşayihî'l-
- Tabancacı	- Fevrî	kiram
- Kundakcı	- Kadifeci	- Hadika-i Hassa
- Hasır	- Çolak	Kâtibi
- Yorganî	- Tüfenkci	- Miftah Ağası
- Ressam	- Tabib	- Ser-levha
- Kethüdayeri	- Kilârî	- Kuyucu
- Usta	- Nakkaş	- Kalıbcı
- Münadî	- Nalcı	- Kabasakal
- İnce	- Çerçi	- Kazganî
- Sûzenci	- Altmış Solaklık	- Çarıkçı
- Fahrü'l-küttab	- Brusalı	- Dağlı
- Mehdi	- Kazanlıkl	- Süpürgeci
- Dikci	- Çiçekci	- Çadırcı
- Aşçıbaşı	- Nakib	

Şahıs adlarındaki bu bilgilerden başka bir de şahısların bağlı oldukları aile, soy, atasının adı veya mesleği gibi bilgilere ulaşabileceğimiz ipuçları da mevcuttur. Bunlar da sicilde “..zade” veya “oğlu” kelimeleri getirilerek oluşturulmuştur:

- Efendi-zade	- Noktacı-zade	- Kametî-zade
- Kadı-zade	- Kasab-zade	- Hacı-zade
- Döşekci-zade	- Sarı-zade	- Yarı-zade
- Yesarî-zade	- Arabacıbaşı-	- Arabacı-zade
- Benli-zade	zade	- Mi'mar-zade
- Seyyidî-zade	- Ağa-zade	- Kaberli-zade

- Çiçekci-zade
- Seydi-zade
- Eskici-zade
- Taşlık
- Hatibzade
- Mehterbaşızade
- Helvacı-zade
- Bıçakçı-zade
- Semerci-zade
- Şeyh-zade
- Lütfi-zade
- Hoca-zade
- Havace
- (Hoca)zade
- Serrac-zade
- Mühürdar-zade
- Begli-zade
- Noktacı-zade
- Debreli-zade
- Berber-zade
- İmam-zade
- Kibirli-zade
- Zenci-zade
- Kavakçı-zade
- Kabanî-zade
- Pirî-zade
- Selebcî-zade
- Hatib-zade
- Paşa-zade
- Debrevî-zade
- Elçili-zade
- Molla-zade
- Haffaf-zade
- Kirişci-zade
- Eş-şeyh-zade
- Müseccî-zade
- Mehterbaşızade
- Ketanî-zade
- Acem oğlu
- Nalband oğlu
- Oruc oğlu
- Deveci oğlu
- Mandacı oğlu
- Helvacı oğlu
- Kuyumcu oğlu
- Şeyh oğlu
- Uzun oğlu
- Kethüda oğlu
- Yağcı oğlu
- Abacı oğlu
- Uzun
- Papaz oğlu
- Çerkes oğlu
- Hasırcı oğlu
- Kanberli oğlu
- Kürkcü oğlu
- Tuğlacı oğlu
- ŞerkeciKaş oğlu
- Kul oğlu
- Fodulacı oğlu
- Papaz oğlu
- Dertli oğlu
- İmam oğlu
- Garb oğlu
- Kuyucu oğlu
- Usta oğlu
- Tarakçı oğlu
- Çolak
- Havace
- (Hoca)oğlu
- Bagecevan oğlu
- Tobcu oğlu
- Lofcalı oğlu
- Arab oğlu
- Uncu oğlu
- Çukacı oğlu

5. SİCİLDE YER ALAN BELGELERİN KONULARINA GÖRE TASNİFİ

İslâm (Müslüman) olma: 1/1, 1/2, 1/3, 1/4, 1/5, 82/458, 82/459, 82/460

Kadı tayini: 2/10

Kayım ataması: 1/6, 35/210

Mutasarrıflık tayini: 2/9

Kâtip tayini: 74/418

Kethüda tayini: 9/52, 45/266, 60/344, 73/413

Fuzûli zapt: 1/7, 40/239, 46/272, 73/416

Mültezim (Tımar): 60/342

Katı-Dem ü diyet: 6/34, 18/109, 22/132, 25/151, 47/276, 48/283, 54/314, 66/377, 70/400

Darp-Cerh: 24/145, 29/176, 31/185, 32/191

Borçlar için yardım: 11/65, 76/431

Köle satımı: 15/88, 16/94, 81/455

Cariye satımı: 30/181, 61/351

Cariye iadesi: 13/76, 50/292

Korucu-bekçi tayini: 25/150, 48/281, 76/432

Hizmet ücreti: 4/27, 11/66, 17/99, 21/126, 30/178, 32/196, 33/197, 36/214, 37/219, 37/223, 37/224, 42/250, 42/251, 43/257, 60/345

Cinsel saldırı: 28/167, 50/292

Gabn-ı fahiş: 30/182

Yolculuk ücreti: 39/236

Evlilik talebi: 71/406

Vasiyet: 80/454

Hak iddaası: 50/294, 51/296, 53/307, 60/345, 63/361, 73/411, 74/419

Duvar tamiri için izin: 61/353

Gasp (mülk, tasarruf hakkı): 13/79, 34/205, 40/239, 47/277, 50/290, 54/316, 54/317, 56/323, 59/338, 66/376, 67/385, 69/393, 71/401, 72/407, 74/419

Sınır ihlâli: 13/74

Emanet paranın kaybolması: 10/57, 32/194

Vakıf-Vakıf gayrimenkulleri: 19/116, 20/117, 30/180, 43/257, 53/311, 54/312, 55/321, 60/347, 60/348, 63/359, 65/374, 66/379, 71/404, 75/423

Kiracının çıkarılması: 21/124, 39/232, 59/341

Ticaretten kazanılan paranın paylaşıldığına dair beyan: 10/55

Nişan ve mukavelenin iptali: 22/131, 60/346

Hayvan öldürülmesi: 6/38

Ekonomik durumu iyi olmayan birinin, kızını başkasının hizmetine ve himayesine vermesi: 24/143

Aher mahale nakil: 8/46, 10/59, 17/100, 23/137, 26/154, 49/286, 59/341, 63/365

Avarız, nüzul, celebkeşan ve tahsin-i emlâk borçları: 17/105, 18/110

Alacak davası: 7/43, 8/50, 19/115, 21/125, 24/142, 38/229, 39/234, 49/289, 52/301, 60/345, 64/370

Yave olmak üzere hayvan satımı: 18/106, 40/240, 54/315, 55/319, 55/320, 57/330, 70/396

Gayrimenkul mülkiyeti sorunu: 4/25, 9/53, 12/71, 17/98, 24/141, 46/272, 54/317, 55/318, 56/326, 59/338, 63/361

Gayrimenkul satışının iptali: 26/155, 28/169, 49/289, 65/373, 72/407

Veraset davası: 15/89, 22/134, 26/158, 27/159, 27/160, 36/217, 37/223, 41/246, 47/276, 47/277, 48/280, 48/283, 50/290, 52/301, 54/314, 54/316, 56/323, 63/362, 66/376, 66/377, 66/379, 67/385, 70/400, 71/401, 72/407, 73/411, 74/ 422, 77/438

Veraset ve gayrimenkul satımı:7/39, 8/48, 27/164, 28/165, 28/172, 33/201, 33/202, 36/216, 43/256, 44/259, 45/263, 64/367, 68/388

Boşanma: 2/13, 2/14, 3/15, 3/17, 3/18, 3/19, 3/21, 4/22, 5/30, 8/47, 13/73, 14/81, 14/84, 18/108, 20/121, 27/161, 27/162, 32/192, 37/221, 41/247, 45/267, 47/274, 49/284, 51/295, 52/303, 63/363, 63/364, 64/368, 65/371, 65/372, 69/390, 71/402, 75/425

Nafaka ve Mihr-i müeccel: 5/29, 5/32, 8/47, 8/49, 15/90, 16/97, 19/112, 20/120, 23/139, 25/146, 25/147, 29/173, 33/199, 35/209, 36/215, 39/235, 43/256, 44/259, 44/261, 44/262, 45/269, 49/285, 59/339, 62/355, 64/366, 68/389, 69/391, 70/395, 80/452, 82/457

Gayrimenkul ve menkul devir-hibe: 17/104, 56/325, 77/436

Gayrimenkul ve hayvan satışı: 30/179

Gayrimenkul ve eşya satışı: 6/37, 10/60, 11/63, 12/67, 16/92, 31/189, 38/227, 40/242, 45/264, 46/273, 52/304, 61/349, 62/354, 66/378, 72/410, 78/439, 79/445

Eşya Satışı: 6/36, 14/80, 32/190, 40/237, 57/327, 60/343, 61/351, 69/392, 73/415, 74/417, 80/452

Gayrimenkul satışı: 2/11, 2/12, 3/16, 3/20, 4/23, 4/24, 4/26, 5/28, 5/31, 5/33, 6/35, 7/40, 7/41, 7/42, 7/44, 8/45, 9/51, 9/54, 10/56, 10/58, 11/61, 11/62, 11/64, 12/68, 12/69, 12/70, 12/72, 13/75, 13/77, 13/78, 14/82, 14/83, 14/85, 15/86, 15/87, 16/91, 16/93, 16/95, 16/96, 17/101, 17/102, 17/103, 18/107, 18/111, 19/113, 19/114, 20/118, 20/119, 20/122, 21/123, 21/127, 21/128, 22/129, 22/130, 22/133, 23/135, 23/136, 23/138, 24/140, 24/144, 25/148, 25/149, 26/152, 26/153, 26/156, 26/157, 27/163, 28/166, 28/168, 28/170, 28/171, 29/174, 29/175, 29/177, 30/183, 30/184, 31/186, 31/187, 31/188, 32/193, 32/195, 33/198, 33/200, 34/203, 34/204, 34/207, 35/208, 35/211, 35/212, 36/213, 36/218, 37/220, 37/222, 37/225, 38/226, 38/228, 38/230, 38/231, 39/233, 40/238, 40/241, 41/243, 41/244, 41/245, 41/248, 42/249, 42/252, 42/253, 42/254, 43/255, 43/258, 44/260, 45/268, 46/270, 46/271, 47/275, 47/278, 48/279, 48/282, 49/287, 49/288, 50/291, 50/293, 50/294, 51/297, 51/298, 51/299, 51/300, 52/302, 52/305, 53/306, 53/308, 53/309, 53/310, 54/313, 56/322,

56/324, 56/326, 57/328, 57/329, 57/331, 58/332, 58/333, 58/334, 58/335, 58/336,
59/337, 59/340, 61/350, 61/352, 62/356, 62/357, 62/358, 63/360, 64/369, 65/373,
65/375, 66/380, 67/381, 67/382, 67/383, 67/384, 68/386, 68/387, 69/393, 70/397,
70/398, 70/399, 71/403, 71/405, 72/408, 72/409, 73/412, 73/414, 74/420, 74/421,
75/424, 75/426, 75/427, 76/428, 76/429, 76/430, 76/433, 77/434, 77/435, 77/436,
77/437, 78/440, 78/441, 78/442, 78/443, 78/444, 79/446, 79/447, 79/448, 79/449,
80/450, 80/451, 80/453

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

198 NOLU EDİRNE ŞERİYE SİCİLİNE GÖRE EDİRNE'DE SOSYAL VE EKONOMİK HAYAT

Osmanlı Devleti, yürüttüğü fetih politikası gereğince, fethetmiş olduğu topraklara “hoşgörü, adalet” götürme anlayışıyla hareket ederek, hâkimiyetini kabullenen yerli gayrimüslim halkın yaşamına bir müdahalede bulunmamıştır. Fethedilen topraklara da Türk-İslâm unsurlar göç ettirilmiştir. Bu durum, haliyle devletin çok uluslu, çok dinli bir hâle gelmesine yol açmıştır. Ortaya çıkan yeni Osmanlı şehirleri Müslüman-Gayrimüslim halkların bir arada yaşadığı ve kaynaştığı şehirler olarak büyümeye başlamıştır. Kısaca Osmanlı'nın idari yapısı da tıpkı devlet yapısında olduğu gibi çok uluslu ve çok dinli bir yapıya bürünmüştür. Her ne kadar Müslüman mahalleleri-Gayrimüslim mahalleleri gibi bir ayrımın varlığından söz ediliyorsa da bu ayrım, insanlar arasındaki iletişime bir engel teşkil edememiştir. Sicillerdeki gayrimüslim-müslim halk arasındaki ticaret bu durumu kanıtlar niteliktedir.

Örnek vermek gerekirse Osmanlı Kudüs'ü bu duruma en iyi örnek teşkil etmektedir. Zamane Kudüs'ünde yaşayan insanların farklılıklarına rağmen barış, huzur içinde yaşadıklarını rahatlıkla görebilirsiniz. Bu, kendiliğinden olan bir durum değildir. Osmanlı devlet anlayışıyla yakından ilgisi olduğu aşikârdır. Zira Kudüs, Osmanlı hâkimiyetinden çıktıktan sonra bir daha asla eskisi gibi olamamıştır.

Meydana gelen bu yeni şehirlerde insanların birbirleriyle iletişim kurma ihtiyacı, aralarındaki ilişkileri de giderek geliştirmiştir. Kurulan iletişim köprüleri sayesinde de sosyal-ticari ilişkiler başlamıştır. İncelediğimiz dönemde de bu ilişkilerin, dönemin Edirne'sinde de gayet yaygın olduğunu görmekteyiz. Belgelerdeki ilişkiler genellikle alım-satım üzerine kurulmuştur.

Sicilde yer alan belgelerden satışı yapılan mülklerin özellikleri, bulunduğu muhiti, fiyatı, bölümleri gibi bilgiler bulunmaktadır. Ayrıca satışların nasıl gerçekleştiği, mülkün sahibinin kim olduğu gibi bilgiler aracılığıyla da dönemin sosyo-ekonomik hayatı hakkında da ipuçları elde edilebilmektedir.

Sosyo-ekonomik hayatı ilgilendiren diğerk bir konu da “borçlar meselesi” olmuştur. Borç alan, veren kişilerin isimleri, ne zaman, kime vermiş olduğu gibi bilgilere ulaşılabilir. Bu sorunlara borç verenin borcunu alamadığı için dava açması yolu ile ulaşabiliyoruz.

Bir mülkün sahibinin “gaib” olması gibi nedenlerle devlet görevlilerinin, sahipsiz kalan malları tahrir ederek, kayyım ataması yaptığına da denk gelmekteyiz.

Sicilde en çok geçen belgeler ise gayrimenkul satışlarıdır. Yer yer gayrimenkuller ile birlikte eşya, hayvan satışları da gerçekleşmiştir. Bununla birlikte sadece eşya ve hayvan satışına dair belgeler de mevcuttur.

Sosyo-ekonomik hayata dair bilgiler içeren diğerk bir konu da hizmet ücretleridir. Bu konuya dair bilgiler de karşımıza hizmette bulunan kişinin, hizmet ücretini alamadığı için başvurması yolu ile çıkmaktadır.

Tüm bu konuların dışında sosyo-ekonomik hayat ile ilgili köle satımı, evlenme, nafaka, mihr-i müeccel, aher mahale nakil, İslâm olma, katl, dem ü diyet, gasp, vakıflar ile ilgili problemler, hak iddiaları, tayinler gibi birçok konuda zengin içerikler, incelediğimiz sicilde yer almaktadır..

1. EKONOMİK HAYAT

Dönemin Edirnesi’ndeki ekonomik hayata dair bilgiler edinebileceğimiz belgeler alım-satım, borç-alacak vb. konularla alakalı belgeler olacaktır. Bu bilgiler ışığında ekonomik hayata dair ipuçları elde edebileceğiz. Zira “şer’iyye sicilleri” bir şehrin ekonomisi hakkında başvurulacak en önemli kaynaklardır.

1.1. Ticari Faaliyetler

198 No’lu Edirne Şer’iyye Sicili’nde karşımıza en çok çıkan hükümler gayrimenkul ve eşya satışları olmuştur. Satılan bu gayrimenkuller ise ev, arsa, tarla, bağ, bağçe, dükkân, değirmen gibi taşınmazlardır. Zira Osmanlı Hukuk’una göre bir insan mülkünü, başkasının hakkına zarar vermeden, gasp etmeden dilediği şekilde satabilir, devredebilir veyahut kullanabilirdi. Bu konuda gayrimüslim-müslim halk arasında herhangi bir ayırım da söz konusu değildi. Sicilde yer alan belgelerden bu durumu kanıtlar niteliktedir.

Ticari faaliyetlerle alakalı ilgi çekici bir belge de iki sene boyunca kara sagir ineği ticareti yapan üç ortağın, kazandıkları parayı paylaştıklarına ve birbirlerinin haklarının birbirine geçmediğine dair beyanları bulunmaktadır.⁶² Şeyhî Çelebi Mahallesi'nden Abdülcelil ve Mehmed ibn-i Elhac Mustafa, ortakları Esseyid Elhac Mustafa bin Esseyid Halil ile birlikte, kara sagir ineği ticareti yapmışlardır. İki senenin sonunda da hesaplarını kapatarak, üç ortağın da hakkını teslim aldığına dair beyanda bulunmuşlardır.

1.1.1. Ev Alım-Satımı

İnsanoğlunun dünyaya gelir gelmez aradığı üç temel unsur vardır: Barınak, su, yemek. Yaban hayatın koşullarından korunmak zorunda olarak insanlar barınak bulma arayışı içine girmişlerdir. Başlarda avcılıkla birlikte barınma ihtiyacı genel olarak mağaralar, ağaç kovukları gibi tabiat unsurlarını kullanarak karşılanmışsa da zamanla tarıma geçiş başlamış ve insanlar, su kaynaklarının yakınlarında barınak yapmak zorunda kalmışlardır. Ağaç, taş, kerpiç vb. malzemeler kullanılarak günümüzün “ev”, “konut” olarak tanımlanan mekânları oluşturulmuştur. Bundan sonra evler giderek gelişerek günümüz betonarme yapılarına bürünmüşlerdir. “Başımızı sokacak bir çatı” anlayışıyla birlikte her insanın yaşamında mutlaka edinmek zorunda olduğu unsurlardan biri barınak olmuştur.

Osmanlı şer'iyeye sicillerinde de evler hakkında geniş bilgiler bulmak mümkündür: Evin bulunduğu muhit, satanın-satın alanın isimleri, evin bölümleri-odaları, varsa samanlık-ahır-pınar-bahçe vb., , evin sınır komşuları, kaçta satıldığı, satıldığı tarih bunlar arasında sayılabilir

198 Numaralı Edirne Şer'iyeye Sicili'ne göre Edirne evleri genel olarak fevkani oda, tahtani oda, sofa, kiler, mahzen, pınar, bahçe, avlu, ahır, samanlık, izbe, kenif, matbah, divanhane gibi bölümlerden oluşmaktadır. Sicil de belgelerin %50'ye yakınına gayrimenkul satımları oluşturmaktadır. Ev satışlarının gerek Müslümanlar arasında gerekse gayrimüslimler arasında yapılanları olduğu gibi karışık olarak yapılanları da vardır. Yani satışlar sadece aynı dindeki insanlar arasında olmadığı

---

⁶² EŞS-198, 10-55.

gibi bu konuda herhangi bir ayırımın veya problemin varlığından söz etmemiz de mümkün değildir.

Mülk satış işlemlerinde belirli bir kalıp esas tutulmuştur. Öncelikle satıcının ismi, sonra mülkün yeri (muhibi) ve sınır komşuları belirtilmiştir. Ardından malı alacak kişinin kimliği ve son olarak verilen ücretten sonra da mülkün satım işlemi gerçekleştirilmiştir. Bu işlemde genel olarak satan kişinin “bey’-i bât-ı sahih-i şer’i ile bey’ eyledim” ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca bazı belgelerde “ale’l-iştiraki’s-seviyy” ifadesi ile satış işleminin gerçekleştiğini görüyoruz. Bu ifade ile yapılan evlerde alıcı sayısının da fazla bulunduğunu göze alırsak, alıcılar mülkü ortak olarak satın aldığı ve söz konusu meblağı yarı yarıya ödedikleri muhtemeldir. Son olarak satıcının da söz konusu mülkü satıp, karşılığı olan ücreti teslim aldığına dair beyanı ile satış işlemi son bulmuş ve son olarak satış akdinin tarihi ve şuhudu’l-hal kısmı verilmiştir.

Satış akdinin nasıl tutulduğuna dair örnek vermek gerekirse:⁶³

1. İlk olarak mülkü satacak olan kişinin yaşadığı bölge(mahalle, karye vb.) ile birlikte kimliği verilmiştir: *Mahrûse-i Edirne’de Çokalca Mahallesi sükkânından Osman Beşe ibn Hüseyin nam kimesne...*
2. Ardından mülkü satın alacak kişinin kimliği belirtilmiştir: *...meclis-i şer’-i şerif-i enverde işbu baisü’l-kitâb Molla Ahmed bin Süleyman mahzarında ikrâr ve takrir-i kelâm idüb...*
3. Bir sonraki adımda söz konusu mülkün bulunduğu muhit ve sınır komşuları verilmiştir: *...akd-i ati’z-zikrin sūdûrûna değin yedimde mülk ve hakkım olub mahâl-i mezbûrede(Çokalca Mah.) vâki bir taraftan Feyzi Ağa menzili ve bir taraftan Kasab Ali Beşe menzili ba’zan Yoan ve ba’zan Aslava(?) nasraniye menzilleri ve tarik-i âmm ile mahdud...*
4. Sıra söz konusu mülkün ne olduğu veya ev, çiftlik vb. ise bölümlerini belirtmeye gelmiştir: *...iki bab tahtâni oda ve bir matbah ve bir kuyu ve bir mikdar havluyu müstemil mülk menzilimi...*

---

⁶³ EŞS-198, 67-381.

5. Sonraki adımda satışın nasıl gerçekleştiği, mülkün kaçta satıldığı gibi bilgilere yer verilmiştir: *...bi'l-cümle't-tevâbî ve'l-levâhık tarafeynden icab ve kabulü havi şurût-ı müfsideden ârî bey'-i bât-ı sahih-i şer'î ile mezbur Molla Ahmed'e altmış guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediğimde...*
6. Daha sonra satıcı, mülkü sattığını ve parasını aldığını onaylayıp, söz konusu mülk ile alakası kalmadığını bildirmiştir: *...ol dahi ber-vech-i muharrer iştira ve temellük ve tesellüm ve kabul eyledikten sonra semeni olan meblağ-ı mezkûr altmış guruşu mezburun yedinden tamamen ahz û kabz eyledim bâde'l-yevm menzil-i mahdûd-ı mezkûr cemî müştemilâtıyla mezbur Molla Ahmed'in mülk-i müşterâsıdır benim kât'a alâka ve medhâlim yokdur keyfema yeşa ve yehtâr mutasarrıf olsun didikde...*
7. Son olarak belgenin yazıldığı tarih ve şuhûdû'l-hâl kısmı verilmiştir: *...gıbbe't-tasdik-i ş-şer'i ma'vakâ bi't-taleb ketb olundu fî yevmü'l-hâdi ve'l-işrîn min recebü'l-ferd sene isna ve tis'in ve mie ve elf*
Şuhudu'l-hâl: Doğramacı Ahmed Beşe, Astarıcı Ömer Beşe, Mûytab Elhac Bekir

Genel olarak bu tarif, sicildeki tüm gayrimenkul (ev, çiftlik, bağ, bahçe, değirmen vb.) satışlarında geçerlidir.

Belgelerde sayılan evlerin bölümlerinde fevkâni oda tabiri evin üst katları için, tahtani oda tabiri ise alt katları için kullanılmıştır. Fakat bazı belgelerde fevkani oda bulunurken tahtani oda bulunmaması ilginçtir. Bu tür evlerde muhtemelen alt kat dükkân vb. olarak kullanılabilir. Bunun yanından alt katın, yani tahtani odaların başkasına ait olabilme ihtimali de söz konusudur. Örneğin 63/359 numaralı belgede Elhac Hallac Mahallesi'ndeki evin satış akdinde, söz konusu evin bölümleri; "iki bab fevkani oda, bir sofa, bir ahır, bir kuyu ve bir mikdar havluyu müştemil mülk menzil" olarak belirtilmiş ve tahtani odalar hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Tahtani odaların olmadan fevkani odaların varlığı mantığa aykırı gelse de muhtemelen daha önce de belirttiğimiz gibi alt katının "dükkân olması" veya "başkasına ait olması" gibi durumların söz konusu olabilir.

Sicilde yer alan ve evler hakkında dikkat çeken bir ayrıntı ise “dolma oda” ibaresidir.⁶⁴ Dolma oda tabiri, muhtemelen, evin bölümlerine sonradan dâhil edilen odalar için kullanılmıştır. Ayrıca bazı ev tariflerinde de “dâhilen” ve “haricen” ibareleri geçmektedir.⁶⁵ Büyük olasılıkla “dâhilen”den sonra sayılan bölümler evin gerçek yani diğer bir deyişle orijinal bölümleri, “haricen”den sonra sayılanlar ise sonradan eklenen, bahçesinde veya yanında yöresinde sonradan imar edilen, evden bağımsız yapılar, bölümler olması muhtemeldir.

Tüm bu bilgilerden sonra ev satışları hakkında daha ayrıntılı bilgiler vermek, ekonomik yapının daha iyi anlaşılması için uygun olacaktır. Ev fiyatlarını belirleyen faktörler; evin büyüklüğü, bulunduğu arsanın büyüklüğü, bölüm sayısının zenginliği, bulunduğu mahal (bölge, mahalle, kaza, nahiye vb.), ana caddeye yakınlığı, tek katlı veya çift katlı olması şeklinde sıralanabilir. Konumuza uygunluğu açısından ilk olarak sadece gayrimenkul satımı ile alakalı belgelerden edindiğimiz bilgileri vereceğiz. Daha sonra vasiler tarafından satılan gayrimenkullere yönelik edindiğimiz bilgileri yorumlayıp, sunacağız.

Tablo 2: 198 Numaralı Edirne Şer'iyye Sicili'nde Bulunan Ev Satışları

Belge No (Sayfa No/Hüküm No Şeklindedir)	Bulunduğu Muhit	Fiyatı (Kuruş:k)	Evin Bölümleri
2/11	Ahi Hasan Mah.	40 k.	1 bab fevkani oda, 1 bab tahtani oda, 1 pınar ve bir miktar avlu
2/12	Havace Ömer Mah.	50 k.	1 bab fevkani oda, 1 bab tahtani oda, 1 ahır, 1 pınar ve bir miktar avlu
3/16	Sultan Bayezid Veli Mah.	80 k.	2 bab dolma oda, 1 sofa, 2 bab tahtani oda, 1 pınar ve bir miktar avlu
4/23	Bülbül Hatun Mah.	90 k.	2 bab tahtani oda, bir miktar avlu
4/24	Çokalca Mah.	35 k.	1 bab tahtani oda, 1 sofa ve bir miktar avlu
4/26	Mü'min Havace	50 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, izbe, 1 kenif ve

⁶⁴EŞS-198, 3-16; 52-304.

⁶⁵EŞS-198, 3-20; 7-44; 17-103; 21-123; 23-136; 26-157; 33-201; 46-271; 47-275; 70-398; 71-403.

	Mah.		bir miktar avlu
5/28	Sitti Hatun Mah.	50 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 bab tahtani oda, 1 pınar ve bir miktar avlu (nısf hisse satımı)
5/33	Süle Çelebi Mah.	65 k.	2 bab tahtani oda, 1 pınar, sundurma ve bir miktar avlu
6/35	Elhac Sarraf Mah.	20 k.	1 bab tahtani oda, 1 sofa, bir miktar avlu
6/37	Arif Ağa Mah.	1,100 k.	Dahilen; 7 bab fevkani oda, 1 sofa, 2 divanhane, 1 bab tahtani oda, 2 matbah, 2 kiler, nısf-ı masura ma-i leziz, 3 kenif, bir miktar avlu Haricen; 1 bab tahtani oda, 1 ahır, 1 samanlık, 1 kenif, ayazma ve bir miktar avlu
7/40	Noktacızade Mah.	31 k.	1 bab tahtani oda, 1 sofa, bir miktar avlu
7/41	Şarabdar Hamza Beg Mah.	35 k.	1 bab tahtani oda, bir miktar avlu
7/42	Şeyhî Çelebi Mah.	40 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa ve bir miktar avlu
7/44	Sultan Bayezid Mah.	500 k.	Dahilen; 3 bab fevkani oda, 3 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 matbah, hamam, 1 kiler, 1 pınar ve bir miktar avlu Haricen; 2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 ahır, 1 samanlık ve bir miktar avlu
9/51	Karaca Ahmed Mah.	200 k.	4 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 kiler, 1 matbah, 1 kuyu ve bir miktar avlu
9/54	Derun Hisar-Kara Bulut Mah.	150 k.	1 tahtani oda, 1 mahzen, 1 pınar, eşcar-ı müsmire ve gayr-i müsmireli bahçe ve bir miktar avlu
10/56	Sofi Bayezid Mah.	40 k.	1 bab fevkani oda, bir miktar avlu
10/58	Sitti Hatun Mah.	95 k.	2 bab fevkani oda, 2 bab tahtani oda, 1 sofa, kapı ve bir miktar avlu
11/64	Kırca Elhac Halil Mah.	1,000 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 mahzen ve bir miktar avlu
12/68	Hasan Paşa Mah.	400 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 2 bab tahtani oda, hamam, 1 izbe, 1 pınar ve bir miktar avlu

12/69	Çokalca Mah.	100 k.	3 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 matbah, 1 pınar ve bir miktar avlu
12/70	Balaban Ağa Mah.	56 k.	1 bab tahtani oda, 1 sundurma ve bir miktar avlu
13/75	Ma'ruf Havace Mah.	25 k.	1 bab tahtani oda, 1 izbe ve bir miktar avlu
13/77	Elhac Hoşkadim Mah.	85 k.	4 bab tahtani oda, 1 matbah, 1 pınar ve bir miktar avlu (25 kuruş mihr-i müeccele sayılmış)
13/78	Elhac Hoşkadim Mah.	60 k.	2 bab tahtani oda ve bir miktar avlu
14/82	Karabulut Mah.	150 k.	1 tahtani oda, 1 mahzen, 1 kuyu, eşcar-ı müsmireli 3 dönüm bahçe, bir miktar avlu (nısf hisse satımı)
14/85	Bülbül Hatun Mah.	100 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 mahzen, 1 kuyu ve bir miktar avlu
15/86	Derun Hisar-Elhac Bedreddin Mah.	500 k.	3 bab fevkani oda, 3 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 köşk, tahta bend, 1 mahzen, 1 pınar ve bir miktar avlu
15/87	Evliya Kasım Paşa Mah.	25 k.	1 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 kuyu ve bir miktar avlu (nısf hisse satımı)
16/91	Evliya Kasım Paşa Mah.	30 k.	1 bab tahtani oda, 1 sofa ve bir miktar avlu
16/93	Havace 'İvaz Mah.	70 k.	2 bab tahtani oda, 2 sofa, 1 pınar ve bir miktar avlu
16/95	Evliya Kasım Paşa Mah.	46 k.	2 bab tahtani oda, 1 hıyat, 1 pınar ve bir miktar avlu
16/96	Şeyhî Çelebi Mah.	45 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa ve bir miktar avlu
17/101	Cami-i İbrahim Paşa Mah.	20 k.	1 bab tahtani oda, müşterek pınar, bir miktar avlu
17/102	Elhac Mercimek Mah.	37 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa ve bir miktar avlu
17/103	Kabuzcu Ali Beg Mah.	485 k.	Dahilen; 3 bab tahtani oda, 1 divanhane, 1 izbe, 1 kuyu, eşcar-ı müsmireli ve gayr-i müsmireli bahçe, bir miktar avlu Haricen; 1 bab tahtani oda, 1 sofa, 2 ahır,

			bir miktar avlu
18//111	Havace ‘İvaz Mah.	60 k.	2 bab tahtani oda, 1 kuyu ve bir miktar avlu
19/113	Sitti Hatun Mah.	98 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 pınar, bir miktar avlu
20/118	Bülbül Hatun Mah.	60 k.	2 bab tahtani oda, 1 kömürlük, 1 kuyu ve bir miktar avlu
20/122	Evliya Kasım Paşa Mah.	50 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 kuyu ve bir miktar avlu
21/123	Sultan Bayezid Mah.	300 k.	Dâhilen; 2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 kenif, 2 bab tahtani oda, 1 sofa, hamam, camekân odası, 1 kiler, 1 matbah, 1 pınar ve bir miktar avlu Haricen; 3 bab fevkani oda, 1 divanhane, 1 ahır, 1 anbar, bir miktar avlu
21/127	Zenn-i Sarıca Paşa Mah.	50 k.	4 bab tahtani oda, 2 sofa, 2 ahır, 1 pınar, eşcar-ı müsmürelî ve gayr-i müsmirelî bahçe, bir miktar avlu (arsasının mahal-i mezbure mescid-i şerifine, senede 90 akçe mukataa-i kadimesi var)
21/128	Na’ib Çelebi Mah.	213 k.	2 bab tahtani oda, 1 anbar, 1 ahır, 1 kenif, 1 kuyu ve bir miktar avlu
22/129	Elhac Sarraf Mah.	55 k.	2 bab tahtani oda, 1 sayeban ve bir miktar avlu (arsasının mahal-i mezbure mescid-i şerifinde imam olanlara senede dört para mukataa-i kadîmesi var)
22/130	Elhac Sarraf Mah.	25 k.	1 bab tahtani oda, bir miktar avlu
22/133	Karaca Ahmed Mah.	150 k.	3 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 anbar, 1 pınar ve bir miktar avlu
23/136	Mahmud Ağa Mah.	410 k.	Dâhilen; 1 bab fevkani oda, 1 sofa, 3 bab tahtani oda, 1 matbah, 1 kuyu, 1 kiler, çuvaldız ma-i leziz, bir miktar avlu Haricen; 2 bab tahtani oda, 1 ahır ve bir miktar avlu
23/138	Gazi Havace Mah.	200 k.	2 bab fevkani oda, 2 sofa, 1 bab tahtani oda, 1 ahır, bir miktar avlu
24/140	Sofî Bayezid Mah.	30 k.	1 bab fevkani oda, 1 bab tahtani oda, bir miktar avlu (nısf hisse satımı)

24/144	Na'ib Çelebi Mah.	75 k.	3 bab tahtani oda, sundurma ve bir miktar avlulu evin 1 bab tahtani odasını, bir miktar avlusunu ve nısf-ı sokak kapısını satmış. (Ayrıca arsasının Yıldırım Han vakfına sekizer para mukataa-i kadimesi var)
25/148	Ma'ruf Havace Mah.	82 k.	2 bab fevkani oda, divanhane, 1 sofa, 1 bab tahtani oda, 1 kuyu ve bir miktar avlu
26/152	Havace 'İvaz Mah.	50 k.	1 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 izbe, 1 kenif ve bir miktar avlu
27/163	Çakır Ağa Mah.	60 k.	2 bab tahtani oda, camekân, bir miktar avlu
28/166	Emir Şah Mah.	30 k.	1 bab fevkani oda, 1 bab tahtani oda ve bir miktar avlu
28/168	Elhac Sarraf Mah.	20 k.	2 bab tahtani oda, 1 kenif ve bir miktar avlu
28/170	Hoşkadim Mah.	45 k.	2 bab fevkani oda, 1 bab tahtani oda, 2 sofa, 1 matbah, 1 kuyu, 1 kömürlük ve bir miktar avlu
29/175	Ali Kûşi Mah.	30 k.	1 bab tahtani oda, 1 sayeban, bir miktar avlu
29/177	Çokalca Mah.	50 k.	2 bab tahtani oda, 1 kuyu ve bir miktar avlu
30/183	Havace Ömer Mah.	35 k.	1 bab fevkani oda, 1 kenif ve bir miktar avlu
30/184	İmaret-i Mezid Beg Mah.	35 k.	1 bab fevkani oda, 1 dehliz, bir miktar avlu
31/186	Kiremitçi Elhac Halil Mah.	120 k.	1 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 bab tahtani oda, 1 yaz ocağı, 1 kuyu, 1 ahır ve bir miktar avlu
31/188	Yıldırım Bayezid Han Mah.	10 k.	2 bab tahtani oda, bir miktar avlu (1 bab tahtani oda ve bir miktar avlu satmış)
32/193	Akmescid Mah.	200 k.	2 bab fevkani oda, 2 bab tahtani oda, 1 mahzen ve bir miktar avlu
32/195	Kürd Havace Mah.	200 k.	3 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 ahır, 1 pınar ve bir miktar avlu
33/198	Derun Hisar-Papa Kacnoz Mah.	93 k.	2 bab fevkani oda ve bir miktar avlu

33/200	Mevlana Veliüddin Mah.	500 k.	2 bab tahtani oda ve bir miktar avlu
34/203	Ma'ruf Havace Mah.	40 k.	1 bab tahtani oda, 1 sundurma, 1 kuyu, 1 ahır ve bir miktar avlu
34/204	Derun Hisar-Aya Apostol Mah.	1,000 k.	3 bab fevkani oda, 1 bab tahtani oda, 2 kuyu, 1 mahzen, eşcar-ı müsmireli ve gayr-i müsmireli bahçe ve bir miktar avlu
34/207	Umur Beg Mah.	47 k.	1 bab tahtani oda, sundurma, bir miktar avlu
35/208	Çokalca Mah.	250 k.	1 bab fevkani oda, 1 sofa, 3 bab tahtani oda, 2 sofa, 1 mahzen, 1 pınar ve bir miktar avlu
35/211	Köhne Kadı Mah.	500 k.	3 bab tahtani oda, 1 sofa, divanhane, 2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 mahzen, bir miktar avlu
35/212	Şehabeddin Mah.	140 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 izbe, 1 pınar ve bir miktar avlu
36/213	Sofi İlyas Mah.	60 k.	1 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 kuyu, bir miktar avlu
36/218	Çokalca Mah.	30 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 pınar ve bir miktar avlu
37/222	Yeniçeri Meydanı Mah.	160 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 pınar ve bir miktar avlu
37/225	Hayali Çelebi Mah.	300 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 izbe, 1 pınar ve bir miktar avlu
38/226	Zenn-i Firûz Mah.	260 k.	2 bab tahtani oda, 2 sofa, 2 fevkani oda, divanhane, 1 ahır, 1 pınar, bir miktar avlu
38/228	Na'ib Çelebi Mah.	40 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 mahzen, 1 pınar, bir miktar havlu (nısf hisse satımı)
38/230	Veled-i Veliüddin Mah.	80 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 2 bab tahtani oda, bir miktar avlu
39/233	Havace 'İvaz Mah.	102 k.	1 bab fevkani oda, 2 bab tahtani oda, 2 sofa, 1 izbe, 1 kuyu, 1 kenif ve bir miktar avlu
40/238	Firûz Ağa Mah.	800 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, ? , 2 bab tahtani oda, 1 mahzen, 1 pınar, eşcar-ı müsmireli

			ve gayr-i müsmireli bahçe, bir miktar havlu (48 sehim hisseli ev, 4 hisse sahipli)
40/241	Mü'min Havace Mah.	80 k.	1 bab fevkani oda, 1 sofa, 2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 ahır, 1 kuyu ve bir miktar avlu
41/243	Aya Nikola Mah.	500 k.	4 bab fevkani oda, 1 mahzen, 1 kiler, ? , bir miktar avlu
41/244	Na'ib Çelebi Mah.	100 k.	3 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 ahır, 1 pınar, 1 izbe ve bir miktar avlu
41/245	Yeniçeri Meydanı Mah.	45 k.	3 bab tahtani oda, 1 izbe, bir miktar avlu
42/249	Hadım Balaban Mah.	125 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, 3 bab fevkani oda, 2 sofa, 1 ahır, nısf-ı masura ma-i leziz ve bir miktar avlu (nısf hisse satımı. alan kişi ise diğer nısf hissenin sahibi)
42/252	Baba Timurtaş Mah.	120 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 bab tahtani oda, 1 matbah, 1 ahır ve bir miktar avlu
42/253	Havace Ömer Mah.	210 k.	1 bab fevkani oda, 1 sofa, 2 bab tahtani oda, 1 izbe, bir miktar avlu
42/254	Yancıkçı Şahin Mah.	150 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 matbah, 1 kuyu, 1 ahır, 1 sundurma ve bir miktar avlu
43/255	Evliya Kasım Paşa Mah.	30 k.	1 bab tahtani oda, 1 sofa, bir miktar avlu
44/260	Mirahor Ayas Beg Mah.	40 k.	3 bab tahtani oda, 1 sofa ve bir miktar avlu
46/270	Sevindik Fakih Mah.	150 k.	1 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 kiler, 1 matbah, 1 pınar ve bir miktar avlu
47/275	Altûni Mah.	350 k.	Dahilen; 2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 matbah, bir miktar avlu Haricen; 2 bab fevkani oda, 1 bab tahtani oda, 1 ahır, 1 samanlık ve bir miktar avlu
49/287	Ada Nah.-Bosna Karyesi	70 k.	1 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 ahır, bir miktar avlu
49/288	Müderriş Ali Beg Mah.	30 k.	2 bab tahtani oda ve bir miktar avlu
50/291	Zenn-i Firûz Mah.	145 k.	1 bab fevkani oda, 1 sofa, 2 bab tahtani

			oda, 1 ahır, bir miktar avlu
50/293	Noktacızade Mah.	40 k.	1 bab tahtani oda, 1 sofa, bir miktar avlu
51/299	Saçlı Ali Mah.	200 k.	1 bab fevkani oda, 2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 kiler, 1 pınar ve bir miktar avlu
52/302	Kürd Havace Mah.	90 k.	3 bab tahtani oda, 2 sofa, 1 izbe, 1 kuyu ve bir miktar avlu (nısf-ı şayi' satılmış)
53/306	Evliya Kasım Paşa Mah.	70 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 ahır, 1 kuyu ve bir miktar avlu
53/308	Neştoğan Mah.	375 k.	3 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 bab tahtani oda, 1 matbah, 1 pınar, 1 kenif ve bir miktar avlu
53/310	Zincirlikuyu Mah.	150 k.	3 bab fevkani oda, 1 bab tahtani oda, 1 kuyu, eşcar-ı müsmireli ve gayr-i müsmireli bahçe ve bir miktar havlu
56/324	Arabacı Ahmed Mah.	150 k.	3 bab tahtani oda, 1 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 ahır ve bir miktar avlu
57/328	Elhac Doğan Mah.	400 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 ahır, 1 pınar, bir miktar avlu
57/329	Karaca Bevvab Mah.	175 k.	1 bab fevkani oda, 1 sofa, 2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 izbe, 1 kuyu ve bir miktar avlu
57/331	Abdurrahman Mah.	210 k.	3 bab fevkani oda, 2 sofa, 2 bab tahtani oda, 2 sofa, 1 izbe, 1 ahır, 1 pınar, 1 kenif ve bir miktar avlu
58/333	Elhac Hoşkadim Mah.	60 k.	1 bab fevkani oda, 1 bab tahtani oda, bir miktar avlu
58/334	Elhac Sarraf Mah.	80 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 mahzeni bir miktar avlu (arsasının mahalle mescid-i şerifi imamına senede 4 para mukataa-i kadimesi var)
58/335	Elhac Sarraf Mah.	20 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, bir miktar avlu (nısf hisse satımı)
58/336	Mevlana Veliüddin Mah.	150 k.	3 bab fevkani oda, 1 mahzen, bir miktar avlu
59/337	Elhac İslâm Mah.	150 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 bab tahtani oda, 1 matbah, 1 kenif ve bir miktar avlu

61/350	Hızır Ağa Mah.	1,250 k.	3 bab fevkani oda, 2 sofa, 1 kenif, 4 bab tahtani oda, hamam, 1 kiler, 1 matbah, eşcar-ı müsmireli ve gayr-i müsmireli bahçe, bir miktar avlu (Dâhiliye tabir olunur menzil)
62/356	Çokalca Mah.	100 k.	2 bab tahtani oda, 1 sagir oda, 2 sofa, 1 kiler, 1 matbah, bir miktar bahçe
62/357	Havace 'İvaz Mah.	20 k.	1 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 kömürlük ve bir miktar avlu
62/358	Muradiye Mah.	60 k.	1 bab fevkani oda, 2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 izbe, 1 ahır ve bir miktar avlu
63/360	Elhac Hallac Mah.	60 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 ahır, 1 kuyu ve bir miktar avlu
66/380	Kurtçu Doğan Mah.	185 k.	3 bab tahtani oda, 2 sofa, 1 izbe, 1 kuyu, bir miktar avlu
67/381	Çokalca Mah.	60 k.	2 bab tahtani oda, 1 matbah, 1 kuyu ve bir miktar avlu
67/382	Hasan Paşa Mah.	450 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 2 bab tahtani oda, hamam, 1 izbe, 1 pınar, bir miktar avlu
67/383	Hadım Balaban Mah.	52 k.	2 bab tahtani oda, bir miktar avlu
67/384	Ali Kûşi Mah.	105 k.	2 bab tahtani oda, bir miktar avlu
68/386	Sultan Bayezid Mah.	120 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 bab tahtani oda, bir miktar avlu
68/387	Ada Nah.-Timurtaş Karyesi	80 k.	2 bab tahtani oda, 1 ahır ve bir miktar avlu
70/397	Hazinedar Sinan Beg Mah.	28 k.	1 sofa, tahtında bir bab izbe, bir miktar havlu
70/398	Cedid Kasım Paşa Mah.	185 k.	Dahilen; 3 bab tahtani oda, 2 sofa, tahtında bir izbe, 1 kuyu ve bir miktar avlu Haricen; bir bab fevkani oda, 1 sofa, 1 ahır
70/399	Attar Elhac Halil Mah.	60 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 sundurma, 1 pınar, ve bir miktar avlu
71/408	Karaca Ahmed Mah.	77 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 pınar, bir miktar avlu

73/412	Elhac Doğan Mah.	100 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 izbe, eşcar-ı müsmireli ve gayr-i müsmireli bahçe ve bir miktar avlu
74/420	Emir Şah Mah.	25 k.	3 bab tahtani oda, 1 sofa ve bir miktar avlu
74/421	Kiremitçi Elhac Halil Mah.	58 k.	2 bab tahtani oda, 1 izbe, bir miktar avlu
75/424	İbn-i Arab Mah.	100 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 kuyu, 1 matbah ve bir miktar avlu
75/426	Gazi Havace Mah.	200 k.	2 bab fevkani oda, 2 bab tahtani oda, 1 izbe, 1 kuyu, bir miktar avlu
75/427	Elhac Hallac Mah.	60 k.	1 bab tahtani oda, 1 bab fevkani oda, 1 kiler, bir miktar avlu (arsasının mahalle mescid-i şerifine senede 24 para mukataa-i kadimesi var)
76/428	Şarabdar Hamza Beg Mah.	60 k.	1 bab tahtani oda, sundurma, bir miktar avlu
76/430	Bülbül Hatun Mah.	80 k.	1 bab tahtani oda, sayeban, bir miktar avlu
76/433	Sinan Beg Mah.	80 k.	1 bab fevkani oda, 1 sofa, 2 bab tahtani oda, 1 kuyu ve bir miktar avlu
77/434	Elhac Sarraf Mah.	50 k.	1 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 izbe, bir miktar avlu
77/435	Ma'ruf Havace Mah.	50 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 kuyu, 1 izbe, 1 ahır ve bir miktar avlu
77/437	Şarabdar Hamza Beg Mah.	100 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 kuyu ve bir miktar avlu
78/440	Havace İvaz Mah.	100 k.	3 bab tahtani oda, 2 sofa, 1 ahır, 1 pınar ve bir miktar avlu
78/441	Katib-i Cevv Mah.	100 k.	2 bab fevkani oda, 2 bab tahtani oda, 1 matbah, 1 pınar, 1 ahır, bir miktar avlu ve nisf-i masura ma-i leziz
78/442	Timur Boğa Mah.	63 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 mahzen, 1 kuyu ve bir miktar avlu
78/443	Çokalca Mah.	80 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 izbe, 1 pınar ve bir miktar avlu
78/444	Karaca Ahmed Mah.	80 k.	2 bab tahtani oda, sundurma, 1 kuyu ve bir miktar avlu

79/446	Süle Çelebi Mah.	50 k.	1 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 ahır, 1 kuyu ve bir miktar avlu
79/447	Elhac Hoşkadim Mah.	200 k.	3 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 tahtani oda, 1 sofa, 1 mahzen, eşcar-ı müsmireli ve gayr-i müsmireli bahçe, bir miktar avlu
79/448	Hasan Paşa Mah.	110 k.	4 bab tahtani oda, 2 sofa, 1 ahır, 1 kuyu ve bir miktar avlu
79/449	İsa Fakih Mah.	100 k.	1 bab tahtani oda ve bir miktar avlu
80/450	Medrese-i Ali Beg Mah.	205 k.	2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 izbe, 1 kuyu ve bir miktar avlu
80/451	Süle Çelebi Mah.	42 k.	1 bab tahtani oda, 1 sofa ve bir miktar avlu
80/453	Fındık Osman Mah.	110 k.	1 bab fevkani oda, 2 bab tahtani oda, 1 ahır ve bir miktar avlu

Görüldüğü üzere ev fiyatları, buldukları mahalle, evin büyüklüğüne göre değişkenlik göstermektedir. Örneğin “iki bab tahtani oda ve bir miktar avlu”dan oluşan Hadım Balaban Mahallesi’ndeki bir evin fiyatı 52 kuruş iken, aynı bölümlerden oluşan Ali Kûşi Mahallesi’ndeki bir ev 105 kuruşa satılmıştır.⁶⁶ Aralarındaki tek fark; Ali Kûşi Mahallesi’ndeki evin hem tarik-i amm (ana cadde, sokak) hemde tarik-i hass (kapalı cadde, özel sokak) ile sınırı olmasıdır. Avluların büyüklüğü fiyatları etkileyen faktörlerden biri olsa da bu 53 kuruşluk farkın oluşmasındaki en büyük etken evlerin bulunduğu muhit olması ihtimali vardır. Zira günümüzde de ev fiyatlarını belirleyen en önemli faktörler; ulaşım, bulunduğu yerin merkeze yakınlığı, toplu taşımaya yakınlık, iş merkezlerine yakınlık gibi etkenlerdir.

Yine muhitin ne denli önemli olduğunu göstermesi açısından, Derun Hisar’da bulunan evlerin fiyatlarının yüksek olduğuna dikkat çekmek gerekir. Örneğin 34/204 numaralı belgede Derun Hisar-Aya Apostol Mahallesi’nde bulunan evi gösterebiliriz. “Üç bab fevkani oda, bir bab tahtani oda, iki kuyu, bir mahzen, eşcar-ı müsmireli ve gayr-i müsmireli bahçe ve bir miktar avlu”dan oluşan ev, 1.000 kuruşa satılmıştır. Fakat aralarındaki tek farkın bir kuyusunun eksik olmasına rağmen Zincirlikuyu

⁶⁶ EŞS-198, 67-383; 67-384.

Mahallesi'ndeki bir ev ise 150 kuruşa satılmıştır.⁶⁷ 850 kuruşluk bu farkın bir kuyudan ibaret oluştuğunu düşünmek elbette ki akla yatkın gelmemektedir.

Evlerin büyüklüğünün, fiyatlandırmada ne kadar etkili olduğunu anlamak açısından ise aynı mahalledeki evlere bakmak daha faydalı olacaktır. Zira muhitin yol açtığı fiyat farkı yer yer adeta uçurumlara varmıştır. Örneğin Sultan Bayezid Mahallesi'ni esas alarak üç ev satış akdine bakacak olursak:

- Dahilen; 3 bab fevkani oda, 3 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 matbah, hamam, 1 kiler, 1 pınar ve bir miktar avlu ile haricen; 2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 ahır, 1 samanlık ve bir miktar avludan oluşan söz konusu ev, 500 kuruşa satılmıştır.⁶⁸
- Dahilen; 2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 kenif, 2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 hamam, 1 camekân odası, 1 kiler, 1 matbah, 1 pınar ve bir miktar avlu ile haricen; 3 bab fevkani oda, 1 divanhane, 1 ahır, 1 anbar, bir miktar avludan oluşan söz konusu ev 300 kuruşa satılmıştır.⁶⁹
- Son olarak 2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 bab tahtani oda ve bir miktar avludan oluşan ev ise 120 kuruşa satılmıştır.⁷⁰

Bu karşılaştırmada görüldüğü üzere evin büyüklüğü, evin fiyatını belirleyen önemli etkenlerden biri olmuştur. Diğer bir örnek Çokalca Mahallesi'nde:

- 2 bab tahtani oda, 1 kuyu ve bir miktar avludan oluşan ev 50 kuruşa satılmıştır.⁷¹
- 1 bab fevkani oda, 1 sofa, 3 bab tahtani oda, 2 sofa, 1 mahzen, 1 pınar ve bir miktar avludan oluşan ev 250 kuruşa satılmıştır.⁷²
- 2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 pınar ve bir miktar avludan oluşan ev 30 kuruşa satılmıştır.⁷³

---

⁶⁷ EŞS-198, 53-310.

⁶⁸ EŞS-198, 7-44.

⁶⁹ EŞS-198, 21-123.

⁷⁰ EŞS-198, 68-386.

⁷¹ EŞS-198, 29-177.

⁷² EŞS-198, 35-208.

⁷³ EŞS-198, 36-218.

- Son olarak 2 bab tahtani oda, 1 sagir oda, 2 sofa, 1 kiler, 1 matbah, bir miktar bahçeden oluşan ev ise 100 kuruşa satılmıştır.⁷⁴

Belgelerde dikkat çeken bir husus da sofaların hem fevkani odaların bulunduğu katta hem de tahtani odaların bulunduğu katta bulunmasıdır. Bu türdeki belgelerde sofaların toplam sayısının verilmesi yerine, hem fevkani odalardan sonra hem de tahtani odalardan sonra ayrı ayrı belirtilmiş olduğu görülmektedir.

Yukarıda gösterilen ev satışlarından başka karşımıza parçalı ev satışları da çıkmaktadır. Bazı satış akdlerinde evin nısf, yani %50 hissesi satıldığı görülmektedir. Örneğin Hadım Balaban Mahallesi'ndeki, 3 bab fevkani oda, 2 sofa, 2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 ahır, nısf-ı masura ma-i leziz ve bir miktar avludan oluşan evin nısf hissesi 125 kuruşa satılmıştır.⁷⁵ Satın alan kişi ise diğer yarı (nısf) hissenin sahibidir.

Farklı olarak evin satılan bölümlerinin özel olarak yazıldığı belge çeşitleri de vardır. Örneğin Na'ib Çelebi Mahallesi'nde, etrafı Lagori, Russuv, Kasab Mihal ve Ostivyan menzilleri ve tarik-i âmm ile mahdûd 3 bab tahtani oda, 1 sundurma ve bir miktar avludan oluşan evin, Ostivyan ve Rusuv sınırı tarafındaki 1 bab tahtani oda, bir miktar avlu ve nısf-ı sokak kapısı 75 kuruşa satılmıştır.⁷⁶

Yine Yıldırım Bayezid Han Mahallesi'ndeki, 2 bab tahtani oda ve bir miktar avludan oluşan evin, 1 bab tahtani odası ve bir miktar avlusu 10 kuruşa satılmıştır.⁷⁷

Sicilde farklı bir ev satışı da Kadı Bedreddin Mahallesi'nde gerçekleşmiştir. Söz konusu evin satılan bölümlerinin özel olarak yazılmasının yanında bir de hayvanla birlikte satılmış olması dikkat çekmektedir. Ümmü Gülsüm bint-i Ali'ye ait olan, 1 bab fevkani oda, 2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 ahır, 1 kuyu ve bir miktar avludan oluşan evin 1 bab tahtani odası, kuyusunun nısfı, bir miktar avlusu, sokak kapısı ve bunların yanında bir de kara sagir tosunu 30 kuruşa Kahveci Derviş Mehmed ibn-i Mehmed'e satılmıştır.⁷⁸

---

⁷⁴ EŞS-198, 62-356.

⁷⁵ EŞS-198, 42-249.

⁷⁶ EŞS-198, 24-144.

⁷⁷ EŞS-198, 31-188.

⁷⁸ EŞS-198, 30-179.

Karşımıza çıkan farklı bir satış da Hamid Beg Mahallesi'ndeki bir yağhanenin sakfının satılmasıdır. Söz konusu satışta yağhanenin üst katına bina imar hakkı 55 kuruşa satılmıştır.⁷⁹

Çöke Nahiyesi'nde bulunan Korucu(Korıcı) Karyesi'nde ise yerleşim yerinin tarladaki hububat ile beraber satıldığı görülmektedir. Evin bölümleri normal satış akitlerinde olduğu gibi sayılmış; fakat sonuna “ve karye-i mezbure toprağında ba'zan sahib-i arz mutasarrıf olduğum malûmû'l-hûdud tarlalarımında mahlût kırk keyl terekemi” ifadesi eklenmiştir. Yani 2 bab tahtani oda, 1 ahır, 1 samanlık, bir miktar harman yeri ve bir miktar avlu ile satıcının tarlalarında bulunan 40 keyl terekesi toplamda 490 kuruşa satılmıştır.⁸⁰

Bazı evlerin satışı ise eşyalarla birlikte gerçekleşmiştir. Bu tür satışların bazılarında evlerin fiyatı özel olarak belirtilmiş olsa da büyük çoğunluğunda belli değildir. Yani mevcut fiyat eşyalarla birlikte evin kendisine verilen fiyattır. Diğer bir deyişle de sayılan eşyalar ve söz konusu evler için tek fiyat geçerlidir.

Tablo 3: Eşyalarla Birlikte Yapılan Ev Satışlarında Evin Fiyatının Belirtilmiş Olanları

Belge No	Muhit	Fiyatı (kuruş:k)	Bölümleri
11/63	Cami-i İbrahim Paşa Mah.	60 k.	3 bab tahtani oda, 1 kiler, 1 pınar ve bir miktar avlu
31/189	Şahabeddin Kurb Kavaklı Mah.	50 k.	1 bab fevkani oda, 1 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 kiler, yaz ocağı, bir miktar avlu (nisf hisse satımı)
38/227	Gazi Havace Mah.	65 k.	1 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 pınar ve bir miktar avlu
61/349	Sultan Bayezid Mah.	50 k.	1 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 bab tahtani oda, 1 kuyu, 1 kenif ve bir miktar avlu

Bunlara ek olarak bir de fiyatı belli olmayan, eşyalara ve evin kendisine tek fiyat verilen satışlar söz konusudur.

⁷⁹ EŞS-198, 14-83.

⁸⁰ EŞS-198, 43-258.

Tablo 4: Eşyalarla Birlikte Satılan, Fiyatı Belirtilmeyen Ev Satışları

Belge No	Muhit	Fiyatı (kuruş:k)	Bölgümleri	Eşyalar
12/67	Neştoĝan Mah.	200 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 bab tahtani oda, 1 kiler, 1 izbe, 1 pınar ve bir miktar avlu	4 minder, 7 müsta'mel kadife yastık, 2 izladî kiçesi, 10 sim zarf ma'a fağfur fınan, 1 orta kaliçesi, 1 şilte
16/92	Süle Çelebi Mah.	50 k.	2 bab tahtani oda, bir miktar avlu	1 sahan, 1 tencere, 1 sim ön kuşak, 1 kebe
40/242	Mirahor Ayas Beg Mah.	50 k.	1 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 matbah ve bir miktar avlu	Bir çift altın küpe, bir çift sim kuşak, 10 sahan, 2 tencere ma'a kapak, 1 güğüm, 1 bakraç, 2 bez döşek, 2 müsta'mel basma yorgan, 4 memlû beledî yastık, 1 hırka
46/273	Zincirlikapu Mah.	130 k.	2 bab fevkani oda, 1 bab tahtani oda, 1 mahzen, bir miktar avlu	1 güğüm, 2 tencere, 7 sahan, 1 sini, 1 tabe desti, 1 köhne yorgan, 1 kebe, 4 köhne beledî yastık
52/304	Şah Melik Mah.	250 k.	2 bab dolma oda, 2 bab tahtani oda, 2 sofa, 2 izbe, 1 pınar ve bir miktar avlu	8 memlû kadife yastık, 2 yan ?, 2 sadr, 1 orta kaliçesi, 1 çuka ferace, 8 minder, 1 müsta'mel döşek, 4 basma müsta'mel yorgan, 10 sahan ma'a kapak, 1 top Şam alacası, 3 bürüncek gömlek, 10 miskal bir çift altı bilezik, 3 basma memlû köhne yastık, 4 basma mak'ad, 2 bakraç, 1 kebir tencere, 4 orta tencere ma'a kapak, 3 tas ma'a kapak, 1 bûriya-yı Mısrî, 1 sagir orta kaliçesi, 1 müsta'mel şirteli şal cebe, 1 müsta'mel sincap kürk, 1 küçen kürkü, 2 pekmez tabesi, 1 tabe-i dest, 1 incili kuşak ma'a kolan, 1 leğen ma'a ibrik, 1 sagir bakraç, 1 sim sagir kuşak, 1 köhne ocak perdesi, 1 güğüm, 1 kebir tas, 1 hamam takımı, 20 vakiyye-i evani
62/354	Kincî Firûz Mah.	60 k.	1 bab tahtani oda, 1 sofa ve bir miktar avlu	2 köhne yastık, 1 minder, 1 kebe, 4 çerĝe, 1 sahan, 1 tencere, 1 sini, 1 ibrik
66/378	Zenn-i Firûz Mah.	60 k.	2 bab fevkani oda, 2 sofa, 2 bab tahtani oda, 1 pınar ve bir miktar avlu	1 Kelâm-ı kadim, 1 müsta'mel çuka biniş, 1 kavuk, 1 destar, 1 müta'mel kebe, 1 ocak güğümü, 1 memlû döşek
71/403	Muradiye Mah.	80 k.	Dâhilen; 3 bab tahtani oda, 3 sofa, 1 kuyu, bir miktar	4 beledi yastık, 1 minder, 1 döşek, 2 basma yorgan

			avlu Haricen; 1 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 ahır ve bir miktar avlu	
72/410	Elhac Halil Mah.	60 k.	1 bab fevkani oda, 1 bab tahtani oda, 1 kömürlük, bir miktar avlu	2 minder, _ yorgan, 4 beledî yasdık, 1 beledî döşek,
78/439	Derun Hisar-Kemer Sulu Mah.	120 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 bab tahtani oda, 1 kuyu, bir miktar avlu	2 minder, 5 beledi yastık, 2 basma yorgan, 2 İslimîye kebesi, 2 güğüm, 5 kapaklı sahan
79/445	Mehmed Ağa Mah.	250 k.	1 bab fevkani oda, 2 bab tahtani oda, bir miktar avlu	15 sıra altın bilezik, 2 altın sade yüzük, 6 köhne kadife yastık, 3 minder, 1 leğen ma'a ibrik, 1 güğüm, 8 sahan, 2 tencere, 1 köhne kilim

Tablo 4’de görüldüğü üzere ev ve eşyanın birlikte satıldığı durumlarda evin büyüklüğünün yanında eşyaların türü de fiyatı etkileyen önemli faktörlerden biridir. Özellikle evde bulunan altın küpe, bilezik, yüzük vb. eşyalar fiyatları doğrudan etkilemiştir.

Son olarak mirasçılar tarafından satılan evlere de rastgelmekteyiz. Bu tür satışlarda vasilerin durumunun, evin fiyatını ne kadar etkilediği meçhuldür. Zira satış sırasında acele edilmesi nedeniyle fiyatında düşüşler olması veya mülkün vasilerden biri tarafından diğer vasilerden satın alınması sebebiyle düşüşler öne sürülebilir. Örneğin 27/164 numaralı belgedeki 10 kuruşluk satış sembolik bir rakam gibi durmaktadır. Ev satışının da kardeşler arasında gerçekleşmiş olması bu ihtimali kuvvetlendirmektedir.

Tablo 5: Vasiler Tarafından Satılan Evler

Belge No	Vasi Sayısı	Muhit	Fiyatı (kuruş:k)	Bölmeleri
5/31	5	Köhne Kadı Mah.	500 k.	2 bab fevkani oda, 2 sofa, 2 bab tahtani oda, 2 mahzen, 1 matbah, 1 kuyu ve bir miktar avlu
7/39	2	Derun Hisar-Veled-i Veliüddin Mah.	205 k.	1 bab fevkani oda, 2 bab tahtani oda, 1 sofa, bir miktar avlu
8/48	2	Metrobolid Mah.	250 k.	1 bab fevkani oda, 1 sofa, 2 bab tahtani oda, 1 mahzen, bir miktar avlu
27/164	3	Bülbül Hatun Mah.	10 k.	1 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 bab tahtani oda, bir miktar avlu (Sinan Beg Camii Şerifi Vakfına 3'er para mukataası var)
33/201	3	Hadım Timurtaş Mah.	300 k.	Dahilen; 2 bab fevkani oda, 1 sofa, 2 bab tahtani oda, 1 sofa, hamam, 1 matbah, 1 kuyu, bir miktar avlu Haricen; 1 bab fevkani oda, ahır, bir miktar avlu
45/263	3	Yeniçeri Meydanı Mah.	30 k.	3 bab tahtani oda, 1 izbe, bir miktar avlu (2/3 sehim satımı)
64/367	3+3	Evliya Kasım Paşa Mah.	60 k.	3 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 matbah, 1 kuyu, bir miktar avlu (38/48 sehim satımı)
65/375	3	Hızır Ağa Mah.	80 k.	4 bab fevkani oda, 2 bab tahtani oda, 2 sofa, 1 matbah, 1 kuyu, bir miktar avlu, derûnunda nısf-ı masura ma-i leziz müştemil 1 bab mülk menzil (rub hisse satımı)
68/388	2	Elhac Kulaguz Mah.	150 k.	1 bab fevkani, sofa, 2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 matbah, 1 kuyu, bir miktar avlu

Son olarak sicilde vasilerin ev satışıyla alâkalı dikkat çekici bir satışı burada zikretmek sicillerdeki zenginliğin gösterilmesi açısından önemlidir.⁸¹ Vefat eden İsmail bin Abdülhak'ın mirası olarak, Medine-i Ahyol'da harap bir ev, kızları Ayşe ve Fatma'ya intikal etmiştir. Kızların vasisi ise Bostani Abdullah Beg ibn Abdullah'dır. Kızlara intikal eden ev harap durumda olduğu için tamir edilmesi gerekmektedir; fakat kızların ekonomik durumu buna müsait değildir. Bunun üzerine

⁸¹ EŞS-198, 46-271.

vasileri Bostani Abdullah Beg, kızların ihtiyaçlarını karşılaması için Medine-i Ahyol'daki eve karşılık Veled-i Veliüddin Mahallesi'nde, dâhilen; iki bab fevkani oda, bir buçuk dönümlük avludan oluşan bir evi kızlar adına, 185 kuruşa satın almıştır. Fakat Medine-i Ahyol'daki evi ne kadara saydığına dair bir bilgi verilmemiştir.

1.1.2. Çiftlik-Ahır Alım Satımı

Gerek çiftlik gerekse ahır satımlarının, ev satımlarından bir farkı yoktur. Yukarıda sayılan kurallar, metodlar bu tür satış akdlerinde de geçerli olmuştur. Bu tip yerlerin fiyatlarını etkileyen faktörler olarak ise gayr-ı menkulun büyüklüğü, muhiti vb. etkenlerdir.

Tablo 6: Sicildeki Çiftlik Satışları

Belge No (Defter No/Hüküm No)	Muhit	Fiyatı (k:kuruş)	Bölgümleri
3/20	Üsküdar Nah.- Uzgaş Karyesi	250 k.	2 bab fevkani oda, 2 sofa, 1 bab tahtani oda, 2 çatma anbar, Haricen; 1 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 ahır, 1 samanlık, 1 sığır sayesi, bir miktar avlu
26/157	Üsküdar Nah.- Saray Akpınarı Karyesi	268 k.	Dahilen; 2 bab tahtani oda, 1 sofa, 1 fırın, 1 çatma anbar, 1 pınar, bir miktar avlu Haricen; 1 bab tahtani oda, 1 ahır, 1 samanlık, harman yeri

Çiftlik satışlarında dikkat çeken unsurlardan birisi kuşkusuz çiftliğin müstemilatlarında yer alan hayvancılığa dair ek binalardır. Osmanlı hayvancılık sektörünün önemli bir sahası olan çiftlik işletmelerinde Edirne örneğinde de samanlık, saye, anbar gibi çiftlik yapılarının değerli eklemeleri söz konusudur.

Sicilde farklı olarak bir de vasiler tarafından yapılan bir çiftlik satışı söz konusudur.⁸² Çirmen Kazası'nın Kulaklı Karyesi'nde bulunan, 4 tahtani, 1 çatma anbar, 1 ahır, 1 samanlık, 1 pınar, bir miktar avlu ve yirmi dönüm harman yerinden oluşan çiftlik, aynı karyede bulunan bir arsa ile birlikte toplamda 150 kuruşa

⁸² EŞS-198, 33-202.

satılmıştır. Merhum Mehmed Beşe ibn İbrahim'e ait olan bu arsa ve çiftlik, vasileri olan zevce-i metrukesi Şerife Emine bint-i Ahmed ile sülbi kebir oğlu Esseyid Ahmed Beşe tarafından Esseyid İsmail Ağa ibn Mustafa'ya satılmıştır.

İncelenen sicilde, bazı ahırların ayrı birer yapı olarak tek başlarına satıldığı görülmektedir. Bu örnekler şu şekilde sıralanabilir:

Tablo 7: Ahır Satışları

Belge No	Muhiti	Fiyatı (kuruş:k)	Bölümleri
38/231	Berkuk Ağa Mah.	77,5 k.	Ahır ve bir miktar avlu
64/369	İbn-i Arab Mah.	48 k.	1 bab mülk ahır

1.1.3. Değirmen Alım Satımı

Osmanlı tarım ve hayvancılık sektörünün en önemli unsurlarından biri değirmenlerdir. At değirmenleri, su değirmenleri ve yel değirmenleri gibi çok çeşitli örnekleri bulunan bu yapılar evlerin hemen bitişiğinde olduğu gibi daha uzakta bağımsız yapılar da olabilirdi. İncelenen sicilde de değirmen satışlarına dair örnekler mevcuttur.

Tablo 8: Değirmen Satışları

Belge No	Muhiti	Fiyatı (kuruş:k)	Bölümleri
8/45	Manastır Nah.-Şahlı Karyesi (nehr-i Tunca üzerinde)	33 k.	2 göz mülk karaca değirmen (1/5 sehim satılmıştır.)
11/61	Germe Kapu Kurbunda Ufak Duvarcılar Debbağhanesi	60 k.	1 bab fevkani oda, _ taş mülk palamut değirmeni (4 sehim hisseli olup hepsi satılmıştır.)
54/313	Çöke Nah.-Derbend-i Sagir Karyesi	145 k.	(Durak Havace Değirmeni) 1 bab 2 göz mülk karaca değirmeni ve ittisalindeki dut bahçesi (arsasının senede 120 akçe mukataası var)

Sicilde değirmen satışıyla alakalı üç adet belge mevcut olup, hepsi yukarıdaki tabloda verilmiştir. Değirmenlerin fiyatlarında da belirleyici faktör üretilen ürünün

çeşidi, değirmenin büyüklüğü ve muhiti olmuştur. Değirmen satışlarında farklı olarak, bölümlerinin tarifinde “göz” tabirinin kullanıldığını görüyoruz. Ayrıca değirmen fiyatlarının, ev fiyatlarına bakarak, düşük olduğu göze çarpmaktadır. Tabii ki bunun da en olası nedeni karyelerde yani kalabalık yerleşim yerlerinden uzakta bulunmalarıdır.

1.1.4. Bağ-Arsa Alım Satımı

Bu başlık altındaki ticari faaliyetlerde de ev satışlarındaki metod ve kurallar aynen geçerlidir. Fakat bağ tariflerinde bazen sadece bağ, kurumi bağ, arsa tariflerinde ise “ziraî arsa” veya “... evlik menzil arsa tabirleri kullanılmıştır. Bu tür satışlarda söz konusu bağın tarifinde “dönüm”, arsanın tarifinde ise “tûlen, arzen, behisab-ı terbi” gibi ifadeler ölçüt olarak kullanılmıştır.

Bağ-arsa fiyatlandırmasında yine en etkili faktörleri: söz konusu bağın-arsanın dönümü, muhiti, menzil arsası olması vb. unsurlardır. Ayrıca arsa sınırları içinde ayrıca bir yapının olması ve ana caddeye sınırının olup olmadığı da fiyatlandırma için diğer önemli etkenlerdendir.

Tablo 9: Bağ Satışları

Belge No	Muhiti	Fiyatı (kuruş:k)	Büyüklüğü
11/62	Burnu Penbeli Karyesi	28 k.	10 dönüm bağ
25/149	Burnu Penbeli Karyesi	50 k.	4 dönüm kurumi bağ
26/156	Arnabud Karyesi	5 k.	3 dönüm kurumi bağ
41/248	Yıldırım Bayezid Mah.-Karapınar Bağları	6 k.	1 dönüm kurumi bağ
45/268	Daye Hatun Karyesi	6k.	3 dönüm kurumi harab bağ
7/414	Manastır Nah.-Kavaklı Karyesi	30 k.	3 dönüm kurumi mülk bağı

Kurumi bağ tabiri ile kastedilen üzüm bağlarıdır. Üzüm bağlarının fiyatının diğer bağlara göre daha pahalı olduğu göze çarpmaktadır. Zira 4 dönümlük üzüm bağı, 10 dönümlük bağdan 22 kuruş daha pahalıya satılmıştır. Üstelik söz konusu

bağların ikisinin de Burnu Penbeli Karyesi'nde olması, üzüm bağlarının daha değerli olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Vesayet şeklinde bağ satışları da vardır ve bunlar hakkında şu iki örnek tespit edilmiştir.

Tablo 10: Vasiler Tarafından Yapılan Bağ Satışları

Belge No	Vasi Sayısı	Muhiti	Fiyatı (kuruş:k)	Büyüklüğü
43/256	4 vasi	Azadlı Karyesi	60 k.	Tahminen 5 dönüm kürumi mülk bağ
44/259	4 vasi	Azadlı Karyesi-Şehir Yolu	60 k.	Tahminen 5 dönüm kürumi mülk bağ

Bazı arsa satışlarında ise evlik arsa ve ziraî arsa ifadeleri geçmektedir. Ayrıca ölçüt olarak kullanılan tûlen uzunluğu, arzen genişliği ifade ederken, be-hisab-ı terbi' ifadesi söz konusu arsanın dört köşeli olarak hesaplanmış olan büyüklüğünü yansıtmaktadır.

Tablo 11: Arsa Satışları

Belge No	Muhiti	Fiyatı (kuruş:k)	Büyüklüğü
12/72	Sevindik Fakih Mah.	16 k.	1 pınar, tûlen 15, arzen 9, be-hisab-ı terbi' 135 ziraî arsa
18/107	Elhac Hoşkadim Mah.	30 k.	Tûlen 20, arzen 6, be-hisab-ı terbi' 120 ziraî arsa
20/119	Çöke Nah.-Taşçı Arnabud Karyesi	4 k.	Bir evlik arsa
28/171	_ ?	40 k.	3 evlik menzil arsa
28/172	Uzunca Abad Kasabası	47,5 k.	1 bab dükkân arsası (her sene Gazi Sinan Paşa Vakfına 15 akçe mukataası var) 1 bab dükkân arsası (her sene aynı vakfa 15 akçe mukataası var)
48/279	Sevindik Fakih Mah.	80 k.	Cüdran-ı erbaayı ve derûnunda bir pınarı müştemil terbian 1087 ziraî arsa
51/297	Miskin Sefer Şah Mah.	15 k.	Derûnunda bir kuyu müştemil mülk menzil arsası
51/298	Elhac Mahallesi	32 k.	Tulen 15, arzen 13, be-hisab-ı terbi' 195 ziraî arsa
52/305	Hazinedar Sinan Beg Mah.	30 k.	Be-hisab-ı terbi' 40 ziraî arsa
53/309	Daye Hatun Mah.	9 k.	40 ziraî arsa
59/340	Kara Bulut Mah.	80 k.	Tahminen 1,5 dönüm cüdran-ı erbaayı müştemil arsa
72/409	Sevindik Fakih Mah.	35 k.	Tulen 18, arzen 9, be-hisab-ı terbi' 162 ziraî arsa

Görüldüğü üzere ziraî arsa ve menzil arsası tarifleri, ayrımı dikkat çekmektedir. “Bir evlik arsa, üç evlik arsa” gibi tariflerde söz konusu tariflerin ev yapılmasına müsaade edilen arsa olarak kullanılma ihtimalinin yanında ölçüt olarak kullanıldığı ihtimali de olabilir. Bir başka dikkat çeken husus “cüdran-ı erbaa” ifadesidir. Dört yanı duvarla çevrili arsalar için kullanılan bu tabir nadir de olsa karşımıza çıkmaktadır. Burada önemli olan konu bu tabirin geçtiği arsa satışlarında, fiyatların oldukça yüksek olmasıdır. Yani dört tarafı duvarla çevrili arsalar, fiyat olarak da değerlerini katlamaktadır. Çünkü duvarla örülü bir arsa, dış etkenlerden korunabileceği gibi duvar örmedeki masraf ve emeği de göz önüne alırsak bu fiyat artışı anlamlıdır.

Yine farklı olarak Cısr-i Sani kurbunda Ada Mukataası toprağındaki yetmiş dönümlük, meyve ağaçlı (eşcar) binası olan bahçenin, rub’ hissesi 300 kuruşa, satılmıştır.⁸³ Toplam üç pay (sehim) olan rub’ hissenin iki sehimini Esseyid Mehmed Salim Efendi ibn el-merhûm Esseyid Abdulfettah Efendi’ye, bir sehimini de kız kardeşi Şerife Ayşe’ye aittir. Söz konusu hisseyi satın alan kişi ise bahçenin nısf hissesinin sahibi olan Mehmed Es’ad Ağa ibn Mustafa Ağa’dır. Ayrıca bahçenin, Ada mukataasına senede 1080 akçe mukataa-i kadîmesi bulunmaktadır. Rub’ hissenin 300 kuruş olmasına binaen bahçenin toplam değerinin 1.200 kuruş olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Fiyatın bu denli yüksek olmasındaki etkenler ise bahçenin büyüklüğü ve bünyesinde eşcar bulunması olmuştur.

1.1.5. Dükkân Alım Satımı

Dükkân alım satımlarında da diğer gayrimenkul satışlarındaki kurallar ve metodlar geçerli olup karşımıza çıkan farklılıklar dükkân tarifleridir. Tariflerde dükkânların, kepenk sayısı ve bab sayısının yanında ne dükkânı olduklarına dair de bilgiler verilmiştir.

---

⁸³ EŞS-198, 56-322.

Tablo 12: Dükkan Satışları

Belge No	Muhiti	Fiyatı (kuruş:k)	Tarifi
18/107	Elhac Halil Mah.	100 k.	3 bab 8 kepenk dükkan
23/135	Vizeli Çelebi Mah.	115 k.	1 bab oda, 1 odunluk ve 2 kepenk çörekçi fırını
37/220	Derun Hisar-Kuru Çeşme Mah.	500 k.	2 bab fevkani oda, 1 sofa, 1 kiler, 1 mahzen, 1 pınar, tahtında 3 kepenk dükkan, bir miktar avlu
48/282	Cedid Kasım Paşa Mah.	100 k.	5 kepenk bakkal ve dükkan
50/294	Hayali Çelebi Mah.	55 k.	1 bab, 2 kepenk hallaç dükkanı
51/300	Sultan Bayezid Mah.	70 k.	3 kepenk, 1 bab Mûytab dükkanı
58/332	Yahşi Fakih Mah.	140 k.	3 kepenk, 1 bab çörekçi fırını (nisf hisse satımı)
61/352	Yahşi Fakih Mah.	70 k.	3 kepenk, 1 bab çörekçi fırını (1/4 sehim hisse satımı)
76/429	Ma'ruf Havace Mah.	165 k.	2 ahır, 1 samanlık, 2 kepenk çömlekçi dükkanı ve bir miktar avlu (Han) 3 kepenk 1 bab tuzluk dükkanı

Dükkan fiyatlarının da belirli bir düzneye içinde tariflendiği görülmektedir. Şöyle ki Yahşi Fakih Mahallesi'ndeki, aynı bölümlerden oluşan iki çörekçi fırınından birinin nisf yani %50 hissesi 140 kuruşa satılmış iken diğer fırının %25 hissesi 70 kuruşa satılmıştır. Yani kaba bir tabirle ikisinin de %50 hisse fiyatı 140 kuruşa tekabül etmektedir.

Sicilde içindeki eşyalarıyla birlikte satılan bir tavukçu dükkanı göze çarpmaktadır.⁸⁴ Bülbül Hatun Mahallesi'nde bulunan dükkan; “derûnunda gedik tabir olunur iki fiçi, kantar, ağaç terazi, bir takım taş dirhem, üç tavuk kafesi bulunan bir bab tavukçu dükkanıdır.” Hristo veled-i Yano'ya tarafından, 30 kuruşa, 4 sehim olarak satılmıştır. 1/4 sehimini Esseyid Mehmed Beşe ibn Ali, 1/4 sehimini Anastaş veled-i Yoan, 2/4 sehimini ise Deşne, Harasafi, Anastaş veled-i Petko

⁸⁴ EŞS-198, 45-264.

zımmiler adına vasileri ve aynı zamanda valideleri Vaşelni(?) bint-i Yoan tarafından satın alınmıştır.

İncelediğimiz Edirne sicilinde sahipleri öldüğü için vasileri tarafından satılan sdükkânlar da mevcuttur. Sicilde iki adet bulunan bu tür satışlarda, söz konusu dükkânları alan kişilerin, vasilerin arasından olması dikkat çekicidir. Örneğin Cedid Kasım Paşa Mahallesi'nden Dido veled-i Koyev'in ölümü sonrası veraseti zevce-i metruku Kundeşe ile üç kızına(Endetca(?), Sinbile ve Cente) kalmıştır. Ardından Kundeşe'nin ölmesiyle hissesi, üç kızarasında pay edilmiştir. Fakat daha sonra kızlardan Cente'nin ölümüyle veraseti sadr-ı kebir oğlu Banodi veled-i Margand'a intikal etmiştir. Dükkânı satın alan kişi ise Endetca'nın oğlu Esteradi veled-i Nikola'dır. Söz konusu dükkân 5 kepenk, 1 bab, harap bakkal dükkânıdır ve 40 kuruşa satılmıştır.⁸⁵

Diğer bir belgede ise Müslüman bir aile arasında gerçekleşmiştir.⁸⁶ Abdurrahman Mahallesi'nde vefat eden Mehmed Beşe ibn Abdullah'ın veraseti zevce-i menkuha-i metrukesi Ümmetullah bint-i Mustafa ve sülbiye kepire kızı Zeynep'e intikal etmiştir. Mirastan Ümmetullah hatun 1 sehim, Zeynep ise 7 sehim pay almıştır. Söz konusu miras ise; Abdurrahman Mahallesi'nde, üç bab tahtani oda, bir sofa, bir miktar avludan oluşan bir ev ile Elhac İslâm Mahallesi'nde bulunan, iki kepenk bir bab çörekçi fırınıdır. Satış akdinde bu iki gayrimenkulün Zeynep'e ait olan kısmı, yani 7/8 sehim, 200 kuruşa satılmıştır. İşin ilginç tarafı ise satın alan kişinin, 1/8 sehimin sahibi olan, Ümmetullah hatun olmasıdır.

Sicilde dükkân satışı dışında bir de han satışıyla ilgili iki belge bulunmaktadır.

---

⁸⁵ EŞS-198, 28-165.

⁸⁶ EŞS-198, 71-405.

Tablo 13: Han veya Han Bölümü Satışları

Belge No	Muhiti	Fiyatı (kuruş:k)	Bölümleri
26/153	Derun Hisar-Hristos Mah. Kapan Dakik Kurbunda	1.350 k.	40 bab fevkani oda, tahtani oda, 1 ahır, 1 samanlık 1 anbar, 2 pınar, 1 nalband dükkânı, bir miktar havlu (nısf hisse satımı) (Kirkov Hanı)
47/278	Daye Hatun Mah.	300 k.	Birbirine muttasıl 22 bab mülk kıptiler odaları (Ayıcılar Hanı)

Tablodan da anlaşılacağı üzere han veya hanlardan bazı bölümlerin satışında fiyatı etkileyen birinci faktör, söz konusu gayrimenkulün büyüklüğü olmuştur. Dükkân satışlarıyla karşılaştırıldığı zaman fiyatlar arasındaki ciddi fark garip karşılanmasa gerekir. Verilen bilgilerden Kirkov Hanı'nın değerinin 2.700 kuruş olduğuna ulaşılabilir olsa da Ayıcılar Hanı'nın değeri hakkında bir yorum yapmak mümkün değildir.

1.1.6. Eşya Alım Satımı

Sicilde eşyaların gayrimenkuller ile satıldığına rastlanmıştır. Fakat sadece eşya satımı içeren belgeler de mevcuttur. Söz konusu belgelerde eşyalar sayılmadan önce “emvalimden...” veya “silk-i mülkümde münselik...” ifadelerine yer verilmiştir. Ardından eşyaların listesi ve satıldığı fiyat verilmiştir. Son olarak satıcı kimliğindeki şahıs eşyaları kaçta sattığını, parasını alıp almadığını ve eğer sattıysa eşyalarla ilişkisi kalmadığını belirtmiştir.

Bu tür satışlarda söz konusu eşyalar genel olarak evlerin temel ihtiyacı olanlardan oluşuyor olsa kişisel eşyalar da bulunmaktadır. Ayrıca ev ve kişisel eşyaların birlikte satıldığını da görmekteyiz.

Tablo 14: Eşya Satışları

Belge No	Eşya Listesi	Fiyatı (kuruş)
6/36	6 minder, 9 kadife yastık, 2 basma yorgan, 2 beledî döşek, Selânikkârî 4 yan ve 1 orta kiçesi, 9 kapaklı-3 kapaksız sahan, 5 lenger, 3 tas, 3 tencere ma'a kapak, 2 sini, 1 tabe-i dest, 1 güğüm, 1 leğen ma'a ibrik, 1 sagir kazgan, 1 maşraba, 1 Halep çiçeklisi entari, 1 şeritli cebe, 1 çuka ferace, 1 çift _ kuşak, 1 çift sim kuşak, 1 sagir yorgan, 4 çarşeb, 1 ocak yaşmağı, 1 halı seccade, 5 ziraî keten bezi, 1 kundak yorganı	40 kuruş
10/60	1 çiçekli entari, 1 şal cebe, 1 çuka karaca, 1 çift incili kuşak, 1 altın gerdanlık, 1 altın yüzük, beş sıra güllü kadife yastık, 2 minder, 1 basma yorgan, 1 orta kiçesi, 2 yan kiçesi, 10 suhde, 1 beledî döşek, 3 tencere ma'a kapak, 1 güğüm, 1 sini	25 kuruş
14/80	4 beledî yastık, 2 kilim, 1 çerçe, 3 Yanbolu kebesi, 1 kazgan, 2 sini, 1 bakır mangal, 2 tencere ma'a kapak, 10 sahan, 1 tabe-i dest, 1 pekmez tabesi, 1 güğüm, 4 sagir minder	30 kuruş
32/190	Memlû 4 köhne yastık, 2 memlû minder, 1 lenger, 1 sahan, 2 el tabesi, 2 köhne kebe, 2 fiçı, 1 yorgan	20 kuruş
40/237	2 minder, 5 müsta'mel yastık, 1 döşek, 2 müsta'mel yorgan, 2 köhne kebe, 1 köhne çerçe, 1 harranî, 1 sagir sini, 6 sahan, 1 tabe-i dest, 1 ibrik ma'a leğen, 5 tencere ma'a kapak, 1 basma mak'ad, bir sagir bakraç, 4 çarşab, 1 hoşab taşı, 1 havan, 2 dokuma makrama	30 kuruş
57/327	10 müsta'mel kadife yastık, 1 müsta'mel orta kiçesi, iki köhne yan kaliçesi, iki köhne sadr kaliçesi, 4 çuka mak'ad, 2 beledî müsta'mel basma yorgan, 1 müsta'mel şal entari, 1 cedit entari, 1 çuka ferace, 1 libade, 1 samur kürk, 1 beledî kakum kürk, 1 sincap kürk, 10 sahan, 3 tencere, 1 şal cebe, 1 dülbend cebe, bir çift altın zümrüt küpe, yirmi beş miskal bir çift altın bilezik, 60 kuruş kıymetli bir çift altın kuşak, bir çift incili kuşak, 1 lal (?), 1 Yemenî taşlı altın yüzük	300 kuruş
60/343	Cisr-i Mihal kurbunda Kabamacı Bağçesi'ndeki "gedik" tabir olunur alet-i malûme (Satan kişi bahçevan taifesinden Velco veled-i Petro)	25 kuruş
61/351	10 kadife yastık, 8 beledî yastık, 7 minder, 1 ocak minderi, 4 çuka mak'ad, 4 şilte, 1 dökme ocak yaşmağı, 1 dökme kapı perdesi, 1 halı seccade, Selânikkârî bir orta kiçesi, 1 hamam kaliçesi, 2 döşek, 1 şilte, 2 kûtni, 1 sandal, 2 basma yorgan, sagir-kebir 20 sahan ma'a kapak, 3 cedit sini, 3 tas ma'a kapak, 2 leğen ma'a ibrik, 3 güğüm, 1 sim kahve tepsisi, 1 tas, 1 sim buhurdan ma gülâbdan, 11 sim fincan zar ve sim _ bir ayna, 1 sandık, 1 telli kablı(?) bir sincap kürk, 1 şal cebe, 2 çiçekli	150 kuruş

	entari, 1 şalı(?) şalvarı, bir çift altın kuşak, bir çift incilli kuşak, işleme 10 havlu, işleme 10 çevre makremesi, 41 yağlık, 1 sarık örtüsü, 2 bohça ve Fatma isimli bir Arap cariye	
69/392	10 kadife-1 beledî-1 basma yastık, 4 çuka mak'ad, 2 beledî döşek, 6 minder, 1 orta kiçesi, 1 kakum-1 kedi-1 nafe kürk, 3 basma yorgan, 1 çuka entari, 1 kadife entari, 1 şal entari, 12 kapaklı sahan, 1 kuzu lengeri ma'a kapak, 1 leğen ma'a ibrik, 4 tencere ma'a kapak, 1 hamam tası, 1 keyl kutusu, 2 güğüm, 1 kahve ibriği, 2 hoşab tası ma'a kapak, 1 maşraba, 2 tahta sandık, 1 ferraş, 1 iskemle, 1 sepet sandığı, 1 maşa, 1 gürz, 1 aynı, 1 çift ceviz naleyn, 1 çift altın kuşak, 1 altın gerdanlık, 1 hamam rahtı, 1 kadife cebe, 1 dökme ocak yeşmağı, 1 çuka kapı perdesi, 1 çuka seccade, 1 meydan sinisi, bir sofra-i ma-i peşkir, 1 kahve tepsisi, 5 sagir lenger, 1 çuka ferace	50 kuruş
74/417	4 minder, 1 ocak minderi, 8 kadife yastık, 1 baş yastığı, dört İzladî-1 orta kiçesi, 2 beledî döşek, 3 basma yorgan, 1 dökme ocak yeşmağı, 1 beyaz seccade, 1 çiçekli entari, 1 şallı entari, 1 çiçekli kürk kabı, 1 çuka ferace, 1 altın gerdanlık, 1 altın yüzük, 1 çift habbe küpe, _ Yemenî, 4 gömlek, 8 işleme yağlık ve iki dülbend yağlık, 4 işleme makrame, 4 bohça, 1 sim kuşak, 1 sedefli mir'at, 2 çarşaf, 2 don, 1 boğası entari, 1 iplik alacası şalvar, 1 boğası kürk, 1 şal cebe, 8 kapaklı sahan, 2 tencere ma'a kapak, 1 tabe-i dest, 1 kenarlı sagir sini, 1 kebir sini, 3 sahan, 2 lenger, 2 güğüm	60 kuruş
80/452	1 köhne kakum kürk, 1 sansar kafası köhne kürk, 2 şallı entari, 1 şallı ferace, 50 kuruş kıymetli bir çift altın bilezik	120 kuruş

Eşya satışlarıyla ilgili bu belgelerden birçok bilgi edinebilmek mümkündür. Örneğin 80/451 no'lu belgedeki eşya listesinde “50 kuruş kıymetli bir çift altın bilezik” ifadesi geçmektedir. Ayrıca yine sehimlere ayrılmış bir eşya satışı da mevcuttur.⁸⁷ Kafs Kapsu kurbunda bulunan bir bacacı dükkânının içindeki gedik tabir olunur iki kazan, bir kefgir, iki temur şiş, iki tekne, bir merkeb ve alet-i malûme üç sehime ayrılmıştır. Söz konusu sehimlerden birinin sahibi olan Bavli(?) zımmi ile kayınpederi Pico veled-i Ileba(?) hisselerini, Asıtane-i Aliyye'de yaşayan Bacacı Bekir Beşe ibn Ahmed'e satmışlardır. Söz konusu sehim daha sonra Bacacı Ahmed Beşe ibn Osman'a, yine 100 kuruş ücret ile geçmiştir. Fakat buraya kadar olan tüm bu gelişmeler davacı, Bacacı Ahmed Beşe'nin iddaasından ibarettir. Ahmed Beşe, söz konusu sehimin kendisine teslimini istemiştir. Ancak iddaasını, şahitler aracılığıyla kanıtlamadığı için davası düşmüştür.

⁸⁷ EŞS-198, 73-415.

1.2. Hizmet Ücreti

Ekonomik açıdan değerli bilgiler içerebilecek bir başka belge çeşiti de hizmet ücreti ile alâkalı davaların görüldüğü belgelerdir. Bu tip belgelerde genel olarak herhangi birine bir hizmette bulunan kişi, hizmetinin karşılığı olan ücretini alamadığı için mahkemeye başvurma yoluna gitmiştir. Hizmet eden kişi davacı olarak, hizmet ettiği kişiyi ve kaç sene, nasıl bir iş yaparak hizmet ettiğini belirtmiştir. Gerek görüldüğü zaman davacılara da sorular sorulmuştur. Nitekim haklı bulunanlara, söz konusu ücretin ödenmesine yönelik kararlar verildiği olsa da bazen de sulh yollu anlaşmalar yapılmıştır.

Kâtib-i Cevv Mahallesi'nden Mehmed bin İbrahim, Nalband Ahmed Ağa ibn-i Abdullah'ın bir res' cariyesini, Asıtane-i Aliyye'den Edirne'ye, 100 kuruş karşılığında getirmiştir. Fakat bu hizmetinden 70 kuruş almıştır. Ayrıca yine Nalband Ahmed Ağa'ya, "beher mah üçer kuruş ücret" tesmiyesiyle yirmi dört ay hizmet etmiştir. Bu hizmetinden de 72 kuruş alacaklı iken 10 kuruş eksik almıştır. Tüm bunlara ek olarak yine Nalband Ahmed Ağa tarafından, yirmi beş kile hintası haksız yere alınıp, satılmıştır. Sonuç olarak Nalband Ahmed Ağa'dan 40 kuruş ve yirmi beş kile hintanın alınıp kendisine teslim edilmesi için mahkemeye başvurmuştur. Fakat Ahmed Ağa'nın vekili Halil Beşe ibn Hasan ile 25 kuruş üzerine sulh yollu anlaşma sağlanmıştır.⁸⁸

Bir başka örnekte ise Yancıkçı Şahin Mahallesi'nden Fatma bint-i Hüseyin adlı kadın, Osman Ağa ibn-i Abdullah'a yirmi sene hizmette bulunmuştur. Hizmetinin karşılığı olan ücreti alamadığı için mahkemeye başvurmuş ve Osman Ağa ile 25 kuruş üzerine sulh yollu anlaşma yoluna gitmiştir.⁸⁹ Yine Ali Kuşî Mahallesi'nden Şerimev(?) bint-i Yoan adlı kız (bikr-i baliğ), Duhar veled-i Manu'ya yaptığı sekiz senelik hizmetinin karşılığını alamadığını belirtmiştir. Bu davada davalı Duhar'a da sual sorulduğu görülmektedir. Duhar cevabında sekiz senelik hizmetin beş senelik kısmını onaylamış olsa da kalan üç senelik hizmeti inkâr etmiştir. Bunun üzerine Şerimev, iddaasını şahitler yoluyla kanıtlama aşamasına geçmekte iken

---

⁸⁸ EŞS-198, 4-27.

⁸⁹ EŞS-198, 21-126.

Duhar'ın talebiyle 30 kuruş üzerine sulh yapılmıştır.⁹⁰ Nihayet bir diğer örnekte Baba Timurtaş Mahallesi'nden Mehmed bin Abdullah, Mehmed Beşe ibn-i Mehmed'e beş sene hizmette bulunmuş ve ücretini almak için dava açmaya hazırlanmaktadır. Fakat bir sonraki aşamaya geçmeden, 25 kuruş üzerine sulh yapılmıştır.⁹¹

Hizmette bulunanlar arasında, hizmetinin karşılığını aldığına dair beyan verenler de olmuştur. Ayatahta(?) Mahallesi'nden Aleksî veled-i Kosta adlı zımmî, Aleksanderi veled-i Mico zımmîye, beher hafta ikişer kuruş ücret tesmiyesi ile on sene hizmette bulunduğunu ve söz konusu hizmetinin karşılığını teslim aldığına bildirmiştir.⁹² Yine, Medrese-i Ali Beg Mahallesi'nden Zeliha bint-i Abdullah, Esseyid Elhac Ahmed Ağa'ya beş sene hizmette bulunduğunu ve karşılığında 30 kuruş aldığına bildirmiştir.⁹³

Yaptığı hizmetin karşılığı olarak nakit paradan başka eşya, hayvan vb. alan kişiler de olmuştur. İsa Fakîh Mahallesi'nden Cante bint-i Dimitri, Zafide(?) bint-i Hristo'ya sekiz sene hizmette bulunmuştur. Hizmetinin karşılığı olarak da 10 kuruş, bir çift altın küpe, 1 çift sim kuşak teslim aldığına bildirmiştir.⁹⁴

Sultan Bayezid Mahallesi'nden Mustafa Beşe ibn-i Halil Efendi, Esseyid Ahmed Beşe'nin vefat eden babası Mehmed'e on beş sene hizmette bulunmuştur. Ölümünden dolayı da hizmetinin karşılığını, oğlu Esseyid Ahmed Beşe vermiştir. Davada ilginç olan Ahmed Beşe'nin 300 kuruş harcaması olduğu ve bu yüzden ödemeyi malından iki çift kara sagir tosunu, üç kara sagir inek, bir res' camış düvesi, otuz kile hinta ve altmış kile çavdar, şair vererek yapması olmuştur.⁹⁵

Veli Orman dolaylarındaki eşkıyalık faaliyetlerini önlemek için sekbanbaşı olarak görevlendirilen Alemdar Hasan Beşe ibn-i Beşir, dört buçuk aylık bir hizmette bulunmuştur. Toplam 1237,5 kuruş alacağını 1.000 kuruşunu almıştır. Kalan 237,5 kuruşu alabilmek için de mahkemeye başvurmuştur. Nitekim 180 kuruşu kabul

---

⁹⁰ EŞS-198, 30-178.

⁹¹ EŞS-198, 37-224.

⁹² EŞS-198, 37-219.

⁹³ EŞS-198, 42-250.

⁹⁴ EŞS-198, 11-66.

⁹⁵ EŞS-198, 33-197.

ederek sulh yollu anlaşmayı seçmiştir.⁹⁶ Muradiye Mahallesi'nden Ahmed bin Mehmed ise sekiz senelik hizmet ücretinden meccanen (karşılıksız olarak) vazgeçmiştir.⁹⁷ Bu davranışındaki en büyük etken, muhtemelen, hizmet ettiği Esseyid Mehmed Çavuş ibn-i Esseyid Ali'nin üvey babası olmasıdır.

Hizmet ettikleri kişinin veya hizmet eden kişinin ölümüyle, ölen kişinin varisleri, yakınları tarafından söz konusu hizmetin ücretinin alınması için açılan davalar da söz konusudur. Söz konusu davalarda olaylar çok farklı yerlere de gitmiştir. Üsküdar Nahiyesi'nden Havarız Karyesi'nde yaşayan Esseyid Mehmed bin Mustafa, Elhac Mehmed bin Elhac Ahmed'e, 12 sene hizmet etmiş ve 320 kuruş bu hizmetinden alacağı vardır. Ayrıca babası Mustafa'nın terekesinden 80 kuruşun da Elhac Mehmed tarafından haksız yere gasp edildiğini iddaa ederek, toplam 400 kuruş teslim almıştır.⁹⁸ Çörek Karyesi'nde vefat eden Anastas veled-i Lozan'ın varisleri ise Anastas'ın, Ali Ağa ibn-i Hasan Ağa'ya beş sene hizmet ettiğini iddaa ederek, bu hizmetin karşılığını talep etmişlerdir. Ali Ağa ise bu hizmetin üç sene olduğuna dair beyan bildirmiştir. Fakat daha sonra davacıların iddaalarını kanıtlama aşamasında iken sulh yoluna gitmiştir. 37,5 kuruş ve 2 kuruş kıymetli bir Yanbolu kebesi üzerine sulh yapılmıştır.⁹⁹

Bir başka örnek vermek gerekirse; Yıldırım Bayezid Mahallesi'nden Benayot veled-i Yemandi, bir süre önce vefat eden Manuk Ermeni'ye beher yevm 18 para ücret ile "babucculuk sanatı"nda iki sene hizmet ettiğini, ücretinin üçer parasını aldığını belirtmiş ve kalanının ödenmesi talebiyle dava açmıştır. Fakat Manuk'un oğlu Abraham, söz konusu hizmetin 50 gün olduğunu iddaa etmiştir. Abraham'ın, mahkemenin sunduğu yemin teklifini kabul ederek gerçekleştirmesi sonucunda dava düşürülmüştür.¹⁰⁰

İlginç bir dava da Sitti Hatun Mahallesi'nden Yanu veled-i Mitro tarafından açılmıştır. Yanu, babası Mitro'nun, bazı çarıkçı ustalarının imalâthanelerinde gediği olduğunu ve bunların kendisine mevrus (miras) kaldığını iddaa etmiştir. Ayrıca aynı esnaf grubu için "şakird" olarak üç sene hizmet ettiğini bildirmiştir. Binaenaleyh söz

---

⁹⁶ EŞS-198, 17-99.

⁹⁷ EŞS-198, 36-214.

⁹⁸ EŞS-198, 32-196.

⁹⁹ EŞS-198, 37-223.

¹⁰⁰ EŞS-198, 42-251.

konusu gediğin ve şakirdlik hizmetinin karşılığının verilmesi talebiyle başvurmuştur. Verilen hüküme göre gedik davası meşrûattan olmadığı için kabul edilmemiş fakat şakirdlik hizmetinin karşılığı olan 60 kuruşun kendisine ödenmesine hüküm verilmiştir.¹⁰¹

Tüm bu bölümde incelenen örnek belgeler Osmanlı'nın taşra kentlerinde kapalı istihdamın nasıl yürüdüğüne dair çok değerli belgeler olarak kabul edilmelidir. Devlet dışında orta ve üst kesimdeki tebaanın yanlarında istihdam ettikleri kişiler sayesinde gerçekleştirdikleri reel iktisadi eylemler, ekonomik yapıya ve iâşe düzenine katkılarının sessiz tanıkları olarak kabul edilmelidir.

1.3. Alacak Davaları

Alacak davalarında da ekonomik anlamda değerli bilgiler bulunabilmektedir. Bu tür davalar da tıpkı hizmet ücreti ile alâkalı davalarda olduğu gibi, borç verenin, alacağı olanın, söz konusu parasını, eşyasını alamadığı için başvurması yoluyla karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Edirne cebehanesinde cebecibaşı vekili olan Esseyid Mehmed Ağa ibn-i Osman'ın 1,000 kuruşu,H. 1190 senesinde Vidin Kal'ası'nda yeniçeri ağası vekiliolan Abdullah Ağa ibn-i Mehmed tarafından alınmıştır. Dolayısıyla söz konusu parasının teslimini talep etmektedir. O sırada Edirne-Acemoğlu Hanı'nda misafiren bulunan Abdullah Ağa ise bu durumu inkâr etmiştir ve bunun üzerine kendisine yemin teklif edilmiştir. Fakat yemin etmekten kaçınması sonucunda söz konusu parayı, Esseyid Mehmed Ağa'ya ödemesi yönünde hüküm verilmiştir.¹⁰²

Kuşkusuz her alacak verecek ilişkisinde inkar söz konusu değildir. Zira borcunu açıkça kabullenen kişiler de vardır. Bunlardan biri olan Kahveci İsmail Beşe ibn-i Abdullah'ın, Kolancı Ahmed Beşe ibn İbrahim'e 1,025 kuruş borcu bulunmaktadır ve dolayısıyla borcun ödenmesini talep etmiştir. Kahveci İsmail Beşe ise bu borcun var olduğunu onaylamıştır. Bunun sonucunda da borcun ödenmesi için tenbih niteliğinde hüküm verilmiştir.¹⁰³

---

¹⁰¹ EŞS-198, 60-345.

¹⁰² EŞS-198, 7-43.

¹⁰³ EŞS-198, 64-370.

Alacak verecek davalarında kimi zaman cezai yaptırımlar da uygulanabilmekteydi. Örneğin borcunu ödeyemediği için Edirne Bostancıbaşı tarafından hapis altında tutulan Manul veled-i Tohofi'nin maddî durumunun kötü olduğu anlaşılmaktadır. Uncu Manul veled-i Benaki'ye 300 kuruş borcunu ödeyebilecek imkânı da söz konusu değildir. Bu yüzden Uncu Manul tarafından hapis altına aldırılmış ve üç aydır hapis yatmaktadır. Halktan bazı kimseler ile “udul-i ahrar-ı rîcal-i müslimin” ifadesiyle mahkemede bulunan şahitlerin de Manul'un maddi durumunun ve elle tutulur bir varlığının olmadığını, bu yüzden hapisten çıkarılması gerektiğini arz etmeleri sonucunda verilen hüküm de bu yönde olmuş ve hapis altındaki Manul zımmi, serbest bırakılmıştır. Bu davada özellikle dikkat edilmesi gereken nokta ise hapis altındaki Manul zımminin serbest bırakılması için mahkemede ifade verenlerin Müslümanlardan oluşan bir grubun olmasıdır.¹⁰⁴

Aldığı borca karşılık, elindeki eşyayı veya gayrimenkulü rehin verenler de olmuştur. Bunlardan Abdurrahman Mahallesi'nde yaşayan Uzun Mehmed bin Osman, Mehmed Emin Ağa ibn Elhac Ahmed'e 148 kuruş borçludur. Borcuna karşılık da gayrimenkulünü rehin olarak vermiştir. Söz konusu borcun 121 gün içerisinde ödenmemesi durumunda da Mehmed Emin Ağa, gayrimenkulü satma hakkı elde ediyor. Satması halinde de satıştan gelen paranın 148 kuruşunu alıp, fazlasını Uzun Mehmed'e vermesi kararlaştırılmış. Bu iş için de Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa, vekil olarak tayin edilmiştir.¹⁰⁵

Benzer bir dava da gayrimüslimler arasında görülmüştür. Bu örneğe göre; Devmine bint-i Niko'nun, Limberine bint-i Dimitri'ye 30 kuruş borcu vardır. Borcuna karşılık da Ali Kuşî Mahallesi'ndeki iki bab tahtani oda, bir kenif ve bir miktar avludan oluşan menzilin 2/3 hissesini, “akçesini ne zaman ödersem geri almak şartıyla” diyerek satmış veya rehin olarak vermiş. Lakin daha sonra satışa fesad karıştığını belirtmiş ve söz konusu 30 kuruş borcun kendisinden alınmasını, gayrimenkulünün geri verilmesini talep etmiştir. Aslında gayrimenkulü sattığı kişinin yani Limberine'nin, menzili geri vermeye pek niyeti olmadığı gözlemlenmektedir. Nitekim Devmine, önceki satış akdini, yani “akçesini ne zaman ödersem geri almak

---

¹⁰⁴ EŞS-198, 8-50.

¹⁰⁵ EŞS-198, 21-125.

şartıyla” olan kısmını, şahitler yoluyla kanıtlamış ve borcunun ödeyerek, menzilini geri almıştır.¹⁰⁶

Alacaklı veya borçlunun vefat ettiği durumlarda durumun bambaşka vaziyetler aldığı görülmektedir. Yeni hak iddaaları, borcun varisler tarafından ödenmesi veya varislerin borcu ödemesi gibi konular mahkemeye taşınmıştır.

İlk olarak Kostantin veled-i Yorgi, vefat eden Yorgaki'den 3 sene önce 50 kuruş alacaklı olduğunu ve Yorgaki'nin ölümüyle de söz konusu borcun, terekesini alan oğlu Hristodoli veled-i Yorgaki tarafından ödenmesini talep etmiştir. Fakat Hristodoli'ye sual dahi sorulmadan, Kostantin'in davası düşürülmüştür.¹⁰⁷ Bir diğer örnekte ise eşi ölen Pavte bint-i Yorgo adlı kadın ise eşi Krasto(?) veled-i Yoan'ın ölmeden iki sene önce Yorgo veled-i Tedelko'ya 400 kuruş borç verdiğini, bir sene önce paranın yarısı olan 200 kuruşun ödediğini, ölümüyle de kalan 200 kuruş meblânın kendisine mevrus olduğunu belirtmiştir. Yani 200 kuruşun kendisine ödenmesini talep etmiştir. Fakat bir sene önceki 200 kuruşluk ödemenin sulh yoluyla anlaşarak yapıldığı ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine davası düşürülmüştür.¹⁰⁸

Benzer bir dava da Hatice bint-i Elhac Halil'in, ölen annesine borcu olan Esseyid Mehmed Ağa ibn-i Elhac Hüseyin'e açtığı davadır. Merhum Zeyneb bint-i Elhac Mustafa'ya 1,000 kuruş borcu olan Esseyid Mehmed Ağa, borcun 600 kuruşluk kısmını Zeyneb hayattayken ödemiştir. Hatice hatunun davası da bakî 400 kuruşluk kısmın kendisine varis olduğunu iddaa etmesinden ibarettir. Esseyid Mehmed Ağa ise söz konusu 1,000 kuruşluk borcu onaylayarak, Cisir-i Cedid denilen yerin yakınlarında, kardeşi Hafız'ın bakkal dükkânında, insanların gözü önünde ödediğini belirtmiş ve iddaasını da şahitler kanalıyla kanıtlamıştır. Sonuç olarak davanın düştüğü yönünde hüküm verilmiştir.¹⁰⁹

Alacak davaları ile ilgili tespit ettiğimiz son belge ise Sandalcı Anastaş veled-i Nikola'nın, borcunu gayrimenkul olarak ödediği davadır. Anastaş'ın vefat eden Yorgaki veled-i Lifuri(?)'ye 600 kuruş borcu vardır ve bunun karşılığında vasilere Darü'l-hadis Camii Şerifi evkafından Bit Pazarı'nda vâki üç bab dükkân arsası, vakf-

---

¹⁰⁶ EŞS-198, 65-373.

¹⁰⁷ EŞS-198, 38-229.

¹⁰⁸ EŞS-198, 19-115.

¹⁰⁹ EŞS-198, 24-142.

ı mezbura ait Fatma Hatun Mahallesi'nd vâki bir bab vakıf menzili ve yine vakf-ı mezbura ait Hasan Ağa Adası'nda bulunan tahminen beş dönümlük dut bahçesini vermiştir. Fakat daha sonra dut bahçesinin kendisine teslimini istemiştir. Sonuç olarak varisler ile 10 kuruş üzerine sulh yapılmış ve bahçe varislerde kalmıştır.¹¹⁰

2. SOSYAL HAYAT

Şeriyeye sicillerinin Osmanlı mahkeme kayıtlarını içermesi sebebiyle ekonomik yaşamla birlikte ihtilafa konu olan her türlü sosyal meseleyi içermesi nedeniyle sosyal tarih araştırmalarındaki yeri yadsınamaz. İncelediğimiz 198 Numaralı Edirne Şeriyeye Sicili de kentin sosyal hayatına dair çok değerli veriler sunmaktadır. Edirne'de sosyal hayata dair belgeler; Müslüman-gayrimüslim arasındaki dayanışma örnekleri, adli vakaların çeşitliliği ve sayısı, boşanma ve nafaka davalarının çokluğu, Müslüman olmaya dair belgelerin bulunması gibi çeşitlilikler arz etmektedir.

İncelediğimiz sicilde dikakt çeken hususlardan biri “zımmi, nasraniye” ve “bint-i, veled-i” kelimelerinin kullanıldığı yerler olmuştur. Zira Müslüman birinin kimliği verilirken erkek ise bin (örn. Mehmed bin Ahmed), kadın ise bint-i (örn. Zeyneb bint-i Ahmed) şeklinde kullanılmış olması alışlagelmiş bir durumdur. Fakat söz konusu kişinin gayrimüslim olması durumunda erkek ise veled-i (örn. Abraham veled-i Dimitri) tabiri kullanılmıştır. İlginç olan ise gayrimüslim kadın isimlerinde bint-i kelimesinin kullanılmış olmasıdır. Erkekler için farklı olarak bir tabir, yani veled-i kullanılırken, kadınlarda Müslümanlardaki gibi bint-i kullanılması, yani ayrı bir ifadenin bulunmaması son derece ilginçtir. Spekülatif bir yorum yapılacak olursa; bu farklılığın sebebi İslâm dininde gayrimüslim bir erkekle evlenmenin caiz olmadığı fakat gayrimüslim bir kadınla evlenmenin caiz olabileceği kuralıyla ilgili olmalıdır..

Aynı şekilde Müslüman isimlerden sonra “nam kimesne”, “nam hatun” tabirleri standart olarak görülüyorsa da gayrimüslimlerde bu durum da farklılık göstermiştir. Bahsi geçen kişinin bazen de ırkı ile yazıldığını görüyoruz. Örneğin bazen Abraham veled-i Dimitri nam zımmi yazılırken, bazen de Abraham veled-i Dimitri nam Ermeni-Yahudi şeklinde yazılmıştır. Fakat bu bağlamda kadınlarda da

---

¹¹⁰ EŞS-198, 49-289.

ayrı bir ifade kullanılmıştır. Kadınlarda ırk belirtme durumu söz konusu olmamış, fakat ayrı bir ifade olarak bilhassa “nasraniye” ifadesi kullanılmıştır.(örn. Pavte bint-i Yorgo nam nasraniye)

Sicilde Müslüman isimlerinde en sık geçen ünvanlar ise Ağa, Bey, Efendi, Elhac, Esseyid, Beşe, Molla iken gayrimüslim isimlerindeki ünvanlar genellikle meslek isimleri veya fiziksel özelliklerinden ötürü kullanılan kelimeler olmuştur.

2.1. İslâm (Müslüman) Olma

Osmanlı Şer’iyye Sicilleri’nde nadir olarak görülen Müslümanlaşmaya (İslâm olma) dair belgelerden, incelenen sicilde sekiz adet bulunmaktadır. Bu belgelerde söz konusu din değiştiren kişinin ilk önce yaşadığı muhit ve kimliği belirtilmiştir. Daha sonra “şerif-i İslâm ile müşerrefe olup”, Türk isimleri aldıklarını görüyoruz. Ayrıca oğlu veya kız kardeşi ile birlikte İslâm olanları da görmekteyiz.

Tablo 15: İslâm (Müslüman) Olanların Listesi ve Yeni İsimleri

Belge No	Yaşadığı Yer	Eski İsmi	Yeni İsmi
1/1	Çöke Nahiyesi Papazlar Karyesi	Dodura bint-i Mitro ve sagir oğlu Mitro	Emine Ali
1/2	Çöke Nahiyesi Akpınar Karyesi	11 yaşında Jabeka bint-i Dula 10 yaşında kız kardeşi Seviltan(?)	Fatma Zeliha
1/3	Ada Nahiyesi – Oğul Paşa Karyesi	Kiko veled-i Ednaz	Hasan
1/4	Asıtâne-i Aliyye Balat	Aslan Yahudi veled-i Abram	Ahmed
1/5	Yahya Beg Mah.	Pedre Poşidir(?) veled-i Yani(?)	Ahmed
82/458	Üsküdar Nahiyesi Kurtcalar Karyesi	Aslav veled-i Velco	Ahmed
82/459	Üsküdar Nahiyesi Kurtcalar Karyesi	Yanko veled-i Yoan	Mehmed
82/460	Havace Ömer Mah.	Magirdic veled-i Petrus	Mehmed

İslâm olmaya dair belgelerin, belgelerin numarasından da anlaşılacağı üzere, ilk varak ve son varakta bulunması ayrıca ilginçtir.

2.2. Evlilik-Boşanma-Nafaka Davaları

Aile, toplumun en küçük yapı taşıdır. Doğal olarak da sosyal hayatı anlama konusunda bakılması gereken ilk belgelerden biri de evlilik ve boşanmaya dair belgeler olmalıdır. Zira mutsuz bir evlilik geçiren insanın, sosyal hayatı da olumsuz olarak etkilenmektedir. Bununla birlikte tarih boyunca her toplum “aile müessesesi”ne büyük önem vermiştir. Çünkü bir toplumun varlığını devam ettirebilmesi için sağlam temeller üzerine kurulmuş bir ailelik sistemine ihtiyacı vardır.

Osmanlı toplumu da aile ve evlilik gibi konuları önemsemiş ve evliliklerin belirli bir nizam içerisinde gerçekleşmesi için kurallar konulmuştur. Evlenmeye karar veren bir kadın ve bir erkeğin, şahitler huzurunda, din adamları tarafından bir nikâh akdi oluşturularak evlenmesi yolu benimsenmiştir. Nikâhların mahkemelerde veya mahkemelerin kontrolü altında din adamlarınca kısılması geleneğinin Tanzimat’tan sonra Sicill-i Nüfûs Nizamnamesi ve Kanunları ile devam ettirildiği görülmektedir.¹¹¹

Evlilikte devamlılık esastır. Buna binaen aile içerisinde problemlerin baş göstermesiyle yani çiftin anlaşamaz duruma gelmesiyle nikâh akidlerinin son bulması işlemi olan boşanmalara da izin verilmiştir. Şimdi Edirne’nin 198 Numaralı Şer’iyye Sicili’ndeki aile ile ilgili kayıtlara yakından bakarak kentin 18. Yüzyılın ikinci yarısındaki sosyal hayatına dair bilgiler değerlendirilecektir.

2.2.1. Evlilik

İncelediğimiz sicilde evlilik ile alâkalı bir adet evlilik talebine dair belge bulunmaktadır.¹¹² Belgeye göre Attar Elhac Halil Mahallesi’nden Esseyid Abdullah Efendi ibn Elhac Mehmed Efendi adlı kişi, Ayşe bint-i Musa adlı bibr-i balığ olarak

¹¹¹ M.A. Aydın, “Osmanlıda Aile Hukukunun Tarihî Tekâmülü”, Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi, C. II, Türkiye Cumhuriyeti Aile Araştırmaları Kurumu Yay., Ankara, 1992, s.440

¹¹² EŞS-198, 71-406.

nitelenen kız ile evlenmek istemektedir. Bunun için de mihr-i müeccel olarak; bir çift altın bilezik, bir çift altın kuşak, on kadife yastık, dört çuka mak'ad, dört altın yüzük, bir altın zırhgir, bir şeritli cebe, bir entari, bir orta kaliçesi, bir güğüm, bir sini, on sahan, iki tencere, bir hoşab tası, bir leğen, bir ibrik ile adı geçen mahallede bulunan bir bab fevkani oda, bir sofa, üç bab tahtani oda, bir sofa, bir matbah, bir kuyu, bir ahır ve bir miktar avludan oluşan menzilinı vermiştir. Söz konusu müeccelin, karşı taraf tarafından da ahz u kabz edildiği belirtilmiştir.

Sicilde çok eşli evliliğe dair de bilgiler bulunabilmektedir. Örneğin Edirne civarındaki Nevahi-i Yanbolu kazasına tabi Karagöz Karyesi'nde vefat eden Kethüdayeri Elhac Halil Ağa ibn-i Elhac Mustafa Ağa'nın veraseti pay edilirken, mirasçılarında zevce-i metrukeleri olarak geçen Rabia bint-i Mustafa Ağa ve Zeliha bint-i Yusuf adlı kadınlar merhum Elhac Halil'in eşleridir. Ayrıca belgenin içeriğinde davacı olarak görülen merhumun kızlarından olan Hatice Hatun'un ifadesine göre annesi Esmâ hatun vefat etmiştir. Dolayısıyla merhumun üç eşi olduğu kanısına varmaktayız.¹¹³

Ayrıca sicilde nişan ve mukavele iptaline dair de belgeler bulunmaktadır. Nişan ve mukavele, evlenmeyi düşünen çiftlerin birbirlerine yolladıkları eşyalardan oluşmaktadır. Yani bir nevi yüzük takma, nişanlanmaya benzemektedir. İlk örnek olarak Karaca Ahmed Mahallesi'nden Eztesa bint-i Benayot, Hristo veled-i Mitro ile nişan ve mukavele yapmışlardır. Bu bağlamda Eztesa, bir yeleşi Hristoya göndermiştir. Hristo ise kendisine bir nısfıye altın göndermiştir. Fakat fikirleri değişince nişan ve mukavele iptal edilmiştir. Birbirlerine gönderdikleri eşyaları da tekrar iade etmişlerdir.¹¹⁴

Diğer bir belge de ise farklı bir durum söz konusu olmuştur. Debbağ Elhac Halil Mahallesi'nden Esseyid Abdullah bin Mehmed, Ada Nahiyesi'ne bağlı Emirli Karyesi'nden Ayşe bint-i Musa ile evlenmek istemektedir. Davalı olarak görülen Esseyid Abdullah, Ayşe'nin mihr-i müeccel ve muaccel karşılığı, hatta şahitleri huzurunda kabul ettiğini fakat daha sonra bu fikrinden caydığını belirtmiştir. Fakat

---

¹¹³ EŞS-198, 54-316.

¹¹⁴ EŞS-198, 22-131.

mahkeme tarafından davası, tenakus olup mesmû' olmadığı gerekçesiyle düşürülmüştür.¹¹⁵ Yani mahkemeden bu konu ile alâkalı bir sonuç alamamıştır.

2.2.2. Boşanma

Boşanma, evlenmek için nikâh akdi yapan çiftlerin, söz konusu akdi bitirdiklerini ifade eden tabirdir. Boşanmalar Osmanlı Devleti'nde de hoş karşılanmasa da çiftlerin, birbirleri ile geçinemeyecek duruma gelmeleri halinde başvuru bir yol olmuştur. İslâm hukukunda boşanma hakkının erkeğe verildiği bilinen bir gerçek olsa da erkeğin kadın ile anlaşamama, şiddet vb. durumlarda kadın haklarının korunması sağlanmış ve kadına da boşanma hakkı tanınmıştır.

Sicilde iki farklı boşanma çeşidinin olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki boşanma isteğinin kadın tarafından gelmesi durumunda yapılan ve “muhalâa-i sahiha-i şer'i” olarak geçen muhalâa yoluyla boşanmadır. Bu türk boşanmalarda kadınların, kocalarıyla anlaştıkları görülmektedir. Yani bu türk boşanmalar bir nevi karşılıklı anlaşma sağlanan şartlı boşanmalardır. Bu tür boşanmalarda farklı olarak kadınların, mihr-i müeccelinden tamamen veya bir kısmından, nafaka talep etmeden, boşanma bedeli parası olan bedel-i hûl' almadan boşanmayı kabul ettikleri görülmektedir.

İkinci boşanma çeşidi ise “tatlik” usulüdür. Bu usulde boşanma talebi erkek tarafından gelmiştir. Genellikle kadınların ifadesinde “beni tatlik eyledi” olarak geçtiğini göze alırsak erkeklerin boşanmak için mahkemelere başvurmadığı izlenimini görebiliriz. Zira daha önce de bahsettiğimiz, “İslâm hukukuna göre boşanma hakkı erkeğe tanınmıştır” kuralına göre erkek, mahkemeye gitmeden, karısını boşayabilmektedir. Talak olarak da bilinen bu yöntemle göre bir erkek, karısını boşamak isterse *boş ol* demesi yeterlidir. Fakat pişman olup tekrar evlenenler olması muhtemeldir. Burada dikkat edilmesi gereken bir husus da İslâm'ın erkeğe tanıdığı talak hakkı sayısının iki olmasıdır. Yani üç kere *boş ol* diyerek eşini boşayan birinin, boşadığı karısı başka bir erkekle evlenip tekrar boşanmadan, yeniden evlenmesi mümkün değildir. Bu durum boşanmak isteyen erkekler için son derece caydırıcı bir unsur olmuştur.

---

¹¹⁵ EŞS-198, 60-346.

Boşanma davaları her ne kadar sosyal hayata dair bir konu olsa da bu işin bir de ekonomik boyutu bulunmaktadır. Şöyle ki evliliklerde belirlenen mihr-i müeccel denilen meblağa dair kayıtlar ekonomik bağlamda son derece önemli bilgiler taşıyabilmektedir. Çünkü belirlenen mihr-i müeccellere bakarak, kişinin ekonomik durumu hakkında genel bir kaniya ulaşma imkânı vermektedir.

Tablo 16: Muhalaa Yoluyla Boşanmalar ve Mihr-i Müecceller

Belge No	Mihr-i Müecceli	Sonuç
2/13	25 kuruş	Nisfından vazgeçmiş (12,5 kuruştan)
2/14	30 kuruş	Tamamından vazgeçmiş. Fakat nadime olmuş.
3/17	40 kuruş	Tamamından vazgeçmiş. Fakat nafaka ve bedel-i hal' almış.
3/18	15 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
3/19	85 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
3/21	16 kuruş	Tamamından vazgeçmiş. Fakat nadime olmuş.
4/22	51 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
5/30	20 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
8/47	60 kuruş	Tamamından vazgeçmiş. Fakat nadime olmuş.
8/49	30 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
13/73	50 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
14/81	40 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
14/84	Yok	Müeccel belirtilmemiş. Fakat bedel-i hal' almış.
18/108	30 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
20/121	15 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
25/146	200 kuruş	Tamamından vazgeçmiş. Fakat İstanbul'daki bir şerbethanenin 7 senelik işletiminden alacağı olan 105 kuruşu almış.
27/161	100 kuruş	Tamamından vazgeçmiş. Fakat cihet-i karz-ı şerifen 25,5k alacağını almış.
27/162	25 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.

32/192	50 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
37/221	40 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
41/247	30 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
45/267	30 kuruş	Nısfından vazgeçmiş. (15 kuruş) Ayrıca bedel-i hul almış.
47/274	50 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
49/284	60 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
51/295	35 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
52/303	40 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
63/363	50 kuruş + eşyalar	Tamamından vazgeçmiş.
63/364	10 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
64/368	50 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
65/371	50 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
65/372	50 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
69/390	11 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.
71/402	50 kuruş	Tamamından vazgeçmiş.

Görüldüğü üzere muhalaa yoluyla boşanmalarda kadınlar, bazı haklarından, alacaklarından vazgeçmişlerdir. Fakat aralarında nadim (kadınlar için nadime) olanlar olmuştur. Bu tür durumlarda kadın mahkemeye başvurarak, nadime olduğunu, yani pişman olduğunu ifade etmiş ve mihr-i müeccelinin kendisine teslim edilmesini talep etmiştir. Fakat mahkeme bu nadimelik (pişmanlık) davalarında, mihr-i müecceli talep eden kadınları men etmiştir. Yani pişmanlık yüzünden açılan davalar düşmüş, aksi bir hüküm çıkmamıştır.

Mihr-i müeccelden başka belgelerde bedel-i hal', nafaka-i iddet-i malûme ve meûnet-i sükna tabirleri bulunmaktadır. Bedel-i hal', boşanma bedeli olarak alınan para-eşya, diğerleri ise ev, yemek, giyecek vb. olan temel ihtiyaçlardan oluşan, yaşamak için gerekli olan masraflar karşısında bir dayanak olarak niteleyebileceğimiz yardım parasıdır. Muhalaa yoluyla gerçekleşen bu boşanmalarda

bedel-i hal' alanlar olsa da nafaka ve meûnet-i sükna alımına dair bir ifade yoktur. Genel tabloda “nafaka-i iddet-i malûmem ve meûnet-i sükânâ dahi kendi üzerime olmak üzere” ibaresi sıkça geçmektedir. Yani boşanan kadınların mihr-i müeccellerinden ayrı olarak, nafaka ve meûnet-i sükânâ haklarından vazgeçtikleri de görülmektedir.

Bedel-i hal' olarak alınan şeyler ise genel olarak eşyalardan oluşmaktadır. Mihr-i müeccel konusu geçmeyen bir muhalaa yoluyla boşanmaya dair bir belgede bedel-i hal' olarak; bir kebir sim ak kuşak, bir altın küpe, bir çuka ferace, bir köhne entari verilmiştir.¹¹⁶

Bazı muhalaa yoluyla boşanma davalarında ise çocukların velayetleri de mevzu bahis olmuştur. Bunlardan biri olan Baba Timurtaş Mahallesi'nden Ümmü Gülsüm'ün boşanma davasında 40 kuruş mihr-i müeccelinden vazgeçmiştir. Dokuz aylık oğlunu da “kendi malım ile infak ve iksa etmek” üzere diyerek velayetini almıştır.¹¹⁷ Diğer bir belgede Saçlı Dede Mahallesi'nden Ayşe bint-i Osman adlı kadın, muhalaa yoluyla eşinden boşanmış, 50 kuruş mihr-i müeccelinden de vazgeçmiştir. Fakat iki yaşındaki küçük oğlunun velayetini “7 yaşını tekml edinceye değin kendi malımdan infak ve iksa etmek” üzere diyerek üzerine almıştır.¹¹⁸

Boşanmaya dair belgelerde farklı bir neden olmaksızın, boşanma sebepleri *beynimizde hüsn-i muaşeretimiz olmamağla* tabiri ile ifade edilmiştir. Yani çiftlerin anlaşamadıkları, hayatlarından memnun olmadıkları gibi anlamlar çıkarabileceğimiz nedenlerle boşandıkları görülmektedir.

Tatlik ile boşanmalarda ise birbirinden farklı durumlar söz konusu olmuştur. Normal olanlarda mihr-i müeccelin ödendiği görülmektedir. Fakat tatlik ile karısını boşadığını inkâr edenler de olmuştur. Örneğin Şah Melek Paşa Mahallesi'nden Cend bint-i Petra, kocası Pavn(?) veled-i Estasco'nun kendisini tatlik ettiğini, 600 akçe mihr-i müeccelini de ödediğini bildirmiştir.¹¹⁹ Benzer şekilde Akmescid

---

¹¹⁶ EŞS-198, 14-84.

¹¹⁷ EŞS-198, 52-303.

¹¹⁸ EŞS-198, 64-368.

¹¹⁹ EŞS-198, 16-97.

Mahallesi'nden Rusev bint-i Kirko kocası Etnaş veled-i Jelu'nun kendisini tatlik ettiğini, 37 kuruşluk mihr-i müeccelinin tamamını da ödediğini bildirmiştir.¹²⁰

Siciller bazen birbirine bağlantılı olan boşanma ile ilgili davaları da içermektedir. Birbirine bağlantılı olan belgelerden ilkinde, Çöke Nahiyesi'ne bağlı Süleyman Danişmend Karyesi'nden Afife Hatun ve babası Alemdar Ali Beşe, on bin akçe mihr-i müeccel tesmiyesiyle Ali bin Mustafa ile Afife Hatun'un evlendiğini, fakat Ali'nin, Afife'yi tatlik ettiğini, dolayısıyla da mihr-i müeccelinin ödenmesi istemiyle dava açmışlardır. Buna ek olarak bir de nafaka-i iddet-i malûme ve meûnet-i süknâ olarak da bin ikiyüz akçe talep etmişlerdir. Yani toplam olarak on bir bin iki yüz akçe talep edilmiştir. Sonuç olarak söz konusu meblânın ödendiği ve Ali'den alacak bir kuruş haklarının kalmadığı belirtilmiştir.¹²¹ Fakat davanın devamı niteliğinde olan ikinci belgede ise Ali bin Mustafa'nın, söz konusu on bir bin iki yüz akçeyi ödememesi üzerine Afife bint-i Ali'nin tekrar başvurduğu görülmektedir. Ali, bu kez eşini tatlik yoluyla boşadığını inkâr etmiştir. Fakat şahitlerin, bizim huzurumuz da boşadı yönünde beyan vermeleri sonucu, Ali bin Mustafa'nın söz konusu parayı ödemesi yönünde karar verilmiştir.¹²²

Evliliklerin bitişine dair birkaç örneği daha zikredecek olursak: Veliüddin Mahallesi'nden Şerife Rabia bint-i Esseyid Ahmed adlı kadın, kocası Tabib Mehmed Efendi ibn-i Abdullah tarafından tatlik edildiğini belirterek mihr-i müecceli olan 80 kuruşun ödenmesini ve buna ek olarak nafaka-meûneti süknâ meblasının belirlenmesini talep etmiştir. Fakat Tabib Mehmed Efendi söz konusu mihr-i müeccelin 25 kuruş olduğunu savunmuştur. Sonuç olarak kendi aralarında sulh yollu anlaşma sağlanmış ve Mehmed Efendi, nakden 37,5 kuruş ile üç minder, sekiz basma yastık, bir yorgan, bir Mısır hasırı, bir tencere, iki sahan vererek davayı noktalamıştır.¹²³

Farklı bir belgede ise boşanan çiftin evlilik döneminde verdikleri borcun mevzu bahis olması dikkat çekmektedir. Katibçi Mahallesi'nden Ameytullah Hanım bint-i Feyzullah Ağa ibn-i Mehmed Ağa adlı kadın, kocası Mehmed Salim Ağa ibn-i İbrahim Ağa tarafından tatlik edilmiş, mihr-i müecceli olan 500 kuruşu da teslim

¹²⁰ EŞS-198, 29-173.

¹²¹ EŞS-198, 19-112.

¹²² EŞS-198, 20-120.

¹²³ EŞS-198, 68-389.

almıştır. Fakat evlilik dönemlerinde Mehmed Salim'e borç olarak 1045 kuruş verdiğini, bunun 640 kuruşunu teslim aldığı belirtiltikten sonra kalan 400 kuruştan ve nafaka-i iddet-i malûmesi ile meûnet-i süknasından, meccanen, yani karşılıksız olarak vazgeçtiğini beyan etmiştir.¹²⁴ Bir diğer örnekte ise Gazi Mahallesi'nden Fatma bint-i Ali ise mahkemeye başvurarak kocası Esseyid Mehmed Emin Beşe ibn-i İbrahim'in kendisini tatlik ettiğini, bu yüzden 40 kuruş mihr-i müeccelinin ve nafaka-i iddet-i malûmesi ile meûneti süknasının kendisine teslim edilmesini talep etmiştir. Fakat Esseyid Mehmed Emin Beşe, muhalaa yoluyla boşandıklarını iddaa etmiştir. Bunun üzerine mahkeme tarafından Fatma'ya yemin teklif edilmiş fakat o bunu gerçekleştirmekten kaçınmıştır. Bunun üzerine de açtığı davası düşürülmüştür.¹²⁵

Yukarıda sayılan boşanmalar ve mihr-i müeccel davalarından farklı olarak mihr-i müeccelini hibe eden Sevindik Fakih Mahallesi'nden Şerife Emine, kocası Mustafa Ağa ibn-i Abdullah'a 120 kuruşluk bir eşya satışı yapmış ve parayı almıştır. Daha sonra da Mustafa Ağa yedinde olan, 50 kuruşluk mihr-i müeccelini hibe ettiğini beyan etmiştir.¹²⁶

Buraya kadar andığımız örnekler, Osmanlı toplumsal hayatında boşanma vakalarının az rastlanan vakalar olmadığını ortaya koymaktadır. Elbette bütün bu örnekler Edirne kentindeki incelenen döneme ait tüm boşanma olaylarını içermemektedir. Daha önce de ifade edildiği gibi mahkemeye gelmeden, yani herhangi bir tartışma olmadan boşanan çiftlerden haberdar değiliz ve onların da en az buradaki örnekler kadar çok sayıda olduklarını düşünmek yersiz değildir.

2.2.3. Nafaka

Nafaka tabiri, meşakkatli hayat koşullarında bir nevi yardım, destek amaçlı alınan, talep edilen para için kullanılmaktadır. Özellikle boşanan çiftler arasında, çocuğu olan kadınların, çocuklarının ihtiyaçlarını alabilmek için nafaka istemiyle dava açtıkları görülmektedir. Belgelerde ayrılan kişiler ki bunlar özellikle kadınlardır, “nafaka ve kisveye eşedd-i ihtiyaç ile muhtaç olduklarını”

¹²⁴ EŞS-198, 59-339.

¹²⁵ EŞS-198, 33-199.

¹²⁶ EŞS-198, 80-452.

belirtmişlerdir. Nafaka talebiyle dava açanların hepsinin nafaka talebinin kabul edilmiş olması da oldukça ilginçtir. Aşağıdaki tablo Edirne'nin 198 Numaralı Şer'iyye sicilinde tespit edebildiğimiz nafaka davalarının dökümü niteliğindedir.

Tablo 17: Nafaka Talepleri ve Hükümler

Belge No	Nafaka Talebinde Bulunanlar	Nafaka Talep Edilen	Nafaka İçin Adı Verilen Çocuk	Mahkemenin Hükümü
5/29	Hatice bint-i Ahmed bin Ömer ve babası Ahmed	Mehmed Emin bin Osman Efendi	Osman (9 aylık)	Beher yevm 3'er para
5/32	Ayşe bint-i Abdullah	Hüseyin Beşe ibn Mehmed	Hamile	Beher yevm 2'şer para
15/90	Rükiye bint-i Ahmed	Esseyid Mustafa Beşe ibn-i Esseyid İsmail	4 yaşında kız (Şerife Ayşe)	Beher yevm 3'er para
23/139	Ümmühani bint-i Mustafa	İbrahim Beşe ibn-i Halil (damadı)	4 yaşında kız torunu için (Fatma)	Beher yevm 3'er para iken 8'er akçeye çevrilmiş.
25/147	Halime bint-i Elhac Mehmed bin Ahmed	Ali Ağa ibn Mehmed	5 yaşında erkek (Ziver Mehmed)	Beher yevm 10'ar para
44/261	Selime bint-i İbrahim	Mehmed Emin ibn Elhac Mehmed	5,5 yaşında erkek (Ahmed)	Beher yevm 5'er para
45/269	Rükiye bint-i Yahya ve babası	Hüseyin Beşe ibn Hasan	1,5 yaşında kız (Fatma)	Beher yevm 4'er para
49/285	Zafire bint-i Penço	Yemandi veled-i Andun	2 yaşında kız (Maryura)	Beher yevm 3'er para
62/355	Saliha bint-i Ahmed	Süleyman Beşe ibn-i Mehmed	4 yaşında kız (Şerife Fatma) 3 yaşında kız (Şerife Nefise)	Beher yevm 2'şer Cem'an 4'er para
64/366	Rükiye bint-i Salih	Mehmed Emin Beşe ibn Mehmed	1,5 yaşında erkek (Süleyman)	Beher yevm 3'er para
69/391	Şerife Rabia bint-i Esseyid Ahmed	Tabib Mehmed Efendi ibn Abdullah	3 yaşında kız (Şerife Fatma) 40 günlük kız (Şerife Zeliha)	Her birine 3'er Cem'an 6'şar para
70/395	Rükiye bint-i Osman ve babası	Esseyid Elhac Ahmed bin Elhac Abdullah	2 yaşında kız (Hatice)	Beher yevm 10'ar akçe

Yuakrıdaki tablo ışığında mncelikle Őunu belirtmek gerekir ki nafaka talepleri çocukların babalarına karşı aılmıŐtır. Ayrıca tım nafaka taleplerinde de mevzu bahis olan en az bir çocuk bulunmaktadır. Nafakalar ise “para” cinsinden olmakla beraber “akçe” cinsinden olanları da vardır. Nafaka isteminde bulunan ise boŐanılan kadınlar olmuştur. Bu duruma istisna olarak iki belge mevcuttur. İlki tabloda da verilen Ümmühani bint-i Mustafa adlı kadının nafaka istemidir.¹²⁷ Ümmühani hatunun kızı Ayşe’nin ölümüyle, 4 yaşındaki Fatma isimli çocuk annesinin annesi olan Ümmühani hatunun himayesine girdiği görölmektedir. Ümmühani hatunun nafaka talebi de zaten torunu için olmuştur. Bu davanın farklı bir özelliği de mevcut günlük üçer para nafakanın az bulunduğu ve arttırılması için aılmıŐ olmasıdır. Zaten hüküm sonunda nafaka bedeli günlük üçer paradan, sekizer akçeye çevrilmiŐtir.

Diğer bir farklı nafaka talebi de üvey evladı İbrahim bin Mehmed için nafaka isteminde bulunan Esseyid Mehmed Çavuş ibn-i Esseyid Ali’nin yaptığı başvurudur.¹²⁸ Bu belgede nafaka talebinde bulunulan kişi hakkında bir bilgi mevcut değildir. Mehmed Çavuş’un nafaka istemi kabul edilip, beher yevm üçer para nafaka almasına dair hüküm verilmiştir.

2.3. Adli Vakalar

İncelenen sicilde türlü çeŐitte adli olaylara rastlanılmaktadır. Her dönem de olduğu gibi adam yaralama, cinayet, hırsızlık, gasp, saldırı gibi birçok suçun, sicilin yazıldığı dönemde de söz konusu olduğunu görmekteyiz. Őimdiki kısımda araŐtırmamıza konu olan Edirne Şer’iyye siciline yansıyan adli vakalara dair örnekler değerlendirilecektir.

2.3.1. Fuzûli Zabt

Fuzûli zapt deyimi, kendisine ait olmayan veya tasarruf hakkı olmadığı halde maddi menfaat sağlamak anlamında kullanılmıştır. Bazı kişilerin, bu türden tarla, bağ gibi maddi kazanç sağlayabileceği alanları, haksız yere iŐlettikleri, sicillerde karşımıza çıkmaktadır. Bu durumlarda tarla, bağ vb. sahibi mahkemeye baŐurarak,

---

¹²⁷ EŞS-198, 23-139.

¹²⁸ EŞS-198, 36-215.

tarlanın kendisine iade edilmesini talep etmişlerdir. Bazı durumlarda ise kazanılan maddi kazancın kendisine teslim edilmesi talebi görülmüştür.

İlk olarak davacı Elhac Kulaguz Mahallesi'nden Rabia bint-i Mustafa ve eşi Hüseyin Beşe ibn-i Ebubekir, Çöke Nahiyesi'ne bağlı Çömlek Karyesi'nde bulunan *on altı kile tohum isti'ab eder* tarlalarının, Esseyid Halil Beşe ibn-i Mustafa tarafından altı sene fuzûlî (haksız yere) zabt edildiği gerekçesiyle mahkemeye başvurmuşlardır. Ücret talebi ve dava açma aşamasında, tarlayı zabt eden Esseyid Halil Beşe ile 25 kuruş üzerine sulh yollu anlaşma sağlanmıştır.¹²⁹ Diğer bir dava da fuzuli zabt yaptığı iddaa edilen İslâm Beşe ibn Halil ile mülk sahibi olduğunu iddaa eden Rûkiye bint-i Halil'in davasıdır.¹³⁰ Davacı olarak İslâm Beşe görülmekte olup, Ada Nahiyesi'ne bağlı Çörek Karyesi'nde bulunan tarlasının, Rûkiye adlı kadın tarafından zabt edildiğini belirtmiştir. Ayrıca söz konusu tarlanın İbrahim Sipahi'nin tasarrufunda olduğu, ölümüyle oğlu Ali'ye intikal edildiği, onun ölümü ile de mahlûl kaldığını, nihayet karyenin mültezimi olan Elhac Hüseyin'den, H. 1187 senesinde satın aldığı bilgisini sunmuştur. Mahkeme tarafından şahitlere başvurulmuş, şahitlerin de İslâm Beşe'nin bu ifadesini onaylamasıyla, tarlayı fuzuli zabt eden, halâ ziraat yapmakta olan Rûkiye Hatun'un, tarlayı İslâm Beşe'ye teslim etmesine hüküm verilmiştir.

Bu konuyla alakalı bir başka belgede kürûmi (üzüm) bağı ile alakalıdır. Muradiye Mahallesi'nden Havva bint-i Abdullah adlı kadın, Sabuncu Karyesi toprağında Su Yolu olarak bilinen bölgedeki iki dönümlük bağının Esseyid Hafız Mehmed bin Ali tarafından fuzuli zabt edildiğini, kendisinin de tasarruftan men edildiğini iddaa etmiştir. Esseyid Hafız Mehmed ise bağın, Havva Hatun'un mülkü olduğu ikrâr etmiş fakat söz konusu bağı, Havva Hatun'un eşi Mehmed Çelebi'den, üç sene önce satın aldığını belirtmiştir. Bunun üzerine mahkeme şahitlere başvurmuş, onlarında bu yöndeki ifadeleri sonucu Havva Hatun'un açtığı bu dava düşürülmüştür.¹³¹

---

¹²⁹ EŞS-198, 40-239.

¹³⁰ EŞS-198, 46-272.

¹³¹ EŞS-198, 73-416.

2.3.2. Katl-Dem ü Diyet

Yaşamak, insanların temel haklarından en önemlisidir. Zira dünya ve orada yaşama hakkı tek bir insana ait olmadığı gibi bir insanın yaşayıp yaşamamasına başka bir insanın karar verme hakkı, imkânı yoktur. İslâm dininde var olan “kim bir canı, başka bir cana ya da yeryüzünde fesat çıkarmasına karşılık olmaksızın öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi olur”¹³² anlayışı, insan hayatının ne kadar önemli olduğunu göstermesi açısından son derece önem arz etmektedir. Fakat insanlığın doğasında var olan anlaşamama, kavga etme, darılma, kızma, gözü kararma vb. nedenlerden dolayı insanlar, birbirlerinin canlarına kastetmişlerdir. Cinayet olarak adlandırılan bu durum, insanlık tarihinin en büyük sorunlarından biridir. Osmanlı’da da cinayetlerin yaşandığı, sicillerde sıkça geçmektedir.

Günümüz teknolojileri ile cinayetler kolayca aydınlatılabiliyor olsa da, 18. yüzyılın Osmanlısında bu durum pek de iyi bir noktada değildir. Faili meçhul cinayetlerin aydınlatılması için memurlar görevlendirilmiş olsa dahi çağın imkânları çoğu kez bunun gerçekleşmesini mümkün kılmamış ve “kasâme”¹³³ usulünün uygulanmasından ileriye gidilememiştir.

Bu davalarda talep edilen dem ü diyet parası, kan parasına benzerdir. İslam hukukunda diyet olarak da bilinen bu para, bir şahsın haksız olarak öldürülmesi, sakat bırakılması veya yaralanması halinde ceza ve kan bedeli olarak ödenen mal veya parayı ifade eder.¹³⁴ Bu adet, ilk İslam devletlerinden süregelen Osmanlı gibi birçok İslam devletine intikal etmiştir. *İslam hukukunda kisasın infazı gibi diyetin ifası da amme hakkında ziyade şahsi hakları ilgilendirmektedir. Öldürme halinde maktulün yakınları, müessir fiilde de mağdur suçluyu kısıstan affedebileceği gibi diyetten de affedebilir.*¹³⁵

¹³² *Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, Maide Sûresi 32. Ayet, Diyanet İşleri Bakanlığı, C. I., Ankara, 2017, s. 257-258.

¹³³ Kasame; faili meçhul cinayetlerde cinayetin işlendiği veya cesedin bulunduğu yerdeki insanların cinayeti işlemediğine ve görmediğine dair yemin ettirilmesi usulünü ifade eden fıkıh terimidir. (Ali Bardakoğlu, “Kasame”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. XXIV, İstanbul, 2001, s. 528.)

¹³⁴ Ali Bardakoğlu, “DİYET”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. IX, İstanbul, 1994, s. 473.

¹³⁵ Bardakoğlu, *gös. yer.*

İncelediğimiz XVIII. yy.'ın ikinci yarısına ait olan sicilde karşımıza çıkan ilk dava Vilayet-i Anadolu'dan Çemişgezek Kazasına tabi Baş Vartinik Karyesi'nden olup, Vilayet-i Rumili'ndeki Ahyolu kazasına tabi Ahlatlı Karyesi mültezimi iken öldürülen Mehmed bin İbrahim bin Elhac Mehmed'in yakınlarının açtığı davadır. Belgenin başında ilk olarak ölen kişinin veraseti, zevcesi Hafize bint-i Süleyman, kızı Ayşe, kardeşi Mustafa ve validesi Fatma bint-i Abdullah'a geçtiği, daha sonra Ayşe'nin de ölümüyle onun verasetinin de diğer üç kişiye intikal ettiği bilgisi bulunmaktadır. Ardından Hasan bin Ramazan ve Hüseyin bin Mehmed adlı kişilerin, merhum Mehmed'i beş sene evvel, söz konusu karyede, evinde, başından balta ile öldürdükleri bilgisi bulunmaktadır. Fakat dava açma aşamasında söz konusu kişiler, aralarında anlaşarak, 400 kuruş dem ü diyet üzerine sulh yapmışlardır.¹³⁶

Bir diğer örnekte dem u diyet parasının alınmadığına dair izler vardır. Şöyle ki: Havace Mahallesi halkından olup, altı ay önce Vezir Bağçesi yakınında, taş ile belinden ve deynek ile birkaç yerinden darp edilerek, aldığı darbeler sonucu vefat eden Estavraki vedel-i Niko, ilk olarak verasetinin babası ve validesine mevrus olduğu belirtilmiştir. Daha sonra babası Niko ile validesi Marbora(?), dem ü diyet talebiyle dava açmak üzereyken, davalarından meccanen vazgeçtiklerini belirtmişlerdir.¹³⁷ Yani dem ü diyet parası almadan anlaşmışlardır. Bu durum, söz konusu kişilerin, kendi aralarında anlaşarak, dem ü diyet parasına gerek kalmadığı izlenimi uyandırmaktadır.

Bir başka dava da faili meçhul olarak karşımıza çıkmaktadır. Ada nahiyesine bağlı Ahur Karyesi'nden İsmail Beşe ibn-i Abdullah, tavşan avı için gittiği Arpalık bölgesinde ölü bulunmuştur. Davayı açan kişiler İsmail Beşe'nin vefatının araştırılmasını istemişlerdir. Bunun üzerine mahkeme, Mevlana Esseyid İbrahim Efendi'yi, bu konuyu araştırması için görevlendirmiştir. Mevlana Esseyid İbrahim Efendi'nin beyanında ise söz konusu cesette, cinayet belirtisi olabilecek bir darp izine rastlanılmadığı, aceleyle öldüğü yönünde görüş bildirilmiştir.¹³⁸ Bir başka katl olayı da Karaca Ahmed Mahallesi'nde gerçekleşmiştir. Yine ilk olarak vefat eden kişinin verasetinin kimlere mevrus olduğu belirtildikten sonra varisler, dem ü diyet

---

¹³⁶ EŞS-198, 6-34.

¹³⁷ EŞS-198, 18-109.

¹³⁸ EŞS-198, 22-132.

istemiyle, Suyolcu Kara Ahmed Beşe ibn-i Abdülhak'ı öldüren Ali Beşe ibn-i Mehmed ve Esseyid Ahmed Beşe ibn-i Ali'ye dava açmışlardır. Burda da davacıların meccanen vazgeçtikleri görülmektedir. Fakat yirmi kuruş üzerine sulh yaptıklarına dair mahkeme hükümünün bulunması da ilginçtir.¹³⁹

Hazinedar Sinan Beg Mahallesi'nden olup vefat eden Dellak Salih Beşe ibn-i İslâm adlı kişinin varisleri babası ve validesi ise katl zanlısından kısas ettirilmesi talebiyle mahkemeye başvurmuşlardır. İddaaalarına göre katl zanlısı Dellak Hüseyin Beşe, Sultan Selim Hamamı kurbunda Salih Beşe'yi bıçak ile arkasından iki kez darb ve cerh etmiş, aldığı bu darbeler vefat etmesine neden olmuştur. Fakat mahkemeye şahit veya delil sunamadıkları için davaları düşmüştür.¹⁴⁰ Bir başka dem ü diyet istemiyle açılan dava da Şeyhi Çelebi Mahallesi'nden Ahmed Beşe ibn-i Ahmed bin Çorbacı Mehmed Ağa'nın varisleri tarafından açılmıştır. Merhumun babası ve validesi oğullarının, Esseyid Cemaleddin Türbesi kurbunda, Yağcı Mustafa Beşe tarafından sağ kasığı üzerinden piştov kurşunu ile vurulup, öldüğünü ifade ederek kısas talep etmişlerdir. Fakat daha sonra aralarında anlaşarak, 250 kuruş üzerine sulh yapmışlardır.¹⁴¹ Farklı olarak Selçuk Hatun Mahallesi halkından iken yedi gün önce, Frecik(?) kasabasında katledilen Bostani Esseyid Hasan bin Hüseyin bin Mustafa'nın veraseti zevcesi Fatma bint-i Mustafa ile sülbiye kebire kızları Ümmü Gülsüm hatunlara münhasıra olmuştur. Daha sonra Fatma ve Ümmü Gülsüm hatunlar, Bostani Esseyid Hasan'ı, öldürenlerden dem ü diyet talep ve davaya Bostani Ali Ağa'yı vekil tayin ettiklerini belirtmişlerdir. Yani bu belge dem ü diyet davası için vekil tayini niteliği taşımaktadır.¹⁴²

Görüldüğü üzere katl-dem ü diyet davalarında maktullerin, nasıl öldükleri ayrıntılı şekilde ifade edilmiştir. Dem ü diyet istemlerinin de genellikle sulh yolu ile anlaşarak bertaraf edilmiş olması işin diğer boyutudur. Zira bu kişilerin mahkeme dışında konuşarak, aralarında ne tür bir alışveriş yaptıkları aşikârdır. Diğer önemli bir husus bu türdeki davaların, maktullerin varisleri tarafından açılmış olmasıdır. İlk bakışta normal gibi gelen bu durum, varislerin maddî kazançlar sağladıkları gerçeğiyle birlikte düşünüldüğünde çok farklı bir boyut kazanmaktadır. Bu bağlamda

---

¹³⁹ EŞS-198, 25-151.

¹⁴⁰ EŞS-198, 48-283.

¹⁴¹ EŞS-198, 54-314.

¹⁴² EŞS-198, 66-377.

dem ü diyet alabilmek için eşini, dostunu vb. yakınlarının ölümüne sebep olabilecek insanların var olması şüphesi akılları meşgul etmektedir. Ayrıca dem ü diyet vermenin, cinayet olayları için ne kadar caydırıcı olabileceği ise şüphelidir.

2.3.3. Darp-Cerh

İncelediğimiz sicilde gördüğümüz kadarıyla cinayetlerden sonra gelen bir diğer önemli mesele de adam yaralama konusudur. Hatta söz konusu yaralamalar, cinayete kadar varabilmektedir. Bu yüzden verilen cezaların da birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Örneğin Tablekâr Arnabud Hüseyin bin Mehmed adlı kişi, Dört Kaya bölgesinde, Timurcu Mehmed bin İbrahim nam kıptî tarafından, sol kaşının üstünden bıçak ile darp ve cerh edilmiştir. Bu yaranın tesirinden dolayı da sol gözünün rahatsızlandığını belirterek, mucceb-i şer'iyyesini, yani şer'i kanunlara göre cezasını talep etmiştir. Fakat aralarında anlaşma sağlanmış ve 35 kuruş üzerine sulh yapmışlardır.¹⁴³

Zenn-i Firûz Mahallesi halkından Ahmed bin Nalband Ali Beşe'nin babası tarafından açılan dava da Ahmed Beşe ibn Mehmed'in, oğlunu piştov kurşunu ile sağ ayak topuğundan darp ve cerh edildiğini, bundan ötürü müceb-i şer'iyyesini talep etmiştir. Fakat yine sulh yollu anlaşma sağlandığı görülmektedir. Adı geçen kişiler aralarında anlaşarak 10 kuruş üzerine sulh yapmışlar ve dava son bulmuştur.¹⁴⁴

Darp ve cerh ile ilgili diğer iki belgede de sulh yollu anlaşmalar söz konusudur.¹⁴⁵ Bu davalara bakarak anlaşılıyor ki mahkeme, davalıları bir hüküme bağlamadan önce kendi aralarında konuşup anlaşmalarını bekleme yolunu seçmiştir. Anlaşma sağlanamaması durumunda mahkemenin devreye girmesini tahmin ediyor olsak da sicilde bu konuyla alakalı incelediğimiz belgelerin tümünde sulh yollu anlaşma söz konusu olduğu için kesin bir kaniya varmaktan imtina ediyoruz. Dönemin cezaî hükümleri ise para cezalarından ibaret olduğu gözlemlenmektedir.

---

¹⁴³ EŞS-198, 25-145.

¹⁴⁴ EŞS-198, 29-176.

¹⁴⁵ EŞS-198, 31-185; 32-191.

2.3.4. Cinsel Saldırı

Tarih boyunca insanlığın en büyük sorunlarından biri de cinsel saldırı, tecavüze yeltenme olarak nitelenen suçlar olmuştur. Ne yazık ki İslâm da dahi yeri olmayan bu konuya, elimizdeki sicilde de rastlamaktayız. Doğal olarak şer'iyeye mahkemelerinde de bu konunun görüşüldüğünü söyleyebiliriz. Olmaması gereken fakat nadir de olsa rastlanan bu konuya ait elimizde iki adet belge bulunmaktadır. Bunlardan ilki Ali Kûşi Mahallesi'nde gerçekleşmiştir. Sünbül (?) bint-i Yanu adlı gayrimüslim kadın, Apostol veled-i Mihev(?)'in, sekiz gün önce menziline, zina kasdıyla girdiğini bıkırını izale ettiğini iddaa ederek müceb-i şer'iyesini talep etmiştir. Fakat mahkeme, mahalle ahalilerine danışarak, Sünbül adlı kadının ecnebi kimseleri menziline aldığı bilgisinden hareketle bir hüküme varmamıştır.¹⁴⁶

İkinci belge ise söz konusu saldırı, Memiş Beşe ibn-i Ali'ye ait olan bir cariyeye yapılmıştır. Fakat bu davadaki bir cariyeye, yani köle olduğu için sahibi Memiş Beşe tarafından dava edilen Ahmed Beşe ile anlaştıkları görülmektedir.¹⁴⁷

2.3.5. Gasp

Sosyal sayatın çokça rastlanan sorunlarından biri de gasp meselesi olmuştur.. İncelenen sicilden yola çıkarak gasplar, kimi zaman mülkün kimi zaman da varisler arasında sehim hakkının kimi zamanda gayrimenkullerin gasp edilmesinden ibaret olmuştur. Gasp dair ilk örnek, Cedit Kasım Paşa Mahallesi'nden, vefat eden Hatice bint-i Abdullah adlı kadının, varisleri arasında gerçekleşen davadır. Hatice hatunun validesi Emine bint-i Abdullah ile eşi Esseyid Mustafa Beşe ibn-i Abdullah toplam dört sehime ayrılan mirasın ikişer sehimini almışlardır. Fakat Emine hatun, kızının terekesinden kendisine intikal olan iki sehim hissesinin Esseyid Mustafa tarafından gasp edildiğini ve söz konusu iki sehim hissenin kendisine teslimini talep etmiştir. Bunun üzerine aralarında anlaşma sağlanmış, 60 kuruş üzerine de sulh yapılmıştır.¹⁴⁸

İkinci örnek, yine aynı şekilde mirasçılar arasındaki bir sıkıntının var olduğunu, birbirlerinin hissesini gasp ettiklerini göstermektedir. Söz konusu belgede, vefat eden Kethüdayeri Elhac Halil Ağa'nın veraseti iki karısı, dört oğlu ve iki kızı

¹⁴⁶ EŞS-198, 28-167.

¹⁴⁷ EŞS-198, 50-292.

¹⁴⁸ EŞS-198, 47-277.

arasında pay edilmiştir. Fakat kızlardan biri olan Hatice hatun, eşiyle birlikte mahkeme yoluna giderek hisselerinin gasp edildiğini bu yüzden de kendilerine teslim edilmesi için dava açma yoluna gittiklerini belirtmiştir. Talep edilen miktar ise 600 kuruştur. Bu davada da sulh yoluna gidilmiş, 500 kuruş üzerine anlaşma sağlanmıştır.¹⁴⁹

Miras hakkı gasbına dair ilginç bir sorun da iki kardeş arasında yaşanmıştır. İlk olarak babaları ölen bu kardeşler, annelerinin de ölümüyle verasetlerini paylaşmışlardır. Daha sonra kardeşlerden Menok Ermeni mahkemeye başvurarak, kardeşi Asvader(?) Ermeni'nin, vefat eden ebeveynlerinden kalan bazı eşyaları gasp ettiğini ve kendi payının ödenmesi isteğini belirtmiştir. Hüküm yine mahkeme tarafından verilmemiş, davalı kardeşler kendi aralarında anlaşarak, 32 kuruş üzerine sulh yapmışlardır.¹⁵⁰

Hisse gasbından başka söz konusu mirasın gayrimenkul olduğu durumlar da olmuştur. Kişilere kalan kısım yine hisse usulünden olsa da tasarruftan men etme durumu söz konusudur. Örneğin kocası vefat eden Ayşe bint-i Abdullah, kızı ile birlikte mirastan paylarını aldıklarını ifade etmişlerdir. Fakat kızının da ölümüyle, hisselerinin kendisine geçtiğini belirterek söz konusu hisselerini, mihr-i müeccelini ve merhumun terekesinden kendisine kalan miktarı, yani toplamda 71 kuruşu alabilmek için dava açtığını belirtmiştir. Kendisine 71 kuruşa karşılık, yaşadığı mahallede bir bab tahtani oda, bir anbar ve miktar avludan oluşan ev verilmiştir. Fakat merhumun üvey oğlu İsmail Beşe, kendisini tasarruftan men etmiştir. Mahkeme, şahitlere başvurarak Ayşe'nin ifadesini teyit etmiştir. Böylece İsmail Beşe'nin, haksız yere Ayşe hatunu tasarruftan men ettiği kanaatine varılmış ve herhangi bir müdahale de bulunmaması tenbih edilmiştir.¹⁵¹

İncelediğimiz sicilde gasp iddaasını kanıtlayamayan kişiler de mevcuttur. Bunlardan biri olan Esseyid Mehmed bin Ahmed, Çirmen Kazası-Kozbeg Karyesi'nde, Esseyid Hüseyin bin Mustafa, Süleyman bin Mehmed ve Esseyid Musa bin Mehmed adlı kişilerin, adı geçen karyenin ahalisi ile birlikte menziline girdiklerini ve mallarını gasp ettiklerini belirtmiştir. Gasp edilen malları şunlardı;

---

¹⁴⁹ EŞS-198, 54-316.

¹⁵⁰ EŞS-198, 67-385.

¹⁵¹ EŞS-198, 56-323.

nakid 40 kuruş, beher keyli dörder kuruş kıymetli yirmi keyl hinta, beher kıyası sekizer para kıymetli yüz vakiyye dühan, kırk kuruş kıymetli bir çift sagir öküz, beher res' iki yüz gane, beheri beş para kıymetli kırk meşe tahta, dört kuruş kıymetli dört tahta kapı, dokuz kuruş kıymetli üç bin kiremit, sekiz kuruş kıymetli iki araba. Esseyid Mehmed, sayılan bu malları duruyorsa kendilerini, eğer durmuyorsa nakit karşılığını, ayrıca samanlığının tazmin ettirilmesini talep etmiştir. Fakat gasp yaptığı iddaa edilen kişilerin yemin teklifini kabul edip, yemin etmeleri sonucu mahkeme Esseyid Mehmed'in davasını düşürmüştür.¹⁵²

Diğer bir iddaa da Manastır Karyesi'ne bağlı Sinablı Karyesi sakinlerinden Dimo veled-i Taşo tarafından gelmiştir. Dimo, kardeşine yetmiş re's koyununu iki sene önce rehin olarak vermiş fakat kardeşi koyunları otlatırken gaîb olmuştur. Bunun üzerine koyunlara, karyenin zabıtı olan Mustafa Ağa tarafından haksız yere el koyulduğu iddaa edilerek, koyunların kendisine teslim edilmesini talep etmiştir. Fakat mahkeme de bu durumu kanıtlayamadığı için davası düşürülmüştür.¹⁵³

2.4. Veraset

Veraset ile alaka davalar, bir kimsenin ölümü sonucu yakınları arasındaki menfaat, miras hakkı gibi nedenlerle çıkan, merhum kişinin mirasının bölüşüldüğü davalardır. Bazı durumlarda varislerden biri veya birkaçı hakkının yendiğini, hissesinin verilmediğini vb. sebeplerden ötürü mahkemelere başvurarak, hakkını arama mücadelesi içine girmiştir.

İncelenen sicilde de bol miktarda veraset ile alakalı belgeler bulunmaktadır. Sadece verasetin görüşülüp, varislerin haklarını aradığı davaların yanında bir de varislerin aralarında anlaşığı ve miras olarak kalan gayrimenkullerin satılmasına dair belgeler de mevcut olup, bunlar gayrimenkul satımı başlıkları altında verilmiştir. Biz burada sadece ölen kişinin verasetinin görüşüldüğü, mirasçılarının haklarını aradığı, birinin hakkının yendiği vb. konular içeren belgelerden birkaç tane örnek vermek ile yetineceğiz. Zira bu tür veraset davaları birbirine çok benzemektedir.

---

¹⁵² EŞS-198, 13-79.

¹⁵³ EŞS-198, 34-205.

Veraset davaları ile ilgili önemli bir husus sehim paylaşımıdır. Sehim, verasetin bölünen her bir parçasına verilen isimdir. Duruma göre sehimlerin sayısı artmaktadır. XVIII. yy. Edirne’inde bir kız ve bir erkek çocuğu olan bir adamın, mirasının 1/3 hissesi kız evlâda, kalan 2/3’lük kısım ise erkek evlâda düşmektedir. Bu gibi durumlarda mirasın üç sehime ayrılması yeterlidir. Fakat kız evlât sayısının iki olduğunu varsayarsak, miras dört sehime bölünür ve bunlardan birer sehim kızlara, iki sehim de erkek evlâda düşmektedir. İki erkek bir kız olduğu durumu varsayarsak söz konusu miras bu kez beş sehime ayrılır ve bir sehim kız evlâda düşerken, ikişer sehim erkek evlâda düşmektedir. Fakat söz konusu paylaşım da bir de merhumun karısı var ise durum bambaşka haller almaktadır. Zira kadınların, kocalarının mirasından çok ufak parçalar aldığı görülse de bunla ilgili net bir oran söylemek mümkün değildir. Bu konu belgelerde de karşımıza çıkmakta ve bizim bu tezimizi kanıtlar niteliktedir. Örneğin Zenn-i Firûz Mahallesi’nde vefat eden Elhac Mehmed bin Receb’in veraseti bir karısı, bir oğlu ve üç kızına münhasıra olmuştur. Söz konusu mirası da kırk sehime ayrılmıştır. Bu sehimlerden 5/40’ı karısına, 14/40’ı oğluna kalır iken kalan 21/40’lık kısım üç parça halinde, yani yedişer sehim olarak kızlardan her birine düşmüştür.¹⁵⁴ Farklı bir durum olarak, Cedid Kasım Paşa Mahallesi’nde vefat eden Hatice bint-i Abdullah’ın veraseti kocasına ve validesine münhasıra olmuştur. Mirası ise dört sehime ayrılarak, kocasına ve validesine, ikişer sehim olarak pay edilmiştir.¹⁵⁵

Veraset davalarına örnek vermek gerekirse;¹⁵⁶ Medrese-i Ali Beg Mahallesi’nde vefat eden Hasan bin Elhac Mehmed’in veraseti, karısı ile iki oğluna kalmıştır. Çocuklardan birinin de vefat etmesi sonucu, hissesi annesine ve kardeşine intikal etmiştir. Söz konusu mirasları ise kırk sekiz sehime ayrılmıştır. Bunlardan otuz beş sehimi hayatta olan evlât olan Ahmed’e, kalan on üç sehim ise annesi Rükiye bint-i Elhac Mehmed’e aittir. Ahmed, nısfının babasına ait olduğunu iddaa ettiği bir mahzenin mülkiyeti için dava açmıştır. İddaasına göre söz konusu mahzenin nısfı, iki sene önce, babası Hasan sağ iken, Erzeman adlı zimmiye 60 kuruş karşılığında rehin olarak verilmiştir. Ölümü dolayısıyla da mahzenin nısfının kendisi ve validesine ait olduğunu, bundan ötürü de 60 kuruşu verip, mahzenin nısfını geri

¹⁵⁴ EŞS-198, 22-134.

¹⁵⁵ EŞS-198, 47-277.

¹⁵⁶ EŞS-198, 26-158.

almayı ve mahzenin kendisine ait olan otuz beş sehim hissesinin kendisine verilmesini ummaktadır. Erzeman zımmi ise mahzeni H. 1160 senesinde, 100 kuruş ücret karşılığı satın aldığını savunmuştur. Fakat aralarında anlaşarak, on kuruş üzerine sulh yapmışlardır.

2.5. Yapılan Tayinler

Osmanlı sosyal yaşamında idare edilen (reaya) ve idare eden kesimler (beraya) şeklinde ayrılan toplumsal yapıda statülerin yeri büyüktür. Kişilerin ellerinde berat taşıyor olmaları onları adeta toplumsal yapının üst katmanlarına taşımaktadır. Bu nedenle bu bölümde yer alan tayinler sosyal yapıda statü kazanmanın bir yansıması olarak sosyal hayat kısmında değerlendirilmiştir. Ayrıca atamalar sırasında toplumun itiraz ve dileklerinin de görülmesi bu şekilde bir planlamayı gerektirmiştir.

Sicilde ilk dikkat çeken tayin metni, Mehmed Emin Ahmed Efendizade'nin kadı olarak tayin edildiğini belirten hatt-ı hümayundur.¹⁵⁷ Hemen ardından gelen belgede ise adı geçen Mehmed Emin'in, kadı olarak tayin edildiği Edirne'ye bildirilmiştir.¹⁵⁸ Daha önce Edirne Payesi, ardından İzmir Kadılığı yaptığı ve yeni görevine başlama tarihi ile alakalı bilgiler bulunmaktadır. Ayrıca belgenin sonunda "Kostantiniyye el-mahrûse" ifadesinin bulunması, söz konusu belgenin İstanbul'dan gönderildiğini ifade etmektedir. Sırayı takip eden diğer belgede ise kadı tayin metni bulunmaktadır.¹⁵⁹ Belgenin sonunda "Mehmed Emin Ahmed Efendizade el-kadı mahmiye-i Edirne" imzasını ve "Dârü'n-nasr ve'l-meymene mahrûse-i Edirne bu fakire ihsân buyurulmağla" ifadesi Edirne Kadılığı'nın kendisine verildiğini göstermektedir. Sonuç olarak kadı tayini ile alakalı üç adet metin bulunmaktadır.

Diğer önemli bir tayin de kâtip tayini olmuştur. Mevcut kadı Mehmed Emin Ahmed Efendizade tarafından, Hafız Hasan Efendi kâtip tayin edilmiştir.¹⁶⁰ Belgede yer alan "naibimize inha olunur ki" ifadesiyle, naibine atıf yapmış olması da dikkat çekmektedir.

---

¹⁵⁷ EŞS-198, 2-8.

¹⁵⁸ EŞS-198, 2-9.

¹⁵⁹ EŞS-198, 2-10.

¹⁶⁰ EŞS-198, 74-418.

Kethüda tayini ile alakalı ise dört adet belge bulunmaktadır. Kethüda, büyük devlet adamlarıyla zenginlerin işlerini gören kişiler için kullanılan tabir olup, halk arasında kâhya olarak da bilinirler.¹⁶¹ Halkın hizmetlerini görmek maksadıyla seçilen şehir kethüdası, hukuki davalarda hazır bulunduğu gibi şehrin vergi, iltizam ve memur tayini işlerinde de etkili olmuş devlet görevlileridir.¹⁶² İlk olarak Üç Şerifeli Camii yakınında bulunan bir grup taife, kethüdaları Ali bin Elhac Mehmed'in söz konusu görevden alınıp yerine aralarından seçtikleri, bir nevi herkesin ortak adayı olarak görülen, Ali bin Osman'ın göreve getirilmesi için başvurmuşlardır. Bu grup, görevdeki kethüdaları Ali bin Elhac Mehmed tarafından, ehl-i örf taifesine tecrim ettirildiklerini yani ezdirildiklerini iddia etmekteydiler. Sonuç olarak mevcut kethüdalarından memnun olmayan bu grubun isteği üzerine, Ali bin Elhac Mehmed görevden alınarak, önerdikleri kişi olan Ali bin Osman'ın kethüda olarak tayin edilmesi yönünde hüküm verilmiştir.¹⁶³

Kethüdalarından memnun olmayan bir grup da Edirne Değirmenciler Esnafı'dır.¹⁶⁴ Esnaf mevcut kethüdaları olan Esseyid Ahmed'in, söz konusu esnaf grubunu idare edemediğini, haklarını savunamadığı iddaa etmiştir. Onun yerine de yine aralarından seçtikleri Esseyid Elhac Mehmed ibn-i Esseyid Elhac Hasan'ın kethüda olarak tayin edilmesi istemişlerdir. Mahkeme tarafından da bu yönde karar çıkmış ve Esseyid Elhac Mehmed, söz konusu kethüdalığa tayin edilmiştir.

Kethüdalarından memnun olmayan bu gruplardan başka bir de mevcut kethüdalardan herhangi birinin fevt olması durumunda, yine mevcut kethüdalığa bağlı taifelerden veya gruplardan, yeni kethüda önerileri olmuştur. Mahkemenin, bu tarz önerileri kabul ederek, kethüdalıklara önerilen kişilerin getirildiği görülmektedir. Bu tarz kişilerin genel olarak esnafın tümünün güvendiği, dürüst kimseler olduğu düşünülmektedir. Sicilde bu tip durumlara dair ayrıca iki adet belge bulunmaktadır. Bunlardan ilki Edirne Hamamcı Esnafı'nın başvurusu olmuştur.¹⁶⁵ Adı geçen esnaf grubu, mevcut kethüdaları olan Molla Numan'ın fevt olduğunu, bu yüzden yerine aralarından güvenilir biri olan Elhac İbrahim Ağa ibn-i Hüseyin'in kethüda tayin

---

¹⁶¹ Pakalın, a.g.e., s. 251.

¹⁶² Mehmet Canatar, "Kethüdâ", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. XXV, Ankara, 2002, s. 333.

¹⁶³ EŞS-198, 9-52.

¹⁶⁴ EŞS-198, 73-413.

¹⁶⁵ EŞS-198, 45-265.

edilmesini istemişlerdir. Mahkeme ise bu isteklerini onaylamış ve hamamcı esnafının yeni kethüdası Elhac İbrahim Ağa olmuştur. Benzer şekilde Edirne-Doğramacı Esnafı da mevcut kethüdarları, İsmail Beşe'nin ölümü nedeniyle yerine kendi aralarından seçtikleri Elhac Mustafa bin Mehmed'in kethüda yapılmasını istemişlerdir.¹⁶⁶ Mahkeme ise bu yönde karar vererek güvenilir kişi olan Elhac Mustafa'yı kethüdarları olarak tayin etmiştir.

Ayrıca kayyım tayini ile ilgili de iki adet belge mevcuttur. Kayyımlık¹⁶⁷, bir şirketin, işin, dükkânın veya kısaca mal sahibinin gaib olması durumunda, var olan mallarının korunması amacıyla atanan devlet memurlarıdır. Bir kişinin gaib olması durumunda malları derhal tahrir edilmiş ve başına da bir kayyım atanmıştır. Atanan kayyımların, gaib olan kişinin bağlı olduğu esnaf grubunun kethüdası oldukları görülmektedir. Ayrıca kayyım ataması ile ilgili metinlerde “şuhudu'l-hâl” kısmının bulunmayışı da dikkat çekmektedir.

Kayyım ataması ile ilgili ilk belgede Evliya Kasım Paşa Mahallesi'ndeki bir at değirmenin sahibi olan Dimitri veled-i Yoan'ın gaib olduğu bu yüzden değirmendeki mallarının derhal tahrir edilip, değirmene bir kayyım atanması kararlaştırılmıştır. Daha sonra değirmenciler kethüdası olan Esseyid Elhac Ahmed'in kayyım olarak atandığı ifade edilmiştir. Tarihin yazılmasından sonra sırayla değirmendeki malları tahrir edilmiştir.¹⁶⁸ Diğer belgede ise Edirne-Çadırcılar sükûnda vaki bir bab pazarcı dükkânının sahibi olan Ma'cûnî Esseyid Elhac Mehmed Efendi, söz konusu dükkânda kiracı olarak bulunan Şıryan veled-i Yoan'ın gaib olduğunu bildirmiştir. Bunun üzerine derhal dükkândaki malların kaydedilmesi ve dükkâna bir kayyım atanmasına hüküm verilmiştir. Kayyım olarak da “Bazarcılar Kethüdası Elhac Hüseyin Ağa” atanmıştır. Ardından dükkândaki malların sayımı

---

¹⁶⁶ EŞS-198, 60-344.

¹⁶⁷ Sözlükte “bir işi yerine getiren, üstlenen kimse” anlamına gelen kayyım kelimesi terim olarak “hâkim tarafından kısıtlı, gaip vb. kişiler adına hukuki tasarruflarda bulunmak üzere tayin edilen kimse” şeklindeki geniş anlamının yanında “vakıf mütevellisi” ve “camilerin temizlik işlerini yapan görevli” anlamında da kullanılmıştır. Kelime Alla'nın isimlerinden olan “kayyum” ile de karıştırılmıştır.(İsmail Özmel, “Kayyım”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. XXV, Ankara,, 2002, s. 107.)

¹⁶⁸ EŞS-198, 1-6.

yapılmıştır. Bu sayımlarda, dükkândaki malların adı, cinsi, miktarı, değeri vb. özellikleri ayrıntılı olarak verilmiştir.¹⁶⁹

Tayin metinleri ile ilgili son belge ise mültezim tayini ile ilgilidir. Manastır Nahiyesi'nde bulunan bir mezranın mevcut mutasarrıfı Mehmed Said, bedeliyle iltizam olarak söz konusu mezrayı Mehmed Ağa'ya vermiştir. Metin ayrıca mezrada ziraat eden halka bir bildiri niteliği taşımaktadır. Bunu da "... mezrasında ziraat eden kûra ahâlılerine inha olunur ki..." ifadesinden bu durum görülmektedir.¹⁷⁰

---

¹⁶⁹ EŞS-198, 35-210.

¹⁷⁰ EŞS-198, 60-342.

SONUÇ

XVIII. yy.'ın ikinci yarısına ait olan, 198 Numaralı Edirne Şer'iyeye Sicili'nde 460 adet belge mevcuttur. Konu bakımından da zengin bir çeşitlilik ihtiva etmektedir. Bu çeşitlilik, dönemin Edirne'si hakkında birçok açıdan bizlere önemli bilgiler vermektedir. Biz burada işin sosyo-ekonomik boyutuna bakacağız.

Sicil'de sayısı en fazla olan belge çeşidi gayrimenkul satışlarını içeren belgelerdir. Bu gayrimenkuller ev, çiftlik, değirmen, bağ, arsa gibi mülklerden ibaret olmuştur. Bu durum şehir ekonomisinde gayrimenkul ticaretinin önemli bir paya sahip olduğunu göstermektedir. Gayrimenkul ticaretleri Müslümanlar arasında ve gayrimüslimler arasında yapıldığı gibi Müslüman-gayrimüslim insanlar arasında da yapılmıştır. Veraset yoluyla kalan gayrimenkullerde ise mirasçılar, söz konusu gayrimenkulleri satarak, aldıkları ücreti aralarında paylaşmışlardır. Bu paylaşım, belgelerde ayrıntılı şekilde verilmiştir.

Ekonomik açıdan diğer bir önemli belge türü de hizmet ücreti ve alacak davalarına ait olanlardır. Bir kimseye hizmette bulunup ücretini alamayan veya birine borç verip alamayan insanların mahkemelere başvurdukları görülmektedir. Osmanlı mahkemeleri bu tür durumlarda kalan insanları mağdur etmemiş, haklarını savunmuştur.

Sosyal açıdan Edirne birçok kültürü, dini içinde barındıran, çok uluslu bir görüntü vermektedir. Ticaret yapan insanların bu tür ayrımlarda bulunmadığı, kayıt altına alınan ticari faaliyetlerden belli olmaktadır. Ayrıca sicillerde nadir rastlanan islam olmaya dair belgeler, şehir insanının İslam'a bakış açısının, olumlu şekilde olduğunu yansıtmaktadır.

Sosyal hayata dair bakılması gereken yerlerden birisi de aile yani evlilik kurumudur. Sicillerde bu konuyla alakalı daha çok boşanma, mihr-i müeccel ve nafaka davalarına denk gelmekteyiz. Özellikle muhalaa yoluyla yapılan boşanmalarda kadınlar bazı haklarından vazgeçmişlerdir. Bu durum artık evliliklerinin son noktaya geldiğine işarettir. Şöyle ki evliliğinin bir an önce bitmesi için mihr-i müeccelinin tamamından vazgeçen ve nafaka dahi almayanlar vardır. Sicilde bulunan boşanma davalarının sayısının fazla olması XVIII. yy. Edirne'sinin

nüfusunun kalabalık olduğuna da göstermektedir. Osmanlı mahkemelerinin boşanmış, durumu kötü olan kadınların haklarını da koruduğu açıkça görülmektedir. Zira incelediğimiz sicilde nafaka talebinde bulunan, çocuklu ve durumunun kötü olduğunu izah edebilen kadınların nafaka istemiyle açtıkları davalardan düşürülen olmaması buna işarettir.

Sosyal Hayatın olmazsa olmaz sorunları da 1777-78 Edirne’inde yaşanmıştır. Adli vakalar olarak geçen bu tür davalarda, eğer haklıysa, hak sahibi hakkına, mülküne vb. kavuşur iken cinayet, adam yaralama, saldırı vb. söz konusu ise uygulanan yöntem para cezasından ibaret olmuştur. Yani caydırıcılık açısından pek de göz korkutmamaktadır.

Sonuç olarak XVIII. yy.’ın ikinci yarısında serhad şehir Edirne, nüfusu oldukça kalabalık, buna bağlı olarak boşanmalarla birlikte adli vakaların da çok olduğu, büyük bir Osmanlı şehridir. Bu şehirde Müslüman-gayrimüslim halk kardeşçe yaşamaktadır. Ekonomik açıdansa şehirde dönen ticarete gayrimenkul ticaretinin önemli bir payı vardır. Mahkemeler alacağı olduğunu veya hizmette bulunup parasını alamadığını kanıtlayan insanlara da olabildiğince yardımcı olmuştur.

KAYNAKÇA

- AKGÜNDÜZ, Ahmet, Şer’iyye Sicilleri Mahiyeti, Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler, C. I, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul, 1988.
- AKDAĞ, Mustafa, Türkiye’nin İktisadî ve İçtimaî Tarihi, YKY, İstanbul, 2014.
- ATAR, Fahrettin, “Mahkeme”, TDV İslâm Ansiklopedisi, TDV Yay., C. XXVII, Ankara, 2003, s. 338-341.
- AYDIN, Mehmet Akif, “Mahkeme”, TDV İslâm Ansiklopedisi, C. XXVII, Ankara, 2003, 341-344.
- AYDIN, Mehmet Akif, “Osmanlıda Aile Hukukunun Tarihi Tekâmülü”, Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi, C. II, Türkiye Cumhuriyeti Aile Araştırmaları Kurumu Yay., Ankara, 1992.
- BARDAKOĞLU, Ali, “Diyet”, TDV İslam Ansiklopedisi, TDV Yay., C. IX, İstanbul, 1994, s. 473-479.
- BARDAKOĞLU, Ali, “Kasame”, TDV İslam Ansiklopedisi, TDV Yay., C. XXIV, İstanbul, 2001, s. 528-530.
- BOZATAY, Şeniz Anbarlı, Konur Alp Demir, “Osmanlı Adlî ve İdarî Sisteminde Kadılık: Kurumsal Bir Değerlendirme”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. VI, S. 10, Burdur, 2014, s. 71-89.
- CANATAR, Mehmet, “Kethüda”, TDV İslâm Ansiklopedisi, Ankara, 2002, s. 332-334.
- ERDOĞAN, Elmas, Nazan Kuter, “Edirne Kenti Kültü Varlıklarının Kent Estetiği Açısından Değerlendirilmesi”, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, Tekirdağ, 2010, s. 137-145.
- GEDİKLİ, Fethi, “Kazâ”, TDV İslâm Ansiklopedisi, TDV Yay., C. XXV, Ankara, 2002, s. 117-119.
- GÖKBİLGİN, M. Tayyib, “Edirne”, TDV İslâm Ansiklopedisi, TDVY, C. X, İstanbul, 1994, s. 425-431.

- IŞIK, Ayhan, “Şer’iyye Sicilleri Arşivi”, Din ve Hayat Dergisi, TDVY, Ankara, 2018, S. 34, s. 55-68.
- İNALCIK, Halil, Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar I, TİB Kültür yayınları, İstanbul, 2014.
- KARAKUŞ, Sadık Emre, “270 No’lu Edirne Şer’iyye Sicili”, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2011.
- ORTAYLI, İlber, “Osmanlı Kadısı Tarihi Temeli ve Yargı Görevi”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, C. XXX, S. 1/4, Ankara, 1997, s. 117.128.
- ORTAYLI, İlber, Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti’nde Kadı, Kronik Yay., İstanbul, 2016.
- ÖZEN, Şükrü, “Kadılkudat”, TDV İslâm Ansiklopedisi, TDV yay., C. XXIV, İstanbul, 2001, s. 77-82.
- ÖZMEL, İsmail, “Kayyım”, TDV İslâm Ansiklopedisi, TDV yay., C. XXV, Ankara,, 2002, s.107-108.
- ÖZTÜRK, Said, Askeri Kasamına Ait XVII. Asır İstanbul Tereke Defterleri (Sosyo-Ekonomik Tahlil), Osmanlı Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1995.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü,C. II, MEB Yay., İstanbul, 1993.
- TOK, Özen, “130 Numaralı Kayseri Şer’iyye Sicili Transkripsiyon ve Değerlendirme”, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, 1996.
- UĞUR, Yunus, “Şer’iyye Sicilleri”, TDV İslâm Ansiklopedisi, C. IXL, İstanbul, 2010, 8-11.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, Osmanlı Devleti’nin İlmiye Teşkilâtı, TTK Yay., Ankara 1988.
- YAZICI, Nesimi, İlk Türk-İslâm Devletleri Tarihi, TDV Yay.,Ankara, 2011.
- ___, Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, Diyanet İşleri Bakanlığı, C. I., Ankara, 2017.

___, Edirne Kitaplığı Danışma Kurulu, Sâlnamelere Göre İdarî, Sosyal ve Ekonomik Yapısıyla EDİRNE SANCAĞI, çev. Ratip Kazancıgil, Edirne Valiliği Kültür Yayınları, Edirne, 2013.

İNTERNET KAYNAKLARI ve LÜGATLAR

DEVELİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi, Ankara, 2013.

TDK Sözlük, <http://sozluk.gov.tr/>

TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/>

___, <http://www.kamusiturki.com/#>

___, <https://www.luggat.com/>

EKLER

EK 1: İslam Olmaya Dair Örnek Belge

محروسة ادرنية مضافه بكونه ناهيئنا ما مازا لقرية ندر في طوارق نيب من بوزننا قدم شرف اسلام
ايلا مشرفه وامينه اسجيلة بعد المشرفه اذنه متولد صغير او على من حفي وال سنه سب ايله اسما نه حكم
وعلى اسجيلة بكونه بوقله قد شد سب

Mahrûse-i Edirne'ye mûzaf Çöke Nâhiyesine tâbi Akpınar karyesi sakinelerinden on bir yaşında Jabeka bint-i Dula(?) şerif-i İslam ile müşerrefe ve Fatıma ismiyle bade't-tesmiye ve kız karındaşı olub on yaşında Sultan dahi şerif-i İslam ile müşerrefe olub Zeliha ismiyle bade't-tesmiye bu mahale kayd şûd fi Şevval 11 sene 191.

محروسه ادرنه ده صحابجی اصنافندہ البیدلہم افندز ابن الحاج احمد و مصطفیٰ ابن ابراهیم و الحاج حسن
بن عثمانہ و البید محمد بن حسن نام کمنہ لوسائے لری مجلس شرح ستریف النورج اشبو
باعث الکتاب الحاج ابراهیم آغا ابن حسین نام کمنہ محضنه ہر برس ہوا نقی برکلام
و تعبیہ عن المرام ایروب بونہ نہ اقدام کتخدا م اولانہ ملا نجاہ فوت اولوب کتخدا لوق
مذکور حالی اولمغدا اصناف مذکورہ اوزر ربنہ برکتخدا نصب اولمق لابدو مهم اولوب
مزبور الحاج ابراهیم آغا جملہ مرکز مختار و امور بجز رؤیتہ اقتدار او لمغین اوزر بجز
کتخدا نصب و تعبیہ اولمق مطلوبہ زور و بد کلر نہ حاکم موقع صدر کتبا طوبیہ له و حسنہ
افندز حضرتی فی مزبور الحاج ابراهیم آغا یہ اصناف مذکورہ اوزر ربنہ کتخدا نصب
و تعبیہ بور و طر نہ اولمق کتخدا لوق مذکورہ بعد القبول و خدمت لازمہ سنی کما ینبغی ادا یہ
تقدیر اتبکیہ موقوف باطلب کتب اولمق فی الیوم السابع من شهر ربیع الاول سنہ الثانی
سقی و ماتہ و الف
سبعہ افندز
ابن مصطفیٰ
بشارتہ الیہ
محمد صادق
افندز
حافظ محمد
افندز

Mahruse-i Edirne'de Hamamcı Esnafından Esseyid Ahmed Efendi ibn Elhac Ahmed ve Mustafa ibn İbrahim ve Elhac Hasan bin Osman ve Esseyid Mehmed bin Hasan nam kimesneler vesairleri meclis-i şer'i şerif-i enverde işbu baisü'l-kitab Elhac İbrahim Ağa ibn Hüseyin nam kimesne mahzarında her biri takrir-i kelâm ve tabir ani'l-meram idüb bundan akdem kethüdamız olan Molla Numan fevt olub kethüdalık-imezkûr hali olmağla esnaf-ı mezkûre üzerlerine bir kethüda nasb olunmak labud ve mühim olub mezbur Elhac İbrahim Ağa cümlemizin muhtarı ve umurumuzu rü'yete iktidarı olmağın üzerimize kethüda nasb ve tayin olunmak matlubumuzdur didiklerinde hakim-i mevki sadr-ı kitab tuba leh ve hüsn-i meab efendi hazretleri dahi mezbur Elhac İbrahim Ağa'yı esnaf-ı mezkûre üzerlerine

kethüda nasb ve ta'yin buyurduklarında olduğu kethüdalık mezkûru bade'l-kabul ve hizmet-i lazimesini kema yenbagi edaya ta'ahhüd etmegin ma'vaka bi't-taleb ketb olundu fi yevmü's-sabi min şehri-rebiü'l-ahir sene isna ve tis'in ve mie ve elf

Şuhudu'l-hal: Yesarizade Esseyid Mehmed Sadık Efendi, Süleyman Efendi ibn Mustafa, Hafız Mehmed Efendi

محرور سنة اور نه ده جو قاج محمد سلطان بن عثمان بن حسين نام كمنه مجلس شرع شريف النور
اشوباعن الكتاب طالعدين سليمان محضنه اقرار و تقرير كلام ايدوب عقدان الذكريه
صدور نه دكين بدم ملك و حقم اولوب حقه مزبور هر واقع بر طرفه بر طرفه قبضه افا
منزلي و بر طرفه قصاب علي بنه منزلي بعضا بوانه و بعضا اصلا و نظريه منزلي
و طريق عام ايله محمد و دايمي باب تختاني اوده و بر مطبخ و بر قيو و بر مقدار حولويا مشتمل ملك
منزلي بحقه التوايح و اللواحق طرفينده ايجاب و قبول حاور شرط مضروده
عاري بيع بات صحيح شرعي ايله مزبور ملا احمد التمش غرضه بيع و تملك و تسليم
ايله بكمه اولدغي روج محمد استرا و تملك و تسليم و قبول ايله كنه صكره غني اولدغي مبلغ
مذكور التمش غرضه مزبور كنه بندنه تا ما اخذ و قبض ايلدم بعد اليوم منزل مجود
مذكور جميع مستطابته مزبور ملا احمد ملك مشتر اشيد بنم قضه علاقه و قد علم
بو قدر كيفيات و تختار منصرف اولسونه ديدك غيب التصديق اشراعي
ما وقع بالطلب كتب اولدغي في اليوم الحادي والعشرين من رجب الفرد سنة اثني
و تسعين و مائة و الف
طغره جي لوبه استار جي عمره
سوياب كجاج بگر

Mahruse-i Edirne'de Çokalca Mahallesi sükânından Osman Beşe ibn Hüseyin nam kimesne meclis-i şer'i şerif-i enverde işbu baisü'l-kitab Molla Ahmed bin Süleyman mahzarında ikrâr ve takrir-i kelâm idüb akd-i ati'z-zikrin sûdûrunadeğın yedimde mülk ve hakkım olub mahal-i mezburede vâki bir taraftan Feyzi Ağa menzili ve bir taraftan Kasab Ali Beşe menzili ba'zan Yoan ve ba'zan Aslava nasraniye menzilleri ve tarik-i âmm ile mahdûd iki bab tahtani oda ve bir matbah ve bir kuyu ve bir

mikdar havluyu müstemil mülk menzilimi bi'l-cümle't-tevabi ve'l-levahık tarafeynden icab ve kabulü havi şurut-ı müfsideden ârî bey-i bât-ı sahih-i şeri ile mezbur Molla Ahmed'e altmış guruşa bey ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer işтира ve temellük ve tesellüm ve kabul eyledikden sonra semeni olan meblağ-ı mezkûr altmış guruşu mezburun yedinden tamamen ahz u kabz eyledim bade'l-yevm menzil-i mahdûd-ı mezkûr cemî müstemilatıyla mezbur Molla Ahmed'in mülk-i müşterasıdır benim kat'a alaka ve medhalim yokdur keyfema yeşa ve yehtar mutasarrıf olsun didikde gıbbe't-tasdik-i'ş-şer'i ma'vaka bi't-taleb ketb olundu fi yevmü'l-hadi ve'l-işrin min recebi'l-ferd sene isna ve tis'in ve mie ve elf

Şuhudu'l-hal: Doğramacı Ahmed Beşe, Astarıcı Ömer Beşe, Muıtab Elhac Bekir

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Anıl BELDE
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 20.11.1992-Ümraniye/İSTANBUL
e-posta : anilbelde58@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans :	Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü	2016
Yüksek lisans	: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı	2019

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
-------	-------	-------

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı KPDS ( ) ÜDS ( ) TOEFL ( ) EILTS ( )